De doodsklok van het Damrak

Willem Paap

bron
Willem Paap, *De doodsklok van het Damrak*. Uitgevers-maatschappij ‘Vivat’, Amsterdam 1908

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/paap002dood01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

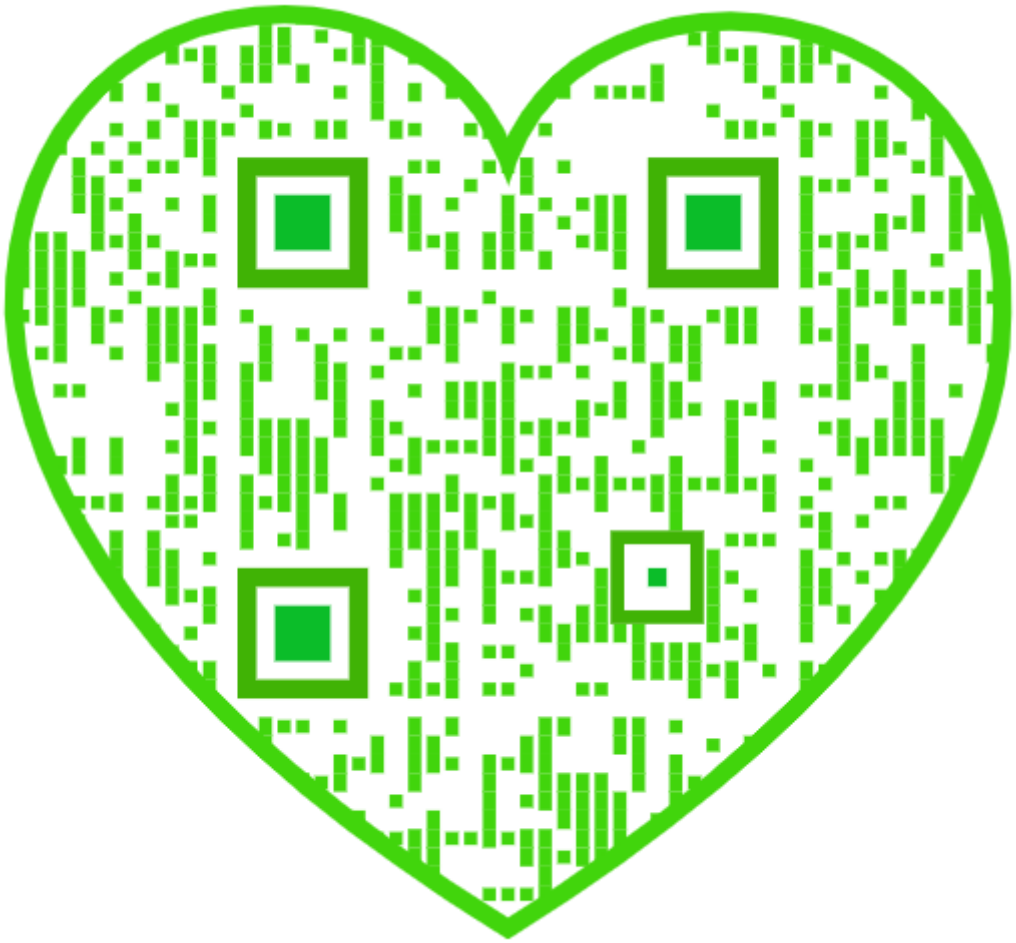

I.
In het Café ‘Hof van Holland’.

Vochtig en koud sloeg de lucht je tegen het gelaat, dien avond van December 1906. Een jonge man, de twintig misschien gepasseerd, dun nog de knevel in het licht der lantaarnen, liep in snellen pas op het trottoir der Heerengracht naast het door wind en lantaarnen glinsterend golvende water. De dorre twygen der olmen boven hem kraken door een stormvlaag; hy drukt de handen dieper in de zakken; de fyne regen spritst hem koud in het aangezicht; hy duikt het hoofd een weinig.

God, god, wat een dag was dat geweest, wat een wonderlyke, vreemde dag! Hoe was 't mogelyk, dat zoo iets had kunnen gebeuren! En als ooit zyn strenge patroon, die voorname, deftige mynheer De Waert, te weten zou komen, dat *hy* met zyn dochter, met de dochter van het huis, waar hy palfrenier was... Heere, heere! Je kykt je daar gek op, daar blind op, en je begrypt niet, hoe 't mogelyk is, zoo iets vreemds.

Pikte die regen hem maar niet aldoor in 't gezicht! Je wordt zoo vervelend nat van dat koude water. Hy

zal sneller loopen, opdat hy gauw aan de Rozengracht is.

Hoe was het ook gekomen? Hoe lang was hy er nu? Laat eens zien: zes weken. Ja juist, eergisteren - want op 'n Donderdag-middag is-i gekomen - eergisteren is het zes weken geweest, dat hy by de familie De Waert in dienst kwam. En dadelyk den tweeden dag was het hem opgevallen, terwyl hy brieven in de tuinkamer bracht en juffrouw Lize daar zat - zy zat by het tafeltje aan het venster en deed iets; wat was het ook? zy borduurde, geloofde-n-i - ja juist, toen had zy opgekeken, en had hem in het gezicht gezien, en hy had haar ook in het gezicht gezien. En toen hy haar den volgenden dag daar weer by het tafeltje aan het venster zag zitten, had zy hem weer zoo aangezien en hy haar ook, in de oogen, in de oogen! En toen had hy tot zich zelf gezegd, toen hy uit de kamer weer in de gang was, een poosje daarna dus had hy tot zich zelf gezegd: ‘Ben je nou stapel?’ En hy had zich voorgenomen, haar niet weer aan te zien.

Maar als hy volgende dagen dan weer daar in de tuinkamer gekomen was, om brieven te brengen of om iets te halen, dan had hy gevoeld, dat zy naar hem keek, en dan was er iets geweest, dat, terwyl hy het toch niet wilde, zyn oogen in de richting bracht, waar zy was, en hy had een kleur gekregen. En een paar dagen later, terwyl mevrouw zelf aan de groote tafel in het midden zat, en hy wachten moest op een boodschap aan den banketbakker, dien zy voor hem opschreef, had hy juffrouw Lize daar by het venster strak aangezien; hy had het niet kunnen laten, en zy had een kleur gekregen, en hy had zich later, toen hy op straat was, met de vuist

voor 't hoofd geslagen, neen, neen, dat doe je niet op straat, maar hy had een beweging gemaakt met de hand, alsof hy 't doen wilde.

Ja, hoe was het nu verder? Zy was op een morgen in den stal gekomen en had gezien, hoe hy haar hondje, dien witten keeshond, dien Vlok, zoo net borstelde, en zy had hem gezegd, het zoo aardig van hem te vinden, dat hy zoo lief voor dat lieve beestje was, en dat hy ook zoo goed voor haar rypaard zorgde.

En later was zy veel weergekomen daar in den stal om naar haar rypaard, naar de mooie Lisette, te kyken, en toen op een dag was zy gekomen, terwyl Nelis, de koetsier, naar huis was om te eten. Een pure schrik had-i gekregen dien eersten keer, dat-i haar hoorde komen, terwyl Nelis naar huis was. En zy hadden beiden niet veel gezegd; zy was rood geworden, en hy had ook gevoeld, dat hy rood werd.

En nu dezen morgen... was zy weer gekomen, terwyl Nelis weg was, en zy had over Lisette gesproken en nog zoo het een en ander had zy gezegd, hy wist niet meer wat, hy had het, geloofde-n-i, niet verstaan, en hy had haar kleeren tegen zyn kleeren gevoeld, en zy had het gezicht tot hem gewend en had heel eventjes gelachen, en hy had ook naar haar gekeken en in zyn gezicht ook zoo'n licht lachen gevoeld, en toen had zy gezegd: ‘Je bent een lieve jongen!’ en had hem pardoes een zoen gegeven.

En toen hadden zy elkander gezoend.

Hy stampte met den voet op den grond. Ben je nou stapelgek? Moet je nou zoo, terwyl je vader en moeder het ver weg, in een vreemd land, zoo moeilyk hebben, maken, dat je weggejaagd wordt en dat je geen betrekking weer kunt krygen? Want daarvoor

nemen de menschen toch geen palfrenier, om de dochters te zoenen?

Hy boog thans links af, want hy was aan de gedempte Rozengracht gekomen. De storm, dien hy recht in het gezicht had gehad, woei nu van terzy; dat luwde een weinig; zyn snelle stap werd ietwat langzamer; het voorheen gedoken hoofd stond rechtop op de slanke, jonge gestalte, en de oogen keken vooruit, de breede straat in, waar in het gele schynsel der lantaarnen regenplassen glinsterden op de keien.

O, nu zou hy er weldra zyn, aan het ‘Hof van Holland’. Hy wilde zien, of zyn broer Arie daar was; die kwam daar in den laatsten tyd nog al vaak 's Zaterdagsavonds om met zyn schoonvader een spelletje te biljarten. Hy hoopte, want hy hield veel van broer Arie, dat wat praten met hem... natuurlyk, hy zou hem niets vertellen, dat spreekt, maar zoo wat praten met Arie zou hem misschien wat opmonteren.

Ha, daar had je het al: ‘Hof van Holland’. Zwart op wit stond het tusschen de vensters van de tweede en de eerste verdieping op een lang bord, dat op den natten muur droop van den regen en dof glansde in het matte avondlicht der straat.

Willem Zuydam ging door een deur, waarachter groene tochtgordynen, het burgerluidjes-koffiehuis binnen en ademde op, toen hy in het behagelyk verwarmde en verlichte lokaal was gekomen. Aan een stander hing hy zyn overjas en voor het verst verwyderde van de drie vensters, die er in den muur tusschen de zaal en de straat waren, ging hy zitten. Zaal was nu wel een wat te weelderig woord; 't was een groote kamer, zou men kunnen zeggen, met nette houten stoelen en tafeltjes, en aan de zyde tegenover

de straat kon je een paar treden opgaan naar een kleinere kamer, waar het biljart stond.

- Wat 'n weertje, m'nheer Zuydam! zei de waard, die, hoorende dat iemand in het café was gekomen, uit de biljartkamer in het nog ledige lokaal trad.

- Ja, m'nheer Neelsen, 't is niet mooi buiten. Geeft u my, als 't u blieft, een heete kop koffie.

- Da's het beste by zoo'n natte kou.

En terwyl Neelsen achter het buffet bezig was, zei Willem:

- Is myn broer hier al geweest?

- Nu al? U schynt met den tyd in de war. 't Is pas zes uur, kwart over zes is 't; die klok daar, en hy wees op een klok boven den ingang van de biljartkamer, gaat drie minuten voor, en uw broer komt gewoonlyk niet voor zeven. Maar een half uurtje is gauw om. Als u wachten wilt, 't is hier beter dan op straat.

Willem ademde nog eens diep op; je zat hier aangenaam.

- U zult by zulk weer niet veel te doen hebben, m'nheer Neelsen.

- Daarin zoudt u zich toch vergissen. Het weer maakt by my niet veel onderscheid. Ik heb m'n vaste klanten, die hier hun buurpraatje komen houden, sommigen 's namiddags en anderen 's avonds. 's Morgens is hier niemand en laat in den avond ook niet. Da's juist het prettige van myn zaak; 't is nooit nachtbraken... Als 't u blieft, m'nheer Zuydam!

Een kop dampende koffie! Willem dronk een paar teugen en over zyn gelaat - het was een vriendelyk gelaat, met iets zachts als van een meisje - toog een lichtelyk lachen van welbehagen.

- Ze houden hier hun buurpraatjes, zei Neelsen

weer. Hier kan je van alles hooren. Hier hoor je, wat 'n paard kost, en wat de boter kost, en hier hoor je over de Amerikaantjes praten.

- Amerikaantjes?

- De papieren, zei Neelsen.

- O ja, antwoordde Willem.

Want hy wist immers, dat zyn patroon, de heer De Waert, behalve het huis op de Heerengracht, waar hy woonde, en de weidsche villa in Baarn, nog een groot, van marmer en koper blinkend gebouw op de Keizersgracht had, waar naast den ingang in gouden letters op glanzend zwart stond: ‘De Waert & Co., bankiers en commissionnairs in effecten’. En de koetsier had hem gezegd, dat m'nheer in 't byzonder in Amerikanen deed, ook vaak naar Amerika was geweest, en dat de oudste zoon, Hugo de Waert, nu nog in Amerika was, gelyk ook een neef, Philip de Waert.

Neelsen was niet ver van Willem met den rug naar de kachel gaan staan, de handen op den rug. Hy keek strak voor zich: op zyn gelaat - het haar en de bakkebaarden waren ietwat rood en zorgvuldig gekamd; de huidskleur was bleek - op zyn gelaat was een zwaarmoedige trek gekomen, terwyl hy die woorden ‘de papieren’ had gesproken.

Een drietal jaren geleden voor de Jordaan, de buurt waar hy woonde, een ryk man met een vyftien duizend gulden en een goede zaak, had het gepraat in zyn café over Amerikaansche fondsen hem het hoofd op hol gebracht; hy was gaan speculeeren, had alles verloren en zelfs schulden moeten maken. Zyn zaak was nog altyd goed, maar de schulden drukten. Bovendien was - van verdriet over het verlies, dacht hy altyd - voor een tweetal jaren zyn

goede vrouw gestorven; hy had een andere getrouwd - in zoo'n zaak kan je niet zonder vrouw in huis - en dat was gebleken een vuilaardig mensch te zyn. Zy had allerlei ruzies gemaakt, niet soms, maar dag uit dag in. Zy was gaan zuipen, was eens dronken in de goot van de Rozengracht gevonden. Soms was zy met een twintig gulden op zak het huis uitgegaan, had drie dagen en drie nachten aan één stuk in de smerigste kroegen van Amsterdam brandewyntjes gedronken. Als Neelsen in het café met bezoekers praatte, was zy plotseling in haar hemd in de deur van de woonkamer verschenen, had geroepen: ‘Smeerlap, smeerlap, zwyn!’ of: ‘Gemeene kerel, zet je de lui weer af?’ Zy had 's morgens by het ontbyt naast zyn bord een wynglas met ongedierte er in geplaatst, en toen hy dit eenige malen zonder iets te zeggen had weggebracht, had zy het ongedierte op zyn bord gezet. Zoodat hy vol walging uit de woonkamer had moeten weggaan en zich achter het buffet een stukje brood had moeten snyden om te eten.

Nu lag hy met haar in proces om althans tot scheiding van tafel en bed te komen; meer was niet mogelyk, had zyn advocaat hem gezegd.

En dan had hy nog een proces! Uit den tyd, toen hy in Amerikanen speculeerde!

De deur naar de straat hoorde men opengaan, en binnen traden door de groene tochtgordynen twee mannen, die geluiden maakten van ‘Brrr!’ en ‘Wat 'n weer!’ en zich schudden als een poedel, die een straal van den tuingieter over zich heeft gekregen.

Neelsen trad dienstvaardig op hen toe, nam hun jassen aan en hoeden en sprak inmiddels:

- Dag, m'nheeren! Hoe gaat het, m'nheer Rombouts? Verbeeld ik my dat, of ziet u er niet zoo

goed uit als anders?

- Dat kon wel zyn, Neelsen! Ik heb iets, dat niet aangenaam is. Een kindje van my is ziek.

- En hoe gaat het dan met de zaken?

- Met de zaken gaat het zoo'n gangetje. Kleine verdienstjes!

- Veel kleintjes maken één groote, hernam Neelsen.

- Soms maken zy 'n groote nul, zooals by my, zei de andere nieuw aangekomene, de heer Tegelaar.

De heer Rombouts was commissionnair in effecten en had zyn woning, met het kleine kantoor er in, aan de Egelantiersgracht. De heer Tegelaar was commissionnair in effecten gewéest, maar had by de crisis in 1901, toen in New-York de multimillionnairs Hill en Morgan aan den eenen, Harriman aan den anderen kant op de beurs als wilde beesten tegen elkaar stonden te dobbelen, zoodat de heeren per slot 100.000 shares van zekere fondsen meer hadden opgekocht dan er op Gods sharenryke aardbodem van uitstonden en een koers van ruim 100 in één dag opdanste tot 1000,*) by die crisis in 1901 had Tegelaar een knak weggekregen, die na een paar jaren zyn faillissement ten gevolge had.

- Wat zullen de heeren gebruiken? vroeg Neelsen, toen Rombouts en zyn begeleider aan de groote ronde tafel in het midden van het lokaal hadden plaats genomen.

Nadat hy vervolgens koffie en een glas bier gehaald had en in den lichtkring van de groote gaslamp, die boven de tafel hing, stond, zei hy:

*) Het publiek meent vaak, dat by het koopen en verkoopen aan de beurs slechts de koersverschillen verrekend worden. Dit is niet juist; elk stuk dat verkocht wordt, moet ook worden geleverd. Vandaar in een geval als het medegedeelde de wilde styging der koersen.

- M'nheer Tegelaar, dat treft, dat ik u zie. Ik had u al eens eerstdaags willen bezoeken.

- Nog over dat proces?

- Ja. Kunt u die mynheer Farasyn niet bewegen, daarmee uit te scheiden?

- Maar ik heb je toch al zoo vaak gezegd, Neelsen, dat hy niet uitscheiden wil.

- Wat is dat voor 'n proces? vroeg Rombouts.

- Och, antwoordde Tegelaar, advocaat Farasyn, m'n curator zooals je weet, is sedert eenige jaren ook curator in 'n hoop andere, nog al groote faillissementen, in dat van Brekelenkam, de goud- en zilversmid, van Waghenmaker & Co., de graanfirma, en zoo al meer, 'n heel lystje. En nu dobbelt hy met de gelden, die hy in die faillissementen onder zich heeft. Hy loopt uit en in by De Waert. Heeft natuurlyk verloren, en nu mogen die faillissementen niet aan 'n eind komen, en daarom maakt-i proces op proces.

- Ja, zei Neelsen. My spreekt hy aan voor ruim tien duizend gulden.

- Maar als u 't niet schuldig is, hoe zit dat dan? vroeg Rombouts.

- Dat zou m'nheer Tegelaar u beter uit kunnen leggen dan ik.

Rombouts keek Tegelaar aan, die zweeg en de beenen over elkaar wierp.

- Och, zei hy eindelyk, 't liep met my op n eind, en je kunt toch niet heelemaal op 'n droogje zitten als je failliet gaat - je weet immers, 'k ben ook nog voor de rechter van instructie geweest, maar ze konden my niets bewyzen - en zoo is er in m'n boeken hier en daar iets gekomen... nou, je begrypt.

- Ja, dat komt voor, Neelsen! zei Rombouts op

een toon, alsof hy iets geheimzinnigs uitlei van beursusances of dergelyke den leek onbekende zaken. Een gulden, weet je, is gelyk aan honderd centen. Maar er zyn omstandigheden, waarin je dat niet zoo precies kunt nemen.

- Nu ja, zei Neelsen, dat spreek ik niet tegen! Wie wat, ervaring in het leven heeft, zal dat niet tegenspreken! Maar daarom hoeft m'nheer Tegelaar in z'n boeken nou juist niet 'n rekening van tien duizend gulden te schryven speciaal voor my.

- Ja, voor iemand moet het zyn! zei Rombouts.

- En, Neelsen, zei Tegelaar, jy doet het nou voorkomen, alsof er heelemaal niets van aan is. Maar zoo was het niet. Jy was met Wabash in den wind.

- Zeker, in Wabasj deed ik. (Neelsen sprak Wabasj op z'n Hollandsch uit), dat geef ik toe, maar in Uuniëns en Steeltjes heb ik nooit 'n post opgegeven.

- Nou ja, die Unions en Steeltjes...

Tegelaar zei op z'n Engelsch: Joeniëns en Stieltjes, Neelsen zei op z'n Hollandsch: Uuniëns en Steeltjes.

- En de koop- en verkoopbriefjes daarvan in uw copieboek, hernam Neelsen, heeft u my ook nooit gestuurd. M'n advocaat zegt, die heeft u later maar klaar gemaakt naar koersen, die er vroeger geweest waren. Ik begryp het niet, maar m'n advocaat zegt het.

- Nu, zei Tegelaar, 'k heb er toch ook geen eed op gedaan, en daarom heb je 't voor de rechtbank toch ook gewonnen? Hoe staat het met het hooger beroep.

- In April 1906 is het pleidooi bepaald op Mei 1907.

- Laat naar je kyken, zei Rombouts. De tyd is eeuwig, meenen die heeren; daarom hoef je op 'n jaartje niet te zien.

- En je wint het natuurlyk weer, hernam Tegelaar.

- Men heeft toch al dien tyd de schrik, beweerde Neelsen.

- Nu, weet je wat! Daar heb ik 'n idee, zei Tegelaar, die er in zyn kleeren niet zeer welvarend uitzag. Als je my twee ryksdaalders geeft, ga ik met je mee naar je advocaat en ik teeken 'n verklaring, dat de heele rekening... op 'n abuis berust.

- Da's goed, hernam Neelsen.

- Aangenomen, zei Tegelaar en hield de hand op. Een man een man, een woord een woord. Geef maar op.

- Nee, zei Neelsen, de twee ryksdaalders geef ik, nadat u met my by m'n advocaat is geweest.

Willem Zuydam had inmiddels in gindschen hoek, waar hy zat, van een krantenrek een nieuwsblad genomen, had het opgeslagen voor zich op het tafeltje gelegd en getracht, het hoofd in de hand steunend, te lezen. Maar aldoor had hy voor zich gezien, wat er dezen morgen in den stal gebeurd was, nu eens er aan denkend, hoe lief zy voor hem was geweest, dan weer byna hardop zeggend: ‘Ben je nou...’

Thans zag hy op; want drie nieuwe bezoekers kwamen door het tochtscherm binnen. Hy kende hen: het waren de manufacturier Wouters, wiens dochter Alida met zyn broer Arie getrouwd was, Uyterlinde, de bakker, en Neerdyk, de timmermansbaas. Alle drie kwamen, de natte jassen nog aan en de van den regen glimmende hoeden nog op de hoofden, snel op Rombouts af.

- Nou?

Want ze waren gisteren by Rombouts op het kantoor geweest, en die had aangeraden vandaag te verkoopen, als de koersen wat willig zouden zyn.

- Nou? hadden ze gevraagd.

- Zoo'n gangetje. Wy hebben weer 'n beetje verdiend.

Hè, dat luchtte op; dan zouden ze eerst maar eens de overjassen aan den stander hangen.

- Veel? riep Wouters, terwyl hy zyn hoed ophing.

- U ongeveer twee honderd gulden.

- Nou, dat gaat.

Nu zaten de drie genoegelyk met Tegelaar en Rombouts aan de groote tafel in het midden van het lokaal en bestelden hun bier.

- De nota's heb ik aan de heeren gezonden, zei Rombouts.

- Och, houdt u die dingen toch! zei Wouters; denkt u, dat wy u niet vertrouwen.

- Nee, nee, dat gaat niet, m'nheer Wouters. En als de heeren dan Maandag op m'n kantoor zouden willen komen, dan kunnen we afrekenen.

- Afrekenen? hernam Wouters; ik reken niet af; ik heb nog twee duizend gulden los gemaakt; die breng ik u Maandag; d'r moet wat meer schot in komen. Zoo'n manufactuurwinkel, als ik heb, daar moet je je dood in werken, en wat verdien je?

- Nou, zei Neelsen, uw mooie zaak, daar moet u niet op afgeven. Daar heeft u alles in verdiend, wat u hebt, m'nheer Wouters.

- Jawel! Maar hoe moet je werken! En hier, op de beurs, daar kryg je 't voor niemendal. Nu ja, je staat eens wat schrik uit; maar daar moet je tegen kunnen. Ik breng nog twee duizend gulden, m'nheer Rombouts!

- Langzaam aan, langzaam ann! zei Rombouts. Niet te veel wagen.

Dit scheen nogal correct van Rombouts, dat hy die menschjes zulk een raad gaf. Want hy zou hun

zonder een schyn van gevaar voor ontdekking, alles wys kunnen maken, wat hy wilde. Wat het eigenlyk inhad, wanneer zy speelden aan de beurs, was hun een onbekende wetenschap, en zy misten naar aanleg en kennis zelfs alle gegevens om het ooit te weten te kunnen komen. Zy hoorden de woorden: prolongatie, surplus, Amerikanen, Koninklyke, Kimberleytjes, Rocky's, Steeltjes, Eries... Maar eigenlyk weten deden ze alleen, dat ze verdienden, als die koersen, waar ze 's avonds in de krant naar keken, omhoog gingen, en dat ze verloren, als ze daalden.

Rombouts dus zou hun alles wys kunnen maken, wat hy wilde, en wat zyn goeden raad betrof, die was ook niet vry van egoïsme. Want als de luidjes zoo spoedig en zonder geleidelyken overgang ‘aan 't onderkorstje’ raken, kunnen ze vreeselyk lastig worden. Dan heb je ze elken dag op 't kantoor te huilen en te zaniken. Bovendien, hoe langer ze boven water blyven, hoe vaker je voor hen kunt koopen en verkoopen en hoe vaker er dus wat te verdienen is.

Wouters herdacht daar aan de groote, ronde tafel met een genoegelyken lach op het ronde gelaat, dat hy weer een aardige duit veroverd had. En ook Uyterlinde en Neerdyk, al was hun winst iets minder, dronken met vroolyke gezichten hun bier.

- Veel is 't wel niet deze keer, zei Rombouts; maar het gaat toch.

- 't Is een prachtige tyd tegenwoordig, zei Neelsen; 't doet me zeer, als ik dat alles zie en niet meer mee kan doen.

- Zeker, zei Rombouts, een mooie tyd, maar er moet ook wat handigheid by zyn.

- Nou, en handig, dat is u, zei Wouters. Dat blykt. Dus nou heb ik weer schoon lei. Wat voor

postjes raadt u me nou eens weer te nemen?

- Vandaag niets. Het rommelt me te veel. Zy dansen te veel.

Hy meende de koersen.

- Nou ja, hernam Wouters; maar wy kunnen toch niet met leege handen zitten en toekyken.

- Ik moet eerst Maandag zien, hoe 't dan loopt. Als u Maandagavond by my wilt komen...

- Sekuur! Jullie gaat toch mee? vroeg hy aan Uyterlinde en Neerdyk, die als minder ryk dan Wouters bescheidener optraden.

- Zeker! Natuurlyk! was het antwoord.

In werkelykheid had het niets te beteekenen, dat Rombouts op de koersen van Maandag wilde wachten. Want of ze dan een fractie daalden of stegen, dat bewees niets voor Dinsdag en volgende dagen. Maar door dergelyke gesprekken gaf hy zich het voorkomen, zyn raadgevingen erg te overwegen, en had hy daar in ‘Het Hof van Holland’ den naam, heel voorzichtig te zyn en het heel goed te weten.

Nieuwe gasten waren inmiddels gekomen; sommigen zochten verstrooid in het lokaal een plaatsje; anderen, daar zy ook zaken met Rombouts deden, voegden zich by de heeren om de ronde tafel in het midden. Daar begon thans in den lichtkring van het scherm der groote gasvlam, die er boven de tafel aan de zoldering hing, een algemeen gesprek, dat kort daarna een oogenblik stil werd, wyl een jonge man, juist binnen gekomen, op Wouters toetrad en zei:

- Wy zouden eigenlyk biljarten, vader; maar ik zie m'n broer daar zitten, en ik wilde met hem graag eerst iets bepraten. U vindt het goed?

- Dat spreekt! Gut, ik heb hem heelemaal niet gezien.

Hy had namelyk met den rug naar Willem gezeten, keerde zich nu evenwel om en riep:

- Dag, Willem!

Willem groette terug.

De ryke Wouters was dan ook volstrekt niet hoovaardig. Wel was hy eerst sterk tegen het huwelyk van zyn eenigst kind Alida met den armen schoolmeester Arie Zuydam geweest. Want 'n vader wil graag, dat het z'n dochter goed ga! En te meer moet hy voor haar zorgen, als er geen moeder meer is. Maar het arme wurm had de gansche dagen gehuild, je had het moeten zien, hy was er 'n paar maal zelf zoo naar van geworden, dat hy ook was gaan huilen. Want met zoo'n kind, dat zit te schreien den ganschen dag, huil je niet zoo heb je niet, daar heb je toch meely mee. En wat moet je dan doen? 'n Ouder is er toch om voor het geluk van z'n kind te zorgen. Als dát nu werkelyk haar geluk was, in godsnaam, dan vooruit met de geit. Geld had hy per slot van rekening zelf; 'n dertig duizend had hy zeker wel, en hy verdiende er elk jaar nog by. En dat alles was later voor haar.

En kniezerig was hy sekuur niet: hy had haar jaarlyks f 400 beloofd en f 6000 had hy meegegeven, zoo had hy verteld aan de ronde tafel van Neelsen. 't Was z'n eenigst kind, moet je denken, en 't was z'n grootste plezier, als hy haar mooie ronde gezichtje vroolyk zag. En vroolyk was zy sedert haar huwelyk, en daarom was hy zeer tevreden met zyn schoonzoon, den armen schoolmeester Arie Zuydam.

- Jy moet ook meedoen! had hy in den laatsten tyd herhaaldelyk tot Arie gezegd. Op 't oogenblik heb je zes duizend, maar in prolongatie en surplus wordt dat in 'n half jaar acht duizend. Daar verdien je,

zonder er iets voor te doen.

Nu wordt in Arie's kringen door de autoriteiten aan geld verdienen geen waarde gehecht. Hy herinnerde zich een candidaat, die met hem examen deed, en door den schoolopziener als een schandvlek voor den onderwyzersstand werd toegesproken, omdat hy op de vraag, waarom hy onderwyzer wilde worden, antwoordde: ‘Om wat te verdienen’, terwyl hy had moeten antwoorden: ‘Uit roeping’.

En weliswaar had Arie tegen geld verdienen geen bezwaar. Maar verdienen ‘zonder er iets voor te doen’, daarin is voor den onbedorven mensch iets dat niet recht is, iets om zich voor te schamen. En ook iets schrikachtigs was er voor hem in, iets dat een ommekeer deed vreezen.

- Ik begryp niet, waarom die koersen in den laatsten tyd maar voortdurend stygen, had hy eens aan Wouters gezegd.

- Ja, had Wouters geantwoord, daarvoor zorgen Rombouts en die heeren hier. Die zyn ze daar in Amerika te slim af.

Maar al had Arie voor het onderwyzersexamen de effectenbranche niet hoeven te studeeren - wat in 't algemeen voor een onderwyzer ook als overbodig kan worden beschouwd - hy was niet dom, en zyn kennis was voldoende om eens aan de vraag te denken, of die Amerikanen dan niet zooveel van de rekenkunst zouden verstaan als de heer Rombouts? En wie waren ‘die Amerikanen’?

Zoo waren er meer vragen, die hy zich daarover deed. Maar niet op dit oogenblik; want na het korte gesprek met zyn schoonvader ging hy snel naar Willem.

- Wel, zei hy, dat doet my plezier, dat je hier bent!... Een kop thee, m'nheer Neelsen!... Dat doet

my plezier. Want ik heb vandaag een brief van moeder gekregen.

- En?

- Och, het oude. 't Bevalt hun daar nog volstrekt niet. Vader was eerst stoker, zooals je weet. Maar dat kon hy om de hitte onmogelyk uithouden. Daarom is hy nu mynwerker geworden. Hy werkt thans in een kolenmyn.

- Och, lieve god!

- Ja, dat zou ik ook zeggen. Maar moeder schryft, dat het volstrekt niet zoo naar is, als men zich hier in Holland verbeeldt. De werkdag is betrekkelyk kort. En in zoo'n myn moet het ook niet zoo erg wezen; 't is er donker, dat spreekt, maar de groote gangen zyn verlicht en zelf hebben ze natuurlyk altyd licht by zich, en voor versche lucht wordt gezorgd. Maar het leven daar - de plaats, waar ze nu zyn, heet Hamborn, 't is in de Roerstreek - bevalt hun heelemaal niet. Woonden daar alleen maar Duitschers; die taal verstaan ze nu al en de menschen bevallen hun wel, al is hun de leefwyze ook vreemd. Maar dan zyn daar - behalve meer Hollanders - Polen en Kroaten en Italianen en Oostenrykers. Vooral de Polen en Italianen, schryft moeder, zyn zoo ruw en gaan er dadelyk met hun messen op los.

De vader van Arie en Willem had vroeger in de buurt van Amsterdam een zeer goede betrekking gehad in een rywielfabriek van een zekeren heer Corbelyn; maar de fabriek had het door de concurrentie van het buitenland niet kunnen houden. Zuydam was toen met andere arbeiders naar de Duitsche Rynstreek getrokken; want men had hun gezegd, dat ze daar werk konden vinden, en dit was ook gebleken. 't Was in dien vroegeren Amsterdamschen tyd, dat de ouders Arie

voor onderwyzer konden laten leeren. Willem, die een vyftal jaren jonger was - hy was nu twintig - had ook goed onderwys gehad en had goed geleerd, maar toen de catastrophe met de fabriek was gekomen, had hy iets moeten zoeken, waarmee hy spoedig verdiende. En daar in zulk een geval de keus niet groot is, en hy by een rytuigverhuurder in hun buurt uit liefhebbery als jongen wat paardryden had opgedaan, had hy op een advertentie geschreven, was eerst palfrenier by een andere familie geweest en thans by de familie De Waert.

- Deze week, vervolgde Arie, ben ik nog eens by m'nheer Corbelyn geweest om te vragen, of hy mogelyk hier in Holland voor vader iets wist. Maar het was weer niets. Ik had ook niet anders verwacht; want als hy van iets gehoord had, zou hy wel hebben geschreven. Dat heeft hy my eens beloofd, zooals je weet. Hier in Holland wordt het al ellendiger, zei hy. Jaar in jaar uit een hoop werkloozen. En dat weten we immers ook allemaal. Daar ginds is het blykbaar heel anders. Moeder heeft my een feuilleton uit een Duitsche krant gestuurd, waarin die stad beschreven wordt, waar ze nu wonen. Of stad? Je weet eigenlyk niet, hoe je 't noemen moet. 't Is heel interessant. Nog voor twintig jaar was daar niemendal als een ouë abdykerk met, zegt de schryver, 'n beroemde dooie er in, de lyfjager van Blücher. Nu is er een verzameling van fabrieken, Thomaswerken, Martinovens; ik weet niet, wat dat voor dingen zyn, maar 't zal wel iets wezen, waar yzer verwerkt wordt. En kolenmynen zyn er, en huizen natuurlyk waar al die menschen wonen, enfin, 'n verzameling van huizen en fabrieken, alles splinternieuw, met te zamen 80.000 inwoners. De schryver noemt het: ‘Het Koninkryk Thyssen’. Zoo

heet namelyk de industrieel, die dat alles in twintig jaar tot stand heeft gebracht.

Er waren inmiddels in het ‘Hof van Holland’ steeds meer bezoekers gekomen; het lokaal was zoo goed als bezet, en behalve Neelsen bediende thans ook een kellner. Om de tafel van Rombouts zat een dichte drom; daar praatte men luid en vroolyk over Uumiëns en Steeltjes, over Rocky's en Atsjizons en Wabasj, en Neelsen kwam elk vry oogenblik, dat hy had, er ook by staan; want al kon hy niet meer meedoen, van de gesprekken werd hy nog warm.

- Maar, m'nheer Rombouts, zei Wouters, moeten wy niet eens in Kimberleytjes doen?

Rombouts deed, alsof hy nadacht, maakte zyn oogen iets kleiner, trok den mond in een denkenden plooi en zei dan langzaam:

- Ze zyn heel aantrekkelyk.

- Dan moesten we daarvan toch ook eens hebben, zei Wouters.

- Goed, antwoordde Rombouts; Maandag komt u by me; dan zullen we overleggen. Maar altyd verdeelen; nooit alles in één fonds; dat is m'n vaste regel. Verliest men dan op het een, dan wint men weer op het ander.

- Ja maar! klonk de stem van Wouters, als je op het een verliest, wat je op het ander wint, dan kom je nooit vooruit.

‘Ja, ja!’ ‘Da's waar!’ ‘Die 's goed!’ klonk het rondom.

- Nu, zei Rombouts, tot nog toe gaat het u by my toch nog al goed.

- Ja, ja! U hebt gelyk! antwoordde Wouters, stond op en schudde Rombouts stevig de hand. U heeft volkomen gelyk. Ik laat alles aan u over. Wy laten

alles aan m'nheer Rombouts over, jongens!

Algemeene luidruchtige instemming.

In een oogenblik van stilte, dat volgde, tikte een zwaar gebouwde kerel met een ringbaard, die aan een klein tafeltje in de buurt zat, met de knokkels van zyn vingers heftig op het hout van de tafel en zei plotseling luid:

- Ik zeg niks!

Allen aan de ronde tafel hadden het gehoord en keken den zwaren aan.

- Nou, wat brom jy daar nou, Overdyk? riep Wouters.

Overdyk was een boer, die aan den Amstelveenschen weg woonde en in het ‘Hof van Holland’ bekend was, wyl hy daar meermalen kwam, als hy zyn zaken in Amsterdam afgedaan had.

- Ik zeg niks! zei Overdyk weer.

- Jawel, m'nheer, zei Rombouts, u zegt wel wat. U zegt. dat u niks zegt, en dat moet 'n beteekenis hebben.

- Ik zeg niks!

- Jawel, u zegt wel wat! zei Rombouts, die een weinig kriegel werd.

- Nou, als u 't dan weten wilt! Ik was van middag by notaris Hein Corbelyn.

- O, dat is een neef van de commissionnair in effecten Arend Corbelyn, zei Rombouts.

- Zoo, dat wist ik niet, antwoordde de zware, maar maakte verder geen haast.

- Nou en? vroeg Rombouts weer.

- Ik was by m'nheer Corbelyn, want ik moest m'n huur betalen. En toen zei ik: m'nheer Corbelyn, ik hoor tegenwoordig zooveel over Amerikanen praten en over Kimberleys en dat men daarmee zooveel verdienen kan. Wat dunkt u daarvan? Moet ik ook zulke

Kimberleys koopen? - En toen zei m'nheer Corbelyn: Overdyk, zei-d-i, neem eens 'n stoel en ga eens zitten. Ik zal je eens uitleggen, wat dat voor dingen zyn, die Kimberleys. Dat zyn aandeelen in een myn, die nog niet gegraven is, en die men een diamantmyn noemt. Over die myn heeft een deskundige, hebben de eigenaars gezegd, een rapport gemaakt. Maar wy hier kunnen niet weten, of hy deskundige is, en ook niet, of hy liegt of niet. En wat dat liegen betreft, Overdyk, zei-d-i, er is in zulke gevallen al zoo schrikbarend gelogen, dat de tuchthuizen van Gods aardbodem niet groot genoeg zyn om al die boeven te bevatten. Als jy my 'n koe wilt verkoopen, Overdyk, zei-d-i, dan kom jy niet by my met 'n fotograffe van de koe of met 'n rapport over de koe, maar je komt met de koe zelf. Maar aan de beurs, Overdyk, zei-d-i, daar komen ze niet met de koe, maar met 'n rapport over de koe. Daar aan de beurs, Overdyk, zei-d-i, handelen heeren, die voor heel fatsoenlyk doorgaan, in aandeelen in mynen die nog niet gegraven zyn, waarvan geen sterveling weet of ze wat waard zyn, en verkoopen ze aan allerlei luidjes, die er absoluut geen benul van hebben, wat ze koopen. Dat laatste is - en hier sloeg Overdyk met de vuist op het hout van de tafel - 'n godvergeten gemeene zwendel van die fatsoenlyke heeren, Overdyk, zei-d-i. Dat zei m'nheer Corbelyn.

- Ja, zei Rombouts, dat zegt m'nheer *Hein* Corbelyn. Maar u moest liever naar m'nheer *Arend* Corbelyn gaan; die is commissionnair in effecten, en die zou u dat wel anders uitleggen.

- By zoo'n mynzaak, zei m'nheer Corbelyn, hebben ze gewoonlyk twee deskundigen noodig. De eerste deskundige zegt, dat de zaak uitstekend is. Dan ver-

koopen de heeren de papieren. In negen van de tien gevallen gaat het verkeerd; dan kan het bestuur, als mannen van zaken, niet maar zoo wegloopen, maar moet zorgen voor een behoorlyk slot. Daarom sturen ze dan de tweede deskundige er op af, en die rapporteert, dat er niets van aan is, van wat de eerste gezegd heeft. Of de tweede deskundige al spoedig by de Kimberleytjes noodig zal zyn, Overdyk, zei-d-i, dat kan ik niet weten, dat kan niemand weten. En daarom, Overdyk, zei-d-i, blyf jy de man, die je bent, en doe niet mee.

- Nu, zei Rombouts, gaat u maar eens naar m'nheer *Arend* Corbelyn; die zal u wel uitleggen, dat men niet met een myn uit Afrika in Amsterdam kan komen om ze te laten zien.

- Neen, zei Overdyk, maar daarom koop ik ook niet van het beestje.

Daarmee was nu wel is waar staathuishoudkundig het onderwerp niet uitgeput; maar Overdyk heeft van de eenvoudige zienswyze, die de heer Hein Corbelyn voor de draagkracht zyner geestvermogens geschikt achtte, geen nadeel ondervonden, en voor het nationale vermogen van Nederland zou het zeker niet onwenschelyk zyn, wanneer een dergelyke primitieve meening wat meer nationaal werd.

Het lastige daarby is evenwel, dat de noodige geest-vermogens aanwezig moeten zyn om zoo iets te kunnen begrypen. By Overdyk was dit blykbaar het geval, maar die daar in het ‘Hof van Holland’ hadden haar hem gekeken, alsof hy een professor was, die iets voordroeg in 't Grieksch.

Wouters had hem geen twee zinnen kunnen volgen, en had al spoedig gebromd:

- Nou ja, nou ja!

En toen Overdyk uitgesproken had, zei hy:

- Nou ja! Daar hebben we ommers allemaal niets mee te maken! Je hoef ommers alleen maar te weten, of ze naar boven gaan of naar beneden. En dat kaan je zien in de krant. Of als je 't eerder weten wilt, dan ga je 's middags naar de beurs, en je gaat staan voor 't hek, en dan komt de bediende van m'nheer Rombouts by je en vertelt het je en vraagt, of je nog 'n postje wilt.

Wouters sprak uit: posjtje.

Rombouts had reeds eenige malen op zyn horloge gezien; want wel ging hy anders, als hy zoo een- of tweemaal per week in het ‘Hof van Holland’ kwamje moet dat wel doen om de clientèle - niet zoo vroeg heen; maar heden drukte hem een zware, heel gewoon menschelyke zorg, die niets met zyn beroep te maken had, zorg om het kindje, waarover hy met Neelsen had gesproken.

Tot voor een vyftal jaren was Rombouts bediende in een bankinrichting geweest, had byna niet kunnen hopen, het opit verder te brengen. Maar een klein erfenisje had hem de middelen verschaft, zich in allen eenvoud als commissipnnair in effecten aan de Egelantiersgracht te kunnen vestigen. Het ging hem daar naar wensch; hy had een lief vrouwtje getrouwd, en twee kindertjes waren hun geboren, waarvan het oudste, drie jaar nu, een flinke, aardige jongen was. Maar met het tweede, ook een jongen, had het niet willen vlotten; het had niet kunnen leeren spreken, en met het loopen wilde het ook al niet. Nu sedert eenige dagen was het ongesteld geweest, en van morgen hadden zy den dokter laten komen.

Voorheen hadden zy steeds dokter Arends gehad, maar die was overleden.

De nieuwe dokter Siebertz had het een en ander verordineerd en dan de vraag gedaan:

- Heeft m'nheer Arends u nooit iets byzonders over dat kindje gezegd?

- Neen! Wat bedoelt u? vroeg mevrouw.

- Dat kindje is... U zult veel moeite hebben met dat kindje... 't is wat achterlyk... 't zal niet zoo gaan als by gewone kinderen...

Hy begreep wel, waarom m'nlheer Arends er niet over gesproken had; je wilt als dokter den menschen niet zoo'n schok toebrengen; je hoopt, dat ze het langzamerhand zullen leeren inzien. En ook nu nog had hy er een tydje om heen gepraat, maar het eindelyk gezegd, wat thans toch moest, nu het zoo groot werd: het kind was idioot.

Rombouts en zyn vrouw hadden niets kunnen zeggen; dat zit je zoo met eenmaal in de keel, zoo iets. En toen de dokter weg was en zy by het kind hadden gestaan, dat daar in zyn bedje lag, hadden zy onwillekeurig elkanders hand genomen, en toen waren de tranen gevallen.

Het vrouwtje had geweend, had zich suf geschreid. Rombouts had moeten werken op het kantoor, en al spoedig was hem de gedachte gekomen: ‘Nu des te harder’. Want voor zoo'n kindje moet gezorgd worden; dat kan later niets doen; daar moet je 'n levensverzekering voor koopen. Dat kost geld, veel geld; hy had al een levensverzekering voor zyn vrouw; nu voor het kind ook nog een; dat zou werken zyn, hard werken. Maar dat was niets, als maar... Ja, hy had zich er op betrapt, dat in zyn hoofd de zin werd gesproken: ‘Als het maar helpt’. Maar dat wist hy immers; hier was geen hulp.

Hy groette nu snel de heeren daar in het café en

zei nog extra: ‘Dag, m'nheer Overdyk!’ want hy moest natuurlyk laten zien, dat diens meeningen hem niet kwetsten, en ging naar huis.

In de kleine slaapkamer zat de moeder voor het bed van het kind; zy zat daar als in gepeins, en toen Rombouts vroeg, waaraan zy dacht, antwoordde zy:

- Ik heb gedacht den ganschen dag en dacht ook nu: Waartoe? Waartoe? Wat heeft dat voor een zin, dat zulke ellende bestaat?

Tegelaar zat nog aan de ronde tafel. Hy had van avond iets met Neelsen willen bepraten; hy kwam daar ook meer in het café, maar - ook de sterkste mensch heeft zyn zwakke zy - hy vond het aangenamer in gezelschap dan alleen by den man te komen, dien hy zoo extra met een schuldje van tien duizend gulden bedacht had, en was daarom vandaag by Rombouts, een oud kennis, opgeloopen, om samen met hem er heen te gaan.

't Was nu juist een moment om Neelsen alleen te kunnen spreken, want die stond achter het buffet zonder iets te doen te hebben. Tegelaar ging dan ook tot hem en zei:

- Neelsen, ik heb 'n idee.

- Nu, wat dan?

- Jy doet hier altyd je best om je klantjes by mekaar te houden; 'n goed middel daarvoor zou wezen, dat je eens 'n loterytje hield. En als je dat wilt, dan heb ik 'n aardig idee, en dat kan je van my koopen voor twintig gulden.

- Laat naar u kyken!

Maar Neelsen gooide het geenszins zoo ver weg, als die woorden zouden doen schynen; hun zin was: voor minder dan twintig, dat is mogelyk, maar twintig geef ik niet. En toen zy het later voor 'n tientje eens

waren geworden - want zoo'n loterytje is inderdaad niet kwaad; dat is wel wat waard - bleek het idee van den heer Tegelaar weliswaar niet zoo oorspronkelyk, als hy het den schyn had gegeven, maar aannemelyk vond Neelsen het wel.

- Geef my dan 'n propje, zei Tegelaar en ging weer naar zyn plaats.

Willem en Arie zaten nog aan hun tafeltje. Zy hadden veel met elkander gesproken, of er geen middel zyn zou - was het dan nu niet direct, dan later misschien - om vader en moeder weer hier te doen komen. Maar vergeefsch was hun zoeken, en thans zaten zy zwygend tegenover elkander en staarden, zonder te zien, naar de drukte in de zaal. Willem was het herhaaldelyk te moede, als moest hy iets van dezen morgen vertellen, van dat verre, dat vreemde, dat daar gebeurd was met Elize. Het wroeten van de gedachten daarover in zyn hoofd, terwyl zy daar zwygend zaten, maakte hem ietwat nerveus, deed de lust ontwaken nu maar heen te gaan en de koelte buiten weer te laten waaien om het hoofd.

- Je wilde, zei hy, nog met je schoonvader biljarten. En daar kwam juist iemand binnen, dien ik hoorde zeggen, dat de regen had opgehouden. Ik zal daarom maar liever gaan, want ik heb toch ook nog het een en ander te doen.

Toen hy de deur van het café achter zich gesloten had en in de straat met de lantaarnen was, zag hy, dat het weer geheel anders was geworden. De storm was gaan liggen, je voelde de lucht niet. Sterren flikkerden; de maan stond tusschen de sterren; huizen en boomen en de keien der straat schenen met zilverblaadjes belegd, met doorzichtige zilverblaadjes. Hy

was prettig warm geworden in het café; de frissche koelte - 't scheen te zullen vriezen dien nachtwas heerlyk tegen het hoofd.

Hy wandelde eerst rechts de Prinsengracht af, langs de schepen en de schuiten in de gracht. Hy wilde naar de Noorderdwarsstraat gaan, maar was weldra tot zyn verwondering op de Heerengracht, op het gedeelte waar het huis van De Waert stond. Aan de noordzyde stond het; hy was de laatste brug, voordat je aan het huis kwam, gepasseerd, en zou er dus weldra voorby komen. Maar als ze hem eens zagen? Wel, dat had immers niets te beduiden; hy hoorde daar immers. Maar het was hem, of de gedachten in zyn hoofd voor den voorbyganger te lezen zouden zyn. Hy keerde liever om, ging de brug over en was even later aan de zuidzyde daar, waar aan de noordzy het huis stond, bezaaid met maanlicht. Hy bleef staan. Ja, daar stond het! Vyf ramen breed. Twee aan beide kanten van de groote deur op de dubbele stoep, waaronder een kleinere deur *in* de stoep, met treedjes naar beneden. Dat kon je hier niet zien, maar dat wist hy. Daar was ze dus nu! Hé, kyk! Er komt 'n lichtje voor dat raam daar boven, haar kamer. Het wordt lichter. Het gas is aan. Daar zit ze nu!

Ben je nou stapelgek!

't Was de uitroep, die zich telkens machinaal in zyn hoofd herhaalde.

Hy ging snel weg, ging naar de Noorderdwarsstraat, naar het koetshuis, waar boven een kamertje was, zyn kamertje. Daar heeft hy nog een wyle gezeten, heeft een pypje gerookt en den brief van moeder gelezen, dien hy van Arie had meegekregen. Toen ging hy naar bed en viel in vasten slaap.

Arie was met Wouters in het kleine opkamertje van het ‘Hof van Holland’ gaan biljarten.

- Wat zei die Overdyk daar straks? vroeg hy tusschen het op elkaar ketsen der ballen in. Het begin, van wat hy zei, verstond ik niet; 't was te rumoerig in de zaal, en daarna werd het wel doodstil, terwyl hy sprak, maar toen begreep ik natuurlyk het verband niet.

- Och, zei Wouters, onzin! Hy had met iemand gesproken, die niets van de beurs begrypt. Maar wat maak je 'n bokken van avond!

Ja, hy speelde slecht. Hy dacht na en weer na. Vader en moeder hadden het zoo ellendig. Als hy werkelyk met die effecten eens iets verdienen kon! Zyn schoonvader maakte toch maar zyn winstjes er mee. Waarom zou hy dat ook niet kunnen? En als hy op die manier vader en moeder eens zou kunnen helpen!

Kwart voor negen was juist een spel uit en hy zei:

- Nu moet ik weg, vader!

- Nee, nee, wy spelen nog 'n partytje!

- Zoudt u dan goed vinden, dat ik Alida laat wachten? Ik heb haar beloofd om negen uur thuis te zyn, en dus moet ik er dan wezen.

- Ja, ja! Je bent 'n patente kerel. Ga jy maar!

Arie wilde betalen.

- Ben je mal, zei Wouters; ik betaal natuurlyk.

Arie was geen cafélooper. Hy kwam daar 's Zaterdags alleen, omdat zyn schoonvader het graag had. Maar altyd was het hem dan een genoegen, als hy by zyn thuiskomst zyn vrouwtje het horloge voor kon houden en zeggen: ‘Precies negen uur!’

Toen Overdyk dien avond zyn hoed opzette om het ‘Hof van Holland’ te verlaten, zei hy:

- Dag, Wouters! en bromde nog iets van ‘stomkop’ of iets dergelyks.
- Wat zeg je? vroeg Wouters.

Overdyk keek hem scherp aan en zei:

- Ik zeg niks!

II.
Oudejaarsavond 1906.

Een lange, rechte gracht, lang en recht en smal. Bruggen er over. En aan weerszyden de twee smalle straten met keien, daarnaast de huizen met trapgevels, vormen een lange geul van steenen muren en straten en water, roodachtig verweerd de muren, grauw de straten, glinsterend donker het water.

Het is een der kleine grachten van Amsterdam, de Egelantiersgracht in de Jordaan.

In een smal huisje van drie verdiepingen, twee ramen breed, de eerste étage naast de smalle huisdeur één raam, woont hier Rombouts. De voormuur is een schakeering van oudroode en grauwe en groenige tinten; boven de huisdeur op de stoep is er een verweerde zerken steen, waarop: ‘'s Lands Welvaert’.

Als je door de deur *in* de stoep in de benedengang bent gekomen, heb je eerst links een deur, waarop een wit geëmailleerd plaatje met in zwarte letters het woord: ‘Kantoor’, dan, weer links, een deur waarop ook zoo'n plaatje met de woorden: ‘Wachtkamer’ en ‘Binnen zonder kloppen’. Je gaat

binnen en je ziet in het kleine vertrek aan een tafeltje, dat vlak by het venster staat - er is er maar een - een jonge man van een twintig jaar met een gelige gelaatskleur zitten, die van zyn geschryf opkykt en een weinig opsnyerig zegt: ‘Gaet u zitten, aelstublieft! M'nheer zael u daedelyk helpen!’ een weinig opsnyerig, want als je op den prillen leeftyd van twintig jaren reeds aan de beurs komt, voel je je een heele kraan. En het tafeltje staat vlak by het raam, want: ‘Het is hier verduveld donker’, zegt de gele jongen, ‘dat komt daar vandaan, m'nheer, dat de binnenplaats zoo klein en zoo donker is. En 't is hier zoo verduveld vochtig, m'nheer; daarom stook ik altyd zoo hard; u hebt het zeker op het oogenblik al warm van de hitte, maar ik stook hier altyd 200 om de vochtigheid; als ik goed stook, zie je de damp opstygen van de vloer. M'nheer Rombouts heeft er al herhaaldelyk over geklaagd tegen de eigenaar; dat is m'nheer Willaerts, u weet wel, m'nheer Willaerts van de Heerengracht; maar die doet er niets aan; die verdobbelt z'n geld aan de beurs, maar aan z'n huizen doet hy niets.’

Behalve het jonge mensch aan zyn tafeltje by het raam zit er op dezen vroegen morgen, 't is negen uur, in de wachtkamer een schoenmaker. Hy is zoo uit zyn werk weggeloopen, heeft het lederen schootsvel voor.

- Zult u nog 'n postje nemen? zegt het jonge mensch.

- Ik heb nog twee honderd gulden meegebracht, zegt de schoenmaker; die wou ik er nog by doen. Kunt u my ook zeggen: m'nheer zei, dat Eries tegenwoordig beter zyn dan Rocky's. Wat zou u daarvan meenen?

- Ongetwyfeld juist. Dat is het algemeen gevoelen op de beurs, dat Eries tegenwoordig beter zyn dan Rocky's.

- O, zoo!

Dit was natuurlyk maar weer een van de bedenksels van den heer Rombouts, waarmee hy zich het air gaf, een branie in zyn vak te zyn.

Er kwam nog een komenysman en nog een melkboer, en telkens meer kwamen eenvoudige luidjes daar en brachten hun overgespaarde gelden, een enkele om ze solide te beleggen, de meesten om er mee te speculeeren. Of neen, dat woord is hier niet juist. Speculeeren doet hy, die, na met kennis van zaken het voor en tegen te hebben overwogen, een koop of verkoop aangaat in de meening daarby voordeel te zullen hebben. Er is byna geen handel denkbaar zonder speculatie in den goeden zin van het woord. Maar deze menschen weten van Eries en Rocky's en Missouri's en Southern minder dan niets; zy kunnen de namen van de dingen, die ze koopen, iniet lezen of uitspreken. Zy speculeeren niet, zy dobbelen.

Zy brengen hun overgespaarde geld by Rombouts, die dan effecten voor hen koopt en ze in prolongatie neemt. Dat wil zeggen:

De schoenmaker brengt f 200. Nu koopt Rombouts evenwel niet voor f 200 fondsen voor hem; dat zou de moeite niet waard zyn, immers geen kans op winst van eenige beteekenis geven. Hy koopt voor hem fondsen tot een bedrag van f 2200, en hy houdt die in pand voor de f 2000, die hy er meer voor geeft dan de f 200 van den schoenmaker. Gaan de fondsen in de hoogte, dan is de winst natuurlyk voor den schoenmaker. Gaan ze in de laagte, dan is ook het verlies voor hem. Maar dan moet hy bypassen. Na-

melyk: het onderpand (de fondsen) moet altyd minstens 10 pct. meer waard zyn dan de prolongatiepost, dan in dit geval de f 2000, die Rombouts er op voorgeschoten heeft. Dit is voorgeschreven in het Reglement van de Vereeniging voor den Effectenhandel.

Dalen de koersen, dan moet de schoenmaker dus bypassen. Kan hy dit niet, dan heeft Rombouts het recht, het onderpand te executeeren en wordt het in een daarvoor bestemde, naast de effectenbeurs gelegen localiteit publiek verkocht.

Nu heeft evenwel iemand als Rombouts op geen voeten of vamen na kapitaal genoeg om voor al die klanten geld voor te schieten en daarvoor fondsen in onderpand, in prolongatie te nemen. Hy geeft daarom zelf die fondsen weer in onderpand aan personen, aan banken, die er hun werk van maken, geld op prolongatie te geven. Die berekenen daarvoor een zekere rente, afhankelyk van de schaarschte of den overvloed van geld, en een provisie. En elke maand moet zulk een prolongatie geprolongeerd wordenvandaar de naam - en wordt daarvoor die provisie opnieuw berekend.

De schoenmaker krygt dus geen effecten in handen; Rombouts heeft ze ook niet; zy liggen by de groote banken of firma's, die zooveel geld beschikbaar hebben om al die dobbelende Nederlanders aan een kansje te helpen. In hoofdzaak zyn dat maar een paar firma's, banken in Amsterdam, die dan ook voor dat in prolongatie geven van geld aan de beurs een ‘hoek’ hebben, een vaste plaats, waar men ze vinden kan, en die ook uit de provincie groote hoeveelheden in prolongatie hebben.

Op die wyze kan Rombouts, ook met de kleine bedragen die de meeste van zyn klanten hem bren-

gen, in werkelykheid heel wat zaakjes doen. En toch zou dit te weinig opleveren om ervan te kunnen bestaan, als hy geen andere inkomsten had dan de provisie, die daaraan te verdienen is, in hoofdzaak 1/8 pct. over het nominaal bedrag, dat hy verhandelt.

Rombouts heeft namelyk niet een, maar drie bronnen van inkomsten:

1°. de reeds genoemde provisie;

2°. het speculeeren met andermans geld;

3°. het in rekening brengen van valsche koersen.

Daarmee gaat het zóo toe.

Toen Wouters den volgenden Maandag met f 4000 kwam - hy had Zaterdagavond gesproken van twee, maar hy had er maar vier van gemaakt - zei Rombouts:

- Wouters, ik heb over de zaak eens nagedacht, en ik ben tot de meening gekomen - 'k heb er ook met een paar andere heeren over gesproken; overleg kan nooit kwaad - dat we daarvoor nu eens voor de helft Kimberleys moesten nemen en voor de andere helft Rocky's; tegenwoordig zyn Rocky's byzonder aantrekkelyk.

- Dat is goed, m'nheer Rombouts. Zooals u het vindt, is het goed. Maar de Kimberleys zou ik nou graag eens zelf in huis willen hebben, niet in surplus.

- Niet in prolongatie.

- Neen, maar zelf in huis. Ik was gisteren by m'n kleermaker Staffers, en die had ze ook zelf in huis en dat lykt my nou wel eens aardig. Dan zie je ook meteen eens, wat je hebt.

- Ja, maar, dan kunnen we veel minder koopen en ook minder verdienen.

Nou ja, dat was wel zoo; maar het zat nu eenmaal in het langzaam werkende, starre brein van

Wouters, en dan kryg je het daar niet zoo gemakkelyk weer uit: hy wou ze nu eens in huis hebben.

- Dan moesten we, dunkt me, voor de volle 4000 maar Kimberleys nemen.

- Heel goed, antwoordde Wouters.

Toen Rombouts den volgenden namiddag even na den aanvang van de beurs in den ‘hoek’ van de Kimberleys kwam, de plaats waar de Kimberleys hoofdzakelyk verhandeld werden, en vroeg: ‘Hoe staan we hier?’ was het antwoord: ‘169’. Tot dien prys kocht hy voor f 4056 Kimberleys.

Hy ging naar andere hoeken, waar hy koopen moest: Eries, Rocky's, Missouri's, laag genoteerde fondsen, die geschikter zyn om kleine bedragen in om te zetten dan dure fondsen als de Unions.

Na een half uurtje kwam hy hooren, hoe het thans met de Kimberleys stond. 176 was het antwoord.

- Bliksem! zei Rombouts, verkocht zoo spoedig mogelyk weer zyn Kimberleys en had 168 gulden verdiend.

Want hy had ze wel met het geld van Wouters gekocht, maar, nietwaar, je bent niet gek! Dat hoef je dien man niet aan z'n neus te hangen.

En je koopt op eigen naam! Dat is volgens de wet, want je bent commissionnair. Dus geen sterveling weet er van, voor wie of je koopt. Geen sterveling kan je bewyzen, dat het niet voor je zelf was, toen je daar kocht. Nu, en dan moest je toch wel mal wezen, als de wet zelf het je zoo makkelyk maakt!

Daar hy zyn andere werk af had, bleef Rombouts in den hoek van de Kimberleys. Na nog een half uur waren ze weer gedaald en stonden 172. Toen kocht hy weer voor zyn f 4000 in. Verder bleven ze flauw dien dag op de eigenlyke beurs. Die duurt van

half twee tot kwart voor drie. Dan evenwel volgt de nabeurs tot half vier, en ook daarna gaan kleine scharrelaars met het geld van hun clienten vaak nog niet naar huis maar doen nog, onder een spel biljart of by een glas bier, zaakjes in de beurssocieteit, ook in het beursgebouw.

Rombouts was daar vandaag zoo gelukkig, zyn Kimberleys, die hy Voor 172 gekocht had, weer te verkoopen voor 175; winst 72 gulden.

Nu, een prima dag was het niet; hy had wel dagen, dat hy met zoo'n paar duizend gulden nog meer maakte. Maar leen aardige dag was het toch wel, en welgemoed toog hy naar het huis, waar boven de deur stond: ‘'s Lands Welvaert’.

Je zult zeggen: Nu had hy toch geen Kimberleys voor Wouters.

O, dat hindert niet! Thans na beurstyd schryft hy hem - want dat eischt de usance - een nota, dat hy Kimberleys voor hem gekocht heeft voor... ja, wat koers zal hy nemen? De laagste koers was 169 vandaag, de hoogste 176. Zal hy den middenkoers nemen, 172½? Dan ben je heel fyn uit; want tegen den middenkoers van den dag leveren op zeer weinig uitzonderingen na alle banken en fatsoenlyke commissionnairs in Amsterdam. Maar van je fatsoen kunnen vrouw en kinderen niet eten; hy zal maar liever den koers van 175 nemen.

Eerst over vier dagen evenwel hoeft hy de fondsen aan Wouters te leveren; dat staat in 't Reglement. Je houdt je aan 't Reglement en aan de Wet, en je speculeert vier dagen - nu ja, 't wordt ook wel eens zes of acht - met het geld van Wouters, en dan lever je hem de Kimberleys.

Rombouts moet dus nu in de eerstvolgende dagen

Kimberleys trachten te koopen voor 175 of daar beneden; lukt dit niet, dan verliest hy; tegen dien koers ‘is hy’ nu ‘die stukken in den wind’, gelyk de afgeknotte term luidt.

Dat kan by stygenden koers zyn gevaren hebben, en meestal zorgt Rombouts als solied man dan ook, dat zyn speculaties in één dag glad afloopen. Hy en zyn kornuiten worden daarom aan de beurs daghandelaars genoemd, en hun wyze van speculeeren - mits ze niet ‘in den wind gaan’ en dus daghandelaars blyven - is de soliedste, die er is: als je het niet heel dom aanlegt, kan je er nooit by verliezen: de strop is voor den klant.

Maar ook zonder te speculeeren kan het leveren tegen den middenkoers reeds op zich zelf heel aardige resultaten opleveren. Fondsen toch als de Kimberleys en de Koninklyke (de Koninklyke Nederlandsche Petroleum-Maatschappy) hadden in 1907 vaak op één dag een koersverschil van 20 pct. en varieerden b.v. van 220 tot 240. Heb je nu het geluk voor 220 te koopen, en je brengt den middenkoers 230 in rekening, dan verdien je 10 gulden aan elke 220, die je voor je klant koopt, en je hebt nog bovendien het aangename gevoel, dat je voor Reglement en Wet en alle fatsoenlyke menschen verantwoord bent. Van God willen we nu eens niet praten; je kunt niet by alles over God praten; maar die moet toch ook wel goed vinden, wat alle fatsoenlyke menschen goed vinden. En die moet toch ook in aanmerking nemen, dat je net zoo goed 240 had kunnen schryven, zonder dat er hen of haan naar gekraaid had.

***

Rombouts had den ganschen morgen veel klantjes

gehad; maar thans waren ze weg, en na twaalf uur komen ze zelden meer; ze weten natuurlyk, dat je naar de beurs moet, en eerst nog koffie moet drinken. Dit zou hy vandaag by zyn zwager Arend Corbelyn doen; want hy had iets met hem te bepraten, dat voor Arend Corbelyn, den commissionnair van veel voornamere lui dan de klantjes van Rombouts, en die ook zelf grof speculeert, maar een geringe zaak was, en op de beurs, waar hy altyd veel affaires doet en nerveus heen en weer vliegt, is hy voor zoo'n kleinigheid niet te hebben.

Rombouts zei dus aan den gelen jongen, dat hy heenging en dat hy hem straks op de beurs verwachtte en wel niet, als gewoonlyk, te laat, en ging toen even aan zyn vrouw in de huiskamer zeggen, dat hy by Arend en Lucie koffie ging drinken.

- Weet Lucie dan, dat je komt?

- Ik heb getelefoneerd.

- O, zoo!

Lucie van Angeren namelyk, de vrouw van Arend Corbelyn, en Rombouts' vrouw Ida waren zusters.

Het was een deftige en voorname behuizing op de Prinsengracht, waar Rombouts een tien minuten later binnentrad. Want het kantoor van Arend Corbelyn hield het midden tusschen de hoogst eenvoudige installatie van Rombouts en de luxueuse instelling van De Waert & Co. aan de Keizersgracht.

Door de deur in de stoep, die aanstond door middel van een lederen kussentje tusschen deur en kozyn, ging hy de gang in en kwam door de eerste deur links in de wachtkamer, een laag, tamelyk ruim vertrek, door vierkante vensters uitziende op de straat, en waar in rustiger oogenblikken de zes bedienden aan drie bureau-ministres zaten te werken.

Maar thans was er daar in die wachtkamer veel drukte en praten en scharrelen. Want Corbelyn zelf stond zenuwachtig papieren, die op een bureau-ministre lagen, door elkander te gooien, hy noemde dat zoeken, want er was iets zoek, en van de zes bedienden zaten maar twee te schryven en deden de vier anderen hetzelfde als Corbelyn en gooiden papieren door elkander. Want er was iets zoek, een Schibaieff was zoek, een aandeel in een Russische petroleumbron, een vod van een papiertje. En Corbelyn was een zenuwachtig man, want hy speculeerde altyd, speelde in termynzaken in Londen, dobbelde op de Amsterdamsche beurs in Amerikanen, in Koninklyke, in Kimberleys, in tabakken, in alles. En zyn klanten waren zenuwachtig, want zy dobbelden allen, en zyn bedienden waren het ook, want die maakte hy nerveus. Dán had hy eens een winstje, dán kreeg hy een klap, maar hy dobbelde door, dansend in zyn hoofd de lyst der koersen heel den dag, tot hy 's avonds wat rust zocht in een cognac.

Nu was er wat zoek, er was altyd wat zoek, een Schibaieff was zoek, en uit het kantoor, daar achter de wachtkamer met het uitzicht op den tuin, was hy begonnen te roepen:

- 'n Schibaieff is weg! Straks had ik er tien, nu heb ik er negen!

En hy was in de wachtkamer komen vliegen, en de bedienden waren van hun stoelen gevlogen, je vloog daar altyd, want alles was zenuwachtig op het kantoor van Corbelyn, van de weeromstuit nerveus.

- Hier kan hy niet zyn, zei de procuratiehouder, want u had ze in 't kantoor.

Toen allen door de tusschendeur naar 't kantoor, want snel moest je zoeken, snel moest het gaan, snel,

snel, want de patroon moest naar de beurs.

- Alweer de boel in 't honderd! Waar is nou die Schibaieff? Kyk jy eens in die kast, en jy op de kast, ik zelf kyk er onder.

- Maar wat heb je daar in je zak? zei Rombouts.

Wel, heb je nou van je leven! Daar had-i de Schibaieff in de buitenzak van z'n jacquet! Em terwyl de bediendes hem daar toch hadden moeten zien, als ze d'r oogen hadden opengedaan, liepen ze nou als gekken d'r naar te zoeken.

- Wat ben jullie voor bediendes! Dat had jullie toch moeten zien! En nou maar gauw aan 't werk. Je bent natuurlyk weer achterop.

De bedienden vlogen weer naar de wachtkamer en Corbelyn en Rombouts waren alleen in 't kantoor.

- God, god, wat zyn dat voor bediendes tegenwoordig, zei Corbelyn, en trommelde met de vingers op de tafel en gooide zyn beenen over mekaar en trok neus en mond schuin in de hoogte naar links. Ze luieren, ze vliegen heen en weer in plaats van wat te doen, altyd hebben ze wat zoek. Wat is er van je dienst?

Rombouts moest vyf aandeelen in een Nederlandsche fabriek hebben, die hy aan een klant had aangeraden, omdat hy wist, dat Corbelyn ze had en omdat er weinig handel in zulk soort van fondsen is, wat het groote voordeel heeft, dat je met de koersen een weinig kunt werken. Hy vroeg, wat ze kosten moesten.

- Tachtig.

- Hei, hei! De laatste noteering is vyf en zeventig.

- Maar dat is 'n maand geleden. De fabriek gaat erg vooruit. Steeds goeie berichten in de kranten.

Daarvan was hy volkomen op de hoogte, want hy liet ze er zelf inzetten.

Enfin, 't kon Rombouts in de laatste dagen ook niet meer schelen, wat-i deed. Als God je 'n idioot kindje geeft, dan moet niemand raar kyken, als je wat verdienen wilt. En als hy wilde, dat Arend hem liet verdienen, dan moest hy Arend ook laten verdienen.

- Maar dan moet de koers worden vyf en tachtig, zei Rombouts.

- Dat kan je krygen, zooals je 't hebben wilt, dat weet je, zei Corbelyn, trommelde met de vingers op de tafel, wierp de beenen over mekaar, trok neus en mond schuin in de hoogte naar links.

Daar kwam een dienstmeisje zeggen, dat de koffie klaar was; de heeren gingen in de gang een trap op en kwamen op de eerste verdieping in de huiskamer.

Corbelyn viel snel op zyn boterham aan, want hy had haast, groote haast.

- Hoe gaat het met Willy, vroeg mevrouw aan Rombouts.

- God, hoe zal het gaan! De verkoudheid is voorby, maar dat andere, daar is geen kruid voor gewassen, dat weet men.

- Is Ida er nog zoo naar van?

- Ja. En eerlyk gezegd ik zelf ook. Daar raak je niet zoo gauw over heen, daar raak je nooit over heen.

Ook Rombouts had haast, de heeren hadden haast en aten snel: zy moesten maar de beurs. Maar by het weggaan zei Mevrouw nog:

- Jy en Ida komen toch op Oudejaarsavond hier?

- Ik denk, dat zy heel weinig lust zal hebben.

- Neen, neen, dat moet. Zy en ik zyn van kind af op Oudejaarsavond nog altyd samen geweest, en met de Corbelyns is dat ook zoo. Die komen, en op

jullie reken ik ook. 'n Uitgang is voor Ida 'n verzetje.

- Ik zal m'n best doen.

Toen Corbelyn en Rombouts het groote gebouw op het Damrak, de beurs, waren binnengegaan en in het gedeelte waren gekomen, dat de effectenbeurs heet, gingen zy snel naar het midden van de groote localiteit, naar de zoogenaamde rotonde; daar gaf Corbelyn vlug op, dat de zus- en zoo-aandeelen verhandeld waren voor 85, en toen vloog hy weg naar den hoek van de Unions.

Want aan die rotonde, ook *guide* genoemd, worden de koersen opgegeven en worden van daar gezonden naar het bureau, dat ze wereldkundig doet worden in de bladen. Die *guide*, die gids, is dus de gids voor de Nederlanders om de koersen te weten te komen van hun papieren. Maar die gids schryft alles op, wat de heeren van de beurs hem gelieven te vertellen; die gids is de lamstraligste gids, die er denkbaar is, en by voorbeeld in dit geval lazen de verheugde bezitters van de zus- en zoo-aandeelen dien avond in hun krant, dat de aandeelen, vorige koers 75, thans gestegen waren tot 85!

Die gids is de blindste, de bezopenste gids die er denkbaar is; want een groote hoeveelheid der koersen van ‘locale fondsen’, die de Nederlanders des avonds in hun krant lezen, zyn op soortgelyke wyze ontstaan, zyn niet het resultaat van eerlyken handel, maar door diefstal gefabriceerd en valsch.

Toen Rombouts dien avond aan zyn klant de uitvoering van zyn kooporder schreef, vond hy het toch wel wat veel: 10 pct. meer dan de vorige noteering. Maar in vredesnaam, hy zond hem ingesloten een exemplaar van de officieele beursnoteering; dan kon

hy in de *officieele* beursnoteering zelf lezen, dat de koers de officieele was

Ook de Corbelyns zouden komen, had Mevrouw tot Rombouts gezegd. Daarmee meende zy Arends broer Dries Corbelyn met zyn vrouw Christiane en hun drie dochters.

Zy waren 23, 22 en 21 jaar, de dochters van Dries Corbelyn en heeten Baby, Emmy en Corry. Baby heette eigenlyk Christiane, maar werd, om de gelykheid van den naam met dien van de moeder, tehuis gelyk van ouds nog Baby genoemd. En het waren drie aardige kinderen en drie frissche, schoone deerns, die Baby, Emmy en Corry. En als ze wandelden op straat, de drie naast mekaar, de oudste rechts, dan de middelste, dan de jongste, alle drie heel correct gekleed, alle drie het matrozenhoedje op het wolkige haar, dan zeiden de menschen die ze kenden: ‘Dat zyn Baby, Emmy en Corry’.

Baby had altyd over Emmy en Corry het moedertje gespeeld. Reeds toen ze zeer jong waren - 8, 7, 6 - als dan Emmy tot een tante zei: ‘Dag!’ dan verbeterde Baby fluisterend: ‘Dag, tante!’ en Emmy zei gehoorzaam na: ‘Dag, tante!’ En Baby keek, ofschoon ze eens byna een jaar ziek was geweest en daardoor in dezelfde klas als Emmy zat, Emmy 'r schoolwerk na en zei: ‘Je had wel beter mogen schryven!’ of: ‘Ken je je aardrykskunde-les al?’

Die jonge tyd, reeds lang voorby, was voor Dries Corbelyn een betere periode dan het heden geweest. Hy was destyds directeur van een rywielfabriek, het eigendom eener naamlooze vennootschap. Maar de fabriek had het tegen de productie uit het buitenland niet kunnen houden, was voor eenige jaren gefailleerd, en Dries Corbelyn was van zyn vermogen

slechts een f 80.000 gebleven. Van de rente daarvan moest hy thans met vrouw en drie kinderen leven, en al is dat, wanneer je het ruimer gewoon bent geweest, niet aangenaam, een veel ernstiger zorg zag hy dagelyks vóor zich. Die drie lieve dochters, die hy had, wilde hy zoo gaarne gped getrouwd zien; dat hoort zoo in de natuur, dat 'n meisje trouwt; zonder dat is ze 'n beklagenswaardig iets. Maar hoe zou hy z'n dochters iets meegeven aan kapitaal of aan jaargeld? En 'n jonge man is tegenwoordig wel byna altyd verplicht, daar rekening mee te houden, meende hy. Althans wanneer-i niet zelf zeer ryk is, en toch in de kringen der Corbelyns leeft.

Hy had er over gedacht, of hy het niet eens aan de beurs zou beproeven. Daar hoorde je zooveel over spreken in den laatsten tyd. Bovendien hy moest toch wat te doen hebben: de gansche dagen zat je daar in de tuinkamer van het huis aan de Keizersgracht te turen naar de boomen of in de voorkamer naar de gracht en de paar rytuigen, die voorby kwamen.

Dries Corbelyn zou voor dezelfde huur in een der nieuwe buurten veel ruimer hebben kunnen wonen dan in dit kleine huisje aan de gracht. Maar als geboren Amsterdammer was dat oude Amsterdam met zyn oude gevels en bruggen en grachten, met zyn grachtkaden en water, en boomen en water, een deel van zyn jeugd, de woning van zyn gemoedsleven. En het was hem niet voordeelig gegaan, hy was achteruit geraakt, en als het je niet goed gaat in de wereld, hang je des te meer aan gemoedelyke herinneringen, hang je aan dingen, waar degeen, voor wien het leven één zonneschyn is, misschien wel een weinig om lacht.

Zoo had Dries Corbelyn, toen hy de fabriek had moeten opgeven, weer in Amsterdam willen wonen,

weer aan een van zyn oude grachten, en daar hy maar weinig huur kon betalen, hadden ze zich met een smal, klein huisje tevreden moeten stellen. En daar woonden zy nu in de kleine kamers, met een kleine tuinkamer die de eetkamer was, en een kleine suite voor aan de straat: een voorkamertje met één venster, een achterkamer met één donker venster op de binnenplaats.

En daar zat Dries Corbelyn in de tuinkamer te turen naar de boomen of in de voorkamer naar de gracht. Nu ja, 's morgens las je de courant en 's avonds las je het avondblad, maar verder heb je niets om handen. Als je vroeger gewerkt hebt in je leven, kan je dat niet uithouden.

Maar wat moet je tegenwoordig in Nederland beginnen? Er is niets te doen. De straten loopen vol werkloozen. De arbeiders gaan het land uit. Het weinige geld, dat hy nog had, in een nieuwe fabriek te riskeeren, die weer hoogst waarschynlyk door de concurrentie met het buitenland kapot moest gaan, dat zou te dwaas zyn.

En de beurs? Dat heeft ook zyn gevaren. Maar hy zou er dan toch eens met broer Arend over praten. Zoo kon het niet voortgaan; zy teerden in.

Dat broer Arend zelf speculeerde, was hem onbekend.

Op Oudejaarsavond waren zy nu allen, ook Rombouts en zyn vrouw, by elkander by Lucie en Arend Corbelyn. Behalve Baby.

Baby was in vroegere jaren met Thilde Willaerts op dezelfde kostschool in Brussel geweest. En weliswaar was Thilde veel ouder dan zy - die was thans reeds negen en twintig - maar wyl zy daar op de kostschool in het vreemde land met Lize de Waert de eenige drie Amsterdammertjes waren geweest, en de

aardige, zooveel jongere Christiane de oudere Thilde en Lize tot zich had aangetrokken, was er in weerwil van het verschil in leeftyd met de jaren een lieve vriendschap ontstaan. Later, weer in Amsterdam, waren Thilde en Christiane bevriend gebleven, maar Lize was steeds meer op zich zelf geraakt, was wat terughoudend, meenden de twee anderen. Zy zagen haar in den laatsten tyd weinig.

Het was zoo gewoonte geworden, dat Thilde tegen het eind van het jaar Christiane Corbelyn en Elize de Waert uitnoodigde, den Oudejaarsavond met haar te vieren. Dat had zy ook dezen keer gedaan, en zoo was dus Christiane by de Willaerts, terwyl de zusjes en de ouders by broer Arend den laatsten avond van het jaar passeerden.

Daar waren by Arend Corbelyn op de eerste verdieping: de voorkamer, die salon werd genoemd, met drie ramen op de gracht; de achterkamer, iets smaller, twee ramen op den tuin.

In beide vertrekken brandde de gaskroon; de portières waren open. Achter zaten om de ronde huiskamertafel de drie getrouwde dames, Mevrouw Rombouts, haar zuster Lucie Corbelyn en Mevrouw Dries Corbelyn. Bovendien Emmy en Corry. Lucie had thee gezet, had ingeschonken, en Emmy en Corry hadden de thee aan de drie heeren in de voorkamer gebracht, aan Rombouts en de twee Corbelyns.

De dames hadden handwerkjes by zich en werkten al pratende. De heeren rookten en praatten en dronken hun thee en zaten weldra daarna om de whist-tafel. Iets later liet Arend den wyn komen, en men praatte en whistte, totdat te kwart voor twaalf de kaarten werden neergelegd om het nieuwe jaar te kunnen ontvangen.

- Al weer 'n jaar voorby! zei Dries. Dat gaat zoo maar voort, al voort! Steeds sneller in het leven gaat het voort! Totdat het groote slot komt!

- Nu ja, antwoordde Arend; je hebt gelyk, maar dat is nu eenmaal zóo en niet anders, en daarom moeten we het hoofd nog niet laten hangen.

- Jy hebt makkelyk praten. Jy hebt nog het volle kapitaal, dat we van onze ouders geërfd hebben; waarschynlyk is het zelfs vermeerderd, want je hebt bovendien een uitstekende zaak. Voor jou zal het jaar wel goed zyn geweest. Maar ik zit daar met m'n kleine kapitaal en heb niets te doen. Em wat kan je tegenwoordig beginnen?

- In financieele kringen heeft men inderdaad goede zaken gemaakt, zei Rombouts.

Arend zei eerst niets, trommelde met de vingers op de tafel, wierp de beenen over mekaar, trok neus en mond schuin in de hoogte naar links.

Maar toen sprak hy:

- Op 't oogenblik ziet het er niet goed uit; er schynt 'n crisis te broeien.

- Ja, ja, zei Rombouts, ze gaan naar beneden.

Hy meende de koersen.

Tegen twaalven opende Dries een der ramen aan de voorzy op de gracht. Een helder vriezende nacht was het; de sterren glinsterden; het was koud daarbuiten.

Maar daar dreunde door de lucht de eerste der twaalf slagen van den Westertoren; Dries nam zyn glas, stootte aan met Arend en sprak:

- In de hoop, dat het nieuwe jaar ons allen voorspoed en zegen mag brengen.

Dan stootten zy allen, terwyl daar buiten de slagen dreunden, aan met elkander.

Te acht uur op dien Oudejaarsavond was Christiane na een flinke wandeling in de scherpe kou van de Keizersgracht, in de buurt van de Westermarkt, waar zy woonde, aan het huis van Thilde Willaerts gekomen, aan de Heerengracht in de nabyheid van den Amstel.

't Was een ryk heerenhuis, aan weerszyden der zware deur twee ramen, het spiegelglas blinkend in het licht der lantaarnen. Hansje, het dienstmeisje, deed open, geleidde Christiane door een breede marmeren gang met wit van beelden en groen van planten. Doch reeds kwam Thilde achter in de gang uit de huiskamer en riep:

- Wel beste meid, maar gauw je mantel af en maar gauw in de kamer. 't Is vreeselyk koud, vind je niet? Hier in de gang is het ook zoo koud. Maar binnen heb ik het lekker warm gestookt.

Toen zy in de kamer kwamen, stond de heer Willaerts, Thilde's vader, op van zyn stoel, waarin hy by den haard had zitten lezen, en terwyl hy het ‘Tydschrift voor Economie’ open in de linkerhand hield, reikte hy de rechter aan juffrouw Corbelyn en zei:

- Wel, Christiane, dat doet my genoegen, je ook van avond hier weer aan het eind van het jaar by ons te zien.

De heer Willaerts was een vyf en zestiger, een ryzige, slanke man, correct in het zwart gekleed. Hy behoorde tot een oude, Amsterdamsche patriciers-familie, was zeer ryk geweest, was ook thans nog ryk, maar had toch heel veel verloren. Want van zyn jeugd af, van dat hy de academie had verlaten, omdat voor de studie der rechten de lust ontbrak, hadden twee hartstochten, waarmee hy zyn ledige

dagen trachtte te vullen, veel verslonden: hy was verzamelaar van antiquiteiten en speculant.

Hy had sedert zyn jeugd, telkens weer bykoopende, zoowel in Italië, Frankryk, Duitschland als in Nederland zelf, een groote collectie aangelegd; zyn verzameling werd in Baedeker genoemd, en op de daarvoor vastgestelde uren kwamen Amerikanen en Engelschen de zalen op de eerste verdieping van zyn huis bezoeken. Zulk een collectie verslindt groote sommen, en wyl hy tegelyk onophoudelyk aan de beurs speculeerde, was een vyf millioen verloren gegaan.

Ryk was hy nog altyd; drie millioen had hy zeker nog, en bovendien had hy groote inkomsten, doordien hy commissaris in tal van naamlooze vennootschappen was, wat wel geen werk geeft, maar vaak belangryke revenuen.

Hy was dit om het eenvoudige feit, dat hy Willaerts heette; 't zyn in werkelykheid maar een klein getal familiën, die in Nederland de kaas onder elkander verdeelen, en beruchte knullen hebben officieele of niet-officieele betrekkingen, die een halve ton jaarlyks opleveren of nog veel meer.

Willaerts zat weer voor den haard, waarin de kolen knetterden; Thilde zette thee; Christiane speelde met haar hondje, met Jip.

- Denk eens, zei Thilde, Lize komt niet. Zy heeft my geschreven, dat ze zoo erge hoofdpyn heeft. Nu, zoo half en half spyt het my niet, want zy is altyd al zoo stil geweest, maar in de laatste tyd is het zoo erg, dat je soms geen woord uit haar kunt krygen.

Een half uurtje ongeveer hadden de dames vervolgens op zachten toon wat gepraat en had papa

gelezen, toen Hansje kwam, juffrouw Thilde een kaartje aanreikte en zei:

- M'nheer De Waert vraagt, of er geen belet is.

- Neen, zeker niet, laat m'nheer binnen.

- Nou, Christiane, Christiane! zei ze, toen Hansje weer uit de kamer was, Paul de Waert! Dat is niet voor ons, dat is voor jou!

Papa keek op uit zyn boek en lachte even, zooals de vyf-en-zestig-jarige lacht, zacht lacht by de herinnering aan de stormen der jeugd; Christiane ook lachte eventjes en bloosde, want dat zyn stormen, waarvoor je je een weinig schaamt.

- Hy kan toch niet weten, dat ik hier ben, antwoordde ze.

- Welzeker wel! Van Lize!

Een net gekleede jonge man van een twee en twintig jaar trad de kamer binnen, gekleed in zeer beslist Engelschen snit, uit eem Engelsche modeplaat weggeloopen, zou je zeggen, maar zeer elegant en aangenaam voor het oog.

Zyn nette, mannelyke verschyning en zyn zelfs niet onenergische kop waren echter in volkomen contrast met zyn zwak karakter. Hy was in alles wat het leven betrof, ook in gemoedszaken, een pieterige peuteraar, die alles met kleine middeltjes uit wilde rekenen, die rekenen wilde maar niet rekenen kon. Zoo was hy, nadat hy op partyen in den laatsten tyd met Christiane, die hy als vriendin van Lize reeds van vroeger kende, meer in aanraking was gekomen, en haar schoon uiterlyk en beslist spreken hem, den weifelende, had aangetrokken, wel op haar verliefd geraakt; maar tegelyk had hy van het eerste oogenblik af er over nagedacht, of ze wel by elkaar zouden passen, en had zich meer van die vragen

gedaan, die hy met de gegevens, die hy had, toch onmogelyk beantwoorden kon.

Christiane! Goeie naam, vond hy. Dat klonk. Tehuis noemden ze haar Baby. Laat naar je kyken, zy 'n baby! Zy kon heel pootig praten. Misschien wel, ja, dat moest-i overwegen, dat is 'n punt waar je goed over na moet denken, misschien wel te pootig.

Nu vandaag was hy slim geweest, had hy Lize gevraagd, of zy niet, want Oudejaarsdag was het immers, den avond ouder gewoonte by Thilde zou passeeren, en die had geantwoord, dat zy hoofdpyn had en niet ging. Maar of zy dan genoodigd was, had hy gevraagd. Jawel, genoodigd was ze, had ze gezegd.

Daaruit had hy de gevolgtrekking gemaakt, dat Christiane ook gevraagd zou zyn, en by zyn binnenkomen in de kamer thans lag een glimlach van tevredenheid op zyn gelaat over de verstandige juistheid van zyn conclusie.

Dat hy zoo by de Willaerts een visite maakte, had op zich zelf niets opvallends; want de moeder van Paul was een geborene Willaerts en een nicht van Thilde's papa.

Na de begroeting en nadat Paul was gaan zitten en van Thilde zyn kop thee aangenomen had, werd er gesproken over de onderwerpen, waarover men op zoo'n visite praat. Paul sprak niet onaardig, vond Christiane; soms een weinig langzaam en wat erg met nadruk, waar het niet de moeite waard was. Men sprak over het circus, over Parys, over het diner van voor een paar dagen by Donchery, lid van de firma Donchery Hooydonck & Co., de bekende bank in Amsterdam.

Dan sprak men over de beurs en Paul zei, dat zy al weer te klein werd.

- Ja, zei Willaerts, 't is merkwaardig, hoe de handel in effecten in Nederland steeds toeneemt. De goederen-beurzen zyn altyd groot genoeg, maar de effecten-beurzen zyn altyd te klein. 't Is jammer.

- Zegt u dat niet, zei Paul; aan die handel wordt verdiend.

- Door je papa, ja! Maar voor het nationale vermogen, van Nederland, voor den welstand van het land in zyn geheel, heeft al dat koopen en verkoopen absoluut geen zin. Of, helaas, een heel slechte zin: 't is spelen, speculeeren.

Want hy wist natuurlyk zelf heel goed, dat speculeeren een dwaze, gevaarlyke hartstocht was.

Nadat er een uurtje aldus wat gepraat was, stond Paul beleefdheidshalve op en wilde gaan.

- Wel neen, zei Willaerts; blyf wat! Wy gaan samen van het oude in het nieuwe.

Nu, dat zou hem zeer aangenaam zyn, en hy zette zich weer.

- Vertel my eens, hernam Willaerts, wat zegt papa over de geruchten, die er over een crisis gaan? Denkt hy, dat het er toe komt?

- Papa zegt dat het 'n heel lastige tyd is, dat niemand iets voorspellen kan. Neef Rutger heeft er 'n artikel over geschreven in het ‘Tydschrift voor Economie’.

- Dat ligt hier juist op tafel; ik las er in, toen je kwam. Die vreest ook, vreest heel erg zelfs, maar durft evenmin iets voorspellen.

- Neen, die komt ook niet tot een conclusie.

- Een knappe jonge man, die Mr. Rutger de Waert, zei Willaerts. Nu ja, voegde hy er glimlachend aan toe, jy... hoe oud ben je?

- Twee en twintig.

- Nu ja, jy met je twee en twintig vind natuurlyk zonderling, ik zag het aan je gezicht, dat men iemand van 'n vyf en dertig jong noemt. Maar dat is nu van myn kant bekeken... Hy is wel knap. Maakt heel veel werk van economie. Die zal mettertyd wel professor worden.

- Of directeur van de Nederlandsche Bank, zegt papa.

- Ja, lachte Willaerts, dat ligt ook die richting uit en is financieel heel wat aardiger.

Toen de klok twaalf sloeg, wenschte men elkander geluk, en een kwartiertje later kwam Hansje zeggen, dat het rytuig vóor was voor juffrouw Corbelyn.

Ook Paul stond op; hy en Christiane namen in de kamer afscheid van Willaerts, en, nadat zy overjas en mantel hadden aangetrokken, in de gang van Thilde.

- Ik zal juffrouw Corbelyn wel in het rytuig helpen, zei Paul tot Thilde, toen die de deur opende. En doe maar gauw de deur toe, want 't is vinnig koud; je zou leelyk kou kunnen vatten.

Nu, die twee hadden elkaar misschien wat te zeggen; Thilde deed de deur toe en ging glimlachend naar de huiskamer terug.

Paul, daar buiten van de stoep naar beneden gaand, sprak niet, en wilde inderdaad, gelyk hy gezegd had, juffrouw Corbelyn in het rytuig helpen.

Christiane dacht: hy moet beslist wat geholpen worden en zei:

- Het is zoo koud, en u heeft nog die lange weg naar huis. Zoudt u niet zoo ver met my meeryden?

Natuurlyk, dat was hem zeer aangenaam, en weldra zat hy naast haar, en hoorde hy haar naast zich praten, waarover kon hy door het ratelen van het rytuig niet verstaan, en hy voelde haar zoo dicht by

zich, en hy dacht aan haar schoone gelaat, dat hy den ganschen avond gezien had, het gelaat met de groote lynen en groote vlakten van schoonheid op voorhoofd en wangen en aan die grootmachtige schoonheid van donkere haren om dat grootlynige gelaat, en zyn denken was weg, zyn peuterig denken; een storm, de storm der jeugd en der hartstocht kwam over zyn ziel en over zyn handen en armen, en hy greep haar hand en sloeg zyn armen om haar.

Een oogenblik had hy haar zoo omarmd gehouden, toen het rytuig stilhield voor het huis van Christiane.

- Je bent niet boos?

- Wel nee, heelemaal niet, hoor! Maar ik wil niet, dat je nu in die kou op straat loopt, je zou kou vatten... nee, nee, ik wil niet.

Zy had op den knop gedrukt voor den koetsier en die opende het portier.

- Koetsier, eerst naar het huis van m'nheer Gys de Waert, Heerengracht nummer...

- O, wel bekend, juffrouw!

Het was maar een korte rit, doch Paul omarmde nogmaals hartstochtelyk het grootlynig schoone lichaam van Christiane en kuste haar op den mond.

Op de tweede verdieping van de huizing, waar Paul binnenging, zat dien avond eenzaam in haar slaapkamer Lize de Waert.

Het was er niet gezellig; het was alles wat kaal; deze jonge vrouw van zeven en twintig jaren wóonde niet in haar kamer, zy logeerde er. Blykbaar hoorde zy tot de jonge meisjes, de jonge vrouwen, die niet den lust hebben, voor zich alleen een slaapverblyf aan te kleeden en op te sieren, en daar zelf naar te zitten kyken, gelyk sommigen doen. Jonge vrouwen, als zy, wachten... wachten...

En hoe langer het wachten wordt, hoe meer de nachten worden, dat zy het venster open werpen, byna naakt voorover buigen om koelte, koelte, en het hout der vensterbank koel is tegen de borsten; hoe meer de maanden worden, dat zy des avonds laat, by 't komen van den nacht, haar naakte beeld aanschouwen, in den spiegel en weenend roepen: ‘Ik ben toch schoon! Komt er dan niemand?’ hoe meer de jaren worden, dat zy in de nachtzwarte kamer gaan uit het bed en de kleeren van het lyf zouden willen gooien om die zwoelte te dooven, die zwoelte; des te meer grift zich in het bleeker wordende gelaat, met van tyd tot tyd die donkere vlagen onder de oogen, met de nerveus bewegende, ietwat gezwollene neusvleugels, de lydenstrek van al, wat leeft, van neus tot mondhoeken.

Tegen middernacht zat zy in haar nachtgewaad aan de tafel in het midden der kamer, den elleboog op de tafel, het hoofd gesteund in de hand, terwyl haar oogen staarden, wild-angstig staarden.

Myn God, hoe was dat mogelyk geweest? Neen, hy had geen schuld, hy was 'n lieve jongen, Willem had geen schuld, 't was haar schuld alleen. Hoe was dat mogelyk geweest? Nu eenige weken lang, 't was al sedert zoo lang, naar 't haar scheen, 't leek haar zoo'n lange tyd en 't was toch zoo kort... nu eenigen tyd lang was zy daar voormiddags by hem gekomen, en dan hadden zy elkander gezoend. Zy had telkens er mee willen uitscheiden; telkens weer was ze boos geweest op zich zelf en had zy 's avonds op haar kamer gestampvoet op den grond en gezegd: ‘Nu is 't voor de laatste maal geweest!’ Maar den volgenden morgen, als zy wakker werd, en in haar bed dacht aan dat van gisteren... dan was dat nog wel

zoo'n klein weinig er geweest, dat idee van: ‘niet weer!’ Maar al spoedig was dan dat andere, dat verlangen weer sterker geworden. En nu dezen morgen... groote God!... hy had nog gezegd: ‘Nee, nee, dat niet!’... Maar in haar hoofd was alle denken weg geweest; met de ooren, ja met de ooren, maar daarmee alleen, had ze hem dat hooren zeggen, die woorden: ‘Neen, neen, dat niet!’ maar zy had tegelyk het gevoel gehad, dat er niets meer tegen te doen was, dat zy willoos was geworden, dat het moest, moest, dat het zoo onverzettelyk zeker moest, als dat je boven 'n afgrond niet zweven kunt maar neervalt.

Een afgrond! Een afgrond! Zy stond op, liep heen en weer in de kamer en murmelde weer: een afgrond!

De klokken daar buiten in de winterlucht sloegen twaalf dreunende slagen, eerst de eene, toen een andere, toen nog een andere.

Zy hoefde niet te vreezen, dat haar moeder boven komen zou om te zien, hoe het met haar dochter was, en haar geluk te wenschen met het nieuwe jaar, als ze soms nog niet sliep. Dat deed die vrouw niet. Die dacht aan zich zelf, was altyd vol van zich zelf. En ook haar vader zou niet komen. Dat deed die man niet. Die dacht aan zyn fondsen, aan zyn Amerikanen, aan zyn zaak, en als hy daar niet aan dacht, deed hy dingen, waar Lize niet van wist.

De klokken daar buiten dreunden in de winterlucht.

En Lize knielde voor haar bed en drukte het hoofd in het kussen en smeekte:

- Heer, myn God! Geef my kracht! Geef my kracht!

Een nerveus snikken, schreien volgde. Maar gelukkig

niet lang. Zy dronk een glas water, wiesch zich het beschreide gelaat, en by den bleeken schyn van een nachtlicht ging zy te bed, bleef rechtop zitten, boog het hoofd, gesloten de oogen, voorover en vouwde de handen.

III.
Gys de Waert en Piet Harlebeek.

In een tuinkamer brandt in den open haard een knetterend vuur van blokken hout; door de groote ramen ziet men buiten de ontbladerde boomen, de grauwe kiezelpaden in het gryze licht der late morgenzon van het midden van Januari. By de voor het ontbyt gedekte tafel is Lize bezig, voor de thee te zorgen.

Een rustige stilte en een gezellige kamer, zoudt ge meenen. Maar daar komt mevrouw De Waert binnen. Zy is een dame tusschen de vyftig en zestig jaar, met iets narrigs in het gelaat en, als zy spreekt, de stem van een krygsman. De wangen zyn geäderd rood; men zou zeggen, dat zy soms een glas port of aanverwante artikelen dronk. Zy zegt geen goeden morgen, maar gaat in een rechte lyn en nogal vlug loopend, alsof er haast is by de zaak, naar een kast, schenkt er uit een flesch iets in een glaasje en drinkt het op.

Hierin is ook de reden te zoeken, waarom zy steeds door haar dochter bediend wil worden; de huishoudster zou voor 't ontbyt kunnen zorgen, maar

in haar naaste omgeving wil mevrouw alleen Lize.

Ook wanneer zy ongesteld is, nevrose, moet Lize haar bedienen. Dan kan zy geen geluiden hooren, want dan werkt al, wat geluid heet, op haar zenuwen; dan stopt zy in de ooren watjes en gaat zoo te bed, maar haalt ze er spoedig weer uit en luistert, of ze daar in de gang niet iets hoorde, of daar niet een dienstmeisje nu eerst tehuis kwam, en staat op en gaat kyken in de gang, want op dit uur moeten de dienstmeisjes te bed zyn, en dan is ze nydig, omdat ze niets gezien heeft, en gaat weer naar bed. Dan moet Lize by het bed gaan zitten en twee reepen papier tegen elkander schuren, en dat geruisch dient dan om mevrouw in slaap te helpen. Dat moet ze dan soms een uur achter elkander doen. Mevrouw hoort daarin, gelyk zy zegt, 'het geruisch der zee'; want zy is een weinig romantisch aangelegd, en is ook zoo nu en dan verliefd, in den laatsten tyd op een tenor uit de opera. Lize moet dan met haar mee uit wandelen gaan, om den tenor in het Vondelpark te zien kuieren; verdere gevolgen heeft dat niet, want zy is een achtbare dame.

- Wat is je vader weer laat van morgen, zegt mevrouw.

Maar daar komt hy juist binnen, een man van een vyf en vyftig jaar. Hy ziet er een beetje slaperig uit, en de gryze haren zyn een weinig ongekamd. Hy is namelyk gisteren avond nog laat naar de Ceintuurbaan geweest, waar Josephine woont, een van zyn maintenées.

Hy heeft er vele gehad in zyn leven, in Amsterdam, in Parys, in New-York, zwarte en bruine, blonde en roode. Thans heeft hy er drie: Josephine aan de Ceintuurbaan, Adèle in de Govertflinckstraat en Her-

mione in Brussel. Dat is een niet zoo byzonder groot getal, als een oppervlakkig toeschouwer, die de heeren van de beurs in de zwarte gewaden der achtbaarheid de stoep van den tempel van Berlage ziet opgaan, zou meenen. Want die heeren hebben een niet benydenswaardig bestaan. Overdag, op de beurs, zyn ze zenuwachtig van die op en neer warrelende koersen, waar ze onophoudelyk op moeten letten om een winstje niet te laten ontsnappen of een verlies niet te groot te doen worden. En 's avonds zyn het arme stumpers. Dan zyn ze nog nerveus van het gedoe van den dag en hebben niets in zich om afleiding te zoeken. Zy lezen niet, verstaan geen wetenschap of kunst, doen niets voor het algemeen. Zeer enkelen uitgezonderd natuurlyk. En zoo zoeken zy verdooving voor hun nervositeit by de vrouwen of - nu in de laatste jaren - in het rytuig der gekken, de automobiel.

Wie meenen zou, daar in die deftig uitziende huizen aan de Heeren- en Keizersgracht eenige hoogheid te vinden, zou bedrogen uitkomen. Daar heerscht, op uitzonderingen na alweer, de meest platte ordinairheid. Waar zal hoogheid vandaan komen by menschen, die niets weten, niets kunnen, en wier gevoel, als zy het ooit gehad hebben, is zoek geraakt by het laagste, wat er is, het stelen en schacheren op de beurs?

Vlug met de handen en met den mond was De Waert nu bezig aan zyn ontbyt, want hy moest naar het kantoor.

Lize schonk hem de thee in en reikte brood en eieren aan.

- Mama, zei ze inmiddels, mevrouw Hooydonck is vandaag jarig; zoudt u nu niet even schryven? Dan kan het briefje bezorgd worden.

- O ja, ik moet aan dat mensch schryven.

Mevrouw ging dan ook, toen zy een stukje brood gegeten had - eigenlyk ontbyten kon zy niet zoo vroeg in den morgen - met de roode wangen en met veel ceremonie voor een damesbureau zitten, in een hoek by een tuinraam, om een briefje aan een dame van haar kennis te schryven, om wie ze niets gaf - zy gaf alleen wat om zich zelf - maar die zy moest feliciteeren met de gebeurtenis, dat het de dag was waarop die belangryke mevrouw was geboren.

- Lize, waar is m'n bril gebleven? Waar heb je die nu weer gelegd?
- Kyk, mama, uw bril ligt immers vóor u.
- En geef me dan toch postpapier! Je weet toch, dat ik 'n brief moet schryven.

Lize nam het postpapier uit een laatje van het bureau, waar mama voor zat.

- Lize, zei De Waert brommerig, dat ei deugt weer niet.
- Ik zal een ander koken, papa!
- Ja, maar gauw dan, ik moet naar kantoor.
- Lize, die inkt zit vol stof; doe daar toch andere inkt in.

Lize had het ei in het kokende water gedaan, goot nu inkt by in mama's inktpot.

Mevrouw had geschreven: ‘Lieve vriendin!’

- Lize, hoe heb je nu zulk postpapier voor my kunnen koopen? Daar kan geen mensch op schryven.
- Maar, mama, dat heeft u toch zelf uitgezocht.
- Praat me niet tegen, asjeblieft! Je weet, dat ik dat niet kan verdragen.
- Lize, zei De Waert, kryg ik nou m'n ei?
- Je dochter is er niet om jou te bedienen, zei

mevrouw. Laat je bedienen door de dames, waar je 's avonds je tyd doorbrengt.

De Waert antwoordde niet, at snel en ging toen heen.

Lize was rondjes, dikjes gebouwd en zwak van wil. Aan elk bevel, elken wensch, die in haar omgeving geuit werd, voldeed zy, had niet de kracht zich er tegen te verzetten, dacht daar zelfs niet aan, vond het gansch natuurlyk, gelyk het was. En zoo min als zy bestand was tegen een wil, die van buiten op haar werkte, zoo weinig was zy bestand tegen een aandrang, die werkte in haar zelf. Zwak. Dom. Lief. Zwakjes lief. Dommetjes lief.

De Waert was over Elize maar slecht te spreken. Behalve dat hy zyn zoons uit den aard der zaak hooger stelde, want een man is natuurlyk meer dan een vrouw - Hugo was reeds, gelyk ook een neef, ‘ter bescherming van nederlandsche belangen’ in Amerika, en Paul zou er later heen - was hy bovendien boos op haar, omdat zy, naar hy beweerde, niet trouwen wilde.

Twintig jaar oud was zy verloofd geweest met Hendrik van Beveren, zoon van den predikant Van Beveren en student in de theologie.

- 'n Domkop! had haar vader gezegd; want Hendrik had zonderlinge ideeën over zyn Amerikaansche papieren gehad. Maar, had hy er bygevoegd, wil je hem hebben, my is 't wel, geld heeft-i.

Lize had geantwoord, heel goed te weten, dat zy zelf ook dom was, en dat Hendrik en zy dus zeer wel by elkander zouden passen.

Mama had gezegd:

- My kan 't niet schelen. Lize, waar is m'n voetenbankje gebleven?

Een jaar, zoo schoon als zy niet gedacht had, dat in het menschelyk leven mogelyk zou zyn, was zy met Hendrik verloofd. Zy waren veel met elkander alleen geweest, en het jonge meisje was geworden een jonge vrouw.

Maar Van Beveren was ziek geworden, had haar Davos moeten reizen en was daar gestorven. Toen was haar het leven nachtzwart geworden.

Iets was het in latere jaren verbeterd. Alles gaat voorby. De gedachten van den mensch verweeren, en worden oud en vergaan, gelyk de jaren, waarin hy leeft, gelyk de kleeren, die hy draagt. En als er iemand gekomen zou zyn, van wien zy had kunnen houden, dan zou zy hem genomen hebben. Zoo is het leven; zoo is de natuur.

Ook kwam er iemand.

Op een avond had papa in zyn werkkamer bezoek gekregen, en nadat hy een half uurtje later zelf den bezoeker door de lange gang tot aan de voordeur den ‘pas de conduite’ had gegeven, was hy in de woonkamer by mama en Lize gekomen - mama had juist by een kast een fleschje en een glaasje gehanteerd - en had gezegd:

- Wel, Lize, dat doet my pleizier; dat doet my heel veel pleizier. Verbeel je, daar is de vader van Henri Hooydonck by my geweest en heeft voor z'n zoon om je hand gevraagd.

- Maar, papa, Henri Hooydonck heeft 'n bult.

- Nou, wat zou dat kleine bultje? 'n Man hoeft niet mooi te wezen. En de Hooydoncks zyn mee de eerste lui van de beurs.

- Dat is wat anders. Maar ik kan niet van hem houden.

- En ik ben niet van zins er lang over te praten.

Bult of geen bult, jy trouwt Henri Hooydonck. Ik heb gezegd, dat ik 't goedvond.

- My kan 't niet schelen, zei de moeder, en ging van de kast naar haar stoel.

Maar wat of Gys de Waert ook deed, Lize bleef het bultje van Henri Hcoydonck een onoverkomelyk bezwaar vinden.

Sedert had hy een hekel aan zyn dochter.

Niet lang daarna,, in October 1906, was Willem Zuydam by De Waert in dienst gekomen. Hy was een jonge man met goede omgangsvormen, die in den tyd, waarin zyn ouders het beter hadden gehad dan thans, behoorlyk wat geleerd had, en toen Lize dat innemende, zachte gelaat zag en die droevige oogen, toen... toen... begon de zoo lang terug gedrongen natuur der jonge vrouw van zeven en twintig jaren te roepen.

Zeker, zy wist, daar kon niets van worden, niets! Zy verwonderde zich zelfs, dat het verschil in stand haar niet hinderde. ‘Hoe is 't mogelyk? Hy is toch maar...’ zei ze dan in zich zelf. Maar dat had er blykbaar voor haar niets mee te maken. Henri Hpoydonck zou zy geen zoen hebben kunnen geven, Willem Zuydam wel.

Thans, gelukkig! zy had thans in Januari besloten, dat het uit moest wezen. En dat had zy hem niet eens hoeven te zeggen, wat haar ook wel haast onmogelyk zou zyn geweest. Want zy voelde, dat zy te zwak zou zyn om Willem iets te weigeren - ja, zwak, zwak, dat was ze, dat wist ze; je kunt daar niets tegen doen; nog even te voren weet je, dat het niét moet; maar dan komt er in het hoofd iets als een stormwind, die je het denken wegveegt, en dan heb je maar één gevoel meer, dat het niet anders kan,

dat het moet, dat het gebeuren móet; dat is net, als dat je gek zou wezen - o ja, zy wist, zy zou te zwak zyn om Willem iets te weigeren. Maar, gelukkig, hy had zelf gezegd de laatste keer:

- Lize, nu is 't wel verdoemd als 't nu weer gebeurt. U kunt komen, zooveel als u wilt, juffrouw Lize; want ziet u, ik mag u zoo graag, dat weet u; maar ik heb het goed overdacht; wy maken ons beiden ongelukkig, als dat zoo voort zou gaan.

- Dat is lief van je! had ze gezegd en had hem de hand gegeven.

***

De familie De Waert was by een vervolging der Protestanten in Katholieke landen uit het Belgische naar Nederland gekomen. De vryheid, die zy daar genoot, en die daar ontaardt in losbandigheid by het janhagel, in misdryf by den ryke, zou een der nakomelingen gebruiken om op groote schaal een speelhol te stichten voor het dobbelen in Amerikaansche papieren.

Reeds Rutger de Waert, de vader van Gys, was commissionnair in effecten in Amsterdam geweest. Die beleefde als jonge man de ontsluiting van het achterland der Vereenigde Staten voor den wereldhandel door den aanleg der eerste sporen.

Voorziende dat daarginder een toekomst lag, had hy op een bark eener Amsterdamsche firma, want in die dagen ging het nog per zeilschip, als passagier een reis naar Amerika gemaakt. De mensch had toen - 't was in het midden der negentiende eeuw - nog den tyd, lange brieven te schryven en dagboeken te vervaardigen, en ook heer Rutger had van die reis een uitvoerig journaal gehouden, dat in de

familie als een reliquie bewaard werd. Want de aanvang is zy geworden, deze reis, van den zwierigen handel in Amerikanen, die het steeds in aanzien stygende huis De Waert & Co. later dreef.

Had de vader aldus als met den vinger den koers aangewezen, dien men zeilen moest, zyn eigenlyke grootheid had het huis te danken aan de koude van het verstand van Rutger's zoon Gys, dat in zyn kille berekeningen nooit gestoord werd door een warm ademtochtje van menschelyk gevoel.

Toen dat jonge mensch met het yzige verstand twintig jaar oud was en op dien prillen leeftyd reeds heel nauwkeurig wist, wat hy wilde in zyn leven, namelyk: ten eerste geld verdienen, ten tweede geld harken, ten derde geld scharrelen, en als het op een gewone manier niet ging, dan godverdomme geld stelen; toen hy Fransch, Duitsch, Engelsch had geleerd, vooral Engelsch, en veel rekensommen had opgelost over disconto en prolongatie en arbitrage, en pariteitentafels wist te construeeren voor de wissels, en percententafels voor de fondsen, en calculatietafels voor tabakken en andere goederen, toen sprak het ver vooruitziende, wyze ventje in het destyds nog betrekkelyk kleine kantoor van zyn vader:

- Papa, wat dunkt u ervan, als ik nu eens een paar jaar naar Amerika ging?

- Een paar jaar? Waarom zoo lang?

- Wel, papa, ons kantoor moet grootscher worden. Daarom wilde ik in Amerika zien, hoe ze daar tegenwoordig zaken doen; want het gaat daar thans nog heel anders toe, dan toen u er was. En ik wilde daar connecties zien te krygen om zoodoende later relaties met daarginder te hebben.

De vader gaf gaarne zyn toestemming; Gys deed

de reis per stoomboot, en toen heer Rutger een telegram, dat de aankomst meldde, uit New-York ontving, schudde hy het oude hoofd en zei:

- Wat gaat dat vlugger dan in myn jonge jaren! Wat wordt alles sneller!

Gys heeft woord gehouden; hy heeft de zaak grootscheepscher gemaakt, en uit het eenvoudige kantoor van voorheen is geworden het groote, van marmer en blinkend koper indrukwekkende, by stedeling en provincialist in hoog aanzien staande speelhol aan de Keizersgracht.

Het was op een dag in het laatst van Januari 1907, dat Gys de Waert, thans zelf reeds een man van een vyf en vyftig jaren, des morgens te negen uur naar zyn kantoor reed. Hy had de gordynen voor de raampjes neergetrokken, want, wat hem hoogst zelden overkwam, hy schaamde zich vandaag een weinig. Gisteren avond namelyk had iemand, wien hy de aandeelen van een gemeene Amerikaansche zaak aangepraat had, en die daaraan een dertig duizend gulden had verloren, hem in de buurt van de Ferdinand-Bolstraat, want hy was op weg naar Adèle, van de tram gegooid, zoodat hy met modder aan zyn jas en broek by haar was gekomen en gejokt had, dat hy was gevallen.

- Ga nu maar naar den Officier van Justitie en klaag my aan, had de kerel hem nageroepen.

Natuurlyk doe je dat niet; je wilt geen praatjes.

En hy hoopte maar, dat niemand van die het gezien hadden, hem kende, en geloofde ook wel, dat het zoo was. Een sigarenkoopman had in de deur van zyn winkel gestaan, meende hy zich te herinneren, en twee vrouwen waren voorby gekomen, waarvan de een geroepen had:

- Jezus-mie, die krygt een opstapper!

Nu ja, zoo'n wyf!

Maar behalve, dat hy zich daarover toch nog schaamde - dat is te zeggen een heel klein weinig zich schaamde; wamt hy was een brutale klant -was hy wat bang voor vandaag. Gisteren toch had hy een brief van iemand ontvangen, die in een dergelyke zaak geld by hem verloren had, waarin die mynheer schreef, dat hy heden daarover by hem op het kantoor zou komen spreken. En zoo'n onderhoud is altyd onaangenaam, ook al wordt je er niet by van de tram gegooid. Zoo'n kerel staat dan te schreeuwen, dat de bedienden het hooren, of hy staat te huilen en krygt byna een toeval, alleen omdat hy een beetje geld heeft verloren. Hy heeft in zulke gevallen vroeger vaak geprobeerd, niet tehuis te geven; maar dan komen ze toch telkens terug, en daarom geeft hy er thans de voorkeur aan, het dadelyk in eens af te maken.

En dat staat ook beter tegenover het personeel. Want als je je een beetje schaamt, of een weinig bang bent, moet je dat voor je omgeving verbergen. Je bedienden moeten je altyd als de krachtige, kordate kerel zien.

Toen dan ook het rytuig stil had gehouden, Willem van den bok was gesprongen en het portier had geopend, ging De Waert met flinken, vluggen tred de stoep op, trad de vestibule binnen, zag door een groote glazen deur rechtuit, dat er in de groote hal reeds menschen waren, ging door een deur links langs vertrekken, waar bedienden by bureau's zaten te schryven, naar de kamer van den procuratiehouder Piet Harlebeek.

- Nieuws? vroeg De Waert.

- Nieuws ja, maar veel zaaks is het niet. Een brief van Whiteley.

Dat was hun advocaat in New-York.

- Met de Maxwellghost, vervolgde Harlebeek, is het beslist mis.

De Maxwellghost Central Railway was een kleine locale lyn, klein in vergelyking met de groote Amerikaansche systemen, naar Nederlandsche begrippen nog tarnelyk groot, waaraan men voor een viertal jaren was begonnen te bouwen, maar die nog altyd niet klaar was, omdat de Amerikanen daar ginder vonden, dat zy het geld van de obligatiehouders beter konden besteden dan door het weg te gooien aan een spoorweglyn, die toch nooit rendeeren zou. Een bestuur, bestaande uit eenige heeren in Amerika en De Waert in Nederland, had de 5 pct. 1e hypotheek goud obligatiën - aardig, niet waar, goud! - van de Maxwellghost Central Railway Company ginder in New-York en hier in Amsterdam aan de markt gebracht. Tegen den koers van 92⅝ Amsterdamsche usance plus loopende rente tot den dag van levering, aangevangen 17 Februari 1903! Twee en negentig en *vyf achtste!* En aangevangen 17 Februari 1903!

Wat moeten die heeren knap zyn, dat ze dat zoo nauwkeurig uit kunnen rekenen, en wat moet dat een kostelyke lyn zyn, waar het er zoo precies op aankomt!

En wat is het publiek een schaapskop, dat het niet reeds aan zulke cyfers ziet, dat het bedot, bespot, uitgelachen en bedrogen wordt!

Natuurlyk was de lyn in het marktbericht van De Waert, een kleine krant die hy aan zyn clienten zond, hoogelyk geprezen. In mooie artikelen, van die prettig vertellende artikelen, die de rentenier by het rooken

van zyn pyp zoo aangenaam leest, werd er verteld, dat hy zelf met een deskundige in spoorwegzaken uit Nederland er heen was geweest, en toen hy er met de overige heeren van het bestuur langs de lyn was gereden - wel te verstaan: voor zoover die klaar was, maar daarop werd als niet ter zake dienende geen klem gelegd - hadden op de stations vlaggen gewapperd, en op de locomotief had een vlag gestaan, en een van de stations had ‘De Waert’ geheeten. De obligatiën hadden dan ook korten tyd een redelyken koers kunnen houden; maar daarna hadden de verhalen in de courant van De Waert, waarom die ‘5 pct. goud’ - aardig, niet waar, goud! -nog altyd niet kwamen, den invloed van haar wegblyven niet kunnen keeren, en de koersen waren gedaald. 't Was het gewone Amerikaansche spelletje: er was te veel ‘water’ in de lyn: voor den aanleg van het gedeelte spoor, dat klaar was, had men drie, vier maal zoo veel berekend als in werkelykheid was betaald, en voor de ‘bemoeiingen’ van het bestuur waren schrikbarende sommen in de zakken der heeren gegleden. Dat wil zeggen in gewone taal: er was gestolen. Bovendien bleef het vervoer zoo ver beneden hetgeen toen aan de obligatiehouders had voorgesteld, dat de lyn thans voor een appel en een ei aan een der groote systemen moest worden verkocht, en het dus voor de obligatiehouders nog zeer de vraag zou zyn of van dit weinigje, wat er van terecht kwam, de appel niet bedorven zou zyn en het ei niet zou stinken.

- In godsnaam, zei De Waert, *wy* zyn er uit.

Hy wou zeggen, dat hy alle obligatiën, die hy zelf had gehad, by zyn klanten onder dak had gebracht.

- En dan, zei Harlebeek, is er een brief van m'nheer Hugo.

- Wat schryft hy?

- Pardon, ik heb den brief niet geopend.

- O, dat had u immers gerust kunnen doen.

- Ik wist, dat u kwam.

Petrus Leonardus Harlebeek was namelyk met De Waert, na eerst als bediende, vervolgens als procuratiehouder sedert jaren by hem te hebben gewerkt, zeer vertrouwd geraakt, zou zelfs binnenkort als deelgenoot in de firma treden. Want De Waert, ofschoon zelf nog krachtig en flink, had, daar de zaken zich immer meer uitbreidden, steeds meer hulp noodig, en tevens vond hy voor de latere toekomst van zyn niet veel beteekenende zoons een steun als den pinteren heer Harlebeek zeer gewenscht. In dit verband zei deze dan ook: ‘Ik wist dat u kwam’; anders zou ik den brief hebben geopend, wilde hy zeggen.

- Schryft m'nheer Hugo iets?

- Neen, niets, antwoordde De Waert en wierp den brief in den prullemand.

Hy meende met ‘niets’: hy schryft niets over Amerikaansche affaires; een elucubratie van zoon tot vader werd hier natuurlyk niet geteld.

- Er is ook nog, zei Harlebeek, 'n brief van Robinson. Heeft weer 'n idee. Die kerel zit altyd vol ideeën.

De Waert las óok den brief.

- Een idee is het. En als de tyden.anders waren... Maar op 't oogenblik kunnen we, dunkt me, geen emissie van daar ginder entameeren.

- Nee, zei Harlebeek, en de naam deugt ook niet.

Want de naam doet er veel toe by een papier, dat je aan de markt brengt; dat is net als by een theaterstuk.

- Enfin, een naam laat zich vinden, vervolgde hy. Maar we zullen eerst eens moeten afwachten...

***

Ja, de schitterende tyd van 1906, toen de Hollanders met lachende gezichten in de avondbladen de stygende koersen lazen, die jubelende tyd, die in het laatst van '06 reeds begonnen was af te flauwen, was vooreerst voorby.

Er was weer eens een crisis in aantocht, en een algemeene malaise in handel en nyverheid en een algemeen dalen der waarden van industrieele zaken en middelen van vervoer begon.

Voor Nederland evenwel waren er twee redenen, die de crisis veel erger maakten, dan zy anders zou zyn geweest.

Ten eerste. Wanneer in een land als Duitschland, waar op verschillende wyzen gezorgd wordt, dat het kapitaal zooveel mogelyk vast zit in de eigen industrie en handel, een crisis komt, dan blyft het met dat kapitaal gestichte toch in het land. En wanneer by het op- en neergaan der koersen de een verliest en de ander wint, het geld blyft in het land.

Wel zyn er ook in Duitschland Amerikaansche fondsen, maar naar verhouding heel weinig. Om de eenvoudige reden, dat die vrybuiterspapieren op zeer luttele uitzonderingen na, niet officieel aan de beurzen genoteerd worden. Dat is voor het publiek, in het byzonder voor den kleinen man, een waarschuwing, de vingers er niet aan te branden, en buitendien het hoort er niet van: in de gewone couranten staan ze niet genoteerd.

Niet alzoo in Nederland, dat, in verband met het ontbreken van invoerrechten, gedwongen is te rente-

nieren; dat in zyn zucht naar borrelpraat-vryheid aan de beurzen de ‘vryheid’ *voor elk mogelyk bedrog* laat voortbestaan; dat zyn kapitaal in de lucht laat schieten op de velden van Mantschoerye, en zich - een kind gelyk - de rente laat betalen met het geld, dat het zelf weer aan zyn Russischen schuldeischer leent; dat by elke crisis zich leeg laat pompen door Amerika met behulp van de pomp, die de De Waert & Cos., de Donchery Hooydonck & Cos., de Poraz & Sirachs, in volle ‘vryheid’ om uit pompen te gaan, het arme land op de borst hebben gezet.

Ten tweede. Wanneer een Nederlandsche tram- of spoorwegmaatschappy haar materiaal, de sporen, de wagens, de stations verwaarloosd zou hebben; wanneer de directie, in plaats van, voor zopver mogelyk, uit telken jare gereserveerd kapitaal voor behoorlyke vernieuwing te zorgen, dit geld zelf in den zak zou hebben gestoken; wanneer dan die maatschappy geld te leen zou vragen om haar verwaarloosd materiaal te herstellen, dan zou die leening toch zeker niet geplaatst worden, zoolang niet het gefraudeerd hebbende bestuur met de knoopen van de jas ware weggejaagd of in de gevangenis ware terecht gekomen.

Maar in Amerika hebben tengevolge van wet en gewoonte de gewone aandeelhouders van een spoorweg niets te zeggen; de spoorweg is de zaak van den multimillionnair A, B of C en zyn vrienden, die ook een groot deel van het kapitaal in handen hebben. Zy gedragen zich als eigenaars, en van wegjagen of in de gevangenis zetten, omdat ze met *hun* zaak gedaan hebben wat ze wilden, kan geen sprake zyn.

Er zyn in hoofdzaak vyf groepen van sporen, vyf stelsels:

1. de Pennsylvaniagroep,

2. de Vanderbilt groep,
3. de Morgan-Hill groep,
4. de Gould-Rockefeller groep,
5. de Harriman-Kuhn Loeb groep.*)

In al die stelsels zit veel ‘water’, er in gekomen onder meer op de volgende drie manieren:**)

1. Gratis uitgifte van aandeelen by de oprichting.
2. Wederrechtelyke of liever frauduleuze emissiën.

‘Vooral de Pacific en Reading lynen hebben onder dezen vorm van verwatering geleden, ofschoon de palm moet worden toegekend aan den Erie. Tusschen 1868 en 1872 vermeerderden Jim Fisk en Jay Gould het aandeelenkapitaal van den Erie van $ 17.000.000 op $ 78.000.000, voornamelyk voor Wallstreet doeleinden.***) Fisk kocht op voor de controle’ - dat wil zeggen om concurreerende spoorwegen in zyn macht te krygen - ‘en Gould liet maar aandeelen bydrukken; Gould werd later door den rechter gedwongen een groot bedrag te restitueeren. (Hy was handig genoeg om waardeloos papier te geven).’****)

3. Constructie der lynen of aankoop van reeds bestaande tot te hoogen prys.

Een voorbeeld. De South Pennsylvania Railroad, een later geabandonneerd project, door Vanderbilt op touw gezet om de Pennsylvania te ‘koejeneeren’, ‘kostte $ 6.500.000, en een verantwoordelyk aannemer wilde haar voor die som bouwen. Maar een Constructie Maatschappy, gevormd door klerken van Commodore Vanderbilt, ontving $ 15.000.000 contanten voor den bouw; en het syndicaat, dat die

*) Van Oss, Amerikaansche Spoorwegwaarden, pag. 40.
**) Van Oss, t.a.p., pag. 83.
***) Wallstreet is de beurs te New-York.
****) Van Oss, t.a.p., pag. 84.

som fourneerde, kreeg $40.000.000 in obligatiën en aandeelen! Dus kwam voor elken in werkelykheid uitgegeven dollar ruim zes dollars 'kapitaal'. *Op soortgelyke wyze werd in elk gedeelte der Unie huis gehouden*, vooral by de Pacific lynen, die, alles by elkander genomen, méer twyfelachtige praktyken hebben gezien dan eenige andere groep spoorwegen. Zoo begonnen b.v. de promotors van Central Pacific - Huntington, Stanford en Crocker - den aanleg met slechts $ 159.000, en eindigden zy *met ruim honderd millioen* 'kapitaal'. Men raamt de verdiensten van dit drietal by dit éene werk op ruim $ 50.000.000. Ook mag worden aangestipt, dat de Regeeringscommissie voor de Pacific spoorwegen in haar rapport zeide dat, in weerwil van het $ 101.000.000 groote kapitaal, $ 58.000.000 een goede prys voor de Union-Central-Pacificlyn zoude zyn geweest!'*)

De omvang van 'water' is verbazend groot. 'In 1881, 1882 en 1883 werden in ronde cyfers circa $ 1.200.000.000 "water" gecreëerd!'**)

In 1884 vertegenwoordigde het de helft der spoorwegkapitalisatie, thans schat men het op een derde!

Maar al dit 'water' moet 'verdienen'; door dit 'water' zyn de dollarmagnaten multimillionnairs; zy willen zich dividenden geven; zy willen ook anderen dividenden geven; want hun aandeelen moeten waarde hebben, opdat er mee kan gedobbeld worden op de beurs, en de heeren multimillionnairs op die manier een nieuwe gelegenheid krygen om millioenen te harken.

Aan die dividenden en aan andere kunstgrepen

*) Van Oss, t.a.p., pag. 85.
**) Van Oss, t.a.p., pag. 83.

gaan de opbrengsten der spoorwegen verloren, en in het begin van 1907 waren zy dermate in een toestand van verwaarloozing, dat het Amerikaansche volk, president Roosevelt vooraan, steeds luider om verbetering riep. Een staatscommissie, de Interstate Commerce Commission, had bovendien een enquête ingesteld, die, speciaal in de maand Januari 1907, allerhand schandalen van de dollarmagnaten en hun sporen aan het licht brachten, deze maal in het byzonder van de Harriman-groep, het Union-Pacific-systeem.

De heeren spoorwegkoningen begrepen, dat zy iets moesten doen om aan de eischen van volk en president tegemoet te komen; zy kondigden dan ook veelvuldiglyk aan, dat zy de sporen verbeteren zouden en voor dat doel... binnenkort geld te leen zouden vragen.

Het vanzelf sprekend gevolg was een groote schrik by de houders der fondsen, en een veel sterkere daling van de koersen der Amerikaansche waarden trad in, dan de buitendien opkomende crisis op zich zelf veroorzaakt zou hebben.

***

Het was over die crisis, over die daling der koersen, dat de heer De Waert, hoogst gezien burger van Amsterdam en eerste machinist op de vuilnisschuit, die den drek der Amerikaansche dollarmagnaten naar Nederland brengt, naar aanleiding van den brief van den heer Robinson te Chicago en de daarin ontwikkelde ‘idee’ in de kamer van zyn procuratiehouder met dezen zat te praten, toen een bediende bezoek aankondigde voor mynheer Harlebeek.

- 't Is een boertje, zei de bediende glimlachend. Ik zei hem natuurlyk, dat hy het met my wel af

kon; maar hy vroeg cf ik mynheer De Waert zelf was, en toen ik zei van neen, antwoordde hy, dat hy de heeren zelf moest spreken.

Het boertje kwam binnen, bleef staan frommelen met zyn pet, keek beurtelings naar beide heeren, totdat Harlebeek zei:

- Zoo, vriendje, wat wensch je?

- Ik wou de heeren verzoeken (hy draalde nog eens en keek nog eens sluw) een stadskiend van myn te maeken.

De Waert en Harlebeek glimlachten.

- Wel, zei deze, een stadskind? Wat bedoel je daarmee?

- Ik wou de heeren verzoeken, pampieren voor myn te koopen, die in de hoogte gaan.

- Die zyn er niet, zei Harlebeek. Ze gaan allemaal heen en weer, op en neer, links rechts, naar boven en naar beneden, dat staat nooit stil. Wie er te veel aan denkt, wordt er gek van.

- Nou maer, dan van de beste mot ik hebben.

- Die kan je krygen. Hoeveel wou je er aan wagen?

- Drie duizend gulden heb ik meegebracht. Mot ik dat dadelyk alles geven of eerst, om zoo eens te zeggen, de helft.

- Geef maar dadelyk alles; dan hoef je niet weerom te komen.

Want de heer Harlebeek hield van een aardigheid op zyn tyd.

- Nu, nu, zei De Waert lachend, wy zullen goed voor je zorgen.

Harlebeek vulde een formulier in, een opdracht tot aankoop van fondsen, en het boertje schreef met zyn zware, eeltige hand zyn naam er onder.

En dan moest hy morgen toch nog even terugkomen, zei Harlebeek; want dan moest hy een tweede papier teekenen. Hy bedoelde de prolongatie-akte.

- Nou, hy dankte de heeren voorloopig al wel voor de moeite.

- Wat geeft u hem? vroeg De Waert, toen hy vertrokken was.

- Wat Missouri's, Steels, Carren en dan heb ik er wat Schibaieffs by gedaan. We hebben nog te veel van die dingen; die moeten weg.

- Ja, ruim die maar op; dat is goed.

Harlebeek drukte op een bel; een bediende verscheen.

- Maak dat in orde, Bezemer. Als Schibaieffs van middag niet aan de beurs zyn, zorg dan voor een koers.

- Hoe hoog?

- Wat was de laatste noteering?

De bediende keek even na en antwoordde:

- Vyf en dertig en een half, m'nheer!

- Maak er dan maar zes en dertig drie achtste van.

Dit werd dus weer, wat aan de beurs een gapkoers heet of op Oosterschen trant een aleichem. Het teveel heet een snaai en is een internationaal instituut.

Het huis De Waert & Co. heeft dan ook, behalve nog andere, dezelfde bronnen van inkomsten als Rombouts: het ⅛ pct. voor koop en verkoop, de valsche koersen en het speculeeren met het geld van zyn klanten.

Moet evenwel Rombouts, wanneer hy solide wil blyven, dit laatste steeds op kleine schaal als daghandelaar doen, De Waert kan meer riskeeren. Die schryft aan zyn klanten, gelyk Rombouts en zooals de usance eischt, na beurstyd de uitvoering hunner orders. Maar hy heeft ze daarom niet uitgevoerd.

By dalende markt, wanneer hy vermoedt, dat de koersen morgen lager zullen zyn, koopt hy eerst morgen, wat hy heden aan zyn klanten schryft reeds gekocht te hebben.

Natuurlyk kan dit in plaats van winst verlies bezorgen. Zou dat verlies te belangryk wezen, dan koopt hy ook morgen nog niet, maar leent tegen een huurprys van een collega de fondsen, levert de geleende aan den klant en wacht op voordeeliger koersen om de fondsen te koopen en zoo de geleende terug te geven. Deze transactie kan geschieden, omdat niet bepaalde nummers der fondsen worden verkocht of geleend.

Wat het verkoopen tegen den middenkoers betreft, daartoe is een inrichting als die van De Waert, in het algemeen gesproken, vrywel genoodzaakt. Gesteld snuggere Nederlander no. 1 draagt hem op den verkoop van 10 Eries, snuggere Nederlander no. 2 daarentegen den aankoop van 12 Eries. Nu heeft het geen zin naar de beurs te gaan en te trachten voor no. 1 de 10 zoo duur mogelyk te verkoopen en voor no. 2 de 12 zoo laag mogelyk in te koopen. De Waert's bedienden, die dat zonden moeten doen, kunnen immers zelf niet weten, op welk moment de laagste of de hoogste koers er zal zyn. Het kantoor geeft dan ook aan no. 2 de 10 van no. 1, voegt er twee van zyn eigen Eries by of koopt ze voor hem, en berekent by alle een middenkoers.

Hy sluit, gelyk men dat noemt, de orders van zyn klanten in mekaar.

Lagen de 10 van no. 1 in prolongatie en blyven de 12 van no. 2 ook in prolongatie liggen, dan heeft er niets anders plaats, dan dat die fondsen, die met hoopen andere in den kelder van De Waert liggen,

door middel van eenige formaliteiten in zyn boeken van den eenen klant op den anderen worden overgeschreven.

Dit igeschiedt dagelyks en in het groot by alle banken, bankiers en commissionnairs. Van een handelsstandpunt is er ook, in het algemeen gesproken, niets tegen.

Brengt dit een en ander de dagelykse winsten van een kantoor als dat van De Waert & Co. aan, verreweg het grootste deel van hetgeen hy in den loop der jaren heeft byeengegaard, is voortgesproten uit het aan de markt brengen van Amerikaansche waarden.

Dit was van jongs af, sedert zyn leertyd in Amerika voorby was, zyn byzondere branche geweest. Sporen, industrieele waarden, mynen, hy heeft emissie na emissie over den oceaan doen komen; de meeste, al werden ze tegen hooge koersen aan de markt gebracht, waren geen penning waard en verdwenen in eenige jaren van de beursnoteerinig. Want De Waert's geweten heeft een huid als een rhinpceros; wat hy brengt, is hem volmaakt onverschillig, als hy maar verdient. Vaak komt het voor, dat de zaak hem te vuil is, om er zyn naam by te durven noemen; dan heeft hy zyn kleine mannetjes, die ze ter beurze voor hem introduceeren.

Wel moet zoo'n emissie door het Bestuur der Vereeniging van den Effectenhandel worden toegelaten, en moet daarom een prospectus met bescheiden worden ingezonden en goedgekeurd. Maar dat is uit den aard der zaak een niets beteekenende formaliteit; want dat Bestuur kan immers met geen mogelykheid nagaan, of de cyfers en de verhalen, die er op zoo'n prospectus staan, absoluut gelogen of grof gelogen of

in byzonder eerlyke gevallen slechts voor de helft gelogen zyn.

Voor Amerikaansche waarden, die De Waert aan de markt bracht, had hy bovendien een adminsitratiekantoor.

Een administratie-kantoor als dat van De Waert is een instelling, waar Amerikaansche fondsen worden gedeponeerd en waar men daarvoor ontvangt een Nederlandsch certificaat. Het Amerikaansch papier wordt dus vervangen door een Nederlandsch papier, aan welke kunstbewerking de Nederlander zyn eigendom wel moet onderwerpen, daar op de beurs alleen die certificaten verhandeld worden. Voor dit deponeeren en aanmaken van certificaten betaalt men, en als men zulke fondsen weer in het buitenland wil verkoopen, moet men weer naar het administratie-kantoor om er weer een Amerikaansch papier voor te ontvangen. En men betaalt weer.

De heeren ontvangen dus twee maal geld, en daarvan leven ze en betalen er hun maintenées van en hun automobielen.

Eén ding doen ze er ook voor - en dit is inderdaad een zeker gerief voor het publiek - namelyk zy ontvangen uit Amerika de opbrengst der fondsen en keeren die uit aan de Nederlandsche houders van certificaten.

Maar noodig is dit volstrekt niet; in Londen b.v. bestaan geen administratie-kantoren, en de Engelschen ontvangen natuurlyk even goed de opbrengst hunner Amerikaansche waarden als de Nederlanders.

Verder beweren de heeren, dat zy zoo nu en dan naar Amerika gaan ‘ter bescherming der Nederlandsche belangen’. Maar dit geschiedt heel in 't geheim; van een resultaat althans hoort men nooit.

Gekheid ter zy: het is te mal om van te praten. Want de Harrimans en consorten lieten natuurlyk die Amsterdamsche kereltjes, die in vergelyking met hen maar mosterdjongens zyn, van hun kantoor smyten, als ze daar praatjes wouden komen maken over de Union Pacific of andere milliarden-zaken.

Zoo'n administratie-kantoor is dus een tolhek, niet ongelyk aan een tolhek van de middeleeuwsche roofridders. Zoo'n roofridder zei: - Koopman, verder kom je niet met je waren op dezen weg; eerst moet je tol betalen. Den rechtsgrond wou je weten? Ik woon hier in de buurt.

Zoo'n administratie-kantoor zegt: - Nederlander, die Amerikaansche papieren, die jy daar hebt, worden niet voor je op de beurs verkocht; eerst moet je by ons komen; wy maken er dan Nederlandsche van, en als je ze later weer naar het buitenland wilt sturen, kom je weer by ons; dan maken wy er weer Amerikaansche van. Den rechtsgrond wou je weten? Dat bevalt ons zoo; dat hebben wy zoo besloten onder mekaar, wy steunpilaren van den Amsterdamschen handel. Maar wees gerust; wy zyn heel solide; wy beloven jou en je kornuiten, die ook die dingetjes van ons hebben, vast en zeker, op onze eer en ons geweten, om kort te gaan by Harriman en Rockefeller, dat wy nooit valsche certificaten zullen maken; Want dat kan wel niemand nakyken, of wy valsche certificaten maken; dat kan wel niemand weten, of er niet hier of daar een van ons bezig is, door het maken van valsche certificaten van Amerikaansche waarden een catastrophe over Nederland te brengen, zooals er nog nooit een geweest is; maar in het algemeen genomen, op onze eer en ons geweten en zooals ik dat verder heb uitgedrukt, wy zyn eerlyke lui;

wy dobbelen niet op de beurs; want die heeren van de beurs, mynheer, die zyn niet te vertrouwen; van een gewoon mensch zeg je: hy is niet te vertrouwen, zoolang je hem niet ziet, maar die zyn niet te vertrouwen, mynheer, al zie je ze ook. En daarom doen wy zelfs nooit zaken op de beurs, mynheer, nooit.

De administratie-kantoren namelyk doen geen zaken op de beurs, wat een vertoon geeft van achtenswaardigheid. Als dan ook de commissionnairs Jansen Muller & Co. tevens een administratie-kantoor oprichten, dan geven zy daaraan den naam Muller Jansen & Co. Muller Jansen & Co. komt dan niet op de beurs, maar Jansen Muller & Co. natuurlyk wel.

Het administratie - kantoor van De Waert heet Schouten Herreyns & Co.

Wanneer thans terloops nog opgemerkt wordt, dat het huis De Waert & Co. ook arbitrage-zaken doet, dat wil zeggen aan de beurs te Amsterdam, wanneer de koersen daarvoor gunstig zyn, fondsen koopt, en die te New-York of te Londen weer verkoopt, of omgekeerd, dan is het duidelyk, dat er daar met den grooten toeloop van dobbelende clienten en de massa zaken heel wat te doen is.

Op dien Januari-morgen hadden dan ook De Waert en zyn procuratiehouder Harlebeek nog heel wat aangelegenheden af te doen en te bespreken, toen een bediende binnenkwam en een kaartje overreikte aan De Waert.

- Jezus, daar is de vent!
- Wat is 't? vroeg Harlebeek.

De Waert gaf hem het kaartje.

- Ja, duivel, dat is saai.
- Gaat u met my mee, zei De Waert; zoo iets is

makkelyker met z'n tweeën dan alleen. En laten we in myn kamer gaan; een groote kamer, dat maakt meer indruk. Laat m'nheer in myn kamer, zei hy tot den bediende.

Daar, in de ruime, hooge directiekamer, weelderig gemeubeld met veel rood tryp en veel goud, ging De Waert by een eikenhouten bureau zitten, Harlebeek in zyn nabyheid, en zy deden, of zy druk over een aangelegenheid zaten te praten, toen de ongelukkige man binnenkwam, die alles, wat hy bezat, op hun kantoor had verloren.

Eekhout, heette hy, was administrateur op een plantage in Indië geweest, had wegens ziekte met vrouw en kinderen moeten repatrieeren. Een heel, heel klein vermogen, och, het was byna niets, een vyf en twintig duizend gulden, had hy met het harde werken, dat hem in de tropische hitte ziek had gemaakt, overgespaard. Daarvan moest hy met vrouw en kinderen leven. Dan wil je het graag goed beleggen, solide, natuurlyk solide, maar toch ook zoo, dat de rente, voor zoover dat met soliditeit gepaard kan gaan, hoog is.

De Waert was hem aanbevolen; hy was naar hem toe gegaan, en die had juist een emissie van een nieuwe Amerikaansche zaak gehad. De heeren betalen dan het eerste jaar een hoog dividend uit; daaroip vliegen de aandeelen tegen hooge koeersen weg; de heeren zyn hun emissie kwyt en het publiek is zyn geld kwyt. Toen Eekhout dien eersten keer by hen kwam, hadden De Waert & Co. juist bekend gemaakt, dat het dividend het eerste jaar 5 pct. zou bedragen, en de aandeelen gingen dan ook uitstekend van de hand. Maar al lykt een zaak in den beginne goed, je kunt er toch nog altyd mee blyven zitten. Weg is

weg, en toen Eekhout zyn raad kwam vragen, zei De Waert:

- Wel, u komt als geroepen. Ik kan u juist nog eenige Pisangs, de Great Pisang Limited heet de maatschappy, voor de koers van 99 leveren. Binnenkort zullen ze veel hooger staan. Dat is naar menschelyke berekening 'n prachtig fonds; 5 pct. zult u zeggen, daar val je niet van om, maar 5 pct. en solide is beter dan 10 pct. en niet solide.

Zeker, dit was Eekhout eens. Hy was in de eenzame kampongs, waar hy in Indië gewoond had, geen financier geworden; hy ging af, op wat die man hem daar zei. Hy had ook zyn 5 pct. het eerste jaar ontvangen, het tweede jaar drie, het derde één. Thans waren zyn aandeelen niets meer waard; zyn vermogen was op; de man zat met vrouw en kinderen in de zwartste armoede.

Leunend op een stok kwam hy voorover gebogen binnen, en De Waert en Harlebeek leefden op, toen zy in plaats van een scheldenden ruwen kerel een armen zieke voor zich zagen.

- Gaat u zitten, m'nheer Eekhout, neemt u plaats, zei Harlebeek. Neen, liever hier; hier in deze stoel zit u makkelyker. U kwam zeker eens praten over de Great Pisang Limited.

Ja, dat kwam hy. Hy begreep niet, hoe de heeren hem die dingen hadden kunnen aanraden.

- Ho, ho! zei De Waert. U vergeet, dat ik gezegd heb, want dat moet ik ook tegen u gezegd hebben, die uitdrukking vergeet ik nooit in 'n gesprek met 'n client: naar menschelyke berekening is dat fonds goed. Naar menschelyke berekening! Maar 'n mensch kan zich vergissen. Ik ben geen god.

Er werd verder gesproken, en Eekhout klaagde zyn

nood, zyn nood van geen eten of drinken te hebben.

En De Waert vond het een ellendig vervelend gesprek, dat gezeur van dien man over dat kale bedrag van een vyf en twintig mille, en die hem daarmee zyn tyd deed verkwisten, terwyl hy het zoo druk had.

Maar gelukkig, daar werd geklopt; een bediende kwam binnen en reikte een kaartje over.

- M'nheer Eekhout, neem me niet kwalyk, ik heb daar een conferentie, die geen opgenblik kan wachten; 't zyn eenige heeren, die met den trein weer naar Brussel moeten. Dag, m'nheer Eekhout!

Dat brengen door den bediende van een gefingeerd kaartje was een middel, dat hy dikwyls gebruikte om Van een vervelend gesprek af te komen, en toen daar straks de bediende Eekhout had binnengelaten, had hy hem den noodigen wenk gegeven.

In de gang zei hy tot hem:

- Geef m'nheer Harlebeek 'n wenk, dat hy by my komt. En als die m'nheer dan nog niet gaat, praat jy hem dan maar uit het kantoor.

- Nu, duivel, dat heeft ons leelyk opgehouden, zei De Waert tot Harlebeek, toen die kwam; nu snel aan het werk.

Want inmiddels waren in dit vroege morgenuur in de hal van de bank, gelyk gewoonlyk, tal van clienten verschenen, en dat geeft arbeid.

Thans kwam ook Dries Corbelyn van de straat de stoep op.

Sedert hem de idee was gekomen, of hy toch ook niet eens zou trachten, op de beurs wat voor vrouw en kinderen te verdienen, had hy telkens weer, heele dagen lang, daarover gemymerd. Hy had er met zyn vrouw over gesproken; die was er in den beginne

sterk tegen geweest, maar Dries had haar voorbeelden verteld van lui, die, naar men beweerde, op de beurs ryk waren geworden, en zoo was zy langzamerhand zachter gestemd.

Corbelyn was begonnen, de kberslysten na te gaan; 's avonds, als de krant was gekomen, zat hy in de effectenlyst te kyken en maakte berekeningen.

- Zie je, Christiane, zei hy, als ik nu gisteren Unions gekocht had, toen stonden ze 173⅝, en als ik die vandaag verkocht had, nu staan ze 176, dan had ik 'n heele duit kunnen verdienen. Natuurlyk moet je dan 'n heele hoop koopen.

- Maar dan zou je al ons geld daar in moeten steken.

- Neen, want je beleent ze weer.

En hy legde haar uit, wat prolongatie is.

- Maar, vervolgde hy, lastig is het. Want had ik niet gisteren maar vier dagen vroeger die Unions gekocht, toen stonden ze 180⅜, dan had ik leelyk verloren. Enfin, dan had ik ze ook vandaag niet verkocht. Maar gevaar is er by! Gevaar is er by! En toch, ik moet wat doen! Wy teren in. Wy kunnen zoo niet verder leven.

- Spreek er in elk geval, als je 't doen wilt, eerst goed met Arend over.

Ja, ja, zeker! Dat zou hy doen!

En daarom was hy dan ook gisteren naar broer Arend gegaan.

- Ten eerste, had die geantwoord, terwyl hy zenuwachtig met de vingers op de tafel trommelde, de beenen over mekander wierp ein neus en mond schuin in de hoogte naar links trok, ten eerste koop ik voor familieleden niet op speculatie. Want als het dan tegenloopt, is dat te onaangenaam. Maar ik zal je 'n

brief meegeven aan De Waert & Co. Daar vraag je naar m'nheer Harlebeek, je geeft hem den brief, en die zal je, omdat je nVn broer bent, oingetwyfekl goeden raad geven. Maar dan ten tweede - trouwens, dat zal Harlebeek je ook zeggen - nooit locale fondsen nemen.

- Ja, zoo iets heb ik ook al eens in 'n financieel blad gelezen.

- Geen tabakken, Indische sporen en dergelyke dingen; daarin is maar 'n kleine markt em daarin kan dus te veel geknoeid worden. Als je wilt speculeeren, neem dan altyd iets van de breede markt, Amerikanen en dergelyke. Daarvoor zyn de koersen van New-York toonaangevend.

- Kunnen ze daarin dan niet knoeien?

- Hier niet van beteekenis. Wel in New-York. De groote oomes. Maar hier niet.

Het onderscheid tusschen locale fondsen en de breede markt, waarover hy eens gelezen had, scheen dus maar een geographisch onderscheid te zyn.

Met zware schoenen ging Dries op weg naar het kantoor van De Waert. Of zou hy het niet doen? Als-i eens verloor! Als-i eens het weinige, dat hy nog had, verloor!

Kom, kom, weg met dat getreuzel! De heer Harlebeek, had Arend gezegd, zou hem goeden raad geven. En bovendien, hy kon toch hooren, wat die m'nheer zei. En dan kon hy immers nog eens overleggen. Misschien - ja, dat was zoo'n gek idee niet - hy kon het eens heel in 't klein probeeren; dan kryg je er wat kyk op. 't Was iets heelemaal nieuws voor hem; daarom moest-i maken, dat-i er wat kyk op kreeg.

Dries Corbelyn was de stoep opgegaan en trad uit

de vestibule door een dubbele glazen deur in de hal van het bankiershuis De Waert & Co. Het was een langwerpige hal, met aan de wanden loketten voor de verschillende afdeelingen, waarop, in goud op zwart, te lezen stond: ‘Kassa’, ‘Effecten’, ‘Coupons’, ‘Wissels’, ‘Deposito's’.

In het midden der hal stond een lange tafel of liever een aaneenschakeling van door lage beschotten afgedeelde schryftafels, waar schryfgereedschap stond en waar ook couranten ter lezing lagen.

Er waren reeds veel bezoekers. Sommigen stonden voor de loketten en spraken met de daar werkzame bedienden; anderen zaten by de schryftafels en vulden formulieren in of wachtten op het een of ander, dat voor hen in gereedheid werd gebracht.

Corbelyn had aan den portier zyn brief voor den heer Harlebeek afgegeven; na een kwartier wachtens, want Harlebeek had iemand by zich, werd hy verzocht binnen te komen.

- M'nheer Corbelyn, zeer aangenaam kennis te maken; neemt u plaats, zei Harlebeek. Ik heb het schryven van uw broer gelezen, en het zal my hoogst aangenaam zyn, 'n broer van m'n vriend Corbelyn goeden raad te geven. Natuurlyk, men geeft altyd raad naar z'n beste weten, maar het spreekt van zelf, als het den broer van 'n vriend betreft, 'n mensch is 'n mensch, dan doet men dubbele moeite.

Inderdaad was hy van plan, in dit geval goeden raad te geven.

- Eigenlyk moet ik, vervolgde hy, om in den geest, zooals uw broer schryft, in elk opzicht uw raadsman, zoo te zeggen uw leidsman te kunnen zyn, beginnen met 'n indiscretie. Wanneer iemand vraagt: kan ik speculeeren? dan is de goede wedervraag: hoeveel

van uw vermogen kunt u riskeeren zonder door het verlies er van ongelukkig te worden? Neem aan, dat iemand drie ton bezit en dat-i zegt: ik leef zóo, dat ik aan de rente van twee en 'n halve toto genoeg heb, dan kan hy, als hy wil, vyftig duizend gulden riskeeren. Verliest-i dat, dan hoeft-i althans zyn leefwyze niet te veranderen. Nu weet ik niet, of u, m'nheer Corbelyn, tegenover 'n wild vreemde, zooals ik voor u ben, lust hebt, uw geldelyken toestand bloot te leggen...

- Ik kom by u om raad, antwoordde Corbelyn, en dan zou ik dom zyn, als ik dergelyke bezwaren had.

En hy vertelde, hoe hy veel geld verloren had in zyn fabriek, hoe hy thans moest leven van de tachtig duizend gulden, die hy nog had.

- U maakt het my niet gemakkelyk, antwoordde Harlebeek. Myn antwoord moet eigenlyk zyn: in uw positie moet men heelemaal niet speculeeren. En daar staat dan weer tegenover, dat men juist in uw positie graag wat verdienen wil. Maar één ding is zeker: zooals thans de toestand op de markt is, is er maar één antwoord mogelyk: op het oogenblik mag u niets riskeeren. De fondsen dalen, dalen. Langzaam, maar zy dalen. En er zyn teekenen daar ginds in Amerika, die er op duiden, dat dit nog wel eenigen tyd aan kan houden. Wat ook met geen mogelykheid zeker te zeggen is, want de toestand is eenvoudig allerbelabberdst; speculeeren a la baisse is evengoed waag-halzery op dit oogenblik. Nu kan er evenwel 'n tyd komen, dat men aan kan nemen, dat die daling het laagste punt vry wel bereikt heeft. Dan zyn er koopjes te halen. Wie dan, koopt, wint natuurlyk by de daarop volgende hoogere koersen. Om te resumeeren is m'n raad: thans niets doen, maar wanneer ik later denk,

dat er voor u iets te doen zou kunnen zyn, zal ik de vryheid nemen, u 'n briefje te schryven en u verzoeken, by my te komen. Wy kunnen dan een en ander nog eens bespreken, en dan moet ik, na mynerzyds m'n meening gezegd te hebben, het aan u overlaten, of u het wagen wilt.

Nu, dat vond de heer Corbelyn natuurlyk heel goed; hy zou dan afwachten, totdat-i bericht kreeg.

- Ik zal het noteeren, antwoordde Harlebeek, en schreef iets op een bloknoot, en u hoeft, als het soms 'n poosje duren mocht, niet te denken, dat ik u vergeten heb; hier wordt niets vergeten.

Met vluggen, luchtigen tred ging Corbelyn de stoep van het dobbelhuis af, die hy met zware schoenen was opgegaan: voorloopig dus hoefde hy nog niet te speculeeren; het was hem als de bevryding van een groote zorg.

En toen zyn vrouw, die hem met de koffie wachtte, nadat hy tehuis was gekomen, begeerig vroeg naar het nieuws dat hy bracht, en hy haar een en ander verteld had, lag er een glimlach van tevredenheid op zyn gelaat, toen hy besloot met de woorden:

- Dus nog wachten! Nog wat wachten!

IV.
De Maartsche dagen.

Zy wonen buiten de Raampoort, in zoo'n lange straat, zoo'n lange lys vol verveling. Twee hoog is de trap van net bruin geverfd hout, rein lichtblauw zyn de muren. En in de woning zelf - zy zitten in de achterkamer, Arie en Alida, een brandende petroleumlamp hangt boven de vierkante tafel - zyn de gordynen voor de vensters proper-wit, en het zeildoek der tafel is glanzend zwart, en Alida, ziet er uit om te zoenen, iets waartegen geen ander bezwaar zou bestaan, dan dat Arie er niet mee tevreden zou zyn. Kindertjes hebben ze nog niet; maar Alida heeft daar een korfje voor zich staan, waarin een klein wit sokje ligt, en een tweede is zy bezig te breien.

Zy zyn van middag, Zondagnamiddag, naar vader Wouters in de 1e Leliedwarsstraat geweest, waar hy boven zyn manufactuurwinkel woont. Het was er in den grauwen winternamiddag, nu de dagen zoo kort en zoo grauw zyn, maar somber, daar in die kleine voorkamer, waar het gryze licht van de smalle, donkere straat nog door gordynen was buitengesloten.

Vader Wouters had alleen in de kamer in een

leunstoel zitten slapen, toen zy kwamen.

- Och, je verveelt je zoo, had hy gezegd, als je zoo alleen in je huis bent. In de week heb je je werk, maar 's Zondags is het erg.

Hy had geen vrouw weer willen zoeken, toen zyn eerste vrouw, zyn Marytje, voor een vyftal jaren gestorven was. Want je hoorde zoo vaak, dat zoo'n tweede het met de kinderen niet vinden kan, en zyn Alida een verdriet aandoen, dat wilde hy niet. En ook, zyn Marytje en hy, zy hadden zoo trouw te zamen gewerkt, en hadden zich met kordaat werken zoo flink in de hoogte geholpen, dat hy steeds in stille vereering aan haar dacht en haar plaats aan geen ander kon geven.

Vader Wouters was anders steeds zeer vroolyk, als zyn kind by hem was; maar vandaag lag er daar in de 'donkere voorkamer zenuwachtigheid en verdriet op zyn gelaat. Hy had verloren aan de beurs; Rombouts liet tegenwoordig zyn luidjes maar koopen; 't kon hem niet meer schelen; als je 'n idioot kindje hebt, moet je verdienen.

Maar over dien klap sprak Wouters niet, en hy bromde daarom, heel gemoedelyk zacht, alleen maar om een houding te hebben, over iets anders, namelyk dat zy zoo weinig in den laatsten tyd kwamen.

Arie zweeg eerst, maar toen antwoordde hy:

- Alida heeft veel te doen, vader; zy heeft... 'n logé.

- Logé? Wat logé?

- Ja, dat kan toch soms by 'n getrouwde vrouw zoo voorkomen.

- O zoo! Duivels! Nee maar... Jezus! Lieve kind, lieve kind! Nou zullen we voor je zorgen!

En hy vroeg, of zy geen geld nopdig hadden om het een of ander in te koopen, zei, dat alles, wat

het kostte, door hem betaald zou worden; zyn droefheid was verdwenen, en heel gezellig zaten zy daar dien namiddag verder te praten.

Thans zyn zy, Arie en Alida - vader Wouters ging 's Zondagsavonds naar het ‘Hof van Holland’ -met hun beidjes tehuis; Alida breit aan het kleine, witte sokje; Arie rookt een steenen pypje en leest in een courant: ‘De Nieuwe Financier en Kapitalist’.

Hy staat eens op, doet de deur van de kachel open, port met de pook in het vuur en werpt een nieuwe schep steenkolen er op. Want buiten loeit een sneeuwstorm en is het in den avond van dezen Januari-dag bar koud.

- Hoor hem eens trekken, Alida! Is 't je zoo goed van warmte?

- Ja, lekker, vent!

En Arie gaat weer zitten en leest weer in ‘De Nieuwe Financier en Kapitalist’.

Hy had in den laatsten tyd vaak gemymerd over de beweringen van zyn schoonvader, wat dat speculeeren aan de beurs betrof, en was op de Zaterdagavonden in het ‘Hof van Holland’, door Rombouts er naar te vragen, te weten gekomen, wat die woorden prolongatie en surplus eigenlyk beteekenden.

Zyn belangstelling, in wat daar besproken werd, was er door ontwaakt, en hy praatte mee aan de ronde tafel. Hy wilde niet koopen, natuurlyk niet; hy wilde alleen weten en begrypen.

Gisteren nu was hy wat gaan wandelen, om op het Damrak die beurs eens te bekyken. Niet ver van den baksteenen kolos was hy aan den overkant der straat voor een groot gebouw blyven staan, dat breed, massief, met beelden van marmer omhoog rees naast de huisjes aan zyn flanken, een groot theatraal gebaar

tusschen de dwergen daar naast hem.

‘Nederlandsche Effectencompagnie’ stond er boven de poort. Compagnie! Dat herinnerde hem aan de geschiedenis. Je hadt de Oostindische Compagnie gehad en de Westindische Compagnie, en nog meer. Die zonden oorlogsschepen tot in verre werelddeelen, groote fregatten, hoog boven de zee uitgebouwd, aan weerszyden twee, drie ryen geschutgaten. Zy waren dood, die compagnieën, maar nu was blykbaar iemand op het idee gekomen, hun stoeren naam in een effectencompagnie te doen herleven. Arie dacht na, wat het woord hier eigenlyk beteekenen moest en kon er geen zin voor vinden.

Maar 't was er druk in de Compagnie; menschen gingen de poort in, kwamen er uit; o ja, 't was onder beurstyd; nu waren de lui nieuwsgierig naar de koersen, waartegen daar in die gesloten kolos, de beurs, zonder dat je van buiten wat merkte, op 't oogenblik verhandeld werd. En als die koersen hun gunstig leken, gaven ze misschien nu in de Compagnie orders op.

Arie was de straat overgegaan, onwillekeurig op die poort af. Wel, iedereen ging er in en uit; hy kon er ook wel eens een kykje nemen. Reeds was hy in de vestibule; dan links door een deur kwam hy in de groote hal, die er uitzag gelyk by De Waert: schryftafels in het midden, aan de wanden ryen van loketten. Arie zag menschen die bezig waren aan de loketten, anderen die wachtten en een courant lazen. Hy keek, wat daar voor courant lag, zag dat het ‘De Nieuwe Financier en Kapitalist’ was, ging zitten en keek het blad eens in. Het was reeds een weekjen oud; 't was het nummer van den 13 Januari 1907, en weldra was hy verdiept in het hoofdartikel,

waar boven stond: ‘Het onderzoek naar de Harriman-lynen’.

Hy merkte, dat die Harriman-lynen de Unioms waren, waarover de lui in het ‘Hof van Holland’ het soms hadden.

Wel, lieve hemel, dat was 'n rare snoeshaan, die Harriman! Op 15 Augustus van het vorige jaar was in de bestuursvergadering besloten, het dividend van de Unions belangryk hopger te stellen dan den vorigen keer. De aandeelen zouden natuurlyk, zoo spoedig dit bekend werd, stygen. Maar wat deed nu die Harriman met z'n vriendjes? Twee dagen lang hielden ze het dividend geheim; zy konden dus twee dagen lang tegen den ouden koers opkoopen, zoo veel als ze wilden, en als dan na de bekendmaking van het dividend de aandeelen zouden gestegen zyn, konden ze verkoopen en enorme sommen verdienen. Wat ze natuurlyk ook gedaan hadden.

Hy zou vader Wouters eens waarschuwen. Want dat kon die Harriman immers by elke1 gelegenheid weer doen, dat hy en z'n vriendjes het dividend een poos geheim hielden! (Hy heeft het ook in den zomer van 1907 op een gewyzigde manier weer gedaan!) En meer nog! Ja juist, daar had je 't! Hy kon de dividenden laag stellen, terwyl ze hopig moesten zyn, en dan daalden de aandeelen en kocht-i ze in, en dan maakte-n-i de dividenden later weer hoogerdan rezen de aandeelen en verkocht-i ze weer. Dergelyke spelletjes kon-i ten eeuwigen dage door spelen.

En dan stond er in het artikel iets over den bekenden William Rockefeller. Die had van Harriman 30 millioen dollars aandeelen van een zeker spoor in schynkoop genomen, opdat Harriman, die als bezitter van een andere spoor die aandeelen volgens

de wet niet hebben mocht, een gerechtelyke vervolging zou ontgaan. Dat was ook gelukt, en nu had Rockefeller voor dezen dienst, toen later de vervolging werd ingetrokken, en hy de aandeelen weer aan de Union Pacific (de lyn van Harriman) teruggaf, van deze lyn ontvangen 6 pct. over dat kapitaal en 187.000 dollars provisie!

Ha zoo! Zóo werd je dollarkoning daar ginder! Dat waren gevaarlyke kerels, die Harriman en die Rockefeller!

Er stond nog veel meer in dat artikel, maar het was Arie niet alles recht duidelyk; daarvoor moest je, om het goed te begrypen, blykbaar meer van die dingen weten, dacht-i.

Natuurlyk, wat er ook ooit gebeurde, van die Harriman z'n zaakje, van die Unions, zou-d-i nooit willen hebben. Of neen, hy wilde immers heelemaal niet meedoen; hoe kon-i zoo zonderling praten; maar vader Wouters zou-d-i waarschuwen. Want die Harriman, die kerel sneed, zonder 'n vinger te verroeren, alleen maar door daar in Amerika z'n bakkes te houden, de lui hier in Nederland den hals af.

- Wordt u bediend, m'nheer?

Arie keek op uit zyn courant; het was een jonge man met een vriendelyk voorkomen, die daar naast hem stond en gesproken had

- Neen, neen! zei Arie schrikkend en stond op. Ik... las alleen maar de krant. Ik had hier feitelyk niets te doen; ik beken, ik heb geen recht hier te zitten.

- O, u kunt gerust blyven. Als 't u blieft, ik verzoek u er om! Iedereen kan hier vry in en uit gaan.

Arie was met zachten drang weer in zyn stoel genoodigd en zag, hoe de jonge man zich tot een heer van een veertig jaar wendde.

- Zoo, m'nheer Desmond, u ook weer eens hier? Mooi weertje vandaag!

De heer Desmond droeg een erg kleurige das en vest, had het uiterlyk van een café-chantant-directeur.

- Ik vind het heelemaal geen mooi weer, m'nheer Hendrix. Ik heb in den laatsten tyd leelyke klappen gehad. Weer tien duizend gulden verloren.

- O, dan verdient u de volgende week weer twintig! Nooit den moed verliezen! Volhouden! Altyd maar volhouden! Men moet nooit in het leven den moed verliezen! Op regen volgt altyd zonneschyn.

- Ja, ja, dat zegt ú! En u heeft gelyk, nu moet ik wel volhouden. 'k Heb de helft van myn kapitaal verloren. En dat moet ik terug hebben, dat wil ik terug verdienen.

Wat zy verder spraken, verstond Arie niet; maar hy zag, dat de vriendelyke jonge man vervolgens een ander aansprak, dan weer een ander. Dat scheen hier een soort van... animeerkantoor te zyn.

Hy verliet de voorname hal en kocht aan de kiosk op den Dam de laatste nommers van ‘De Nieuwe Financier en Kapitalist’.

Die las hy thans op dezen kouden winteravond by de warme, kachel, terwyl Alida, nadat zy het sokje, waaraan zy breidde, neergelegd had, uit een kast in den wand het theegerei nam en de blauw beschilderde theekan en kopjes op het zwart verlakte blad zette, na eerst natuurlyk een gewerkt doekje op de tafel te hebben gelegd, opdat het blad het zwart glanzende zeildoek niet beschadigen zou. Vervolgens legt zy kolen, die zy in de kachel heeft doen gloeien, in de theestoof, en daarna komt zy met een keteltje vol heet water uit de keuken, plaatst het op de theestoof en gaat thee zetten.

Arie had middelerwyl de courant in de handen gehouden maar niet gelezen, had slechts toegezien wat zyn vrouwtje daar deed. Dat vond-i altyd zoo gezellig, dat thee zetten en dan dat kopjes inschenken en dan langzaam het eerste teugje nemen en hooren, dat zy dan zei: ‘'t Is nog te heet, vent!’ En dan iets later het eerste kopje in eens uitdrinken en weer 'n pypje stoppen.

***

De Amerikaansche fondsen inmiddels daalden. Unions en Steels, die 5 Januari te New-York noteerden 182¼ en 49⅝ stonden daar 4 Februari 170¾ en 43⅞.

Honderd vijftig millioen gulden had Nederland sedert den eersten Januari, in vyf weken tyds, aan waarden van lui als die Harriman en Rockefeller verloren. Naar schatting toch zyn er - het bedrag varieert natuurlyk - in het dobbelende vaderland 600 millioen dollars Amerikaansche speculatiepapieren,*) en een verlies van 10 pct. ongeveer, gelyk van 1 Januari tot 4 Februari, vertegenwoordigt omstreeks 150 millioen gulden.

Weliswaar kwam tegen het midden van Februari een kleine ryzing, en noteerden Unions den 16 Februari te New-York 176⅞, 18 Februari te Amsterdam 178; maar onmiddellyk brokkelden zy weer af, en 25 Februari stonden ze ginder 169½, 26 Februari in de pypela van Berlage, mooi genoeg trouwens voor het doel, 170⅜.

‘Deskundigen’ wisten weliswaar, dat men niets over den verderen loop kon voorspellen. Want de ‘deskundigen’ in Nederland en zelfs in New-York weten daarvan absoluut niemendal, om de eenvoudige reden

*) Zie ‘De Nieuwe Financier en Kapitalist’ van 6 Sept. 1907.

dat de Harrimans, de Rockefellers, de Goulds, de Pierpont Morgans hun beurzendiefstallen door het in de hoogte of in de laagte schroeven der koersen niet overleggen met mannekes als De Waert, Donchery, Hooydonck, Poraz, Sirach, die men slechts met groote welwillendheid en uit consideratie van de der rooverbende daarginder bewezen diensten zou kunnen qualificeeren als hun loopjongens.

Maar toch troostten die niet wetende deskundigen zich zelf en het publiek met de hoop, dat het einde ongeveer bereikt zou zyn, en las men in Nederlandsche bladen berichten, dat by deze daling in het laatst van Februari een paniek was voorkomen, doordat men de daling had voorzien!

Maar het zou veel erger worden in het zwarte Harriman-en-Rockefeller-jaar 1907.

Op 25 Februari waren opnieuw de verhooren van Harriman en zyn vrienden voor de Interstate Commerce Commission begonnen en duurden den 26en en 27en voort. Als gevolg werd bericht, dat die Commission een rechtsgeding tegen de Union Pacific, het spoorwegsysteem van Harriman, aanhangig zou maken om deze te dwingen haar bezit van aandeelen Southern Pacific prys te geven. Die aandeelen mamelyk had Harriman in stryd met de wet opgekocht om daardoor baas te zyn over een spoorweg, die concurreerde met den zynen. Voorts werd bericht, dat Union Pacific aandeelhouders den heer Harriman zouden aanspreken tot teruggave van sommige belangryke winsten, waarvan ZEd. het eigenaardiger had gevonden ze zelf te houden dan ze aan die stomme aandeelhouders te geven.

En links en rechts werd er in Amerika over geschreven, over geroepen - vooraan president Roose-

velt - dat de bandelooze bevoegdheden der spoorwegbesturen moesten ingetoomd worden.

Een nieuwe daling der Amerikaansche fondsen - gelyk steeds over byna de geheele linie in dezelfde verhouding - volgde. De Union Pacifics noteerden te New-York 4 Maart 166¾, 7 Maart 164¾, 11 Maart 155⅝, en op den 14 Maart schreed door de beurs van New-York de paniek: de Unions daalden tot 124½.

Was de oorzaak alleen de schrik geweest, by het publiek ontstaan door de verhooren voor de Interstate Commerce Commission? Dat schynt by zulk een geweldige daling onmogelyk, en de algemeen verkondigde meening lykt juist, dat een direct ingrypen van Harriman in de markt, dat een reusachtig beursspel van dezen spoorwegkoning, met het doel aan de hem vervolgende Amerikaansche regeering zyn macht te toonen, de daling te weeg had gebracht. In Amerika beweerde men, dat hy hoopen geld had ‘verdiend’, dat de geluksdagen der Drews, Fisks en Goulds van vroegere jaren zich voor hem hadden herhaald.

***

Einde Februari, begin Maart klonk in de dobbelhuizen van Amsterdam het sein, dat er nu ‘koopjes’ waren te halen; dat de laagste pryzen er zyn moesten en weldra ryzing zou volgen.

En sigarenkoopman Jansen op het Rokin, die het by De Waert had gehoord en gekocht had, vroeg aan zilversmid Muller, zyn buurman, of-i ook er van gehoord had, dat er thans ‘koopjes’ waren te halen; hy deed er natuurlyk niet aan mee, maar 't moest waar zyn, dat er koopjes waren te halen. En zilversmid Muller, die juist by Donchery Hooydonck & Co.

had gekocht, zei dat hy ook zoo iets gehoord had, dat hy zelf er natuurlyk niet aan mee deed; dat sigarenkoopman Jansen trouwens beter van zyn buurman aan den anderen kant, van kleermaker Smid, informaties zou kunnen krygen; want dat die van morgen by Poraz & Sirach was geweest; hy beweerde wel, hy kleermaker Smid, dat-i er niet aan mee deed, maar dat hield zilversmid Muller voor een jokken.

En gelyk er in een dorp, een stad, een volk zoo nu en dan godsdienstige epidemieën uitbreken - voor een week was er een vrouw, die gekke dingen begon te doen; daags er na doen haar man en kinderen mee; drie dagen later is er een byeenkomst, waar het dol toegaat, en een week later loopt het heele dorp naakt op straat ter eere van God, zooals zy jolen - zóo ook breekt in Nederland by crisissen als die van 1907 de speel- en dobbel- en gokepidemie uit, de epidemie, zyn geluk, zyn leven, dat van vrouw en kinderen toe te vertrouwen aan wat de Harrimans, de Goulds, de Rockefellers, de Hills, de Pierpont Morgans daar ginder in New-York in alle stilte, zonder dat iemand er van weet, doen of niet doen; de epidemie, te dobbelen? neen! te dobbelen met door die kerels vervalschte steenen!

Er waren dus thans ‘koopjes’ te halen. En op dit sein van de dobbelhuizen werd Nederland in het begin van Maart in acht dagen gek. ‘Enorme inkoopen in Amerikaansche shares in Amsterdam’ hadden plaats, zoo las men by voorbeeld in het Handelsblad.

De Amerikanen waren plotseling het onderwerp van gesprek van de winkeliers in de Kalverstraat, van melkboer en komenysman in de Jordaan, van de millionnairs aan Keizers- en Heerengracht.

Arie hoorde er over praten in het ‘Hof van Hol-

land', zelfs op school. Gedurende de maand Februari had hy in de krant het dalen der koersen gevolgd, en nu in den laatsten tyd had hy Rombouts hooren zeggen, dat de tyd van de 'koopjes' naderde.

Op een Zaterdag-avond in den aanvang van Maart is hy op weg naar het café. Hy is niet vroolyk gestemd, heeft van morgen weer een treurigen brief van moeder ontvangen, dat het hun daarginder heelemaal niet bevalt.

Wel, dat trof prettig, dacht hy, toen hy in het 'Hof van Holland' binnenkwam; daar zat Willem aan het tafeltje in zyn gewonen hoek.

Wouters was er nog niet, en hy ging dus dadelyk naar zyn broer.

- Dag, Willem! Wel, je ziet er wat bedrukt uit, of verbeeld ik me dat?
- Neen, dat kon wel zyn.
- Wat is er dan?
- Ja, dat is niet eens zoo makkelyk te vertellen; dat is 'n gekke geschiedenis.
- Nou, vertel in elk geval.
- Ja, zie je, verdomd, ik schaam my, het je te zeggen.
- Hoor eens, broer, wat is er dan?

Maar Willem zweeg.

- Maar, Willem, zeg het dan toch! Heb je moeilykheden met geld?
- Neen, neen!
- Nu, vooruit dan! Wy kunnen elkander toch alles zeggen.

Schoorvoetend kwam het er uit; hy vertelde, dat hy iets met Lize de Waert had gehad, en dat zy nu al sedert het begin van Februari vreesde, dat zy bevallen moest.

Arie zat daar als iemand, die plotseling in het leven iets voor zich ziet, waar hy volstrekt geen raad mee weet, iets zoo allemachtig vreemds en geks en onverwachts, dat je een poos er op moet kyken om tot de normale bezinning terug te komen. Hy zei niets, keek Willem aan, keek dan weer op het tafeltje, waarop Neelsen hun koppen thee plaatste, wist niet, hoe hy het had, had eerst een gevoel, alsof zyn broer een groot misdryf had begaan, zoo iets waarvoor je minstens in de gevangenis komt.

- Hoe oud is dat meisje? vroeg hy eindelyk.

- Zeven en twintig.

- O, zoo!

- Hoe bedoel je: O, zoo?

- Nu, dat zy dan toch net zoo goed schuld zal hebben als jy!

- Nu ja, zei Willem, schuld, schuld! Dat komt zoo van zelf! Dat is er, voor dat je er aan denkt!

- En wat ben jullie nu van plan?

- Van plan? Dat wou ik jou nu juist vragen. Wat moeten wy in godsnaam doen? Daar wegloopen wil ik niet. Ik laat haar niet zoo aan haar lot over. En als ik blyf, wat helpt dat? Ik kan toch absoluut niets voor haar doen.

Arie was inmiddels weer wat op streek gekomen.

- Wel, dat meisje zal toch haar goeden naam niet willen verliezen. Jullie moet natuurlyk trouwen.

- Trouwen? Ben je dwaas. Daar geeft m'nheer De Waert nooit z'n toestemming toe. 'n Arme kerel als ik, die zal hy z'n ryke dochter geven! Lize zegt ook, dat haar papa dat nooit zal doen. Als je geld had, zegt ze, dan kwam het er niet op aan, wie je was.

Een raad, wat hy doen kon, dien Willem by Arie zoo gaarne zou hebben gevonden, kreeg hy niet. En

dat verwonderde hem trouwens geenszins; want wie kon voor die situatie een uitweg weten.

- Geld, geld! zei Willem, dat leer ik in deze dagen; geld is alles! Met geld kryg je vrouwen, zonder geld kryg je ze niet!

Arie sprak nu maar niet over den treurigen brief van moeder. Willem had op het oogenblik genoeg aan zich zelf.

Maar: geld! Dat woord bleef klinken in zyn hoofd! En hy werd verward van die gekke situatie van Willem en van den toestand van zyn ouders, en: ‘geld!’ ja, hy moest geld hebben.

En toen vader Wouters later in den avond tot hem zei:

- Arie, wees nou verstandig, nou zyn er koopjes! Nou is 't het moment! Maar neem geen Kimberleytjes, die dingen deugen niet! (Hy had er een klap in gehad.), toen zei hy aan Rombouts, die daar in zyn kring aan de ronde tafel zat, dat hy er ook eens duizend gulden aan spendeeren wilde.

- Goed, zei Rombouts; als u my dan morgen voormiddag die duizend gulden brengt - u kunt het brengen in papieren, als u wilt - dan kunnen wy bepraten, wat wy nemen zullen, en kan ik het Maandag aan de beurs in orde maken.

En ook de anderen gaven orders; zy gaven allen orders dien avond, Wouters, Neerdyk, Uyterlinde, en de anderen allen, de burgerluidjes uit den Jordaan, die daar zaten om de ronde tafel in het ‘Hof van Holland’.

Arie kwam, gelyk steeds, prompt negen uur tehuis. Hy had er over gedacht onderweg, of-i het Alida zou zeggen. Maar dat zou-d-i niet doen; hy had een vaag idee, dat zy het af zou raden, maar trachtte zich diets te maken, dat hy zoo handelde om haar later te

verrassen met de winst. En die móest toch komen. Allen zeiden het, je hoorde het overal in de stad, en ook Rombouts had zoo positief gesproken.

Maar wel vertelde hy haar van Willem en Lize, en dat de vader niet zou willen, dat ze trouwden.

- O, wat ben jullie toch dommerds, zei Alida. Dat moet die man immers wel toestaan. Altyd, als het zoo is, dat ze bevallen moet; want daarin kan men zich vergissen.

Evenals Arie Zuydam had ook Dries Corbelyn in den loop van Februari in zyn courant dagelyks de koersen gevolgd.

Het bleek, dat m'nheer Harlebeek gelyk had gehad: het was 'n gevaarlyke boel, nu wat te doen by dat dalen en dan weer 'n beetje ryzen en dan weer dalen. En het verwonderde hem niet, dat hy nog steeds geen briefje van Harlebeek ontving.

Maar in de eerste week van Maart kwam het verzoek, den volgenden voormiddag op het kantoor van De Waert te komen.

Toen hy daar des anderen daags de kamer van Harlebeek binnenging, had juist de oude heer Willaerts haar verlaten.

Harlebeek zei, dat m'nheer Corbelyn het voortdurend dalen der fondsen ongetwyfeld in de krant wel gezien had. Hy vreesde, dat de grens nog niet bereikt was en durfde daarom tot aankoop nog niet raden. Maar of m'nheer Corbelyn goed vond, dat-i voor hem kocht op 'n dag, dat het naar z'n meening gewaagd kon worden.

- Ik geef u precies dezelfde raad, zei Harlebeek, die ik zoo pas aan m'nheer Willaerts heb gegeven. Tegen gewone klanten zou ik zoo niet kunnen spreken; want voor gewone klanten zou ik onmogelyk met

zoo'n onbestemde volmacht kunnen handelen. Zy zouden, als de zaak mis liep, de volmacht eenvoudig ontkennen en my met de schade laten zitten, dat ik kaal werd als 'n geplukte kip.

Zy kwamen overeen, want Corbelyn vond het volkomen goed, dat deze een f 10.000 dekking in fondsen zou bezorgen en dat Harlebeek voor een ton aan Amerikanen voor hem zou koopen.

En hy heeft de volmacht zeer omzichtig uitgevoerd; want hy had er zyn zinnen op gezet, den broer van zyn vriend Corbelyn eerlyk te behandelen (dat is nu en dan werkelyk een pleizier, als je altyd in den morsboel zit), en ook Willaerts is er wel by gevaren; want Harlebeek had vues op zyn dochter Thilde, en in zulk een geval tracht je te zorgen voor het geld van den vader. Natuurlyk! Dat spreekt!

By banken, bankiers en commissionnairs was het een drukke tyd, want het publiek liep storm. En waar het solide toeging, waar ze niet zelf speculeerden, werd grof verdiend. Maar velen dobbelden ook zelf en verloren veel meer dan ze verdienden. En zenuwachtig op de kantoren was het overal. Want drukte is prettig, maar zoo'n nerveuse drukte! En de klanten, die gisteren gekocht hebben, vandaag al lamstralig, omdat de koersen achteruit gaan; de klanten, die voor een week hun ‘koopjes’ hebben gehaald, huilend en lamenteerend op het kantoor, omdat ze niet meer kunnen suppleeren en hun fondsen geëxecuteerd zullen worden. Arend Corbelyn wist geen raad, verloor geweldige bedragen, vloekte op de bediendes, vloekte op de Amerikanen, op zyn klanten, op de heele wereld behalve op zich zelf.

En in de stad staan ze te praten by groepjes, de klanten, de koopers van de ‘koopjes’. Jansen en

Muller en Smid op het Rokin zyn, een bitter extra gaan drinken by dat verdere dalen, zyn vertrouwelyk geworden, hebben gezegd, dat ze ook 'n klein postje hadden, kyken nu samen in de kranten na, trachten elkander te troosten met wat hun by De Waert enz., op de kantoren waar ze gekocht hebben, gezegd wordt.

En café-chantanthouder Desmond in de Nes staat er over te praten met zyn buurman De Crayer, die de ‘Houten Verdommenis’ in huur heeft, waar 's avonds de ‘dames’ komen en 's Zaterdags en 's Zondags 's avonds dienstmeiden dansen, die eens een nacht aan den zwabber willen.

Want de epidemie is geschreden door heel Amsterdam, van het Noorden naar het Zuiden, van het Oosten naar het Westen. Allen hebben zy ‘koopjes’ gekocht, de lui zitten vol, tot aan den hals zitten ze vol; er worden reeds velen geëxecuteerd en velen zullen volgen.

Er is een storm in aantocht, een orkaan, die geen boomen zal vegen, geen hutten, maar vermogens en levens, een tropenorkaan die thans inzet in Maart, die luwen zal in den zomer, weer uitbreken in den herfst, totdat op den laatsten dag van het Harriman-Rockefeller-De Waert & Co.-Donchery Hooydonck & Co.-Poraz & Sirach-jaar 1907 de middernachtsklokken zullen klinken als doodsklokken.

Des middags, toen in die eerste helft van Maart, zwierven ze in de buurt van de beurs, de arme kerels die gekocht hadden. Je zag dat niet zoo direct in de drukte van het Damrak, waar trams bolderen en bellen, en wagens ratelen en haastige menschen loopen. Opmerkzaam moest je toezien. Maar dan zag je heel duidelyk, dat er daar een liep, die blykbaar geen haast had en zenuwachtig deed met de vingers, en daar een, die met bewegingen van het hoofd in

zich zelf sprak, en daar een, die den hoed afnam en met den zakdoek over zyn voorhoofd streek, ofschoon het toch niet warm was, zou je zeggen. En, opmerkzaam geworden, zag je er dan plotseling heel velen, en ze schaamden zich blykbaar een weinig en gingen een zystraat in of een café binnen; maar al spoedig kwamen ze uit de zystraat weer terug, uit het café weer te voorschyn, en liepen haastig naar de beurs en gingen binnen om zich te posteeren voor het hek in de goederenbeurs, waar je de effectenbeurs voor je ziet liggen, en daar zochten ze met grille oogen, of ze hun commissionnair niet zagen of een bediende van hem, en als er een bediende daar in de buurt kwam, werd hy bestormd met vragen, hoe het stond vandaag. Of ook, zy gingen niet naar de beurs, maar gingen binnen in de hal van de Nederlandsche Effectencompagnie, want zy wisten dat daar een zwart schoolbord hing, waarop met kryt onder beurstyd de koersen genoteerd werden.

Rombouts had veel te vroeg voor zyn luidjes gekocht. Hy had zyn ‘koopjes’ nog gekocht tegen koersen, die in 't gansche jaar 1907 niet weer werden bereikt. Hy had het niet met opzet gedaan, natuurlyk niet; maar hy had het niet moeten doen, zoo min als al die andere effectenmannen, want geen van hen allen kon weten, of de koersen werkelyk niet meer van beteekenis zouden dalen.

En ze daalden! Ze kelderden!

De Harrimans waren daar ginder aan het werk! Aan hun zwarte werk!

Wouters, Uyterlinde, Neerdyk lieten hun zaken in den steek, stonden voormiddags met elkander te praten, zwierven 's namiddags in de buurt van de beurs, zaten 's avonds, stompzinnig van verdriet over de nieuwe

koersdaling van den dag, in het ‘Hof van Holland’.

En als de beurs uitging, stonden zy op het Damrak Rombouts op te wachten, die dat heel vervelend vond, maar ze toch ook niet weg kon jagen.

- M'n Jezus! zegt Wouters, terwyl Uyterlinde en Neerdyk naast hem staan, by het uitgaan der beurs tot Rombouts, m'n Jezus, m'nheer Rombouts!

Verder kwam hy niet. Het bleef in de keel zitten. Wat hy gekocht had tegen 171, stond thans, den 14 Maart, 153. Het was de dag van de paniek in New-York.

Maar dat wist men onder beurstyd in Amsterdam nog niet; want daar in New-York de tyd ruim 4½ uur vroeger is, komen eerst te ongeveer half vier de telegrammen aan, die de overzeesche koersen van dien dag melden.

Wouters leed groote verliezen.

- Ik weet er niet meer van, zei Rombouts en wischte zich het angstzweet van het gelaat; want daar binnen in de beurs werden tooneelen afgespeeld, van leden, die dobbelden en nu diep in de ellende zaten, van anderen die hooge prolongatierente schacherden uit den toestand, van anderen ook, die deernis hadden met hun arme clienten, en wien het verantwoordelyk-heidsgevoel in zulke dagen nerveus maakt, tooneelen die je buiten niet zag maar die even verschrikkelyk waren als de ellende in de Amsterdamsche huizen.

- Ik weet het niet meer, zei Rombouts; geen mensch weet meer wat; 't is 'n windhoos, die de kerels daarginder in New-York klaar geblazen hebben en die alles wegveegt. Ze scheppen daar de boel op op 'n manier zooals ze nog nooit hebben gedaan.

Hy keek naar Uyterlinde, waagde het niet hem te zeggen wat hy te zeggen had, zou liever alleen maar

het gewone briefje schryven: bypassen! En hy wist, dat Uyterlinde het niet meer kon.

Den volgenden morgen ging Wouters naar de Tuinstraat, naar Uyterlinde's bakkery. Wouters had niet geslapen dien nacht, had nagedacht, hoe hy aan geld kon komen. Hy had eenige hypotheken. Het vroegste kon hy op middelen rekenen, als hy aan Uyterlinde de hypotheek opzei; dan zou hy over drie maand f 6000 ontvangen.

Maar, god, hy deed het zoo ongraag. Zy waren zoo goede vrienden en Uyterlinde zou er door in moeilykheden komen. Want geld was tegenwoordig niet makkelyk te krygen. Geld was duur door de crisis. Maar hy zag geen mogelykheid anders te handelen, en hy moest denken aan zich zelf.

Uyterlinde was jonger dan hy, was vyf en dertig jaar, had sedert vier jaren een goed beklante bakkery, een jong vrouwtje, twee kleine kindertjes.

Toen Wouters des morgens ongeveer elf uur by Uyterlinde in de huiskamer kwam, zat deze als een gebroken man op een stoel: hy had een briefje van Rombouts ontvangen, dat hy moest bypassen, en hy kon het niet meer.

Hy toonde het schryven.

- Jezus! zei Wouters.

En toch... ja, in godsnaam het moest er uit, daarna sprak hy over de hypotheek.

Uyterlinde staarde hem aan, met wezenlooze oogen, antwoordde niets.

Dien namiddag ging Uyterlinde niet mee naar de beurs; dat had geen zin meer. Wouters en Neerdyk stonden nu met hun tweeën op Rombouts te wachten.

- En? vroeg Wouters.

- 't Is niet te gelooven, antwoordde Rombouts.

Unions 20 pct. lager! 138! En zoo alles naar verhouding.

- Goddoom! zei Wouters. Goddoom!

En haastig liep Rombouts weg. Het reusachtig ongeluk van die klanten, de zwarte ellende, waarin velen door de beursbriganten van New-York gesmeten waren, joeg hem schrik aan. Hy had steeds de vrees, dat ze met een revolver klaar zouden staan of een dolk.

Wouters en Neerdyk overlegden, dat zy Uyterlinde af zouden halen om samen naar het 'Hof van Holland' te gaan.

Het vrouwtje stond in den bakkerswinkel en hielp klanten.

- Uyterlinde tehuis? vroeg Wouters.

- Is op den zolder bezig aari het meel, zei ze.

Wouters en Neerdyk gingen den zolder op.

- Goddoom! zei Wouters. Goddoom!

Uyterlinde hing dood in een strik aan een spant.

Desmond de client van de Nederlandsche Effecten-compagnie, was een verloren man geworden. Hy had steeds hard gewerkt in zyn leven, en had dientengevolge iets overgehouden. Dat was begonnen als kellner. Als kellner had hy aan voorname jongelui, als het geld op was, tegen hooge woekerwinst geleend. Door het overgespaarde was hy in staat geweest, een café-chantant in de Nes te huren, er dames in te zetten om te zingen. En hy had de zaak kunnen uitbreiden: tegenover het café-chantant had hy een café gehuurd, waar de dames overdag moesten komen om de heeren, die er kwamen, te 'animeeren' tot drinken. Hy had een bepaald systeem daarby ontwikkeld, opdat de heeren lang bleven: 'vertrouwelyk maar niet té vertrouwelyk' noemde hy dat.

En dan werd er gedronken. 'Champagne'. De

flesch kostte hem 75 cent, en voor f 9.00 verkocht hy ze. Nu ja, het werd niet alles gedronken. Daar zouden de magen der dames niet tegen hebben gekund. Als er een heer was, een voornaam heer, met geld, dan gingen drie, vier dames by hem zitten, en ook Desmond kwam een praatje maken, en dan hadden de dames een emmer by zich staan, natuurlyk zonder dat de klant den emmer zag, en gooiden daar hun champagne-glazen in leeg, natuurlyk zonder dat de klant het zag, want dat zou de illusie verdreven hebben. Dan vulden ze de glazen weer. En dan zorgde een van de dames, dat de heer een poosje een anderen kant uitkeek, en dan smeten de andere dames de glazen weer leeg in den emmer, of een van de dames bracht, als hy vol was, den emmer weg en kwam leeg er mee terug.

Een f 80.000 had hy op die wyze, nooit den arbeid schuwend, verdiend.

Dat was nu alles weg.

Hy heeft zyn café-chantant en café kort daarna moeten opgeven, is naar Brussel gereisd en is gaan handelen in meisjes.

Wat niet prettig is, zoo altyd met Poolsche en Galicische joden te doen te hebben, als je 'n mooie zaak hebt gehad.

Ook Mr. Farasyn, de advocaat, de client vam De Waert, verloor reeds in deze Maartsche dagen allen vasten grond onder de voeten. Hy verdween, en men heeft niet meer van hem gehoord.

Jansen, Muller en Smid op het Rokin hadden belangryke bedragen verloren maar konden nog staande blyven.

Arie had groot geluk. Voor iemand die eenigen aanleg heeft om te gaan dobbelen, het grootste geluk

dat hem overkomen kan. Hy verloor direct dezen eersten keer, dat hy speelde, en wel niet ziekeneurig maar vlug, heel vlug: in drie dagen was zyn f 1000 op.

Op een avond met de laatste post, nadat hy reeds den heelen avond zoo stil tegenover Alida had gezeten en op haar vraag, of er iets was, geantwoord had van niets, heusch niets, ontving hy het briefje van Rombouts, dat hy moest bypassen of dat anders zyn fondsen verkocht moesten worden.

En ofschoon hy iets dergelyks verwacht had, want hy had natuurlyk in het avondblad de koersen gezien, werkte de schrik toch geweldig. Hy sprong op van zyn stoel, liep heen en weer in de kamer.

- Jongen, wat is er?

Toen barstte hy in snikken uit, en snel, snel, bly dat hy den last kwyt kon raken, den geweldigen last van die drie dagen, zei hy het haar.

- Hoeveel? vroeg zy.

- Duizend gulden! Duizend gulden! O, god, neem me niet kwalyk! 't Geld was van jou!

- Ja, maar vader is de schuld! Die heeft het je altyd voorgepraat. En dus, jonge, geen woord meer daarover, dat het geld van my is gekomen. Zeg eenvoudig maar, hoe wy daar het gauwst 'n eind aan maken.

Nu, dat was morgen verkoopen, en wat er te kort kwam bypassen.

Den volgenden morgen reeds vroeg gingen zy samen, want zy zelf wou mee, naar Rombouts. Arie deed het woord. Maar zy bemoeide er zich ook mee.

- Direct verkoopen, m'nheer Rombouts! zei ze.

- Ja, maar, als de koersen nu van middag eens vreeselyk laag zyn. En als zy morgen dan hooger waren, dan was dat toch zonde.

- Direct weg er mee, zei Alida. Geen dag langer.

Rombouts verkocht dien dag voor Arie. Hy had f 1100 verloren.

Maar... was voor zyn gansche leven genezen.

Ook Willaerts en Dries Corbelyn hadden geluk. Op een andere manier evenwel.

Harlebeek had met groote omzichtigheid, met bangigheid dat hy zich vergissen zou, voor deze twee clienten gewacht en gewacht. Eindelyk kwam in New-York de 14e Maart, de dag van de paniek, waarop de Unions daar daalden tot 124½. Toen den volgenden dag, den 15en, de beurs te Amsterdam in wilde zenuwachtigheid opende, wisten enkele groote huizen als De Waert & Co. door telegrammen toch ook, dat die koers daarginder beschouwd werd als paniekkoers, en in Amsterdam daalden ze dan ook niet verder dan tot 138. Tegen dien koers dorst Harlebeek het wagen.

Hy kocht belangryke bedragen van verschillende soorten van fondsen voor Willaerts en voor Dries Corbelyn. Ook voor De Waert & Co.

Toen Corbelyn ruim anderhalf maand later, in de eerste week van Mei, ‘winst nam’, gelyk de term luidt, wanneer men het ingekochte verkoopt om de winst voor den doorgestanen schrik te ontvangen, kon hy naar verhouding voor 148 verkoopen, wat hy naar die verhouding voor 138 (de koers der Unions) gekocht had, en was hy ruim f 7000 ryker.

Heel prettig zat Dries Corbelyn dien middag aan het diner. Mevrouw had het extra aardig gemaakt vandaag. En wat bloemen stonden er op de tafel.

- God, god, zei Corry, 't kan vandaag niet op, toen Geurtje, het dienstmeisje, na de soep garnalen-pasteitjes bracht, die Dries graag at.

- O, zei Emmy, we krygen nog meer lekkers. Straks heerlyke druiven.

- Wat is er dan aan de hand? zei Corry.

Mama lachte.

- Och, kind, wat zal ik zeggen! Papa heeft in geldzaken 'n gelukje gehad, en nu dacht ik, dat ik hem eens 'n extraatje kon geven.

- Ja maar, zei papa, het gelukje is niet zoo groot, dat jullie nu maar dadelyk aan 't japonnen en hoeden koopen kunt gaan.

- Nu, dat zal voor Baby toch binnenkort wel moeten, zei Corry weer.

Baby kleurde.

- Hoe zoo? zei Corbelyn.

- Maar, papa, heeft u dan niets gemerkt?

- Nee, wat zou ik merken?

Nu, dat vond Corry heel dom van haar vader, dat-i niets gemerkt had, ofschoon het niet duidelyk was, hoe hy iets had kunnen merken. Want wat zy, meisjes, onder elkander bepraatten, en waar zy heen gingen, als zy op straat waren, kon hy bezwaarlyk weten.

Zy zou het dus maar zeggen.

- Papa, daar zit vóor u aan deze tafel eene toekomstige mevrouw De Waert, mevrouw Paul de Waert, geborene Christiane Corbelyn, in den wandel Baby genoemd, wat nu wel zal moeten ophouden, want voor 'n getrouwde vrouw is dat wel wat raar.

- Och, zei Christiane, wat zeur je toch!

V.
Piet Harlebeek op vryersvoeten.

Een Zondagmorgen in Mei. De zon schynt reeds warm in de voorkamer aan de Leidschekade, waar Harlebeek woont, en werpt er bundels van licht en goud in. Maar hy zelf is er nog niet; hy is nog in zyn slaapkamer, want gisteren-avond was hy by zyn vriendin Line Coosemans en is laat tehuis gekomen.

Zoo even is hy opgestaan, en zyn eerste werk is, gelyk andere dagen, dat hy in een ledige badkuip gaat liggen, waarnaast hy een inrichting heeft laten maken zóo, dat hy, door drie maal aan een kettinkje te trekken, drie maal een straal koud water op zyn lichaam krygt. Hy zelf noemt dat: ‘Straal op de borst, straal op de buik, straal op de dit en dat.’

Want Piet Harlebeek is in vroegere jaren veel uit geweest, heeft niet alleen in Amsterdam, maar ook in New-York het late stratenleven der jonge beurslui meegemaakt. En evenmin als de Amerikaansche fondsen, die de heeren verkoopen, aan het publiek zyn aan te bevelen, evenmin zyn de heeren zelf aan de Nederlandsche dames te recommandeeren.

Juist gisteren is hy nog eens naar zyn dokter ge-

weest; hy had wat last van congesties in de laatste dagen en dacht, of de koudwater-behandeling daar soms schuld van kon zyn. Maar de dokter heeft gezegd van ‘Neen, neen!’ en dat hy maar door moest gaan met de koudwater-therapie, en geen sterke dranken drinken; maar drie maal daags een kleintje koffie als tonicum, dat was heel goed, en 's avonds, nu ja, dat mocht, 's avonds twee, drie glazen roode wyn.

Nee, nee! had Harlebeek geantwoord, hy dronk heelemaal niets; daar was hy nu eenmaal afgewend, sedert het hem verboden was.

De heer Harlebeek zou dan ook in een geheelontbouders-vereeniging een zeer gezien man zyn geweest.

Thans komt hy door de portière uit de slaapkamer in de voorkamer; hy is gewasschen en gekamd en geschoren, maar is nog in zooverre ‘en négligé’, dat hy zyn jas nog niet heeft aangetrokken.

Neuriënd komt hy in zyn hemdsmouwen in de voorkamer. Hy neuriet de wyze van een Amerikaansche chanson, die hy, toen hy in jongere jaren in New-York was - hy loopt thans tegen de veertig - daar in café-chantants hoorde, en dat daar door zyn beursvrienden met groot enthousiasme werd geapplaudisseerd:

> The air is full of champaign,
> Then the air is full of schemes...
> Jolly to the coffin.

Dat waren de brokstukjes. die hem waren bygebleven, maar de wyze kende hy nog geheel, en hy neuriede verder en neuriënd drukte hy op een tafelbel, wier gerinkel aan het dienstmeisje van zyn hospita beduidde, dat hy beleefd verzocht, hem zyn ontbyt te brengen.

Want wel stonden reeds brood en boter op de gedekte tafel, maar nu moest nog een zacht gekookt ei komen en een glas koude melk.

Harlebeek had een scherp maar geenszins onaangenaam gelaat; zwart het haar, helder uitkykende oogen, voor een vrouw ongetwyfeld een niet onaangename verschyning.

Hy opent de glazen deuren van het bezonde balkon; hy is wel niet gekleed, maar van de verre huizen daarginder, door de hooge, reeds groenende boomen aan den overkant van de Leidschegracht kan men hem hier niet zien.

Niet het dienstmeisje bracht het ei en het glas melk, maar mevrouw zelf, mevrouw Termonde.

Zy was een appetytelyke vrouw, niet direct schoon; daarvoor was de zwarte kop te resoluut. Maar zy was te mooi, had haar man, de heer Termonde, gepensioneerd kapitein van het Indische leger, eenige jaren geleden eens gezegd, om altyd, want zoo'n pensioen is maar mager, in armoede te leven. Zich zelf vond hy daar ook te goed voor, en daarom had hy toen de vraag met haar besproken of men er niet wat by zou kunnen verdienen.

- Want als je wilt, had hy gezegd, kan je dat niet veel moeite kosten. Je bent mooi, pas dertig jaar, en wat dát beztreft, ben je eenig.

Zy had daar geen bezwaar tegen gehad; zy vond dát het prettigste van het heele leven.

Zoo waren zy begonnen, gestoffeerde kamers aan de Leidschekade te verhuren, en dat was heel goed gelukt. Hun eerste huurder was een tamelyk ryk en een ietwat onnoozel man van een veertig jaar geweest.

Toen die in den beginne 's avonds eenige malen wat laat was uitgebleven, had mevrouw de situatie

gebruskeerd en hem gezegd, dat zy wel begreep hoe dat kwam en het heel natuurlyk vond, maar dat het toch niet zonder gevaar was, terwyl hy hier tehuis hetzelfde zonder gevaar kon hebben. Toen hem duidelyk was geworden, wat zy bedoelde, had hy geantwoord, dat hy niet van onaangenaamheden met getrouwde mannen hield.

- O, als 't anders niet is, had mevrouw geantwoord.

En toen was Termonde by hem gekomen en had de zaak waardig maar tegelyk volkomen geruststellend met hem besproken.

Deze huurder was twee jaar by hen gebleven, en dat was voor de Termonde's een heel goede tyd geweest; want zy waren f 10.000 ryker geworden. Maar toen was de familie van den royalen troubadour er achter gekomen en had hem onder curateele laten zetten.

Harlebeek was thans hun tweede huurder.

Maar met hem wilde het Helene niet gelukken. Zy probeerde alles. Vertelde dat zy zoo'n eenzaam leven had, want dat haar man zooveel uitging. Vertelde dat hy zooveel ouder was dan zy; maar hoe gaat het, zei ze, als je arm bent, moet je onder dak. Of ook: zy lachte Harlebeek toe, was een en al dienstvaardigheid, kwam hem 's morgens vaak zelf roepen en stak dan het hoofd door de slaapkamerdeur, zoodat hy, in bed liggend, haar dan in haar morgenjapon zag staan glimlachen, bereid om te komen, als hy maar wenkte.

Maar Harlebeek wenkte niet, en zy vonden, de Termonde's, dat zy aan dien m'nheer, die nu sedert een half jaar by hen woonde, een slecht huurder hadden.

Wat Harlebeek betrof, hy merkte de intentie van

de ronde, mooie, volle Helene natuurlyk heel goed; maar als je elken morgen werkt met ‘straal op de borst, straal op de buik, straal op de dit en dat’, dan is een vrouwtje als Line Coosemans op haar eentje meer dan voldoende.

Harlebeek, die by het balkon in de warme meizon stond, toen mevrouw binnenkwam, keerde zich om, groette hoffelyk met een: ‘Goeden morgen’.

- Goeden morgen, m'nheer Harlebeek! Bertha (dat was het dienstmeisje) is uit, en daarom breng ik het ontbyt zelf. Maar dat wil niet zeggen, dat ik het anders ook niet gaarne zou brengen. U was weer laat, m'nheer Harlebeek, gisteravond. 't Was laat van nacht, toen u thuis kwam.

- Ja, ja, ik had 'n conferentie, en dat duurt soms lang.

- Zeker, conferenties kunnen soms lang duren. En lange conferenties kunnen onder omstandigheden heel aangenaam zyn, vooral 's Zaterdagsavonds, want dan kan men 's Zondags uitslapen.

Maar Harlebeek antwoordde niet.

- Daar is geen vat op te krygen, zei ze kort daarna in de donkere achterkamer, waar je op een trieste binnenplaats uitzag, tot den kapitein van het Indische leger.

- Dan moet-i maar weg, zei hy. Hadden wy maar 'n argument.

- We zoeken 'n ander, zei Helene, en dan zeggen we hem, dat er 'n familielid by ons in komt wonen. Familie gaat voor by vreemd.

Het was een groote voorkamer, waar Harlebeek aan zyn ontbyt zat, gemeubileerd met de ordinaire meubelen, wat mahoniehout en wat rood tryp, van gestoffeerde kamers. Aan de wanden hingen eenige lithographiën, waarvan je jaloersch zou worden op de

fabrikanten, Omdat ze zoo'n helder inzicht in de stupiditeit van het menschdom hebben; je zelf zou het niet hebben gewaagd, die dingen te laten maken; je zou in je gebrek aan menschkunde gedacht hebben dat zoo iets geen sterveling zou koopen. Zelf bezat Harlebeek niets om aan de wanden te hangen, want kunst interesseerde hem niet. En boeken had hy evenmin, behalve een paar brochures, die op zyn bureau lagen. Dat bureau gebruikte hy om er 's avonds aan te werken, als het noodig was; prospectussen by voorbeeld by emissies stileerde of corrigeerde hy daar liever 's avonds in de stilte van de Leidschekade, dan overdag in de drukte van het kantoor.

Alles was ordinair in die kamer, alles getuigde, dat daar een mensch zonder meer dan slechts een ruwe beschaving woonde; het eenige byzondere waren op het bureau de portretten van een paar danseuses en café-chantant-zangeressen uit Parys: Cléo de Merode, Edith Whitney, Betty Darmand.

Buiten de muren van zyn dobbelhuis was Harlebeek leeg.

Hy zou zich dan ook doodelyk verveeld hebben, als hy hier in dit zonnige hol den voormiddag had moeten doorbrengen, en toen hy ontbeten had, schoot hy zyn jas aan, ging de straat op, ging naar zyn kantoor aan de Keizersgracht.

Want elken Zondagmorgen gaat hy daar zien, of er ook iets gekomen is, dat haast heeft.

Van morgen was er niets, dat presseerde. Brieven van gewone clienten, brieven van commissionnairs en banken uit de provincie, brieven met wissels, met berichten over wissels, telegrammen, alles den gewonen gang van zaken betreffend. Kon dus alles tot morgen blyven liggen.

Maar wel las hy in een financieel blad het laatste Amerikaansche nieuws, waarover telegrafisch bericht was gezonden.

Jezus, die Harriman, dat was toch 'n kerel! Daar had-i weer 'n streek uitgehaald! Die baas had altyd wat nieuws, als-i 'n gap wilde maken. Daar had-i - nou mot je goed luisteren! - daar had-i den 9en Mei... was het de 9e geweest?... jawel, kwam uit... den 9en Mei had-i 'n vergadering gehouden van de ‘directeuren’ van de Union-Pacific, van de Harrimangroep.

‘Directeuren’, dat wil dus zeggen: hy en zyn vrienden, die, zonder dat iemand daar verder wat over te zeggen heeft, de baas zyn over de sporen, die men noemt de Harriman-groep, voorop de Union-Pacific.

Dat was nou weer net 'n durf, vond Harlebeek, als verleden jaar, 1906, in Augustus, toen-i twee dagen lang de dividend-verhooging geheim hield.

Op deze vergadering van ‘directeuren’, den 9en Mei 1907, was tot de uitgifte van nieuwe obligatiën besloten, welk besluit by bekend worden ongetwyfeld de koersen zou doen dalen.

De reporters stonden, gelyk gewoonlyk, de ‘directeuren’ buiten de vergaderzaal op te wachten, om, als ze er uit zouden komen, het nieuws van hen te hooren en het, zoo snel als ze konden, naar beurs en dagbladen en telegraafkantoor te brengen.

Maar Harriman noodigde dezen keer na afloop der vergadering de reporters by de ‘directeuren’ in de vergaderzaal en hield een erg uitvoerige en totaal overbodige rede van een half uur over den toestand van de Union-Pacific tegen hen, en zorgde, dat niemand van de reporters de zaal verliet. Wat ook billyk

was - ja, ja, die Harriman is 'n eerlyke kwant - want wanneer iemand eerder dan de anderen met het nieuws heenging, zou hy daarmee aan de beurs natuurlyk zyn voordeel kunnen doen. De reporters zelf vonden de handelwys tot zoover dan ook volkomen correct en zagen eerst later het bedrog in.

De andere ‘directeuren’ namelyk verdwenen gedurende die rede van Harriman de een na den ander uit de zaal, holden met het nieuws naar de beurs, gingen daar met hun vrienden aan het werk en maakten dien dag een monstergap.

By den aanvang toch van die vergadering van ‘directeuren’, half twaalf uur 9 Mei, noteerden de Unions omstreeks 146; tydens de vergadering, die twee uren duurde, steeg de koers tot 149½; toen het besluit der vergadering door de reporters bekend werd kwam er een daling tot 143.

De vrienden van Harriman hadden dus een half uur den tyd om op reusachtige schaal à la baisse te speculeeren. Wat zy voor 148, 149 hadden vérkocht, konden zy kort daarna, om daardoor later tot levering in staat te zyn, inkoopen voor 143.

En reusachtige bedragen worden daarby omgezet. Zoo vermeldden de couranten van April 1907, dat destyds de jonge Corn. Vanderbilt met zyn vrienden Whitney, Wilson en Connor elk in één dag tien millioen dollars, ongeveer 25 millioen gulden, verloren, maar dat is onder de multimillionnairs niet zoo iets byzonders.

Toch 'n vervloekt aardige kerel, die Harriman, vond Harlebeek, die kerel had durf. Ja, als je aan zoo iets dacht, dan was het hier in Amsterdam een putluttige boel.

Te half twaalf was hy weer buiten op de Keizers-

gracht, wandelde er op de klinkers onder de reeds groenende boomen langs het glinsterende water, dacht glimlachend aan dien gap van Harriman, floot zachtkens in de zachte lucht, zachtkens in de lucht vol meizon de wyze van:

The air is full of champaign,
Then the air is full of schemes...
Jolly to the coffin.

Ja, duivels, hy moest toch ook eens zien, of-i niet eens wat grootsch kon doen, wat geweldigs. Hy was nu deze week in de firma opgenomen, de notariëele akte was gepasseerd, te beginnen met morgen was-i niet meer procuratiehouder maar lid van de aloude, wereldbekende firma De Waert & Co. Dat legt verplichtingen op, dat voelde-n-i, dat legt drukkende verplichtingen op. Hy moest eerlang wat doen voor de firma. Vooral in dit merkwaardige jaar mocht hy, als nieuw lid van de firma, maar niet met de handen in den schoot zitten. Hy moest wat doen, hy moest wat verzinnen. Al kon je het dan zoo groot-scheepsch niet aanleggen als die Harrimans daarginder, iets moest toch mogelyk zyn, als je maar durf had.

En weer floot hy:

The air is full of champaign,
Then the air is full of schemes...
Jolly to the coffin.

Hy sloeg de drukke Leidschestraat in, ging daarna de Weteringschans op, belde er aan de deur van een huis van drie étages. Daar woonde op de tweede verdieping zyn vriendin Line Coosemans, by wie hy 's Zondags gewoonlyk koffie dronk.

De deur werd met het touw van boven open ge-

trokken, en Harlebeek ging de trap op, neuriënd weer.

Toen hy boven was gekomen, zei het oude dienstmeisje - oude dienstmeisjes zyn in zulke gevallen de beste; die kennen het leven en praten niet - of m'nheer 'n weinig zacht wilde loopen; de juffrouw had heel erg hoofdpyn.

Harlebeek ging zacht de voorkamer binnen.

Daar rustte op een chaise-longue in een morgenjapon een groote, vol gebouwde vrouw, lichtblond de haren, die zy om de hoofdpyn los had gemaakt, en die als twee lange sluiers ter weerszyden van het hoofd over borst en schoot lagen.

- Hoe is 't, lieve kind?

- O, 't is nu al 'n weinig beter; 'n uurtje geleden was het erg.

- Hoe komt dat zoo?

- Slecht geslapen.

Even pauze. Dan snel en hartstochtelyk:

- 'k Heb aldoor an jou gedacht. De gansche nacht heb ik an jou gedacht. Want nu je lid van de firma bent geworden, nu ga je je 'n vrouw zoeken, 'n vrouw uit hooge kringen. Dat overleef ik niet.

Harlebeek, zoo wilde zy zeggen was een man uit den eenvoudigen middenstand en door De Waert tot compagnon genomen niet om zyn geld of zyn naam maar enkel om zyn bekwaamheden, en die man zou nu, zoo was haar gedachtengang, door een huwelyk met een vrouw uit de hoogere standen zich daar entrée willen verschaffen.

- Zet dat nu toch uit je hoofd!

- Is het heusch niet waar?

- Neen, neen! Hoe kom je er by?

Zy richtte zich op; de lichtblonde haren glansden als heel fyne zyde; zy stond op, groot en hoog.

- M'n lieve man, als je wist...

- Neen, neen, wind je nu niet op.

- Goed dan! Dan ga ik 'n oogenblik in de slaapkamer en maak m'n haren op en kleed me. Ik ben dadelyk terug, en dan kunnen we koffie drinken. Griet maakt gestoofde nieren voor je met gebakken aardappeltjes.

Harlebeek had haar, een vyf jaren geleden, op een tentoonstelling in Amsterdam leeren kennen. Daar had haar man - zy heette toen juffrouw Courtens - op het obligate oudhollandsche plein een oudhollandsch cafétje in huur gehad, en daar had hy zelf bediend maar tevens ook zy en een kellnerin, in oudhollandsch costuum. Dat had haar snoezig gestaan.

Maar haar man had in de stad zelf tegelyk zyn gewone zaak en was daardoor veel afwezig, en zoo'n kellnerin is op zoo'n tentoonstelling ook nog al eens weg. Dan was zy - een hartstochtelyke vrouw - daar alleen in de bordeel-atmosfeer, die op de late avonduren op een tentoonstelling schynt te behooren. En daar in zoo'n laat, zwoel zomeravond-bordeel-uur was Harlebeek in haar café gekomen.

Zy had een heel goede man, maar - dat zyn zoo van die zonderlinge raadsels - je houdt als vrouw van den een, ofschoon hy niet goed is, en je houdt niet van den ander, ofschoon hy goed is. Trouwens van Harlebeek wist ze tot op den huidigen dag ook niets, dat niet goed was.

Toen haar man het gemerkt had, was hy in een vreeselyken toorn geraakt; hy had haar - zy waren samen in hun slaapkamer - de kleeren van het lyf gerukt, het hemd van het lyf gerukt, zoodat zy naakt was, spiernaakt, en had gezegd:

- Kniel neer, daar, voor ons bed, met het gezicht naar ons bed; 'k wil je ranselen met de zweep.

En in haar groote schuldgevoel tegen haar zoo goeden man was zy zonder tegenpraten neergeknield voor hun bed, met het gezicht naar hun bed, en hy had een zweep genomen en had haar, van toornige woede niet meer wetend wat hy deed, geranseld, geranseld, totdat eindelyk de rug één bloedstroom was. Toen had zy een ontzettenden gil gegeven, en hy zelf was onmachtig neergevallen.

Den volgenden morgen was de dokter gekomen om haar wonden te verzachten.

Niet lang daarna waren zy gescheiden en had zy deze woning aan de Weteringschans gehuurd.

Van Harlebeek hield zy hartstochtelyk. Van zyn zaken wist zy natuurlyk niets; wat hy daarover zoo eens vertelde, was, gelyk spreekt, slechts oppervlak.

Maar daar kwam zy terug uit de slaapkamer, gekleed nu en de lichtblonde haren in golvende golven om het hoofd.

- Nou, jonge, dan zullen we daarover ook geen woord meer praten; want anders bederf ik je den dag. Mooi weer, hé?
- Ja, en wat zie je er zelf van morgen mooi uit. Is dat de nieuwe japon?
- Ja, zit-i goed?
- Uitstekend.
- Blyf je lang by me?
- Tot twee uur, half drie. Ik moet van middag 'n visite maken.
- By wie?
- By m'nheer Willaerts, je weet, familie van mevrouw De Waert. En wat doe jy?
- Ik ga straks naar m'n zuster. Zy en haar man gaan van avond naar den schouwburg. Ik ga mee, en nu hebben ze my gevraagd om ook by hen te komen eten.

Toen Harlebeek te twee uur zyn vriendin had verlaten en weer op de trottoirklinkers der Weteringschans was, neuriede hy niet, maar liep, het hoofd voorover, kykend met de oogen, of hy de straatsteenen tellen wilde. Want Line had het toch niet kunnen laten; zy had opnieuw d'r over gesproken, dat hy nu waarschynlyk 'n vrouw van voorname familie zou zoeken.

Duivels, die Line, ze was zoo hartstochtelyk; aan het gevoel, dat haar op 'n zeker moment beheerschte, gaf zy zich totaal, willoos over. Duivels, duivels, dat zouden leelyke scènes worden, als-i werkelyk met Thilde Willaerts....

En daar zou het toch wel toe kunnen komen. Want Thilde, hy geloofde, dat zy hem graag mocht. Hy was er in den laatsten tyd, sedert het bekend was, dat-i lid van de firma zou worden, eenige malen 'n visite wezen maken. Hy geloofde, dat ze heel goed de bedoeling merkte. Ja, ja, ze merkte het wel. Jammer, dat ze zoo leelyk was. Wat 'n onderscheid met Line. En hoe zou ze d'r uitzien ‘en négligé’, want daar hangt toch veel van af. De borst was wat platjes. Nou, dat mocht-i wel. Die pannekoeken, daar zat het hem niet in. Maar dan verder? Ja, dat kan je zóo niet weten. Dat gaat in zoo'n geval op de bof.

Enfin, als Line al te veel spektakel maakte, dan zou-d-i haar ook maar houden; dan was 't wel de beste weg, haar ook maar te houden. Dat was misschien in elk geval wel 't aardigst. Dan zou-d-i Thilde dadelyk in den beginne zóo wennen - zoo'n meisje is niets gewoon en weet van niets - dat-i ook nog eens naar Line kon gaan.

Overdag natuurlyk niet meer. Enfin, hier op de Weteringschans, daar komen geen menschen voorby, die hem kennen. En daar vermoedt ook niemand zoo

iets. Maar overdag zou-d-i er dan toch niet meer heengaan.

Harlebeek had gelyk, Thilde Willaerts was leelyk of liever: had een niet mooi gelaat, want haar gestalte was, te meer daar zy haar slank lichaam met smaak kleedde, elegant.

Maar dat ziet een vrouw zelf niet zoo; wat zy ziet, daar in den spiegel voor haar, is in de eerste plaats dat gelaat! En reeds in haar jeugd heeft zy het gehoord op kostschool, van vriendinnetjes, die in die zoete jeugd nog vinniger op elkaar zyn dan later als volwassen vrouwen:

- O jy! Jy bent leelyk, weet je dát niet?

- Wat 'n neus!

- Die neus van jou, die moest je op sterk water zetten!

- Zeg, gisteravond na de dansles, verbeeld je, Karel heeft me gezoend. Hy zei, dat-i jou zoo leelyk vond.

Die jeugd, die nooit volprezen schoone jeugd, zooals men haar immers noemt... voor een leelyk meisje, voor een leelyke aankomende vrouw is zy een folterkamer. Dat houdt nooit op; dat duurt den heelen dag; daar sta je mee op, en daar ga je mee naar bed, met dat drukkende gevoel, dat je zoo ontzaglyk veel minder bent dan je vriendinnen, dat er nooit een man zal komen om je te verlossen. O, áls er een kwam, o god, je zoudt hem zóo lief hebben.

Thilde had zoo'n idee, zoo'n heel vaag idee, dat Harlebeek vandaag wel eens weer komen kon. Hy was er in den laatsten tyd herhaaldelyk geweest, en zy had gedacht... heel vaag gedacht... 's avonds alleen in haar slaapkamer had zy de handen gevouwen en gedacht...

O, áls er een kwam, zy zou hem zóo lief hebben!

Zy zaten in de tuinkamer, de oude m'nheer Willaerts en Thilde, toen Hansje binnenkwam en aan m'nheer Willaerts het kaartje van m'nheer Harlebeek overreikte.

- Laat m'nheer binnen!

En of zy zelf haar vryer by zich in de keuken mocht ontvangen, vroeg zy zacht aan juffrouw Thilde.

- Zeker, Hansje!

De oude m'nheer Willaerts ontving Harlebeek heel vriendelyk. Want kort geleden heeft hy ‘winst genomen’ van wat Harlebeek op den 15en Maart voor hem gekocht heeft. En dat was 'n aardige duit. Inmiddels heeft hy in Londen, waar hy termynzaken heeft door bemiddeling van Arend Corbelyn en Poraz & Sirach - hy verdeelt zyn zaken over verschillende huizen; dan hoef je één niet alles aan de ooren te hangen - al weer veel meer verloren. Maar hy is een zakelyk speculant; hy scheidt elke affaire zuiver van de anderen en kan dus de winst van dien slag van Harlebeek - 't was 'n kapitale zet, m'nheer Harlebeek, 'n kapitale zet: net op den dag van de laagste koers, die we 't heele jaar gehad hebben - de pret van die winst kan hy kinderlyk genieten zonder daarin door verliezen aan andere posten gestoord te worden.

Speculeeren deed hy op groote schaal. Hy wist heel goed, dat hy zich in die Amerikaansche papieren overleverde aan de multimillionnairs van daar ginder. Maar die kerels zorgden dat de koersen heen en weer gingen, dat ze dansten, en dat was het juist wat-i hebben moest; daar kookte hem het bloed by; daar liep-i over te praten in zich zelf den ganschen dag; daar zat-i over te rekenen 's avonds als-i het avondblad had; dat was voor hem, den geboren speler, zyn lust en zyn leven, de emotie die hy noodig had om te bestaan.

En ofschoon hy groote bedragen daarby verloren

had, dat deed hem van het spel niet afzien; dat spel had hy noodig; het was hem een hartstocht, zooals den kaartspeler zyn spel kaarten, zooals den loteryspeler zyn lot in de lotery, zooals den rooker zyn sigaar, zooals den vrouwenvriend de vrouwen. Het was hem een behoefte, daar in zyn huis, in den tuin heen en weer te loopen, vol zorg of hy met de koersen van vandaag ryker of weer armer zou worden. De vreugde, die zy brachten, of ook het verdriet, had hy noodig; want als hy die niet had, was voor hem, den man, die niets deed en ook nooit iets gedaan had in het leven, het hoofd leeg, de dag leeg, die dag, dien hy nu met zyn speler-emoties vulde.

Ook het collectionneeren had hem vroeger veel gekost. Hy had verzamelingen van Romeinsche munten en van tabakspypen, van oude volkscostumes en van muziekinstrumenten, van majolica's en van historische snuisteryen.

- Kyk, dat is de stoel, zei hy dien namiddag tot Harlebeek, die gevraagd had, of hy die beroemde collecties eens zien mocht, en dien hy nu op de eerste étage van zyn woning rondleidde, dat is de stoel, waarop stadhouder Willem III zyn laatste maaltyd in Nederland heeft gehouden, voordat hy als koning van Engeland in zee stak en zyn eerste vaderland verliet.

- Hy zit niet makkelyk, zei Harlebeek, die er op was gaan zitten.

- Hy heeft my vier honderd gulden gekost, zei Willaerts. Maar ik heb er geen geluk mee. Want sedert het onder de kenners van antiquiteiten wereldkundig is geworden, dat ik hem heb, is er in Londen iemand gaan beweren, dat *hy* de stoel heeft, waarop Willem III by die gelegenheid heeft gezeten, en dat myn stoel een valsche is.

- Hy zal op twee stoelen hebben gedineerd, zei Harlebeek, eerst op de een, en toen die te warm werd - want als je er op uit gaat om een heel koninkryk te veroveren ben je nerveus; ik kan me dat best begrypen - toen heeft hy de tweede genomen.

- U maakt er gekheid van, hernam Willaerts; ik merk wel, dat u het rechte historische gevoel voor zoo iets niet hebt. Maar zulke kwesties komen vaak voor en zyn heel lastig. Zoo is er by voorbeeld in het Ethnographisch Museum in het Parc du Cinquantenaire te Brussel de wieg van Karel V, een gehavende bodemlooze houten bak, hangende tusschen twee stokken. Maar niet lang geleden vond ik in een courant vermeld, dat te Londen de wieg van Karel V geveild was voor f 2900. Die werd ook beschreven als een gehavende bodemlooze houten bak, hangende tusschen twee stokken. Het Belgische Museum beweert natuurlyk de echte wieg te bezitten. Maar welke is nu de echte? Trouwens, u zal die vraag niet erg interesseeren.

- Als ik de waarheid zeggen moet, zei Harlebeek, dan geef ik er geen Schibaieff voor.

Zy waren op de eerste verdieping van het groote heerenhuis. In twee ruime, hooge kamers en suite en aan de andere zyde van de gang in nog een kamer stonden daar dicht opeen Willaerts' schatten.

- 'n Aardig theekopje, sèvre-porselein, zei hy iets verder; 'n uniek exemplaar; 'n Engelschman bood my voor 'n paar weken drie honderd gulden er voor, maar 'k heb natuurlyk geweigerd... En daar heeft u de tabakspyp van Andreas Hofer. 't Is nog dezelfde vorm, die ze tegenwoordig in Tirol hebben. En dus zou je wel zoo'n pyp daar kunnen koopen en zeggen, dat-i van Andreas Hofer is; maar daarom hangt aan deze pyp ook dat waarmerk, dat schriftelyke waarmerk...

En dat is de oudste piano, die bestaat. Ik werd er indertyd, 't is jaren geleden, door 'n kunstkooper in Leipzig opmerkzaam op gemaakt; 'k ben er voor naar Duitschland geweest; u begrypt, ik heb heel veel moeten reizen om dat alles by mekaar te krygen.... Dat schilderytje van Ruysdael vond ik zoo op 'n rondtocht toevallig by 'n kunstkooper te Parys. Maar daar in Parys, daar moet je voorzichtig zyn; daar wordt veel antiquariaat kunstmatig gefabriceerd....

- Daar zit ongetwyfeld veel geld in die collectie, zei Harlebeek.

- Ja, daar zit heel veel geld in. Die gobelins daar hebben ook veel gekost.

- Maar die ouë kast moest u hier toch wegzetten. Wat daar in staat, zou toch mooier uitkomen in zoo'n nieuwe porseleinkast met glas er voor.

- Die ouë kast! Die ouë kast! Maar, m'nheer Harlebeek, dat is de trots van m'n collectie.

Ja, zy had hem veel geld gekost, en hy had er veel voor moeten reizen. Nu in den laatsten tyd trouwens was hy oud geworden; maar nog niet veel jaren geleden was dat by hem een manie geweest: als-i hoorde, dat ergens oude spullen waren, dan moest-i er heen. Dat had hem lange jaren, naast een weinig speculeeren, bezig gehouden; maar langzamerhand was het afgeflauwd, en was het speculeeren geheel de hoofdzaak geworden.

Na den rondgang door de collectie kwamen zy weer beneden in de tuinkamer, Harlebeek in gekleede jas, Willaerts in zyn gewoon jacquet, dat hy met een gekleed costuum niet verwisselde, of er moest iets zeer byzonders aan de hand zyn. Maar ook zoo eenvoudig gekleed als hy was, had hy iets imponeerend aristocratisch, en achter zyn magistrale uiterlyk zou je met

geen mogelykheid den dobbelaar hebben vermoed.

- Papa, zei Thilde, ik heb de deur open gezet (de glazen deur naar den tuin, bedoelde zy); het zonnetje schynt zoo lekker buiten, maar als het u te koud is?

- Neen, kind, heusch niet.

Ook de oude Willaerts meende zoo iets gemerkt te hebben, dat m'nheer Harlebeek vues op Thilde had. Eerst had het hem niet in het hoofd gewild; want zy was nu eenmaal niet mooi, en hy had de idee, dat zy ooit trouwen zou, reeds opgegeven. Ongaarne. Want 'n meisje zoo haar leven lang alleen, dat was niet het rechte. En bovendien, als hy te vallen kwam, wie weet... soms vloog het hem als een schrik door het hoofd, dat zyn dobbelwoede hem nog parten zou spelen, en als dan zyn eenige dochter - zyn vier zoons waren getrouwd en allen in goede positie - een steun had in het leven, zou hem dat hoogst aangenaam zyn.

En zoo kwam hem de gedachte, dat het geen kwaad kon, m'nheer Harlebeek, die immers van geringer geboorte was, te doen blyken, dat hy hier gaarne in huis werd gezien, en hy zei, toen zy beneden in de tuinkamer weer plaats hadden genomen:

- Wel, m'nheer Harlebeek, u heeft me daar laatst zoo'n groote dienst bewezen... in handelsaangelegenheden, Thilde... dat ik, hoe zal ik zeggen, om u myn dank te toonen lust zou hebben, u vandaag familiaar by ons te eten te vragen. Zou het schikken, Thilde?

- O zeker, papa!

- En... zou het u convenieeren?

- Heel gaarne, zei Harlebeek, byzonder gaarne!

- Natuurlyk als u 't geringe voor lief wilt nemen, glimlachte Willaerts. Morgen hebben we bovendien toch het diner ter uwer eer by de De Waerts. En

u zult toch ook geen twee dagen achter elkander partyen willen bywonen.

- Byzonder gaarne, zei Harlebeek weer. 'k Ben volkomen vry vandaag. Alleen zou ik dan nu willen gaan; want ik moet nog 'n visitie maken juist by m'nheer De Waert.

Toen hy kort daarna daar aan had gebeld, zei Sabina, het dienstmeisje, dat m'nheer De Waert gezegd had, als m'nheer Harlebeek kwam, of men hem dan verzoeken wilde in m'nheers werkkamer te komen.

Daar vond hy De Waert in gesprek met den redacteur van het marktbericht, de krant, die het dobbelhuis uitgaf. De Waert had met den redacteur verschillende zaken besproken, berichten over emissies van hem, en was nu juist over de Amerikaansche crisis begonnen.

- Dag, m'nheer Harlebeek! Neem 'n stoel! Ik sprak er daar juist met m'nheer Snablofski over, dat hy in den laatsten tyd zoo op Harriman en die heeren hakt. Voor 'n keer is dat ook goed; dat maakt 'n goeie indruk. Maar zonder Harriman en zulk soort van heeren zou de effectenhandel byna 'n winkel lyken, waar aan de muren bordjes hangen met de woorden ‘Vaste Pryzen’ er op, en waar ze soms ook inderdaad - want dat is nog 'n tweede - vaste pryzen hebben. Dat is juist ons fort, dat is onze kracht, dat is ons vak, ons bestaan, dat wy geen vaste pryzen hebben. En daarom moest u, m'nheer Snablofski, nu maar eens uit 'n ander vaatje tappen.

- God, heel graag, als u dat liever hebt.

- O, het is my aangenaam, dat te hooren. Ik heb in den laatsten tyd al eens gedacht, of u soms eigen meeningen....

- Eigen meeningen! Gut, beware!

Hy wou zeggen: hoe komt u op dat gekke idee.

En inderdaad was dit van den heer De Waert ietwat zonderling; want de heer Snablofski nam alle berichten, alle stukken, alle cyfers die hy hem gaf, in zyn krant op.

- U moet nu de zaak eens van dezen kant beschouwen, hernam De Waert: de heele crisis is het gevolg daarvan, dat Roosevelt, dat de Amerikaansche regeering de Harrimans nydig heeft gemaakt, en dat die uit weerwraak, u schryft by voorbeeld uit zelfverdediging, in de markt ingrypen.

- Ja, die meening is ook al verkondigd, zei Snablofski, en ik zal haar gaarne overnemen.

Inderdaad kon men destyds in Nederlandsche en buitenlandsche bladen, naast tegenovergestelde meeningen, lezen, dat Roosevelt de eigenlyke schuld van de Maartsche crisis was. Dat was nu net, als dat je zeggen zou, dat de Officier van Justitie, als hy een inbreker vervolgt, die by je heeft ingebroken en het nu uit wraak nog eens doet, de schuld van de inbrekery is.

- Schryft u maar eens 'n artikel, zei De Waert, dat u noemt: ‘Roosevelt's Crisis’. In 'n ander blad heeft die titel ook al eens gestaan, maar dat hindert niet.

- Niet tegen den inhoud, antwoordde Snablofski maar tegen den titel heb ik eenige bedenking. Veertien dagen geleden heb ik 'n artikel gehad met het opschrift: ‘Harriman's Crisis’. Dat strydt wat erg. Daarom zou ik den titel liever anders nemen.

- Veertien dagen geleden? zei Harlebeek. Veertien dagen geleden! Dat hebben de lui al lang vergeten. Dat zyn ze al lang weer kwyt.

Er werd dus besloten, dat de heer Snablofski nu 'n artikel zou schryven met het opschrift: ‘Roosevelt's Crisis’.

Nadat de man, wien het ‘Hier sta ik; ik kan niet

anders; God helpe my, amen!' blykbaar by zyn geboorte niet in zyn wieg was gelegd, vertrokken was, hadden De Waert en Harlebeek nog het een en ander te bespreken. Daarna ging ook Harlebeek heen, om aan mevrouw De Waert zyn opwachting te maken. De Waert evenwel bleef in zyn kamer; want hy wachtte zyn zoon Paul by zich, die om een onderhoud met papa had verzocht.

De elegant gekleede en zich veel bedenkende Paul De Waert was, wat zyn houden van Christiane Corbelyn betrof, sinds dien Oudejaarsavond alle denken uit zyn hoofd kwyt. Sedert hy toen, en al spoedig daarna weer, de grootlynige schoonheden van Christiane in zyn armen had gehad, kon hy gansche uren in de straten dolen om haar een oogenblik op een wandeling te zien. Dat gebeurde dan vaak in de stad, soms ook in het Vondelpark, wanneer zy visites gemaakt had, of ook geen visites had gemaakt.

Bestond zoo by hem zelf geen twyfel meer, over wat hy wilde, een andere twyfel was al spoedig gekomen: wat zou papa zeggen, als hy zou praten van trouwen. Want de Corbelyns waren niet ryk en ook niet voornaam: papa zou althans in één van de twee opzichten meer wenschen.

En jongelui als Paul de Waert, zonder eigen vermogen, zonder eigen inkomen, zyn ten aanzien van de vraag van een huwelyk, niet by wyze van spreken maar inderdaad volkomen slaven, kunnen niets doen zonder den wil van hun vader; als die hun geen geld wil geven, kunnen ze niets. Met de kundigheden, die zoo'n Paul op het kantoor heeft opgedaan, ergens geld van eenige beteekenis, naar zyn stand gerekend, te verdienen, is uitgesloten.

Hy was in de kamer gekomen. Hy zag het gelaat

van zyn vader, die met den rug naar het raam op een bureaustoel zat, daar in donker tegen het raam vol licht van de meilucht. En hy bracht zyn verzoek voor, angstig, langzaam, hoorende aan de stilte, die er bleef in de kamer terwyl hy sprak, dat het reeds mis was.

De Waert was koopman in den vuilen zin van het woord. In gevallen als deze, in wat andere menschen gemoedszaken noemen, bezag en overwoog hy de situatie evenzoo kalm, als dat je hem voor het een of ander in handelszaken een offerte zou doen.

Nadat Paul gesproken had, volgde er een korte stilte. Toen sprak de vader:

- Hoor eens, Paul, dat is nu zoo'n aangelegenheid, die ik, dunkt me, met je bespreken moet niet als vader tot zoon, maar zoo te zeggen als man tot man. De Corbelyns hebben geen geld, zyn niet van eenige familie. Nu is het waar, ik heb geld; maar dat gaat later, en dat kan nog heel wat duren, want mama en ik zien er nog niet naar uit, dat wy spoedig op zullen stappen, in drieën. Daar komt by, dat ik, omdat jy en Hugo beiden geen rechte kooplui zyt, m'nheer Harlebeek al in de firma heb moeten opnemen, wat van de verdiensten heel wat afbrokkelt. Als jy met Christiane Corbelyn zoudt trouwen, zou je naar onzen stand natuurlyk moeten leven, en wat je daarvoor noodig had, zou alles van my moeten komen. Dat is voor my alleen te veel, of liever: dat geef ik niet; als jy wilt trouwen, moet je 'n vrouw zoeken, die in elk geval de helft van jullie huishouding bestryden kan. Nu zeg je, dat je op Christiane verliefd bent, en dat begryp ik zeer goed, want zy is 'n heel mooi meisje. Maar als jy haar niet gezien had, en in plaats van haar 'n ander mooi meisje in den laatsten tyd had ontmoet, dan zou je op die andere verliefd zyn, en daarmee is wiskunstig

zeker aangetoond, dat liefde niets beteekent, dat liefhebben 'n totaal toevallig iets is. Daar is bovendien 'n andere zaak - en nu spreek ik eerst recht van man tot man - die maakt, dat ik je verliefdheid op Christane nog beter begryp, dan alleen omdat ze mooi is. Jy bent twee en twintig jaar; ik heb tot nog toe niet gemerkt, dat jy relaties met vrouwen had...

- Neen, papa!

- Nu juist, jonge, daar zit het hem in! Als men twee en twintig jaar is en geen relatie heeft, nu ja, dan brengt de natuur dat mee, dat men 'n vrouw wenscht te hebben. Dat spreekt! Maar geloof dit van me: de eene vrouw is in dat opzicht precies als de andere... Weet je wat? Ik zal je zakgeld verhoogen; dat mag nu ook wel, daar ben je oud genoeg voor, en als je eens 'n bagatel te kort komt, dan kom je maar by me; en dan zoek je je, als je wilt, 'n vrouw op, maar trouwen... zet je dat voorloopig uit je hoofd, althans met 'n meisje, dat geen geld heeft.

Paul die wel geen genie maar in den grond een goeie jonge was en tot dusver nooit iets tegen zyn vader had gehad, was het plotseling, of daar een wild beest tegen hem sprak. Dit was ook inderdaad het geval; alleen was het een wild beest, dat tegelyk een groot dobbelhuis had en dus een zeer gezien burger van Amsterdam was.

Door de goede raadgevingen van zyn vader in levenswysheid ryker geworden, ging de arme jongen naar zyn kamer. Hy had geen lust naar den salon te gaan, waar op het oogenblik bezoek zou wezen, gelyk dat 's Zondagsnamiddags gewoonlyk het geval was. Het zou hem ook niet mogelyk zyn geweest; want het was hem wonderlyk drukkend in de keel, en toen hy zich op een canapé geworpen had, barstte hy in snikken uit.

Want hy zag het heel duidelyk vóor zich: hier bestond geen mogelykheid, dat dit anders zou worden; hier was geen toekomst; hier was geen hoop.

Aan zelf in den toestand in te grypen, dacht hy niet. Hoe zou hy dat trouwens ook gekund hebben? Zelf iets verdienen? Waar? Hoe? Tegen den wil van zyn vader - en die zou zich daar zeker tegen verzet hebben - zou hy zelfs op geen enkel Nederlandsch effectenkantoor plaatsing hebben gevonden. En wat zou hy er ook verdiend hebben in vergelyking met wat hy noodig had om getrouwd te kunnen leven.

Welk een hoeveelheid energie en welk een talent zou hy niet gehad moeten hebben, om daarin de kracht en de mogelykheid te vinden van te doen wat hy wilde, om zich uit zyn slaventoestand op te werken!

En terwyl hy daar zat op de canapé en zyn oogen droogde, vroeg hy zich af, hoe hy het Christiane zou zeggen! Of misschien ook niet zeggen! Zou hy misschien zoo maar zonder meer wegblyven - groote god! - of zou hy haar een brief zenden?

En wat zou zy antwoorden? O, zy zou antwoorden: wy zullen wachten. Natuurlyk! Dat zou hy zelf immers ook willen. Maar waarop? Op den dood van zyn vader of zyn moeder? Die konden immers nog dertig jaar leven!

Eenige dagen later ging hy, uit ellende, uit wanhoop, om voor een oogenblik dat zwarte in zyn hart kwyt te raken, uit baloorigheid ook, uit een stemming van: het kan my geen bliksem meer verdommen hoe het gaat, voor het eerst in zyn leven aan den zwabber.

Weer eenige dagen later ontmoette hy in het late avonduur in de laan van boomen der Stadhouderskade een zwartharige, mooie vrouw. Maar het gelaat was iets te resoluut.

Helene Termonde ging met hem het Vondelpark in.

VI.
Willem en Lize.

De Waert had by zyn gesprek met Paul over de wyze, waarop een jongmensch het probleem van het huwelyk op moet lossen, volkomen kalm zyn vaderlyken raad gegeven. Er stond hem echter een bericht te wachten, waarby het moeilyker zyn zou, in de rustige plooi van den voornamen ‘promoteur d'affaires’ te blyven.

Op den dag na het onderhoud met zyn zoon, op den dag waarop het diner zou zyn ter eere van het feit, dat de heer Harlebeek lid van de firma De Waert & Co. was geworden, was des morgens Lize de Waert in haar kamer op de tweede verdieping bezig zich te kleeden. Zy stond in corset en wit onderrokje, waaronder de kleine voeten in muiltjes. Zy nam een rose onderrok, wierp hem over het hoofd, schoof hem terecht om den middel, wilde hem achter toehaken. Haar oogen werden vochtig: de rok wilde al weer niet dicht.

Snel liet ze hem vallen, stapte er uit, zette zich by de tafel, tornde, handig naaistertje als zy was, een naad aan de zyde open, en was nu bezig de

nieuwe naad te naaien, haastig, want haar moeder zou haar beneden wachten.

Haar oogen waren reeds weder vochtig in dit vroege morgenuur. Die waren zoo dikwyls vochtig in de droevige dagen der laatste maanden.

Einde Januari was de vrees gekomen, dat het zoo zyn zou; in Februari, Maart was de angst gestegen, met de dagen, met de weken gestegen.

Zy was uit huis gevlucht, was lange wandelingen gaan maken, was eenzaam achter in het Vondelpark op banken gaan zitten: - Neen, neen, dat was toch volstrekt onmogelyk, dat zoo'n ellende voor haar bestemd was. Dat kon God niet willen, dat 'n kleine misstap zoo gestraft werd; dat zou onmenschelyk wreed zyn; dat zou zyn, alsof er in het menschelyk leven iemand naar je op den loer lag om met grynzende oogen te kyken, of je ook maar 'n streepje afweek van den weg, en als je er even van afweek, 'n stroobreedte maar, dat-i je dan by den kraag greep en riep: nou heb ik je beet, nou mot je d'r an.

Wezenloos starend, terwyl zy in haar bed met haar hand haar lichaam bevoelde, had zy vervolgens gemerkt, dat het daar zwol, zwol.

Op zulk een morgen ging ze weer naar het koetshuis. Zy hadden zoo vaak reeds met elkander er over gesproken. Maar wat geeft spreken?

Nu kwam ze daar weer by Willem.

- O god, Lize, kyk niet zoo met je oogen. Je oogen zien zoo akelig.

- Jongen, het is nu zeker, het is volkomen zeker.

Verder kwamen ze in hun gesprekken al niet.

- Je mag niet weggaan. Je moet hier by ons blyven! had Lize eenige malen gezegd.

- Natuurlyk blyf ik. Alleen...

Maar ofschoon zy begreep, wat hy zeggen wilde, ofschoon zy het gevoelde, dat hy haar in werkelykheid niet helpen kon; daar stond haar een tyd te wachten, waarin vader, moeder, broers, waarin huizen vol ooms en tantes en neven en nichten, waarin de heele Heerengracht en de Keizersgracht en Amsterdam haar beschimpen zouden, haar met de vingers na zouden wyzen, haar een slet zouden noemen; en, och god, zoolang Willem daar was, zou er toch in elk geval iemand in haar nabyheid zyn, die van haar hield en medelyden met haar had.

Zy leefde als in een droom, dacht al maar aan dat zwellen van haar lichaam, zag het in haar verbeelding onmenschelyk dik worden.

Zy snoert zich in met het corset, maar weldra helpt dat niet meer en moet ze haar kleeren verwyden. En vreest elken dag, elk uur, dat mama iets zien zal; begint wat voorover te loopen om die dikte niet op te doen vallen.

Willem had eenige malen te kennen gegeven, dat het misschien het beste was, als ze 't maar aan vader en moeder zei, want...

Maar verder dan dit ‘want’ kwam hy al weer niet. Wat baatte het immers, of zy 't eerder wisten of later? Wat baatte het, of zy wat eerder op haar begonnen te schelden of wat later?

In den beginne, in Februari, had zy gezegd, dat haar vader nooit zyn toestemming zou geven, dat ze trouwden. Maar nu haar angst vermeerderde, zei zy eens:

- God, Willem, zouden wy werkelyk niet kunnen trouwen?

Jawel, natuurlyk! had hy geantwoord. Dat zou hy

heel graag willen; hy hield immers zoo veel van haar. En, want hy had daar nog eens met z'n broer Arie over gesproken, de eigenlyke toestemming van haar vader was daar ook niet voor noodig; die zou dat per slot van rekening niet kunnen verhinderen, daar zy meerderjarig was. Hy zelf was minderjarig, maar zy was meerderjarig. Alleen, zy moest bedenken, en hy achtte zich verplicht, haar dit goed duidelyk te zeggen, dat zy dan de vrouw werd van iemand, die op z'n hoogst gewoon koetsier kon worden.

- Maar vader zou toch iets voor ons moeten doen...

Ja, in dat geval... dan kon-i natuurlyk iets anders beginnen. In elk geval, hy zou niet liever willen, dan dat ze trouwden.

En weer drong hy er op aan, dat zy het niet langer verzwygen zou.

Maar zy dorst het niet zeggen; zy kende die ouders; zy schrikte terug voor de woorden, die op haar neer zouden hagelen.

Vaak, als zy wandelt in de straten, om in godsnaam niet thuis te zyn, om te probeeren voor een oogenblik dien angst kwyt te raken, kykt ze wild rond, kykt ze wild naar andere meisjes, of die ook zoo iets zouden hebben als zy, ook zoo iets in haar lichaam gelyk zy. En zy zou zich willen verdrinken.

Ja, verdrinken! Als je dood bent, dan is dat uit. Dan word je begraven, en je ligt stil in je graf, en dat geen vader en geen moeder er bloemen brengen op dat graf, dat hindert niet, want je bent dood; je hoort hun schimpen niet meer. Dat is juist het mooie van dood zyn; je hoort zulk schimpen niet, en je angst, de angst die er zit in je keel, die is weg.

Ja, zy was besloten! Zy moest dood! Dood, dat was

het beste, dan was 't uit, dan was alles uit!

Die dagen, die binnenkort komem moesten, die dagen waarop toen weten zou, dat daar in haar lichaam iets schandelyks was, dat groeide, groeide, die dagen zouden duizendvoud erger zyn dan de dood.

En op een dag in het begin van Mei ging ze 's avomds om half acht uit.

Snel liep ze, in den droom van haar gedachten liep ze, niets ziende om haar heen, liep de Leidschestraat af, kwam tusschen menschenvolten en rytuigen en trams door op het Leidscheplein. Daar was de schouwburg; rytuigen hielden er stil, dames in toilet en heeren in smoking stapten er uit, gingen de hel verlichte hal in; zy ylde naar den overkant, want daar aan den schouwburg konden kennissen uitstappen, en verder ylde ze, de brug over, kwam op de Stadhouderskade het weeshuis voorby.

Een jongen van een veertien jaar kwam haar tegen, liep dicht langs haar, zei:

- Lekkere snoes!

Zy schrikte voor dien jongen, keek om of hy weg was, ging toen snel het Vondelpark in.

't Was er pikdonker, in het park; je zag geen hand voor je oogen, die eerste oogenblikken, nadat je uit het gaslicht van de Stadhouderskade onder die boomen was gekomen.

En haar gang werd langzaam; want zy was bang tegen een boom te loopen, of tegen menschen, of dieven, want hier zwerven natuurlyk dieven rond by avond...

O god, terug!

Neen!

Zy wilde niet bang zyn! Vooruit!

En 't werd iets lichter weldra in die duisternis,

zoodat zy het pad flauw kon zien glinsteren tegen de donkerten er naast.

En onder de hooge duisternissen in de boomen liep ze verder. Verder de donkerten vóor haar in. Daar stootte zy tegen iets; zy schrikte, dat de angst haar schokte in den rug. Maar neen, kordaat zyn; zy voelde met de hand, 't was een bank.

En zy ging zitten, zy moest 'n oogenblik zitten, 'n oogenblik rusten. Haar hart bonsde; zy voelde de slagen, de snelle slagen tegen haar kleeren. Nu was 't dus uit, nu ging zy in den dood, haar leven was uit. En dat was goed ook. Wat was zoo'n leven waard? Zoo'n leven waarin je niets hebt, en waarin de minste misstap je de dood brengt?

Dood! Vooruit, niet hier zitten! Zy moest verder, zy moest naar 't water!

Waar was ze hier? Waar was het water? Dit hier moest de plaats zyn, waar in den zomer 's avonds muziek werd gemaakt. Ja, ja, dit pad, dat moest het pad zyn, dat leidde naar dat water in de buurt van de Koninginneweg.

Verder, verder!

Neen, langzamer, hier was 't weer zoo duister. Hier moest ze wel langzamer loopen; waar stootte ze daar weer tegen?

Dood! Dood! Waar was dat water met de dood?

't Werd weer wat helderder. Dat was hier de breede weg. Nu vlugger loopen!

O god, o god, daar glanst, daar glinstert het. Het water! Onder de bewolkte lucht, onder de naar de stad toe rossige lucht, rossig van den gloed der gaslantaarnen, ligt als lood, heel licht schemerend, glanzend, het water!

Zy gaat langzaam, heel langzaam.

Zy glydt uit, trekt snel den voet terug. Neen, dat is het gras, van de grasvlakte, die tusschen den weg en het water ligt.

Nu is zy op die grasvlakte, in duisternissen, en looden glans van water vóor zich.

Zy is bang, dat zy glyden zal, vallen zal; zy gaat zitten in het gras.

En vouwt de handen. En weent. En snikt.

Moet ze dood? Zoo jong nog? En dood?

Dood! Dat is verschrikkelyk. Daar in dat water liggen, en dan daarin zinken, en dan dat je stikt.

Weg, weg met die gedachten. Zy moet dood. Zy moet weg. Weg moet ze, want in haar lichaam daar is iets, dat schande brengt, dat weg moet.

Zy schuift zich vooruit over het gras. Op den rug ligt ze nu. Ja, zoo zal ze zich al meer vooruitschuiven, dan ziet ze dat water niet, en dan eindelyk valt ze er in, en is de schande weg. En ze schuift vooruit, en haar rokken blyven liggen op de plaats, waar zy waren, en ze voelt het koude gras tegen haar kuiten, dan tegen haar beenen hooger op.

O, hoe koud! Neen, verder, verder!

En verder glydt ze, en plotseling komen haar voeten aan den kant van het water over den rand en vallen in het water tot boven de enkels.

O god! Dat was yskoud! Dat was een ondeelbaar moment, of daar een groote, sterke kerel in dat water zat, die met yskoude yzeren vuisten haar beide voeten had aangegrepen ein haar neer wou trekken in dat duistere, yskoude water.

't Is haar of ze verder glyden moet, moet; zy ligt op den rug, zy wil op, maar zy is als verlamd, rukt eindelyk met groote krachtsinspanning, met een: ‘Ik wil niet dood!’ de beenen naar boven.

Ligt dan bewusteloos in het gras, het koude gras.

Toen zy wakker werd, wreef zy zich met de hand over de oogen.

Een machtige schrik overviel haar.

Waar was ze? Die koude voeten? Dat water?

Een gil, en dan sprong zy op, en ylde, ylde weg, ylde naar waar zy licht zag, bleef staan om adem te halen, toen zy by den Parkweg kwam.

Er was nog een tram, een late tram.

De koetsier keek eenigszins vreemd naar die jonge dame, die zoo bleek zag en zoo verwilderd keek.

- Gek, zei hy later, toen zy aan de Heerengracht uitgestapt was, ik had toch gelyk, haar voeten waren nat. De vloer is hier, waar zy zat, heelemaal nat geworden van haar schoenen.

***

Op dezen morgen, een veertien dagen later, zat zy nu haastig haar rok te verwyden, want haar moeder zou haar beneden reeds wachten.

Die kwam zelfs by hooge uitzondering dezen keer boven by haar dochter. Want mevrouw De Waert, die zich op haar slaapkamer toen ook kleedde, had een defect aan haar japon gemerkt: een oog, waarin een haak moest passen, was los gegaan. De naaister was er vandaag niet; de handen van de linnenmeid vond zy te grof voor zulk werk, en daarom zou zy het Lize maar laten doen.

- Och, je moest my even aan m'n japon helpen, zei ze, toen ze by Lize kwam. Maar wat doe je daar zelf?

- Ik ben bezig aan deze rok, mama.

- Wat mankeert daar dan aan?

- Hy was wat te nauw geworden.

- Ja, jy ziet er gezetter uit dan vroeger maar niet zoo frisch. En je klaagt over je maag en wilt niet eten behalve dingen, waar je anders niet van hield. De dokter moet maar eens komen.

Lize had doodsangst voor het oog van den dokter, maar waagde niet een woord te zeggen.

- Willem, zei mevrouw, toen Lize het defect aan haar japon hersteld had en zy in de huiskamer was, je moest eens naar dokter Terborch gaan en zeggen, of de dokter vandaag zou kunnen komen.

Dien namiddag kwam dokter Terborch; mevrouw had hem beneden gezegd, wat er was, en verzocht of hy maar naar juffrouw Lize op haar kamer wilde gaan.

Hy was nauwelyks begonnen, het een en ander te vragen, of Lize begon snikkend te weenen, en de oorzaak van het gezet worden was hem dan ook spoedig klaar.

- Juffrouw Lize, zal ik het... aan uw ouders zeggen?

Weenend antwoordde zy, dat haar dat zelfs heel aangenaam zyn zou.

Hy kwam beneden by mevrouw en zei, wat hy te zeggen had.

Zy werd bleek, keek hem met wilde oogen aan, kaarsrecht rees zy op uit haar stoel en woedend vloog het er uit:

- Man, ben je niet wys?

- Ik begryp uw antwoord, mevrouw, en zal het ook onder de gegeven omstandigheden niet kwalyk nemen.

- Man, ben je niet wys? riep ze nog eens.

- Alleen het zou niet te vaak herhaald moeten worden; dan zou ik heen moeten gaan.

Zyn bedaardheid deed haar woede kalmeeren.

- En van wie dan wel? riep ze.

- Dat zyn familieaangelegenheden, mevrouw, waarnaar ik natuurlyk niet gevraagd heb.

Zy liep hem voorby, holde naar boven, smeet de deur van Lize's kamer open:

- Van wie, beest?

- Van...

- Van wie voor den duivel, beest?

- Van... Willem.

- Groote Jezus! Groote Jezus! Nee! Zeg dat dat niet waar is! Zeg dat dat niet waar is!

Toen het haar duidelyk was geworden, dat dat alles de waarheid was, riep ze:

- Je blyft hier op je kamer. Ik zal je vader halen.

Eerst ging zy in de huiskamer, waar de dokter niet meer was, want die was maar vertrokken; zy nam een flesch uit een kast, schonk iets in een glaasje en dronk het uit; toen ging zy naar De Waert, die in zyn kamer werkte.

Toen zy even later te zamen by Lize binnenkwamen, viel Lize, zooals men dat op oude prenten ziet en niet denkt, dat het in het leven gebeurt, voor haar vader op haar knieën, en wilde haar armen om zyn knieën slaan.

Hy schopte haar van zich.

Tot zyn eer als houder van een goed gerenommeerd dobbelhuis zy het gezegd - want daar is kalmte een eerste vereischte - dat dit een der zeldzame gelegenheden geweest is, waarby de toorn er met hem van doorging, en dat hy verder in deze zaak van Lize en Willem de kalmte zelf was.

En toen hy en zyn vrouw naar de huiskamer terugkeerden om, zooals hy zei, samen te overleggen, had hy reeds onderweg onder het afgaan der trappen als vlug, resoluut koopman met één oogopslag het plan

klaar, waarnaar die zaak behandeld moest worden.

- Er is in den laatsten tyd zoo nu en dan eenig misverstand tusschen ons geweest, sprak hy tot zyn vrouw, toen zy tusschen de vier geslotene muren van hun woonvertrek alleen waren, maar in deze zaak zou ik gaarne willen, dat wy eensgezind handelden.

- Ja, zeker, zei ze, maar... wat ben je van plan? Wat kan men hier in godsnaam doen?

- Onze naam mag niet door het slyk. Ons fatsoen moet gered worden. Wy kunnen geen kleinkind hebben, dat 'n onecht kind is. Als er geen ander middel is, moeten zy trouwen.

- En dan? Trouwen met 'n palfrenier! M'n Jezus, wy kunnen toch onze palfrenier niet als onze schoonzoon by ons aan huis ontvangen!

- Laat my maar begaan. Dan kryg ik dat wel in orde. Alleen, wy zyn het dus eens, dat wy geen onecht kind als kleinkind willen hebben.

- Neen, dat kan niet.

- Goed. Dat is te zeggen, ik zal eerst nog eens met de dokter spreken.

- God, god, wat 'n toestand, zei weer mevrouw. Wat 'n toestand! En nu straks dat diner! Hoe laat is 't al?

- Half vyf, zei De Waert. die op zyn horloge keek.

- Wat zullen we zeggen? Over dat Lize natuurlyk niet aan tafel komt.

- Dat ze ziek is, hoofdpyn, komt er niet op aan.

- En wat doe je nu met die gemeene jongen? Die kan hier natuurlyk niet langer in huis blyven.

- Laat my maar begaan. Maar denk om één ding: ik heb liefst, dat je voorloopig heelemaal niet met hem spreekt, want je maakt je te licht driftig; maar als je met hem mocht spreken, dan vriendelyk zyn, heel vriendelyk.

- Vriendelyk? Tegen die snertjonge, die ons dat in huis heeft gebracht? Met de tang kan-i van my krygen.

- Vriendelyk, heel vriendelyk.

Het diner verliep beter, dan men het onder de gegeven omstandigheden zou hebben verwacht.

Want De Waert behoorde niet tot de langzamen van hoofd, die, als er zich een nieuwre situatie in het leven opdoet, langen tyd noodig hebben om daar een weg in te vinden en dan ook nooit in het leven slagen. Integendeel, elken nieuwen toestand overzag hy in een oogwenk, overwoog kalm wat hy te doen had, en bleef zich dan ook steeds gelyk.

Hy was aan tafel de bedaarde, gepast vroolyke man van altyd.

En wat mevrouw betrof, zy had, terwyl zy in haar boudoir zich kleedde voor het diner, wat spuitwater met cognac, cognac met spuitwater gedronken, en dat had by haar tot dubbele uitwerking: 1° een vergeten van het verleden, 2° een verhoogde belangstelling in het heden.

Toen zy dan ook in de groote zaal by de tafel met kristal en kleurige bloemen zat, met de vroolyke, lachende gelaten daar vóor zich en naast zich, de dames in ryke toiletten, de heeren in rok, toen waren dat ‘beest’ en die ‘snertjonge’ spoedig vergeten, en zy lachte luid om de flauwe aardigheden van Donchery, die naast haar zat.

Een groot gezelschap was het niet. Het was maar een klein diner; alleen eenige handelsvrienden met hun dames waren genoodigd. Maar het waren namen, die klonken als een klok in Amsterdam, als een klok van goud van het hoogste karaat.

Daar had je Donchery, die daar in zyn rok met de witglanzende borst, kaarsrecht aan de tafel ge-

zeten, er uitziet als een kerel. Dat hy een flauwe kerel is, met wien een ook maar redelyk ontwikkeld mensch natuurlyk niet om kan gaan, doet er niet toe; de vraag is: wat graait hy met z'n emissies voor z'n brandkast by mekaar? wat is z'n dobbelhuis waard?

Buitendien, flauwe kerels zyn ze daar, op enkele uitzonderingen na allemaal. Zy lezen niets, hebben belangstelling voor niets. Hun optreden in het publiek bepaalt zich er toe, dat ze hun naam eens laten drukken onder een oproep tot het een of ander. 't Kost 'n weinig, maar je moet dat wel eens doen. Hun weten bepaalt zich tot het minimaal weinige, dat er noodig is voor het scharrelen in de koersen. Daar weren ze zich als een kat in de krullen; maar daar buiten is hun ziel als 'n vaatje, waar je commis-voyageurs-aardigheden uit bottelt, en wel in drie soorten: de bordeelachtige, die hun dametjes hun vertellen, als ze die daartoe uitnoodigen met de woorden: ‘Vertel eens wat’, en die ze alleen genieten voor zich zelf; de tweede soort, die ze debiteeren met oogen, die lachen als kalveroogen, wanneer zy heeren zyn onder mekaar; de derde soort, die ze aan den man brengen, wanneer er dames by zyn.

Die dames, als ze voor het eerst in de ‘wereld’ komen, vinden dat erg raar; zy hadden van de mannen iets anders verwacht. Maar och, alles went; later vinden zy het aardig, doen mee als ze er kans toe zien, en beloonen althans de achterbuurten-luimigheid der heeren met een uitbundig lachen, als ware het zinryke geestigheid.

Niet geheel in dit gezelschap paste de oude, aristocratische heer Willaerts en zeker niet zyn dochter Thilde, die daar vandaag naast Harlebeek zat.

Ook niet Mr. Rutger de Waert, de zoon van een

broer van Gys, de schryver van artikelen in het ‘Tydschrift voor Economie’.

En evenmin Paul de Waert, die gisteren met papa het gesprek over Christiane Corbelyn heeft gehad en dus Helene Termonde nog niet kent.

En Willaerts en mr. Rutger de Waert en zelfs Harlebeek trachten nu en dan de beteekenisvolle commisvoyageurs-kwinkslagen door een behoorlyk gesprek te vervangen.

Zelfs Harlebeek. Want door een zekere degelykheid, dat begreep hy zeer goed, zou hy ryzen in de oogen van Thilde. Nu ja, die degelykheid zat er wel niet erg muurvast by hem in; maar je kunt toch wel zoo nu en dan doen, alsof zy aanwezig is.

Doch het baatte niet. Donchery en Sirach en Herreyns - van de firma Schouten Herreyns & Co., de filiale van De Waert - waren zoo goed op dreef, dat de voor zulke gelegenheden door de heeren van buiten geleerde geestigheden maar zoo aangemarcheerd kwamen als by een clown in het circus.

Harlebeek was wel genoodzaakt, het zyn gang te laten gaan, en maakte van de gelegenheid gebruik om zacht met Thilde over iets anders te praten, over dat hy het gisteren erg prettig had gevonden, by haar thuis zoo familiaar te eten, en dat zy zoo goed gewhist had, toen ze later op den avond, zy en papa en hy, hadden gespeeld. En toen er vervolgens een paar maal op hem getoost was, en hy geantwoord had, en het na het dessert in de zaal, waar ze zaten, wat roezemoezig en wat warm was geworden, vroeg hy, of zy mogelyk lust had eens even in den tuin te gaan; 't zou 'n zachte avond wezen, het was de heele dag mooi meiweer geweest.

En toen daar in den tuin, nadat hy eerst nog wat

geaarzeld had, sprak hy een gevoelvol en ernstig woord, van dat hy alleen stond in het leven, en gaarne de huiselyke gezelligheid zou hebben, die trouwhartige gezelligheid die hy gisteren avond by haar aan huis zoo genoten had, en of zy - neen, natuurlyk, nu vroeg hy niet direct een antwoord; zy moest zich daarop goed bedenken, want het was een ernstige zaak, de ernstigste die er in het menschelyk leven is - of zy het voor mogelyk zou houden, dat zy te zamen lief en leed in het leven zouden deelen.

De wat leelyke jonge vrouw van negen en twintig jaren waren de oogen in tranen; zy wilde antwoorden, maar zy kon niet; eindelyk nam zy zyn hand en zei:

- Jawel, m'nheer Harlebeek! Daarop...

Zy wachtte even, want het zat weer in de keel.

- Daarop hoef ik my niet te bedenken.

Toen zy weer in de zaal terugkwamen waar de dames en heeren nu hun kopje mokka dronken, zag Harlebeek er een heel klein weinig zorgelyk uit: hy dacht aan Line Coosemans. Maar Thilde had over haar gelaat een vroolyk waas van vreugd en jeugd, en toen de gasten kort daarna begonnen te gaan, en zy met papa, nadat Harlebeek hen tot aan hun coupé begeleid had, naar huis reed, zei Willaerts:

- Ik geloof, kind, dat je je wel vermaakt hebt van avond. Je ziet er zoo goed uit.

- Ja, papa, dat heb ik ook; m'nheer Harlebeek heeft my gevraagd, en ik zou moeten jokken, als ik niet zei, dat my dat heel aangenaam is. Vindt u 't goed?

- Dat vind ik uitstekend, kind! Dat doet my byzonder veel pleizier.

Ook Donchery en Sirach gingen met hun dames - Poraz was kort te voren reeds gegaan - en toen

De Waert en zyn vrouw met vriendelyke schuddingen van de handen en wederzydschen glimlach op de gelaten van allen afscheid hadden genomen en alleen waren in de groote zaal, zei hy tot haar:

- Ik zou je nog wel even willen spreken.

Want gedurende het diner had hy zoo nu en dan gelegenheid gehad, nog eens over die Lize en die mosterdjongen na te denken, en een yzeren plan de campagne lag thans voor de innerlyk grynzende oogen van den ouden jobber.

En samen zaten zy nu - wat in lang niet gebeurd was, maar gemeenschappelyk gevaar, hier het gevaar voor hun fatsoen, brengt de menschen tot elkander - samen zaten zy nu als man en vrouw confidentiëel in de huiskamer te praten.

En hy zei allereerst, dat-i er wel van middag van gesproken had, nog eens met den dokter te willen praten; nu, zy begreep wel, wat-i had gemeend. Maar daarvan was-i geheel teruggekomen. Dat ging in een geval als dit absoluut niet. Want als dat bekend werd, was het strafbaar. Voor den dokter, nu dat was zyn zaak; maar dan voor hun dochter, misschien ook wel voor hem zelf, De Waert. Maar al was het alleen voor de dochter, zy hadden de schande. En met zoo'n palfrenier als die Willem, met zulk soort van menschen moet je voorzichtig wezen. Die liggen op de loer, of ze je niet af kunnen zetten. Zoo'n vent had den volgenden dag maar te komen en te zeggen: ‘geef me honderd duizend gulden; anders ga ik naar de politie en gaat je dochter in de gevangenis en jy zelf misschien ook’. En als je 't hem gaf, had je niet de minste zekerheid, dat-i na acht dagen niet weer kwam. Zoo'n vent kan je in zoo'n geval plukken, zooveel als-i in je veeren lust heeft. Van zoo iets kom je onder om-

standigheden je leven lang niet weer af.

- Neen, neen, zei ze, dat gaat dan niet.

En hy legde haar nu uit, op welke wyze naar zyn meening het best de aangelegenheid behandeld kon worden; hy vroeg aan het slot, of zy zich met het omschreven plan vereenigen kon, en of zy bereid was, in alles met hem samen te werken.

Met oogen vol bewondering had zy hem aangehoord, en toen hy uitgesproken had, zei ze:

- Jy bent 'n knap man.

Morgen zou-d-i dan wat later dan gewoonlyk, gelyk hy nog zei, naar kantoor gaan en vooraf met dien jongen spreken.

Den volgenden voormiddag, zoo ongeveer half tien, zat hy in zyn werkkamer voor zyn bureau, met den rug naar het raam, het gezicht in donker. Dat is steeds een aan te bevelen houding, want dan zie je de gelaatsuitdrukking van je tegenparty, maar hy ziet jou niet tegen al dat licht.

Willem, wien hy had laten zeggen, dat hy by hem moest komen, was nog geheel onbekend met hetgeen er gisteren, tengevolge van het bezoek van den dokter, was gebeurd.

Maar toen hy binnenkwam en De Waert zeide:

- Willem, neem 'n stoel en ga daar eens zitten, jongen! Ik heb iets met je te bepraten, toen voelde-n-i 'n weerligsche schok in z'n rug, en snel ging-i zitten, want-i dacht, dat-i neer zou vallen. Jezus, ze wisten het!

- Willem, Lize heeft ons het een en ander verteld. En nu wil ik geen oogenblik ontveinzen, dat het my en m'n vrouw in het eerste oogenblik onaangenaam was, toen we dat hoorden. Dat begryp je wel. Maar aan den anderen kant hebben we, nadat we er gisteren

avond 'n tydje over gesproken hadden, tot elkander gezegd: ‘Wat God vereent, dat zal de mensch niet scheiden’. Ik ga wel niet naar de eigenlyke kerk; ik ga naar de Vrye Gemeente, zooals je weet. (Want Willem had hem er in het rytuig met Nelis vaak heen gebracht). Maar ik geloof aan een Opperwezen, dat onze daden regelt, en waar dat Opperwezen spreekt, daar moet de mensch zwygen. Dus, jongen...

En hy stond op, en gaf Willem, die verbouwereerd zitten bleef, de hand.

... wat gebeurd is, is gebeurd. Daarover spreken we niet; wy hebben alleen over de toekomst te praten. En die toekomst is natuurlyk dat jullie trouwt. Dat wil je immers wel?

- Ja zeker, m'nheer!

De Waert vond, dat-i het onderwerp dus uitstekend behandeld had; blykbaar had-i gevoelvol gesproken; want anders zou die jongen natuurlyk opgestaan zyn en gezegd hebben: eerst honderd duizend gulden! Wat 'n ezel!

- Natuurlyk, zei De Waert, dat spreekt ook. Maar vertel me nu eens, je bent immers twintig jaar?

- Ja, m'nheer!

- En heb ik het mis, of leven je beide ouders nog? Ik meende eens zoo iets van je gehoord te hebben, dat die in Duitschland waren. Of heb je dat toen gejokt? Dan zeg je het maar; je kunt alles eerlyk zeggen, zooals het is.

Neen, dat was zoo.

En hy vertelde, hoe dat in elkander zat; waarom z'n ouders daar heen waren gegaan en zoo al meer.

- Dan zou je het zeker prettig vinden, als ze weer hier konden komen?

- Ja, o ja, m'nheer!

Nu, dat kwam dan juist goed uit, zei De Waert. Want hy kon natuurlyk niet langer by hen in dienst blyven, en daarom moesten zyn ouders maar spoedig uit Duitschland naar Amsterdam komen; dan kon hy tot aan het trouwen by hen wonen. Hy, De Waert, zou hem geld geven om zyn ouders te halen, en als ze dan hier waren en een woning gehuurd hadden, dan moest hy dat maar aan De Waert schryven; dan zou-d-i met z'n vrouw Willem z'n ouders eens komen bezoeken en met hen overleggen, hoe dat ze het een en ander regelen zouden, en wanneer ze trouwen zouden en zoo het een en ander. En als ze dan getrouwd waren, nu ja, dan had Willem natuurlyk z'n inkomen, en dan kon-i daarvan aan z'n ouders' geven, wat-i wilde.

- Gut, m'nheer, dat is heerlyk!

- Nu, dat doet me pleizier, dat je dat zoo prettig vindt. Zeg dan maar hier tehuis aan de booien, dat je plotseling 'n bericht hebt ontvangen van ziekte van je ouders of iets dergelyks, en dat ik je verlof heb gegeven om hen te bezoeken. En kom dan van middag om vier uur even by me op het kantoor; dan zal ik tegen dien tyd eens nagaan, hoeveel geld of je noodig hebt, en zal ik je dit geven.

Willem was verbouwereerd, was suf van verbouwereerdheid. Als De Waert hem een pak slaag had gegeven - nu ja, dat is een eenigermate zonderlinge veronderstelling, want als De Waert iets dergelyks geprobeerd had, zou hy ongetwyfeld zelf wat hebben gekregen - maar by wyze van spreken dan, dat zou-d-i niet prettig hebben gevonden, maar zoo suf als nu zou hy niet zyn geweest, nu hy daar zoo vriendelyk en welwillend aangesproken was door den vader van de dochter, met wie hy... Want neen, neen, zyn schuld

was het niet geweest in der tyd, maar gedaan had-i het toch.

- Dus tot van middag, zei De Waert en gaf hem weer de hand.

En Willem ging als in een droom de kamer uit, liep snel door de lange gang, door de keuken, ging den tuin in... neen, wat wilde hy hier? hier had-i immers niets te maken... liep weer terug, ging weer de keuken in, nam een groot glas, hield het onder een kraantje, draaide het kraantje open, zag met pleizier het heldere water er in stroomen, dronk het groote glas heldere, koele water in eenen uit.

- Zou je niet liever de heele waterleiding leeg drinken? zei Geesje, de keukenmeid, die aardappelen zat te schillen.

- Ik had zoo'n dorst. Is er nog wat voor me te doen? Of nee, ik wilde zeggen, ik heb verlof gevraagd aan m'nheer De Waert om m'n ouders eens te bezoeken.

- Zoo op stel en sprong?

- Moeder is 'n weinig ongesteld; 't is niet erg; maar nu wilde ik er toch wel graag eens heen. Nu, adieu; m'n groeten aan Sabina en Maartje.

- God, god, wat heb jy 'n haast!

Hy ging de keuken uit en stond nu in de gang; hy wilde graag, voordat hy vertrok, Lize eens spreken. Maar hy dorst eerst niet: hier in het groote, deftige huis van De Waert naar de dochter te gaan als naar z'n meisje! En Sabina en Maartje waren op 't oogenblik boven aan de kamers bezig; die zouden het zien, als-i binnen ging by Lize. Want zy was op haar kamer, had-i straks gehoord.

Maar de gedachte, dat zy zyn vrouw zou worden, hetgeen hem eerst daar in het gesprek met De Waert volstrekt niet helder was geweest, was langzamerhand

met duidelykheid voor zyn oogen komen te staan. Buitendien, hy kon immers aan juffrouw Lize 'n brief hebben te brengen of iets dergelyks. En hy ging de trap op naar boven.

Voor Lize kwam hy niet geheel onverwacht. Terwyl toch De Waert beneden met Willem had gesproken, was de moeder by haar gekomen. De Waert had zyn vrouw ingescherpt: ‘Vriendelyk, vriendelyk!’ want zoo volmaakt zeker, dat Lize zyn palfrenier zou willen trouwen, was hy niet, maar voor het geval dat zy niet wilde, moest zy door vriendelykheid gewonnen worden, en het speet hem dan ook, dat hy haar gisteren in de eerste opwelling minder vaderlyk had behandeld.

Mevrouw had weliswaar niet na kunnen laten, haar gedurende het onderhoud hier en daar in een tusschenzin met eenigszins zonderlinge zelfstandige naamwoorden te betitelen; maar overigens was zy voor háar doen vriendelyk geweest, en was zy heen gegaan met de voldoening, dat haar dochter den mosterdjongen trouwen wilde.

Toen Willem binnenkwam, ging Lize hem byna vroolyk te gemoet.

Die schande, die by ooms en by tantes, langs de gansche Heeren en Keizersgracht te verwachten schande was weg, die haar maanden lang gedreigd had, alsof er een wild beest achter je aan zit, dat je by de haren wil grypen, dat je wurgen wil, dat je in 't water wil gooien.

O ja, zy voelde het heel goed, dat men toch zou babbelen! Haar lieve moeder had niet nagelaten, er hier en daar in een tusschenzin op te wyzen, dat de dochter van een De Waert een hooger huwelyk kan sluiten dan met haar palfrenier. En zoo bepraat te

worden, dat was onaangenaam, maar het was toch niets in vergelyking met wat zy gisteren nog vreesde.

Willem had haar daar nu verteld, dat hy zyn ouders ging halen, en dat hy dus een acht dagen weg bleef. 't Kon ook wel langer worden.

- Ik zal je schryven natuurlyk, zeide hy.

Maar zy was nog angstig. Zy had een vaag vreesachtig gevoel; het was haar nog niet wel te moede. Zy... geneerde zich.

Zy geneerde zich voor Sabina en Maartje en Geesje, dat die zien zouden, als de post kwam, dat zy een brief ontving van....

- Neen, schryf in deze tyd maar niet. Maar kom spoedig terug, opdat alles zoo snel mogelyk in orde komt.

Toen Willem dien avond, om hem het groote nieuws te vertellen, by Arie kwam - in de schilderachtige liniaalstraat buiten de Raampoort - vond hy daar een heele verandering. Dien namiddag was er een kindje geboren; Arie en Wouters zater er in de achterkamer by de thee, die Arie vandaag zelf gezet had; want Alida lag een verdieping hooger op de slaapkamer te bed.

- Zal je er aan denken, vent, had ze zoo pas gezegd, toen hy by haar boven was; je neemt drie lepeltjes thee, en daar doe je dan wat water op, en een poosje later...

- Wil jy nou wel eens rust houden, had hy geantwoord; die thee zal ik wel krygen.

Wouters had er in den laatsten tyd zeer slecht uitgezien, gelyk Willem reeds eens in het ‘Hof van Holland’ aan Arie had gezegd, die daarop geantwoord had:

- Ik vrees, dat het alleen van de beurs komt.

Ze verliezen daar dit jaar allemaal, maar ze willen niet uitscheiden. Allerlei ongelukken zyn er al in de stad gebeurd; je hoort vertellen van lui die zich hebben opgehangen, dood geschoten. En zy scheiden niet uit. Dat wordt nog veel erger.

Maar nu van avond was Wouters weer eenigermate de oude. Dat zyn Alida, zyn dochter, zyn eenigst kind nu zelf 'n kindje had gekregen...

- God, het is zoo gek, zei-d-i, maar daar leef je heelemaal van op.

En een paar groote tranen vielen uit zyn oogen; maar hy droogde ze snel af.

En dat het 'n jongen was, en dat Arie hem nu juist verteld had, dat die natuurlyk Lucas heeten zou, naar hem, Lucas Wouters...

- Heere, heere, kerel, daarmee doe jullie me nou toch zoo'n vervloekt pleizier!

Willem zat daar een weinig op heete kolen, want hy wilde Arie het nieuws vertellen en wilde het toch niet doen, daar Wouters by was. Maar gelukkig ging die nu weldra heen; Neerdyk, zei-d-i, wachtte hem in het ‘Hof van Holland.’

- Die zit daar, geloof ik, altyd tegenwoordig, zei Arie.

- Ja, god, zei Wouters, wat zal ik je zeggen; hy heeft erg verloren, heeft heel leelyk verloren, en dan heb je het land, dan kan je niet werken. En wat geeft het dan ook, of je werkt? Met werken kom je er toch niet weer bovenop.

Willem vertelde thans zyn promotie, en Arie zei:

- Nu, da's m'n 'n bof! Wat ben jy 'n geluksvogel!

- Ik had gedacht, van nacht by jullie te logeeren. Maar dat zal nu niet gaan, nu met Alida.

- O, zeker wel, zei Arie; wy hebben hier boven nog

'n kamer; daar slaap ik van nacht ook, en daar kunnen we gauw iets als 'n bed voor je klaar maken.

De Waert was dien namiddag weer heel vriendelyk tegen Willem geweest. Hy had hem gezegd, daar op zyn kantoor, dat-i nu natuurlyk niet op 'n gulden hoefde te zien, en dat-i zich maar gerust wat nieuwe kleeren moest koopen en zoo. En duizend gulden had hy hem meegegeven en gezegd, dat-i dan later, als-i met z'n ouders in Amsterdam zou zyn, natuurlyk meer kon krygen, en dat-i nu van nacht niet meer in het koetshuis moest slapen maar ergens in 'n hotel.

Hy was dan ook terstond naar Peek & Cloppenburg gegaan en had zich een net pak kleeren uitgezocht.

Toen Willem dien avond in de bovenkamer van Arie te bed lag, dacht hy er over na, of-i nu morgen derde klas zou reizen of voor 't eerst in z'n leven tweede. Maar toen hy den volgenden morgen een retourbillet naar Hamborn wilde nemen, merkte hy, dat in den trein, dien De Waert hem aangegeven had, slechts eerste en tweede klasse was.

Voor het eerst in zyn leven zat hy op de weeke kussens der weelde.

Maar het zat er toch niet heelemaal zoo zacht voor hem, als hy vermoed had. Want weldra, kwam een gedachte, die hem al eens eerder door het hoofd was geschoten, en die, nu de soezerige drukte van gisteren voorby was, en hy daar tusschen Utrecht en Arnhem kalm in zyn coupé zat, nadrukkelyk aanklopte: - Hoe zouden zyn vader en moeder over de zaak denken?

Ja, dat-i 'n schatryke vrouw kreeg, dat zouden ze prettig vinden, dat spreekt; maar er was toch iets by, dat...

Want vader en moeder hadden altyd erg aan den Bybel gehouden, niet in schyn maar in werkelykheid,

en zy waren door en door brave menschen. En in 'n geval als dit kon dat misschien 'n weinig lastig worden. Maar er was altyd het aangename by, dat-i ryk werd, en dat doet by 'n ouder veel, ook al leest-i graag in den Bybel.

In een Duitsche woning zat hy 's avonds met vader en moeder te praten, en hy vond, dat zoo'n mynwerker het blykbaar nog zoo slecht niet had.

Wat hy daar erg zonderling vond, dat was die kachel, die met gladde groene tichels belegde steenen kachel, rechtop gemetseld in een hoek van de kamer.

- Wat is dat voor 'n ding? vroeg hy, toen de eerste verwondering over zyn plotselinge komst een weinig voorby was.

- Ja, ik wilde eens zien, hoe jullie 't hier maakte, had hy gezegd op hun vraag, hoe het zoo kwam, dat-i daar zoo in eens by hen was.

Thans had hy met hen gegeten.

- Avondbrood noemen ze dat hier, had moeder gezegd, en wie 't betalen kan, drinkt daar thee by, maar dat is ons te duur; daarom drinken wy koffie.

Dit scheen hem een goed aanknoopingspunt, en hy begon te vertellen van dat-i zou gaan trouwen, en wie zyn aanstaande was.

- En, zei hy lachend, ik zou dus in de toekomst wel thee kunnen betalen.

Zuydam keek zyn vrouw eens aan, en zy hem.

Beiden hadden blykbaar dezelfde gedachte: die onverwachte reis, dat zonderlinge verhaal...

- Hoor eens, Willem, zei Zuydam, dat zal je je toch wel alleen maar verbeelden; want die m'nheer De Waert, waar je daar van spreekt, zal jou toch niet zyn dochter...

- Ja zeker, zei Willem.

Hm, hy voelde, dat-i den dieper liggenden grondslag ook dadelyk moest vertellen; want dat anders zyn verhaal blykbaar niet byzonder geloofwaardig klonk.

En langzaam kwam het er nu uit, dat ze zelfs al heel spoedig zouden trouwen, en waarom dit wenschelyk was.

Ja, ja, hy had wel gelyk gehad, toen hy zich in den trein muizenissen maakte: Zuydam en zyn vrouw waren daar maar minnetjes over tevreden.

- Neen, jongen, dat bevalt my niet, zei Zuydam, nadat ze al heel wat heen en weer hadden gepraat. Die heele geschiedenis bevalt my niet, en dat meisje bevalt my ook niet.

- Nu, nu, zei moeder.

Het was de onbewuste uiting van een gedachte als: jullie mannen hebt over vrouwen zoo'n idee, alsof het machines zyn, die je op den dag van het huwelyk als een uurwerk opwindt, zoodat ze van af dat oogenblik warm bloed in voorraad hebben, maar te voren zich verheugen in een nachtvorstelyke koelte, dat wie een misstap begaat, op geen verzachtende omstandigheden mag rekenen.

- En vergeet niet, dat de jonge schatryk wordt.

- Ja, zei Willem, en dat u nu niet langer hoeft te werken, want m'nheer De Waert heeft gezegd...

En hy vertelde, dat vader en moeder mee zouden komen naar Holland, en dat hy, Willem, hun verder geven zou, wat ze noodig zouden hebben om te leven.

- Neen, jongen, daar komt niks van in, antwoordde Zuydam. Wat ik, als het wegens ziekte of zoo iets noodig was, van m'n eigen kinderen aan zou nemen, dat is wat anders; maar die m'nheer De Waert ken ik niet...

En hy lei uit, waarom er geen sprake van kon wezen,

dat hy op kosten van dien vreemden m'nheer zou willen leven.

Willem vond het niets prettig, dat z'n vader niet mee naar Holland wilde; m'nheer De Waert had zoo stellig gezegd, dat-i komen moest, en nu hy er nog eens over nadacht... hy had toen zoo slecht geluisterd, maar nu hy er nog eens over nadacht, geloofde-n-i ook, dat m'nheer De Waert over akten en over 'n notaris had gesproken, en dat vader daarby tegenwoordig moest zyn.

Hy schreef daarom den volgenden dag aan De Waert, dat zyn vader moeilyk naar Holland kon reizen, en of m'nheer De Waert wilde melden of zyn overkomst volstrekt noodzakelyk was.

- Daar begint het al, dacht De Waert, toen hy Willems brief las; zy willen meer zien als die duizend gulden, die ik meegegeven heb. Nu, zoo vlug zullen we met de bankjes toch maar niet om ons gooien.

Daags daarop reisde hy met den voormiddagtrein met zyn vrouw naar Hamborn, en 's avonds hield voor de woning van Zuydam en zyn vrouw een rytuig stil.

Van af het oogenblik, dat De Waert en mevrouw daar by hen in hun kamer traden, kreeg vader Zuydam een anderen blik op de zaak. Die voorname mynheer en mevrouw... die lieve manier, waarop De Waert daar over de kinderen sprak... en een godvruchtig man was by ook...

- Wat God vereent, dat zal de mensch niet scheiden, had De Waert gezegd.

En toen hy gezien had, dat dit by Zuydam aansloeg, en die zynerzyds ook een bybelspreuk citeerde, was hy zinnen begonnen met van God er in, die al onze daden regelt, en van Jezus, die gezegd had: - Wie uwer zonder zonden is, die werpe den eersten steen.

- Ja, m'nheer, zegt u dat wel, zei vrouw Zuydam, want myn man oordeelt veel te streng over zoo iets.

- Nu Nu ja, zei Zuydam, in 't eerste oogenblik! Maar het spreekt, dat ik alles zal doen, wat thans voor de jongelui van myn kant geschieden kan.

Dat was het, antwoordde De Waert, wat hy hem juist kwam verzoeken.

En hy legde hem uit, dat er een akte van huwelylksche voorwaarden moest worden gepasseerd, en dat Zuydam als vader van zyn minderjarigen zoon daarby tegenwoordig moest zyn. En dat hy ook tegenwoordig moest zyn by het trouwen of wel door een notaris een akte moest laten maken, waarin hy zyn toestemming tot het huwelyk gaf.

- Dat lykt weinig, zei De Waert, maar het opvragen van papieren en dergelyke dingen wil wel eens, wat den tyd betreft, erg tegenvallen.

En daarom zou hy het nuttig achten, nu Zuydam niet voor goed naar Holland wilde gaan, dat hy althans een paar weken verlof vroeg. Of dat zou kunnen?

- Ja, dat zal wel gaan, zei Zuydam, en in elk geval, als dat moet, dan moet het.

In Amsterdam wilde De Waert natuurlyk het huwelyk niet gaarne doen plaats hebben. Mevrouw ging daarom met Lize naar een stadje in Noord-Brabant waar De Waert den burgemeester kende. Daar, ver af van babbelende nichtjes en tantes en bewoners van Heeren- en Keizersgracht, trouwden eenige weken later in het begin van Juli Lize en Willem, en daar ook waren de huwelyksche voorwaarden by een notaris gepasseerd.

Na het huwelyk reisde mevrouw De Waert met de kinderen naar Keulen en zorgde er by een dame voor geschikte kamers, waar Lize haar kindje verwachten kon.

Mynheer De Waert en mevrouw zouden inmiddels ergens op een stil dorp een villa, voor hen huren en laten meubileeren, zoodat de kinderen alles kant en klaar vinden, hadden vader en moeder De Waert tot vader en moeder Zuydam gezegd, wanneer zy dezen herfst in het vaderland terug komen.

Toen waren Zuydam en zyn vrouw weer naar Duitschland gereisd, zeer ingenomen met den vromen, deftigen schoonvader van hun thans ryken zoon.

VII.
Valsche munters en struikroovers.

Gys de Waert was na het wettigen van zyn toekomstig kleinkind daar in het raadhuis van het Noordbrabantsche stadje met den eersten trein weer naar Amsterdam gereisd.

Toen hy daar den volgenden morgen in de tuinkamer aan het ontbyt zat en by zyn snede wittebrood zyn thee dronk en zyn ei pelde, lag een glimlach van tevredenheid op zyn gelaat. Want ofschoon Sabina niet zoo precies van hardheid en weekheid het ei voor hem gekookt had, als Lize dat steeds had gedaan en de thee te lang had staan trekken, dezen morgen lette hy niet op kleinigheden, waarover hy vroeger tegen zyn dochter zou zyn uitgevaren, en genoot hy het resultaat van z'n Brabantschen tocht, genoot hy de gedachte: ‘Die bliksemsche mosterdjongen! Ik zal hem leeren, Gys de Waert in 't ootje te nemen!’

Hy belde en zei tot het dienstmeisje, dat in de deur verscheen:

- Sabina, waar is m'nheer Paul?

- M'nheer is nog in zyn slaapkamer.

Doch daar kwam hy juist binnen, net gekleed gelyk

steeds, als weggeloopen uit een modeplaat, maar een weinig bleek het gelaat en ietwat rood de ooren.

- Wel, zei de Waert op luchtigen toon, toen Sabina gegaan was, je bent laat van morgen. Gisterenavond uit geweest?

- Ja, papa, was aarzelend het antwoord.

- Nu, kan geen kwaad. Dat hebben we allen doorgemaakt.

Zeker, over Paul was hy zeer tevreden. Geen enkele maal had die nog eens over Christiane Corbelyn gesproken, en jongelui zyn anders in zoo'n geval meest zikeneurig, beginnen telkens weer over dat onderwerp, dat ze een meisje mooi vinden en daarom op den inval zyn gekomen, haar te willen trouwen. En De Waert had dan ook zyn erkentelykheid getoond door Pauls zakgeld belangryk te verhoogen.

Ging dus, wat de familie-omstandigheden betrof, alles naar wensch - voor zoover je zoo spreken kunt, als je 'n dochter hebt, die pas met je palfrenier getrouwd is - in zaken bleef het een wonderlyk jaar. Sedert den 9en Mei, den dag, waarop die oolyke Harriman de reporters opsloot, waren de koersen weer aan het dalen; soms gingen ze eens een sprongetje omhoog, maar dan was het weer dalen.

En na die nieuwe groote dalingen kwam in Juni weer het parool, dat er op de beurs een kerstboom stond, waaraan je maar te plukken had om cadeautjes te krygen, dat er weer ‘koopjes’ waren te halen, en de hartstocht van het speelhol-gegok, de van de door hun tulpenhandel beroemde vaderen geërfde dolheid, sloeg weer uit in de Hollandsche gemoederen als een epidemische waanzin.

Inderdaad begon ook vervolgens een styging, die aanhield tot tegen het einde van Juli: Unions noteerden

te Amsterdam 8 Mei 146, 10 Mei (na Harrimans reporter-historie) 142, 24 Mei 134, 14 Juni 135, 28 Juni 139, 5 Juli 142, 25 Juli 147. En menig bescheiden kruideniertje, kantoorbediende, kleine rentenier maakte met die styging een winstje, en werd in zyn schaapkoppigheid juist daardoor weer aangezet om verder zyn geld te brengen naar de piccolo's van den valschen croupier Harriman.

Ook Wouters en Neerdyk, de twee vrienden, die zich na den dood van Uyterlinde nog nauwer hadden aaneengesloten, behaalden, na vele droevige dagen in het ‘Hof van Holland’ over verliezen te hebben zitten broeden, een winstje en Wouters, die sedert de Maartsche dagen verwaarloosd en met ongekamde haren door Amsterdam had rondgezworven, begon zich weer netter te kleeden. O, zeker, hy kreeg het wel terug, wat-i verloren had; dat zou-d-i wel eens willen zien, dat-i 't niet terug kreeg; wel heerejé, hy verliezen, zoo gek was-i nog lange niet; volhouden, altyd maar volhouden, daarin zit de heele kunst. ‘Dat is de algemeene zienswyze tegenwoordig op de beurs’, had de gele bediende van Rombouts tot hem gezegd, ‘volhouden, altyd maar volhouden.’

Dries Corbelyn was, nadat in het begin van Mei zyn vermogen met het voor hem aardige bedrag van zeven duizend gulden vermeerderd was, een opgeruimd man geworden. Sedert hy zyn fabriek had moeten verlaten, had hy de gansche triestige dagen aan niets te denken gehad dan aan het langzaam maar zichtbaar verminderen van zyn kleine kapitaal, had hy zich gekweld met het zoeken naar middelen om weer iets te verdienen.

En zie, daar op eens daar had-i het! Wanneer je nog maar f 80.000 ryk bent, daarvan met vrouw en

drie dochters in zorgen moet leven, en daarvan ook de dochters, als er zich een man mocht opdoen wel geen vermogen, want dat is natuurlyk onmogelyk, maar dan toch een uitzet moet geven, dan is een vermeerdering van je bezit met f 7000 verduveld aardig. Wanneer hem dat 'n paar malen gebeurde, dan was-i er boven op. Neen, neen, 'n speler wilde-n-i niet worden; daar hoor je genoeg van, van spelers; zoo iemand, die van geen uitscheiden weet, die alles er aan waagt, zoo iemand wilde-n-i niet zyn. Maar 'n paar malen nog zoo'n extraatje - natuurlyk, 'n volgenden keer moest het iets meer worden dan f 7000 - 'n paar malen dus 'n stevig extraatje, zoodat-i anderhalf ton zou hebben, of zeggen we twee ton, of 'n weinig meer, 'n weinig meer schaadt niet; dus nog 'n paar malen zoo'n verduveld aardig benefietje, dan zou-d-i uitscheiden, finaal uitscheiden. Want als je doorgaat, dat is bekend genoeg, dan wordt het 'n hartstocht; dat is net als met rooken of met drinken of meer van die dingen, waarby de Hartstocht zegt: ‘Ja!’ en waarby de Wil zegt: ‘Neen!’ en dan de aristocratische Hartstocht tot den Wil zegt: ‘Loop jy maar naar de maan, burgermannetje!’ en aan den Wil het kleine levenslichtje uitblaast, om voortaan als alleenheerscher te tronen in het zwakke wezentje, dat daar mensch heet.

Ja, het middel om ryker te worden had-i gevonden. En 't was zoo dood eenvoudig. Hy had alleen maar op te letten, wanneer er weer 'n tydstip zou wezen, waarop de koersen laag zouden zyn, en dan koop je, en als ze dan weer ryzen, dan verkoop je. 't Is het ei van Columbus. Eigenlyk gek, dat-i dat niet eerder ingezien had. Maar zoo gaat het: de eenvoudigste dingen zie je over het hoofd.

En sedert hy in het begin van Mei ‘winst had ge-

nomen', ging hy voort, met elken avond in zyn courant de koersen van de Amerikanen te bestudeeren.

En, merkwaardig, zeer, zeer merkwaardig: op heel enkele uitzonderingen na, rezen ze en daalden ze steeds in dezelfde verhouding, dansten en hopsten ze, die Amerikanen, precies als een ry soldaten in het gelid. Als een ry soldaten in het gelid gehoorzaamden zy allen aan hetzelfde commando. Of je sporen had in het noorden of sigarenfabrieken in het zuiden, of een Amalgamated Aardappelrooiery Company in de straten van New-York of een Orgeldraaiery in de prairiën van het westen, 't was alles hetzelfde, ze gingen heel symmetrisch allemaal met mekaar op en neer.

Vroeger zou hy dit heel raar hebben gevonden; maar sedert zyn schoonen Meidag oefende hy geen kritiek. Dagelyks tevreden aan het diner zyn aardappeltjes etend met vleesch en groente, dacht hy reeds aan het Avondblad, dat straks onder de thee zou komen. En na den eten, als Baby of Emmy of Corry in de voorkamer der suite de thee zette, zat hy voor het raam om uit te kyken, wanneer of de krantenvrouw zou komen. En als die belde aan de deur in de stoep, stond hy op en stak het gas aan om dadelyk te kunnen lezen.

- Maar, papa, zei Corry, wy schemeren nooit meer; ik hou zoo van schemering.

- Kind, zei mama, papa moet de krant lezen.

En mama maakte dan in de kleine kamer de gordynen dicht voor het eene raam aan de straat en in de kleine achterkamer voor het eene raam aan de binnenplaats, en Corbelyn ging zitten in zyn rieten leunstoel - een andere was te duur geweest, toen ze hem kochten - en trommelde met de vingers op de tafel, totdat Geurtje binnenkwam met de courant.

- Altyd dadelyk de krant brengen, als-i 's avonds komt, zei mevrouw tot Geurtje.

- Maar, mevrouw, hy is net gebracht.

- Nu goed, 't is maar, dat je er om denkt.

Dan sloeg Corbelyn snel de courant open, vervolgde met de vingers de lyst, maakte op blaadjes, die hy voor dat doel in den zak bad, denkbeeldige berekeningen over denkbeeldige winsten, over wat-i zou hebben gewonnen of verloren, wanneer-i dán gekocht had en dan verkocht, en sprak vervolgens met mama over de koersen, terwyl Baby, Emmy of Corry de thee inschonk.

In Juni zei hy, dat er thans naar zyn meening weer ‘koopjes’ moesten zyn, en dat hy naar Harlebeek ging om er eens over te praten. Toen antwoordde mevrouw, dat de kinderen toch dezen keer, als-i weer 'n buitenkansje had, wat kleeren moesten hebben: 't liep tegen den zomer en de zomerjaponnen van verleden jaar, daar was de fraîcheur erg af.

- Als ik weer zoo'n extraatje heb, dan kan jullie zooveel zomerjaponnen koopen, als je wilt. Dan kan Baby koopen, wat ze wil, zei hy, zyn voorheen zoo ernstig maar thans luchthartig gelaat tot Baby wendend, en denkend aan wat vroeger by zulk een gelegenheid eens door Corry beweerd was.

Maar de grootlynig schoone Christiane, met de groote vlakten van schoonheid op het gelaat, boog haar hoofd over haar handwerk, antwoordde niets, en ook Emmy en Corry zwegen.

- Hoe is dat met Christiane en Paul de Waert? vroeg Corbelyn aan zyn vrouw, toen ze dien avond in de slaapkamer alleen waren. Hoor je daar nog wel eens iets over?

- Er schynt niets van te komen, zei mevrouw; ik hoor ten minste niets meer.

- Dat is jammer; dat was heel mooi geweest.

- Wy zullen niet ryk genoeg zyn, hernam mevrouw, want aan Christiane kan het niet liggen, wanneer een jonge man, die eens van haar houdt, vervolgens wegblyft. Zy schynt het zich aan te trekken; zy is erg stil.

- Zoo iets meende ik ook al te merken. Arm kind! Nu, nog maar 'n beetje geduld, ik zal zorgen, dat ik wat verdien; dan wordt dat allemaal anders.

Christiane had Paul deze eerste maanden van het jaar herhaaldelyk ontmoet. Hy was begonnen haar brieven te schryven - hy had verzocht, het antwoord niet aan zyn huis te adresseeren, maar met behulp van een chiffre aan het postkantoor - en zoo hadden zy elkander veel liefs geschreven, en ook mondeling gezegd op hun ontmoetingen in de stad, en dikwyls ook in het Vondelpark des avonds.

De komst van zoo'n brief was voor Emmy en Corry altyd een uitbundige pret geweest; zy hadden er aan de brievenbus op geloerd, Christiane had haar niet voor kunnen zyn, en Corry had hem steeds op een zilveren presenteerbord aan haar oudste, moederlyke zus gebracht. En als zy in de straten wandelden, en Paul in de verte naderde, maakte Corry opmerkzaam op de merkwaardigheid, dat die m'nheer De Waert altyd wist. waar zy waren. Paul had haar dan hoffelyk aangesproken, was een eindweegs mee opgewandeld, en Emmy en Corry waren iets vooruit geloopen.

Maar plotseling waren er geen brieven meer gekomen, en op haar wandelingen hadden zy hem niet meer gezien. Ja toch, eenige malen nog, maar op gansch andere plaatsen in de stad dan voorheen, en dan had hy telkens aan den overkant der straat geloopen en had wel beleefd den hoed afgenomen maar haar aangesproken had hy niet.

Eens zelfs, in de Kalverstraat, had Corry gemeend,

dat zy hem in de verte een zystraat zag ingaan; zy had tersluiks van terzy naar het gelaat van Christiane gezien, en die had erg met de oogleden geknipt, alsof zy iets in de oogen had.

Zy hadden het heel goed gemerkt, Emmy en Corry, dat Christane stil was geworden, en eens op een avond in haar gemeenschappelyke slaapkamer, toen de lichten uit waren, toen, daar in den donker, had Corry, die reeds half geslapen had, gemeend, dat er daar rechts van haar, in het bed van Christiane, geweend werd, en zy had zich heel zacht een weinig opgericht en had zus hooren snikken.

Sedert hadden zy en Emmy geen gekheid meer er over gemaakt.

Het was op een dag in Juni, dat Dries Corbelyn, weer op weg ging naar het huis des fatsoens van Gys de Waert, waar nog nooit een politieagent is binnengekomen om den bezitter de duimschroeven aan te leggen. 't Was er vol in de groote hal; zy stonden manneke aan manneke, snugger manneke aan snugger manneke, vry Nederlander aan vry Nederlander, allen bereid zich uit te kleeden tot met het hemd, om den Harrimans de gelegenheid te geven hun vermogen te kapen, en den De Waerts en Harlebeeks om er hun provisie af te houden en door middel van verschuivingen van koersen en prolongatierente nog een extraatje te stelen.

't Was er vol in de groote hal als in een vliegenvanger. En Corbelyn had geenszins den indruk, dat hy ook een vlieg was, die op den honing afkwam; dat hy ook weldra zou kunnen spartelen in zoo'n vliegenhuisje, dat Harriman maar boven het gas had te houden om ze allen te doen crepeeren. Die volte, die wriemelende drukte gaven hem integendeel een gevoel, alsof

hy met naarstigen vlyt hard aan den arbeid was, aan een harden arbeid, waarby voor den noesten werker iets te verdienen is.

Er waren zooveel luidjes reeds vóor hem, dat hy Harlebeek ternauwernood te spreken kon krygen. Toen hy eindelyk binnen werd gelaten, kwam die hem te gemoet en zeide:

- Dag, m'nheer Corbelyn! Dat doet me pleizier dat ik u eens weer zie; u kwam zeker eens hooren, hoe ik er over dacht, nog eens 'n kansje te wagen.

- U heeft het erg druk, zei Corbelyn.

- Druk, m'nheer Corbelyn? Het hoofd loopt me om. Ik heb het de laatste week zoo druk gehad, dat de tong my Zaterdagavond was - 't klinkt gek, maar 't is letterlyk waar - of-i niet meer spreken wou. Heel Amsterdam koopt in. Of liever heel Nederland koopt in. Want ook uit de provincie regent het kooporders.

- Dus u meent, dat ik het wagen kan?

- Wagen? Er is geen wagen by. Altyd wel te verstaan: naar myn meening. Maar naar myn meening is er geen wagen by. Deze laatste daling is 'n daling zonder slot of zin. Er is absoluut geen reden voor. Daar moet binnenkort reactie op volgen. Ik geloof, dat we door de crisis heen zyn en dat dit maar 'n laatste weerlichten van het onweer is.

Het waren groote hoeveelheden, die Harlebeek op een formulier schreef, Unions, Steels, Car & Foundrys enz.; Corbelyn teekende zyn kooporder, had alvast wat Nederlandsche Staatspapieren en Russische Sporen als surplus meegebracht en zou nog denzelfden dag het restant bezorgen.

Er volgde een prettige tyd voor Dries Corbelyn, voor zyn vrouw, voor Emmy en Corry. Alleen Baby bleef droevig.

De avondbladen af te wachten, was Dries Corbelyn, terwyl er thans zoo'n groot vermogen van hem in prolongatie lag, niet mogelyk; dadelyk na de koffie des middags ging hy de straat op, wilde de klok van den Westertoren wel vooruit draaien, opdat toch in godsnaam de beurs kon beginnen, stapte snel de Keizersgracht af, ging dan door de drukke Paleisstraat naar den Dam, naar het Damrak.

Daar heb je de Beurs, zie je, door Berlage gebouwd; erg lange linialen zyn er voor noodig geweest. Duivels, die klok daar in den toren van de beurs wyst nog maar twintig minuten na een. Om half twee begint het eerst. Maar, kyk, daar komen er al eenige het Rokin af, hooge hoeden en in 't zwart, staat deftig hooge hoeden en in 't zwart, 't zyn ook deftige menschen, loopen 's Zondags in de kerk met het zakje, hebben 'n plaatje aan de deur: ‘Liefdadigheid naar Vermogen’, wat hun f 4.00 in 't jaar kost plus de kosten van het plaatje, en doen veel voor 't nut van 't algemeen, by voorbeeld... nu ja, dat valt je nu niet altyd dadelyk zoo op stel en sprong in, wat die heeren tot nut van hun medemenschen doen... maar je hebt er, die met de kiepe op den rug uit Duitschland zyn gekomen, en voor 'n zakje vol kralen tabaksconcessies van inlandsche hoofden in Indië hebben gekocht, en dan later in Nederland gebouwen van liefdadigheid stichten met besturen, wier namen in de krant komen, en dat vinden die heeren van 't bestuur dan aardig, dat ze hun namen eens in de krant kunnen lezen, wat 'n mensch ook immers zoo gemakkelyk niet gebeurt, want by je geboorte kom je in de krant, maar dan kan je nog niet lezen, en by je huwelyk kom je in de krant, maar dan ben, je op je huwelyksreis, en by je dood kom je d'r in, maar dan kan je 't ook niet lezen. En die heeren van het

bestuur houden dan redevoeringen op den stichter, en dat komt ook weer in de krant, god god, het is zoo aardig.

Maar... kyk, kyk... daar komt de stroom van beursheeren de Kalverstraat uit, het Rokin af; ja maar, blikslager, maak jullie nu toch voort, 't is by half twee en de koersen moeten we weten hier in Amsterdam. Gut, in eens staat de stoep van de beurs heelemaal vol, ze gaan met een breeden stroom de beurs in. En nu beginnen ze plotseling die daar nog uit de Kalverstraat en de Paleisstraat komen, op 'n drafje te loopen, en de Papenbrugsteeg komen ze uit, die hebben by Kras gegeten, en langs de Nieuwe Kerk komen ze, die waren in de Poort van Kleef; da's aardig in de Poort van Kleef, dat geroep van de kellners uit de zaal naar het buffet, en het geroep van het buffet naar de keuken, dat klinkt als een echo op het geroep van de kellners: halve met, halve met, kleintje koffie, kleintje koffie, erwtensoep, erwtensoep, bier, bier... Wel, da's 'n gek gezicht! Hoe kan dat zoo vlug gaan, zou je zeggen! Nu zyn ze in eens allemaal weg, allemaal zyn ze nu in eens in de beurs; slechts hier en daar op het plein voor de beurs en op de stoep zie je nog 'n paar nakomers.

- Maar, duivel, hy, Dries Corbelyn, wat staat-i hier te malen op den Dam en als 'n kind aan allerlei dingen te denken waarvoor-i hier niet gekomen is. Gauw naar 't Damrak; in de Nederlandsche Effectencompagnie hangen de schoolborden met de koersen.

O, hy ziet het al, hoe het staat vandaag! Ha, ha, dat zie je dadelyk hier 's middags onder beurstyd op het Damrak. Aan de gezichten van de voorbygangers zie je, hoe het met de koersen staat. Kyk, kyk, die daar gniffelt in z'n zakdoek, weerlig, die zal 'n goeie dag

hebben; zyn corpus schudt van het lachen... Halt, hier is-i voor het gebouw van de Compagnie, en daar gaat één stroom menschen in en één stroom komt er uit. En die er in gaan, kyken ernstig. En die er uit komen, lachen. Dat is je ware. 't Moet 'n prachtige dag zyn vandaag. Hy zal ook maar probeeren, mee naar binnen te komen. Wat 'n geduw! Wat 'n gedrang! Wat willen ze toch? Ze zien toch aan de gezichten, dat het goed staat. Vooruit jy daar nu; men wil toch zelf ook het bord zien. Ei kyk, gelukkig, het bord hangt hoog, dat je 'tuit de verte al kunt lezen.

Duivels, duivels! Wat gaan ze vandaag in de hoogte! Heere, Heete! Is dat 'n genot!

Hy kan de koersen niet allemaal precies lezen hier; hy moet dichterby; wat dringen die menschen toch, wat willen ze toch?

Ho, ho, het staat prachtig over de heele lyn!

Nu zal hy maar weer naar buiten gaan, en dan zoo nog wat hier in de buurt wandelen, want wat-i aardig vindt - altyd als de koersen gerezen zyn; want als ze gedaald zyn, ga je liever naar huis - maar als ze gerezen zyn, vindt-i het aardig het uitgaan van de beurs te zien: al die heereti zoo de trap afkomend, sommigen op 'n drafje, andeten vlug stappend, anderen weer naar 'n rytuig hollend.

Heere, heere, wat is 't hier aardig by de beurs! Zoo te denken, dat daar binnen in dat harde, van buiten zoo stille gebouw nu alles vol leven en beweging is, vol verliezen en winsten, vol vechten en hals afsnyden... want, duivels, 't moet daar soms hard toegaan. Z'n broer Arend kon daar heel aardig over vertellen.

Kyk, daar komen ze, ze komen er uit; 't is kwart voor drie. Ze lachen: de hooge koersen van den dag lachen op hun gezicht.

Nu zal-i toch ook maar naar huis gaan om aan mama het nieuws te vertellen. Maar eerst even by Hajenius in. Hy wil 'n kistje lekkere Havanna's koopen. Dat kan er vandaag wel af, en zoo'n geurige sigaar 's avonds voor 't naar bed gaan, dat vindt-i prettig; daar slaap je lekker op.

Ja, ja, de koersen rezen. Wel kwam er soms een flauwe dag, en dan wachtte Córbelyn, nadat hy op de schoolborden had gekeken, niet op het uitgaan van de beurs, maar ging hy ietwat sloerig naar huis.

Maar spoedig herstelde de daling zich weer, en tot tegen het einde van Juli was de tendenz opwaarts.

Omstreeks dien tyd ging Dries Corbelyn naar het kantoor van De Waert & Co., en vroeg aan Harlebeek wat hy er van dacht om nu eens te verkoopen.

- Verkoopen? Waarom? zei Harlebeek. Ze zullen, naar men stellig verwacht, nog verder ryzen, en dan koopt u maar weer in, en dat is maar dubbel courtage betalen. Myn advies is: houden! Voorloopig altyd maar houden!

Maar het zwarte iaar was nog niet aan het eind!

In het midden van de zomerwarmte kwam daar by gansch heldere lucht weer een donderslag.

Terwyl al, wat in Amsterdam beursman was, zoo gaarne buiten, in de bosschen van Baarn of in de zeelucht van Zandvoort, zyn nervositeit kalmeeren wilde, werd er den 3en Augustus in Chicago een vonnis geveld, waarby een boete werd opgelegd zoo hoog, dat er in de annalen der jurisprudentie van den aardbol geen uitspraak mee te vergelyken is.

De Standard Oil Company, de maatschappy van den petroleumkoopman en multimillionnair Rockefeller - hy bezit 300 millioen dollar of 750 millioen gulden, en hy ruikt niet naar zyn petroleum, want het venten laat

hy aan anderen over - die maatschappy werd wegens 1463 verschillende recente gevallen, waarin zy van een zekeren spoorweg voor het vervoeren van haar petroleum vermindering van de gewone vrachttarieven had bedongen, als zynde dit strydig met de Amerikaansche wetten, tot een boete van 29.240.000 dollar of ruim 73 millioen gulden veroordeeld.

De voorlezing van het vonnis in de rechtbank te Chicago, die langer dan een uur duurde, werd, telkens wanneer er scherpe uitdrukkingen tegen de Rockefellers in voorkwamen, door luide toejuichingen van het publiek onderbroken. En scherpe uitdrukkingen waren er. Die rechter Landes noemde in zyn vonnis de Rockefellers ‘valsche munters en struikroovers’.

Valsche munters, omdat zy papieren maken en aan het publiek verkoopen, die geen waarde hebben; struikroovers, omdat zy aan de beurzen met hun jobberkoersen de menschen overvallen gelyk gauwdieven in den zwarten nacht de reizigers der wegen.

Tegen die zelfde, aldus onder toejuiching van het Amerikaansche volk door den Amerikaanschen rechter gequalificeerde heeren was de president der Vereenigde Staten, Roosevelt, reeds herhaaldelyk in manifesten aan zyn volk opgetreden. Vandaar dat financiertjes in Nederland, die als marodeurs, op afval azend, achter de bende van die valsche munters en struikroovers aandribbelen, in Nederlandsche bladen van een Rooseveltcrisis hadden gekletst.

De demagogen handelen verkeerd, zei Roosevelt in een manifest, ‘maar hun tegenstuk in het slechte is die byzondere soort van multimillionnairs, die de minst benydenswaardige en zeker de minst bewonderenswaardige van al onze burgers is: een man, van wien met recht kan worden gezegd, dat zyn gelaatstrekken

hard en wreed zyn geworden, terwyl zyn lichaam slap werd; wiens zoon een nar is en wiens dochter een buitenlandsche prinses; wiens hoogste genoegens op zyn best in een smakelooze en extravagante weelde bestaan; wiens eigenlyk genot, wiens eigenlyk levenswerk de ophooping en de uitbuiting van macht is in haar minst verheffenden, in haar smerigsten vorm.'

Wat moet den heeren, die daar in Amsterdam in de 'valsche munten' der gentlemen aan den overkant van den grooten vyver handelen, de borst van zelfgevoel zwellen, wanneer zy des avonds in de couranten lezen, dat de Officier van Justitie een streng requisitoir heeft gehouden tegen een drietal kerels, die vyftig heusche valsche kwartjes hebben gemaakt, zulk schoelje, zulk geboefte, zulke bandieten!

Wat moet den heeren de borst van zelfgevoel zwellen, wanneer zy daar staan in de beurs als kerels naast mekaar, en het vaderland loven, waar geen president hen uitscheldt, of hy ze voor de honden heeft gevonden; waar integendeel standbeelden voor hen worden opgericht, en straten en kaaien naar hen worden genoemd, en het kan niet lang meer duren, of op het Damrak blyven op een goeden dag de voorbygangers eerbiedig zwygend staan, omdat daar binnen Poraz heeft aangeheven en Sirach is ingevallen, en zy allen nu meezingen, Donchery en Hooydonck en De Waert en Harlebeek, omdat uit onbeklemde borst nu alle gokhuizen in Amsterdam het oudvaderlandsche lied zingen:

> Wien Neerlandsch bloed door d'a-hadren vloeit
> Van struikrooverssmetten vry-hy...

Maar na dat vonnis van den rechter Landes stond hun voorloopig de gorgel niet naar zingen. Integendeel,

het was hun, toen de koersen, die in Juli zoo mooi waren bygekomen, weer in eens in New-York kelderden, of er hun een stropje om werd gedraaid.

Want de Rockefellers en Harrimans gingen daar weer aan het werk. Dat zouden ze goddome die Roosevelt en dat Amerikaansche plebs afleeren, hun zulke loeren te draaien als dat vonnis van Chicago. Ze smeten met hun beursmanoeuvres de koersen naar beneden, elken dag weer, elken dag meer; ze gingen weer uit zengen, en branden en stroppen draaien, en de Unionsr die daar 24 Juli nog 146 hadden gestaan, stonden 12 Augustus 124!

- Goede god, zei Dries Corbelyn, toen hy in de tweede week van Augustus om raad kwam op het kantoor van De Waert, goede god, m'nheer Harlebeek, m'nheer Harlebeek!

- 't Is 'n verdoemde boel dit jaar, antwoordde Harlebeek; alle duivels zyn los daarginder. Die vervloekte Roosevelt! Wil zich populair maken, die kerel, en smyt daarvoor de heele wereld onderstboven.

Corbelyn moest voor de derde maal zyn surplus verhoogen. En hy verhoogde. Aan verkoopen dacht hy zelfs niet: een derde van zyn vermogen zou hy hebben verloren. Integendeel, ‘houden’, zei Harlebeek, ‘en tot deze pryzen bykoopen.’

En hy kocht by, want nu moest het toch eindelyk de werkelyke tyd van de koopjes zyn!

Destyds woonde in het huis van Dries Corbelyn de vreugde niet meer.

Elken middag ging hy uit om op het zwarte bord in de Nederlandsche Effectencompagnie de koersen te zien: elken middag kwam hy droevig terug.

- Mama, vroeg Christiane op een dag, toen de vader na koffiedrinken weer uit was gegaan; mama, wat

heeft papa toch tegenwoordig? Hy ziet er zoo slecht uit.

- Papa heeft vreeselyk verloren aan de beurs, kind!

Ja, Dries Corbelyn had plotseling, zoo zonder dat je iets byzonders verwacht, vreeselyk verloren. Nog in Juli was-i zoo vroolyk geweest; toen stond-i zoo mooi; had-i toen maar verkocht. Maar nu... je kunt je er niet indenken, nog geen veertien dagen is het geleden! Want dat is het zonderlinge van het beursgedobbel: het denkvermogen is beneveld. En in verband daarmee: de hoop verliest een speler nooit. Of liever: hy is zich niet bewust, hoe 't eigenlyk staat; hy rekent nog altyd met zyn volle vermogen; hy heeft nog altyd diezelfde papieren; die hebben zoo veel gekost, dus zullen ze wel weer ryzen. Dat hy alles kan verliezen, staat hem geenszins klaar voor oogen. Dat is net, als dat je in 'n automobiel zit, je gaat vanzelf razen; je hebt 'n flauw idee, dat je niet wys bent, en toch doe je 't, totdat je het gezicht op iden weg verliest, tegen een boomstronk vliegt en de beenen breekt. Je zit daar nu eenmaal in, in die automobiel van het spel; je bent op reis, je zit midden in de hei, het stuur deugt niet meer, maar je moet verder; en je zult tehuis komen; volhouden; die Unions, die nu 124 staan, stonden toch nog geen jaar geleden 190; ze gaan weer omhoog; houden, houden; als je verkocht, zou je 'n derde van je kapitaal verliezen; en later als ze weer gerezen waren, zou je je 'n verwyt ervan maken, dat je niet had gehouden; dat is toch te gek. Wat is er ook eigenlyk voorgevallen? Je hebt toch f 80.000, en dat dat nu maar f 50.000 meer zou zyn... waarom? Wat is er dan gebeurd? Er is toch geen huis van je afgebrand? En geen schip is er van je gestrand? En je hebt niets gedaan, dan wat papiertjes teekenen by Harlebeek.

Zoo denken niet bepaald, maar zoo voelen het de spelers, en ze razen door.

En ‘houden, houden!’ roepen de Harlebeeks.

Wat zullen ze ook anders? Veertien dagen geleden hebben ze dien menschen gezegd: ‘Koopen’.

En de Corbelyns houden, en moeten de in zulke tyden hooge prolongatierente betalen en telkens weer de provisie voor de verlengingen, en gaan met vliegende vaart achteruit.

Als je van den Dam komt, staat het daar op het Damralk voor je, het vreugdeloos rechtlynig speelgoedgebouw, een klomp steenen, langs een paar luttele lynen opgebouwd, voldoende voor een villa, maar die een zoo groot blok het aanzien geven, of het van armoede in zyn hemd loopt.

In het front, dat voor je staat, hangt in den toren links in een boogvormige opening de beursklok, die te half twee geluid wordt, de ‘doodsklok’, gelyk de bewoners van het Damrak haar in het zelfmoordenaars-jaar 1907 noemden.

Je gaat de treden van de breede stoep op; door deuren gaan de beursleden, door tourniquets wie voor 25 centen als toeschouwer binnen wil, om de goederenof graanbeurs te zien (want de effectenbeurs is particulier). Links en rechts van de hal, waar je nu staat, zyn vestiaires, en daar door gaande kom je in de goederenbeurs.

Aan het einde van de goederenbeurs is links de stadstelefoon, rechts de rykstelefoon en telegraaf. Tusschen beiden door voert links een toegang naar de graanbeurs, rechts een toegang naar de effectenbeurs.

't Is een tamelyk vierkant lokaal, die zaal voor den effectenhandel. Aan de wanden zyn nissen, by de grootere firma's in huur. In het midden der localiteit

is een rotonde, de *guide*, waar heeren staan, die met dezelfde urbaniteit de valsche als de echte koersen noteeren, en waar de going is, die te half twee met hellen, weerklinkenden gongslag den aanvang, te kwart voor drie het einde der officieele beurs verkondigt.

Achter in de zaal leidt rechts een toegang naar het terrein, waar de executoriale verkoopen plaats hebben. Aan den achterwand is tevens een galery voor toeschouwers, en daarboven is ook een ingang tot het societeitslokaal, waar na beurstyd de nyvere insiders gokken met het geld van de snuggere outsiders.

Een galery voor toeschouwers! Dat is te zeggen: daar mag je niet komen dan geïntroduceerd door een lid der Vereeniging voor den Effectenhandel. Want wat ge hier ziet, deze effectenbeurs, is niet een openbare beurs zooals het Wetboek van Koophandel het eischt, maar een lokaal, dat de gemeente Amsterdam - mirabile dictu! Dat wil in het Hollandsen vertaald zeggen: 't is te gek om er van te praten, maar de dolheid is waar! - aan de Vereeniging voor den Effectenhandel verhuurd heeft!

Niemand van het publiek, geen man van de politie, geen Officier van Justitie mag daar binnenkomen in die o p e n b a r e beurs! Het is een b e s l o t e n huis!

Er zyn ongeveer 635 leden van de Vereeniging voor den Effectenhandel. Die komen daar des middags met hun bedienden, en als de gong in de rotonde den aanvang slaat, zullen er ongeveer 2000 personen in het pl.m. 1000 vierkante meter groote lokaal zyn; dat is op elken vierkanten meter 2 personen. Zy staan dus dicht opeengepakt, en wie er snel een telegram moet wegbrengen of een bericht overbrengen, moet draaien en stooten en duwen om er door te komen.

Een betrekkelyk klein aantal der heeren zit er in de nissen langs de wanden; de groote massa vult - de meesten tegenwoordig in fantasie gekleed, sommige meer ouderwetsche kantoren nog in gekleede jas en hoogen hoed - in dicht opeen gepakte groepen de zaal. Zoo'n groep heet een hoek. In elken hoek worden bepaalde fondsen verhandeld; hier is de hoek van de Steels, daar van de Unions, daar van de Koninklyke, daar van de Handel-Maatschappy, daar van Cultures. En zy, die er hun werk van maken in bepaalde hoeken speciaal te handelen, heeten hoeklui. Die hoeklui geven aan de noteerders in de rotonde de koersen op, waartegen in hun hoek verhandeld is.

Daar in elke groep staan de heeren, als er drukte is, te schreeuwen, de verkoopers tegen de koopers, de koopers tegen de verkoopers, met een kracht en een getier, dat men verwonderd is over het uithoudingsvermogen der menscheiyke keel.

- ⅝ jou 100 Steels! schreeuwt er, wie 100 Steels te koop aanbiedt tegen den koers van ⅝ boven het geheele getal van den koers.

- 3/16 my 50 Rocky's! raast er, wie 50 Rocky's, op dezelfde wyze zyn koers bepalend, koopen wil.

- Jepse! schreeuwt of raast door al het geroep heen degene, die de 50 Rocky's tegen dien koers verkoopen wil.

Want ‘Jepse!’ wil zeggen: ‘Je hebt ze!’

Zoo staan de heeren daar te ‘laten’ en te ‘bieden’, en als ze hebben gekocht of verkocht, houden ze snel hun potlood boven hun notitieboekje en noteeren hun koop en verkoop.

- Het half jou honderd! Het half jou honderd! Het half jou honderd! gilt de handelaar, die zyn fonds

aanbiedt tegen den koers van een half boven het geheele getal.

Maar niet altyd is een fonds zoo makkelyk te krygen als dergelyke hoofdfondsen.

Wanneer iemand van een fabriek, van een tram aandeelen verlangt, die niet zoo voortdurend verhandeld worden, waarvoor dus geen bepaalde “hoek” is, dan moet hy die zoeken te krygen in de buurt, waar die soort zaken verhandeld worden; dan gaat hy, om een houder van dat fonds te vinden, daar schreeuwen:

- 37 my 10 Mookerheide! 37 my 10 Mookerheide! 37 my 10 Mookerheide! 37 my 10 Mookerheide!

En plotseling klinkt het dan naast hem:

- 37 jou 7 Mookerheide!

Nu heeft hy er 7 en hy begint weer te roepen en te razen:

- 37 my 3 Mookerheide! 37 my 3 Mookerheide! Of wel, hy wil zoo'n weinig verhandeld fonds te koop aanbieden; dan schreeuwt hy daar:

- 'k Heb Mookerheide! 'k Heb Mookerheide! 'k Heb Mookerheide!

- Ik koop Mookerheide! schreeuwt een ander.

En dan maken de heeren een koersje en koopen en verkoopen. Of ook, zy vinden, dat er op die manier niet genoeg kan worden verdiend; en dan koopen en verkoopen zy nog niet, maar gaan naar de rotonde en geven een koers op, die dan voor dien dag door de urbane heeren van den *guide* officieel genoteerd wordt.

En dan schryft de toekomstige kooper aan zyn client, dat er heden wel Mookerheide aan de beurs verhandeld is maar tegen den koers 41, gelyk hy uit de officieele koersnoteering ook zien kan. Maar dat er dus voor den koers 38, dien de client wilde besteden,

niet te verkrygen was, en wat of hy er van denken zou, als men nu eens trachtte eerstdaags Mookerheide - een fonds, dat zeer aan te bevelen is en een hoopvolle toekomst heeft - voor 40½, misschien wel voor 40 voor hem te koopen.

Maar, kyk, daar heb je Arend Corbelyn. Hy staat in den hoek van de Unions en schudt met het hoofd, alsof hy er iets uit wilde schudden, alsof hy er gedachten die zwaar waren, uit wilde schudden. Willaerts en anderen, ze hebben hem zulke groote orders doen uitvoeren, dat hy ook voor zich zelf steeds grover is gaan speculeeren. In Unions alleen heeft hy een post loopen van 40.000 dollars nominaal, dus 100.000 gulden. Gekocht heeft hy den 25 Juli tegen den koers van 147½ thans staan ze 125. Alleen die post representeert voor hem een verlies van f 22.500 in een paar weken. En top 17 Augustus zou die koers nog dalen tot 122.

Het was nog eenige dagen voor dien 17en. Corbelyn stond by de Unions. Zyn procuratiehouder kwam by hem, had iets te vragen over een post Koninklyke, of hy koopen zou voor een client of niet. Corbelyn weerde hem af, zei: doe wat je wilt.

Een bediende kwam met een telegram. Corbelyn weerde af, zei: ga naar m'nheer Van Rossum. Dat was de procuratiehouder.

En een van de piccolo's, die by den ingang van de effectenbeurs briefjes en boodschappen van nerveuse outsiders voor op hun zenuwen dansende insidera aannemen, bracht een brief.

- Donder op! Geef het aan m'nheer Van Rossum.

Hy was er niet weg te slaan vandaag van zyn Unions, die daar maar voortdurend aan het afbrokkelen waren.

Van half twee tot den gongslag van kwart voor drie

is dat daar zoo een razen en tieren, een schreeuwen van mannenstemmen, een geroep van: ‘Geef my die!’ ‘Jepse!’ een opteekenen met potlooden in notitieboekjes. En telkens worden groepen om een hoekman kleiner of worden zy grooter; soms, by catastrophen in een fonds, is het of de halve beurs met eenige golfslagen - 't is gebeurd voordat je 't merkt - in een hoek te zamen is gedreven. Stalen zenuwen zyn noodig om daar niet lam geslagen te worden.

En als daar dagen lang de nerveuse spanning niet van de lucht wil, als de opwinding 14 dagen aan één stuk duurt, gelyk dezen keer in de hitte van Augustus, dan treden die menschen, als 's middags te half twee de doodsklok luidt en, de gong slaat, rillend in die bloedzaal.

Den 16en Augustus was de toestand zoo dreigend, dat het Bestuur der Vereeniging besloot, den 17en, een Zaterdag, niet gelyk anders in de zomermaanden geen beurs te houden, maar de vacantie voor dien dag vervallen te verklaren.

Van wie er onder de beursleden niet zelf gedobbeld hadden - betrokken zyn natuurlyk allen by de markt - waren er, die tegen den maatregel bromden; maar toen den volgenden dag, by altyd zinkende koersen, velen, wien het gevaar tot aan de keel zat, zich voor volkomen vernietiging redden konden, zag men, dat de verordening juist was geweest.

Dien Zondag, dien Maandag, dien Dinsdag had Harlebeek geen rust. De beurs was in rep en roer, alles was zenuwachtig; nu was het het moment om een slag te slaan: een valsch gerucht, een paar valsche berichten tusschen die van nervositeit rillende lui gegooid en ze zouden als gekken er invliegen!

In zyn hoofd rumoerden de gedachten, ongeroepen kwamen zy spoken.

Jezus, er aan denken, 'k moet straks Southern leenen, 'k heb verkocht em kan niet leveren. Wat zal Line Coosemans zeggen, als ze 't later hoort van verloofd met Thilde? En Steels moet ik hebben van middag, en Atchisons. Als ze me maar niet doodschiet! En Thilde, wat zal die zeggen, als ze er ooit van hoort. Nu, die hoort er niet van. Ja, ja, kan je niet weten. Die Willaerts! Hy dobbelt als 'n gek, hy wordt nog doodarm. Straks zal hy wel weer op kantoor komen. Of De Waert met me tevreden is als compagnon? 'k Heb nog geen bliksem gedaan, niks byzonders gedaan; 'k moet eens een slag slaan; De Waert moet zien, dat hy goddoom 'n kerel an my heeft, en Thilde ook. Nee, nee, Thilde niet, die heeft daar het rechte oog niet op.

Nog een extra beslommering had hy gehad. De Termondes hadden hem de kamers opgezegd, omdat een familielid by hen in kwam wonen, en den 15en Augustus had Harlebeek moeten verhuizen. En dat geeft, ook als je op gemeubileerde kamers woont, heel wat gedoe, vooral als je een eigen inrichting hebt voor ‘straal op de borst, straal op de buik!, straal op de dit en dat’; want het wegnemen daarvan en het plaatsen in de nieuwe kamers veroorzaakt veel arbeid.

Maar op den 17en Augustus, den zenuwachtigen Zaterdag, waarop de beursvacantie was vervallen, was hy in zyn nieuwe verblyven op orde, en wat dat dus betrof, had hy althans rust, toen hy 's avonds te twaalf uur van Line Coosemans naar huis wandelde.

Ja, ja, die Line was toch een heerlyke meid, zoo week, zoo zacht; Thilde was harder. Maar, jezus, die post Steels... nee, nee, hy wil nou eens 'n oogenblik rust hebben, want de Missouri's... nee, weg ook met de Missouri's... weg met de heele boel... want hy heeft nog niets gedaan, hy moet wat doen, dat De Waert ziet,

dat hy 'n kerel aan hem heeft... 'n kerel, die wat kan, die die heele bende stommelingen n strop om de hals draait, ophangt als 't moet... verdomme hy moet wat doen... 't is nu het moment, zy rillen als ze de stoep van de beurs opgaan, doodsbenauwd voor wat er komen zal; op 'toogenblik kan je hun alles wysmaken wat je wilt; de Santa Parulla's...

Halt, eens even blyven staan! Eens even de hand hier op die marmeren paal voor dit huis leggen, dat koelt af, daar wordt de hand koel op... want de Santa Parulla's... dan kan je denken, als je zoo, koel wordt in de avondlucht en de hand koel is op dat marmer... he ja, 't is lekker koel weer... de Santa Parulla's, da's niet om weg te smyten, dat idee! daar moet-i eens bedaard over nadenken... Even 'n knoop in de zakdoek maken, want je hebt allerlei ideeën in zulke dagen, 'n kop vol ideeën, vooral 's avonds laat, maar al die ideeën, die je zoo 's avonds laat hebt... nee, nu niet langer staan, nu verder wandelen in de heerlyke avondkoelte... die ideeën, die je zoo 's avonds laat hebt, blyken den volgenden dag byna altyd niets waard te zyn; maar dat idee met de Santa Parulla's, daar moet-i morgen eens goed over nadenken... Lekker koel weer nu; by Line kan 't zoo warm wezen; hy wordt vaak zoo warm by d'r, en dat is wel goed voor de transpiratie; want de dokter heeft gezegd: koudwater-therapie, maar elken dag zorgen voor goede doorstraling van de huid... Of-i by Thilde ook zoo warm zou worden?... Want de Santa Parulla's...

Nee, nee, non wil-i dan toch werkelyk niet meer denken en dat alles bedaard uitstellen tot morgen...

Ja, hy weet het wel, dat ze zyn fonds, een der fondsen, die De Waert & Co. in Nederland hebben gebracht, en waarin ze speciaal handelen, waarin ze hoekman zyn,

dat die Santa Parulla's aan de beurs genoemd worden: de Heilige Prullen, of ook kortweg: de Prullen. Maar hy zal ze prullen, hy zal ze goddoom leeren, zyn fonds de Prullen te noemen, hy zal ze...

Nee, nee, dat moet nu toch werkelyk uit zyn; hy mag niet langer meer denken; want dan kan-i van nacht niet slapen... Hy is ook te laat by Line geweest; die Line is zoo warm, zoo week; Thilde is harder... Nee, nee, nu bedaard eens wat naar de lucht kyken... Kyk, daar heb je wolken en daar heb je 'n rossige lucht, haast rood is de lucht... Gek, is-i nu eerst voor Americain? O ja, hy is omgeloopen; hy is over de Stadhouderskade omgeloopen... Nu in Americain 'n kwast drinken, dat is geen kwaad idee; daar word je koel op en bedaard in het hoofd, en als je inwendig warm bent van zoo straks by Line, dan word je daar zoo aangenaam kalm op... Ja, hier in Americain zal-i nu maar eens 'n kwast drinken.

Vier dagen later kwamen de heeren van de beurs in groepjes de stoep op of stonden in groepjes reeds in de zaal te praten. De daling der Amerikanen was voorloopig tot staan gekomen; zy hadden zelfs weer eenige percenten gewonnen. Tal van executoriale verkoopen waren geannonceerd; er werden er weer vele ‘geslacht’.

De gongslag in de rotonde verkondigde het aangaan der beurs. Harlebeek en De Waert zaten in hun nis.

Reeds een tien minuten voor het officieele begin zyn beursteden gekomen en begonnen, gewoon sprekende, zaken te doen. Thans met den gongslag begint in eens een algemeen knetteren van stemmen, een schreeuwen. Maar het schynt toch niet het ware te zullen worden vandaag; het zwelt aan en mindert

weer een weinig; nu en dan klinkt een kreet iets luider.

- Drie stiende jou honderd.

Stiende wil zeggen: zestiende.

Maar reeds hoort ge weer niets dan een algemeen gemurmel; het zal een stille dag worden; dan hoeven de heeren niet te schreeuwen en te tieren, maar kunnen in meer gewoon Hollandsen hun zaken, vriendschappelyk pratende, afdoen.

Doch plotseling klinkt het daar als een oorlogskreet:

- Drie achtste jou honderd! Drie achtste jou honderd! Drie achtste jou honderd! Drie achtste jou honderd! Drie achtste jou honderd! Drie achtste jou honderd!

Wat is dát? Het gemurmel wordt stil daar by den hoek van de Santa Parulla's. De halzen rekken zich. Men kykt elkander verwonderd aan. Want de laatste koers was 42⅞ en een hoekman biedt ze nu, zonder dat er voor zoover men weet iets gebeurd is, aan voor 42⅜.

Een durver schreeuwt:

- Drie achtste my honderd!

- Jepse!

- Ben je bezopen? zegt zyn buurman; d'r moet wat gaande wezen.

- Heb je het dan nog niet gehoord? vraagt Arend Corbelyn, de vriend van Harlebeek, en trekt den linkermondhoek omhoog.

- Wat gehoord?

- Slechte berichten over de Prullen uit Amerika. En de buurman - zonder zelfs te vragen waarin die berichten bestaan, immers het feit dat de hoekman voor ½ minder verkoopt, is het bewys dat ze waar zyn - de buurman, om de 30 Parulla's, die hy heeft, zonder al te groote schade kwyt te raken, schreeuwt:

- 't Kwart jou dertig! 't Kwart jou dertig!

En den durver van zoo pas zit plotseling de schrik op het gelaat en hy schreeuwt:

- 't Kwart jou honderd! 't Kwart jou honderd! En de hoekman:

- 't Kwart jou honderd! 't Kwart jou honderd! 't Kwart jou honderd! 't Kwart jou honderd! 't Kwart jou honderd!

't Is een klein joodje die hoekman, die daar in dienst van De Waert & Co. de Santa Parulla's aanbiedt; maar hy heeft door jarenlange oefening zyn gorgel tot iets als een koperen trompet gemaakt, en alles in het rond hoort op by zyn dezen dag met dubbele kracht werkend snerpend geluid:

- 't Kwart jou honderd! 't Kwart jou honderd! 't Kwart jou honderd! 't Kwart jou honderd!

En links en rechts en voor en achter, over de geheele beurs verspreid, zyn nu de geheime mannetjes van De Waert & Co. bezig en maken er opmerkzaam op, dat de Prullen dalen, want dat er slechte berichten uit Amerika zyn. De een heeft gehoord, dat het eerstvolgend dividend belangryk lager zou zyn, en een ander vertelt weer wat anders. Als het alles waar was, wat zy vertelden, zou het niet eens altyd ongunstig wezen; maar de verhitte hoofden van die nerveuse menschen hooren alleen, dat de Prullen dalen.

M'n Jezus, is 't nu nog niet genoeg? Alle Amerikanen zyn gedaald, de Prullen ook. Moeten die nu nog extra dalen?

En er zyn er, die naar de nis van De Waert & Co. hollen en vragen, of het waar is, dat er slechte berichten over de Prullen zyn. En Harlebeeki antwoordt, dat hy persoonlyk geen slechte berichten heeft ontvangen...

Nu ja, hy houdt zich van den domme, 't is zyn fonds; dat spreekt.

... Maar dat het inderdaad schynt, dat er slechte berichten zyn gekomen.

Nu ja, als hy dat zegt, dan is 't natuurlyk waar.

En alles klampt samen om het kleine joodje, om den hoekman van de Parulla's; als het water, dat door een windhoos rond één punt wordt saamgedreven, zoo wordt de halve beurs rondom dat eene punt gestuwd, rond dat joodje van de Parulla's, want byna allen hebben ze van dat gokfonds.

En het geschreeuw gaat voort:

- 't Kwart jou honderd!

En de geruchten gaan verder!

En een totaal wild aanbod begint, en de daling gaat door.

Daar schreeuwt er een:

- Een en veertig jou 50! Een en veertig jou 50!
- Veertig zeven achtste my 10!
- Jepse!

En de hoekman:

- Zeven achtste jou 100! Zeven achtste jou 100! Zeven achtste jou 100!
- Zeven achtste my 10! Zeven achtste my 10!
- Jepse!

En Arend Corbelyn kort daarna:

- Drie achtste my 30! Drie achtste my 30!
- Jepse!

En de hoekman:

- Drie achtste jou 100! Drie achtste jou 100! Drie achtste jou 100! Drie achtste jou 100! Drie achtste jou 100!

En de stille agenten van De Waert & Co. werken verder en blazen verder de geruchten aan zonder zwaarte. En groote hoeveelheden gooien ze op de markt om den koers naar beneden te helpen. En de Parulla's

dalen, kelderen. In een half uur tyds - o, die De Waert had flinke agenten, hy werd goed bediend, hy was een koopman - in een half uur tyds daalden ze van den koers van den vorigen dag, 42⅞, tot 38.

En al wat door de verhitte hoofden der beursspeculanten, lam geslagen als ze waren door de groote verliezen van den laatsten tyd, in wanhoop op de markt werd gegooid, dat werd voor de lage pryzen ingekocht door De Waert & Co.

Toen kwart voor drie de gongslag dreunde, was de beurs geplunderd door De Waert & CO.

Als gemeene kerels waren De Waert en Harleb eek op de beurs gekomen, als tuchthuisboeven gingen ze naar huis.

Als tuchthuisboeven, die geen Officier van Justitie by de lurven kan krygen.

Als inbrekers in brandkasten, maar altyd binnenskamers, zoodat door de vaderlyke zorg van het gemeentebestuur van Amsterdam plus de vriendelykheid van het snuggere en nooit zyn tyd verbeuzelende ventje, dat in Den Haag woont en De Wetgever heet, geen politieagent in dat schoone lokaal met de hoeklui en de valsche koersen en de tuchthuisboevenstreken binnen mag komen, en als hy er zou mogen komen!, toch niet zou weten, wat hy zou moeten doen.

Twee dagen later was er door telegrammen uit New-York aan de beurs bekend, dat er ten aanzien der Parulla's niets byzonders was voorgevallen, en dat men dus bestolen was.

Dien dag reisde De Waert tot Maandagmiddag naar Baarn. Want daar heeft hy een vorstelyk buiten, waar op grasperken als van fluweel de schoone bloemen in hun pronk staan, waar onder olmen en dennen en rooden beuk de waterval ruischt, een uitverkoren oord om te denken aan al, wat schoon en edel en goed is.

VIII.
Het meesterproefstuk van een ouden jobber.

Hoe kunt ge zorgen, dat je kleinkind, 't welk van je palfrenier by je dochter in den groei is, wettelyk een echt kleinkind wordt, zonder dat je palfrenier toch eigenlyk je schoonzoon wordt?

Dit was het vraagstuk, dat Gys de Waert, na indertyd door haar moeder de historie van Lize te hebben vernomen en haar, toen zy op haar kamer zyn knieën wilde omvatten, geschopt te hebben, bij den terugtocht met zyn vrouw naar de huiskamer dadelyk helder voor zich zag en snel als het licht van den bliksem had opgelost.

Dat is te zeggen in zyn veel omvattend brein; want de practische oplossing moest nog komen.

En die oplossing was een meesterstuk, iets wat een gemoedelyk mensch niet zou kunnen verzinnen, maar alleen, ootmoedig voor de sluwheid van den jobber zyn reverentie makend, neer kan schryven, gelyk hy het van hem gezien heeft.

Ver van alle dobbelspel, ver van de doodsklok van het Damrak, van de Woutersen en de Neerdyks, die steeds meer verwaarloosd om de beurs zwierven, van

de Dries Corbelyns, wien de lynen der smart het gezicht doorgroefden; ver van de geruchten over dié had zich opgehangen en dié zich verdronken en dié zich vergiftigd en dié zich een kogel door de hersens geschoten, rustten inmiddels Willem en Lize in Keulen aan den kalmen Rynstroom uit van de stormachtige gemoedsbewegingen van voorheen.

Mevrouw De Waert had hen naar daarginder gebracht, en Willem had onder het opzicht zyner bernmnenswaarde schoonmama voor den eersten keer in zyn leven eerste klasse gereisd.

Onderweg had hy veel te kyken gehad; want alles was thans, nu hy schoonzoon van m'nheer De Waert was, zooveel schooner dan op den dag, toen hy, vol zorgen nog, zyn ouders bezocht. En als een hondje in een rytuig, dat van het eene raampje naar het andere springt om de straten in de stad en de hondjes in de straten goed te kunnen zien, zoo ook, al was het op minder beweeglyke wyze, keken zyn oogen begeerig naar buiten, toen hy daar in Duitschland, in het vreemde land, van uit het portier de vreemde huizen en vreemde landouwen zag.

De gesprekken onderweg waren niet zeer levendig; mevrouw wenschte dien mosterdjongen naar de Mookerhei; als hy haar ‘mama’ noemde, keek zy hem giftig aan, en Lize was gedrukt door de tegenwoordigheid harer liefderyke moeder.

Tegen den avond in Keulen gekomen, stapten zy af in het Domhotel en dineerden op hun kamers, waaruit Lize begreep, dat mama zich niet met Willem in de restauratie-zaal wilde vertoonen.

Den volgenden morgen - De Waert had in Nederland de annonce reeds voor haar klaar gemaakt - verzond mevrouw door den portier van

het hotel een advertentie aan de ‘Kölnische Zeitung’, waarin kamers met pension werden gevraagd voor een getrouwd paar. Toen zy daags daarna daarop brieven had ontvangen, ging zy alleen in een droschke er op uit - die zoon van een mynwerker had er niet mee te maken, terwyl Lize natuurlyk goed moest vinden, wat *zy* goedvond - en huurde drie kamers.

Lize voelde zich verlicht, toen haar moederlyke vriendin vervolgens was vertrokken. Maar de rechte vreugde, dat zy uit haar benarden toestand van maandenlange doodszorgen gered was, wilde niet komen.

Door de snibbige uitvallen al die dagen lang wanneer Willem er niet by was, de steken onder water wanneer hy er wel was, had zy gezien, wat zy al lang vermoed had, dat al dat lief doen van voor haar huwelyk maar schyn was geweest. En zy vreesde iets onbekends, iets nevelachtigs, een fantoom, dat zy niet zag, maar dat haar op een goeden dag neer zou werpen.

Willem had ook gemerkt, dat de volle moederlyke vreugde aan den nieuwen zoon nog niet aanwezig was; maar hy schreef dit toe aan de vreemdheid van het geval, aan het zonderlinge van den casus, en dacht er niet aan, achter de vroegere vriendelykheid iets onheilspellends te zoeken.

En toen mama vertrokken was - hy had aan het station recht hartelyk ‘Dag, mama!’ gezegd, maar zy had niet geantwoord - vergat hy door het nieuwe van zyn leven, van zyn gansche omgeving, van zyn geheele zyn spoedig alle wolken en werd hy een opgeruimde jongen, vroolyk zooals hy nog nooit was geweest.

En wat was dat komiek de eerste dagen, dat hy maar altyd zooveel geld op zak had; want Lize had hem al het geld gegeven, dat zy van mama had gekregen. Aan het drinken van een glas bier, of ook twee, zag

je niet eens dat het minder werd. Gek geld, daar in dat vreemde land; hy had er eerst op moeten studeeren; marken, tweemarkstukken, driemarkstukken, tien en twintig mark; die twee laatsten waren mooi, dat was goud. En, gut ja, kwyt kon je 't wel raken; dat ging weldra toch veel vlugger dan-i gedacht had. Als je 'n dro'schke nam - zoo noemden ze hier 'n aapje - en eens rondreed door de stad, of als je - o ja, dat vond-i heel aardig - op de Rynbooten naar Re-magen voer en daar voor het hotel op het terras lekker dineerde, dan ging maar altyd door de portemonnaie open en dicht.

Lize had zich de eerste dagen soms een weinig gegeneerd. Het was haar, of de menschen het zien konden, dat Willem vroeger in eenvoudige omstandigheden geleefd had. En dat ze konden merken, dat hy weinig had geleerd, omdat hy immers het Duitsch niet kende. Maar dat viel zeer mee; want het weinige, dat zy zelf ervan wist, had hy spoedig van haar geleerd, doordat hy zich les door haar liet geven by het lezen van couranten en boeken. En daar zyn voorkomen - hy was door den kleermaker volkomen een heer geworden - hem door de kellners met ‘Herr Doctor’ deed aanspraken, en als de fooi wat goed uitviel, met ‘Herr Baron’, dacht zy er aan, of zy later maar niet het best zouden doen, altyd hier in dit vreemde land te wonen, waar niemand het verleden kende.

Maar die zorg voor iets onbekends, voor een dreigend fantoom, die bleef.

Aan den anderen kant, zy moest toch bekennen, dat mama in éen opzicht heel lief voor haar was geweest. Mama had gezegd, dat zoo'n bevalling soms niet zoo'n kleinigheid was, en dat zy daarom, als de tyd begon te naderen, dus midden September, weer hier in Keulen

by haar zou komen en blyven zou, totdat alles voorby was.

Zy was mamaatje schreiend om den hals gevallen voor die onverdiende liefde, en mama had haar wel afgeweerd, toen zy haar wilde zoenen, maar zoo was mama altyd geweest, niets voor het uiterlyk. Maar innerlyk was zy toch heel lief, dat bleek hieruit.

Zoo waren er wolken, maar zoo was er toch ook zon in het maanden lang geplaagde hoofd van de wat domme en zeer zwakke maar ook zeer lieve Lize, van de zwaklieve, domlieve Lize.

Zeker, zy voelde het heel erg, dat zy een misstap begaan had, en dat zy later, als zy met Willem weer in Nederland zyn zou, veel terugzetting van den kant harer vroegere bekenden zou moeten verduren. Zy voelde helder, dat papa en mama in zooverre gelyk hadden, dat dit om allerlei nevenomstandigheden geen gewenscht huwelyk was. Ja, zy betrapte zich op de gedachte, dat het beter ware geweest, als dit alles nooit gebeurd was en Willem nooit by hen was gekomen.

Maar och, hy was 'n lieve jongen; hy deed alles, wat haar oogen verlangden. Vroeger tehuis... o, als zy er aan dacht! het was een heel naar leven geweest; zy had alles moeten doen, wat mama commandeerde, wat vader wilde; den heelen dag had zy voor dienstmeid moeten spelen. En thans kon ze niet opstaan voor 'n lucifer om het gas aan te steken, of Willem was haar al voor en stak zelf het gas aan, en bracht haar heur haakwerk of de courant als ze lezen wilde, of 'n boek. Ja, zy zou het makkelyk met hem vinden. En dat was veel waard. Je zag zooveel huishoudingen, waar de man voor de vrouw als 'n tyran was, waar de vrouw voor asschepoester speelde, voor erger dan dienstmeid, want 'n dienstmeisje kan althans wegloopen, als het haar te grof wordt.

Zy zou dus maar tevreden zyn. En dat wilde zy ook; van haar kant wilde zy er naar trachten, ook voor hem hun samenzyn aangenaam te doen wezen.

In den eersten tyd maakten zy nog al eens tochtjes, die meestal daarin bestonden, dat zy op een Rynstoomboot gingen en tot Remagen voeren, waar het hotel was met het mooie terras aan den groenen stroom, of tot Königswinter, waar de Drachenfels hoog omhoog schoot in de lucht. Des avonds in schemerdonker voeren zy terug.

Tweemaal ook maakten zy den Ryntocht op de boot mee tot Bingen en bleven daar des nachts. Lize was op doorreizen naar Zwitserland vroeger al eens hier geweest. Maar voor Willem was die gezwind stroomende rivier, tusschen hooge bergen voorwaarts ruischend, waren die bergen met druivengaarden en droomende ruïnen iets nieuws als uit een vreemde wereld.

En toen zy des avonds in schemerende donkerten op de zacht glydende boot tusschen die rotsen doorvoeren - telkens als midden op een meer waren zy met hooge rotsmuren om hen heen, en dan maakte het vaartuig een wending, en weer in een ander schemerend meer van rotsen waren ze - toen zaten zy op een bank voor op het schip naast elkander en zagen vooruit in den donkerenden schemer, en Lize was ver van alle wereldsch gedoe en had Willem heel lief.

Later gingen zy om Lize niet meer zoo ver van huis. Toen ging Willem soms ook alleen eens uit wandelen in de stad. En hy verwonderde zich, dat de menschen op straat geen kabaal maakten en in de cafés niet joolden en schreeuwden, maar dat allen zich behoorlyk gedroegen en als zy zongen, ordentelyke, zelfs zonder uitzondering zeer schoone liederen zongen. En dat hy geen dronken lui zag. En dat de schoolkinderen,

als zy uit school kwamen, ordelyk naar huis gingen, en er blykbaar niet aan dachten, naar voorbygangers met paardenvygen te werpen of rytuigen met steenen te begooien. En dat de soldaten op behoorlyke wyze hun officieren groetten en niet, gelyk in Holland, met slenterende beenen en krommen rug en den linkerarm slap neerhangende en den rechter zoo'n beetje in de hoogte, zoodat je vragen kunt: ‘Groet dat stuk lamstraal hem nou of groet-i hem niet?’

En 's Zondags, dan gingen die menschen uit, in groote scharen, vrouwen en mannen, met banieren en bloemen en groen, muziek voorop, om verre tochten te maken, eerst op de Rynbooten, dan de bergen in.

En alles ging genoegelyk en was vol orde, eenvoudig doordat zy van nature de kunst verstonden om ordelyk vroolyk te zyn.

En Lize, als Willem eens alleen uit was gegaan, vond het tehuis op haar kamers wel prettig. Zy woonden by een beschaafde dame, de weduwe van een officier; die had uit den ietwat zonderlingen toestand van het getrouwde paar wel het een en ander begrepen maar was te kiesch om vragen te doen. Willem had in den beginne, tot pret van Lize, geprobeerd haar duidelyk te maken, dat hy Zuydam heette, maar dat was niet gelukt; zy noemde hem ‘Herr Zoidam’ en kon den Holiandschen klank niet uitspreken.

Inmiddels spraken Willem en Lize er soms eens over, waar zy nu later in Nederland wonen zouden. Papa en mama De Waert hadden gezegd, dat er voor hun terugkomst ergens op een dorp een villa zou worden gehuurd en gemeubileerd.

- Daar hebben zy dan, had De Waert tot Willems ouders gezegd, zoodra zy komen, maar in te trekken.

Maar verder hadden zy niets vernomen; want in de

korte briefjes, die Lize van mama ontving, wanneer zy geld zond, werd er niet over gesproken.

Thans had mama bericht gezonden, want het liep tegen het midden van September, dat zy weer te Keulen by hen zou komen, en zoo zeide Willem tot Lize, dat zy nu, wanneer mama er zyn zou, er maar eens naar moest vragen.

Doch de vrees voor het dreigende hield haar terug.

Zoo werd dan einde September het kindje geboren, zonder dat de ouders wisten, waar zy weldra zouden wonen.

Het was een meisje en Lize had daarom mama gevraagd, of het naar haar mocht worden genoemd. Eerst had zy geweigerd, maar toen Lize weenend zei, dat het dan naar de moeder van Willem moest heeten, antwoordde de lieve vrouw, dat ze dat in geen geval wilde, dan maar liever naar haar.

Na de bevalling sliepen ze in de drie ineenloopende kamers van Willem en Lize in deze volgorde: in de middelste mevrouw De Waert, in de kamer aan haar eene zyde Lize met het kindje, in de kamer aan de andere zyde Willem.

De deur tusschen de kamers van mama en Lize stotnd steeds open, en ook toen Lize reeds beterende was, wilde mama haar zoo noodig dadelyk kunnen assisteeren, en mocht de deur niet gesloten worden, zoodat Willem niet in de kamer zyner vrouw kon komen, of schoonmama was er ook.

En toen Lize weldra voldoende hersteld was om weer te kunnen reizen, zei mama op een dag tot haar en Willem, dat m'nheer naar 'n villa voor hen gezocht maar by haar vertrek er nog geen had gevonden, en dat zy vandaag bericht had ontvangen, dat hy ook nu nog niet was geslaagd. Willem zou dus

maar - hier had hy wat reisgeld - naar z'n ouders gaan en daar de paar weken blyven, totdat zy een villa zouden hebben gevonden. Lize met het kind, zei ze voorts, ging natuurlyk met haar mee naar Holland.

Willem vond de schikking niet prettig, maar in het zoeken van een villa was hy geen deskundige; hy geloofde gaarne, dat zoo iets niet altyd zoo effen en glad ging. En Lize vond het iets droefgeestigs, dat ze daar alleen in het ouderlyk huis terug zou komen, thans met een kindje en zonder haar man. En zy waagde het zelfs, toen zy een oogenblik later met mama alleen was, iets dergelyks te zeggen, en het verzoek te doen, haar liever zoolang met Willem in Keulen te laten. Maar mama antwoordde:

- Zoo als ik daar zei, gebeurt het!

Den volgenden dag spoorde Willem naar Hamborn, naar zyn ouders, honderd gulden op zak, en Lize reisde met haar kind en haar moeder naar Holland terug.

Nog denzelfden avond reden de twee dames met het kindje in de landauer van Gys de Waert - Nelis met den nieuwen palfrenier op den bok - van het station te Baarn in een half uur rydens naar de vorstelyke buitenplaats midden in de Baarnsche bosschen.

En daar werd Lize door haar moeder opgeborgen als achter slot en grendel.

Want wel mocht zy een weinig roindloopen - haar moeder hield haar trouwens vooreerst in het oog - maar verder dan de niet sterke voeten haar en haar kind dragen konden, zou zy niet hebben kunnen komen: geld kreeg zy niet. Weldra kwam er een brief van Willem, maar de moeder onderschepte hem. Het wyf had dezen zomer nieuwe dienstmeisjes ge-

nomen en had verordonneerd, dat alle brieven, die kwamen, aan haar moesten worden gebracht. En Nelis, den koetsier, had zy bevolen, brieven van de jonge mevrouw niet op de post te bezorgen, maar aan haar te geven.

Zoo kwam het, dat Lize van Willem niets hoorde, zelfs geen antwoord kreeg op hetgeen zy schreef.

Inmiddels vroeg de Jieve moeder aan ‘de jonge mevrouw’, of haar man niets van zich liet hooren, en toen Lize schuchter ineengedoken zeide van neen, hernam het wyf, dat hy zeker op een ryke betrekking uit zou zyn en zyn vrouw met dit nieuwtje zou willen verrassen.

Een sterke wil wordt door het verzet krachtiger; een menschje met een zwakken wil hoeft, door wie er sterker is, slechts met brutaalheid gecommandeerd te worden, en de weinige kracht, die er was, verdwynt.

Lize was onder het sarren en kwellen van het schepsel, dat zy haar moeder moest noemen, in weinige dagen tot een geslagen wezen geworden, dat willoos deed, wat bevolen werd; dat weldra, toen ook Gys ide Waert uit Amsterdam voor eenige dagen overkwam en kwelde en bulderde, uren aan uren met ihaar kind op haar kamer zat om aan de pynigingen te ontkomen.

Om te ontkomen aan vader en moeder en aan de gniffelende gezichten der dienstmeisjes. Want die hadden weldra van Nelis gehoord, wat er met de jonge mevrouw was voorgevallen. En zoo iets is zoo erg aardig; daar moet je toch om lachen, dat zoo'n voorname dame met 'n palfrenier... God, god, dat is zoo aardig! Want zelf, nu ja, als zy met 'n jongen uit waren en ook als ze 'n paar dagen later weer 'n andere jongen hadden, dat spreekt, dat spreekt

van zelf, 'n mensch is niet van steen... Maar zoo'n voorname dame!

Het kwellen der ouders, het gniffelen der booien, Lize ontvluchtte het, zooveel zy kon. Maar van weggaan kon geen sprake zyn; zy had geen penning op zak, zou nergens een cent hebben kunnen verdienen, zou geen spoprkaartje hebben kunnen betalen, geen voedsel voor haar en haar kind onderweg. Zulke ‘voorname’ jonge dames zyn de meest hulpbehoevende wezens, zyn, wanneer haar ouders op een Gys de Waert en zyn vrouw gelyken, de volmaakte slavinnen dier puders, nog meer dan de zoons.

Zy kunnen slechts van éen hoop leven: den dood dier ouders, want dan erven zy en zyn slavin af. En die hoop leeft dan ook in tal van dergelyke jonge hoofden.

Willem was inmiddels in Hamborn by zyn ouders en teerde van zyn honderd gulden als een muis van zyn kaasje. In de eerste dagen vond hy het vreemd, dat hy geen bericht ontving, vervolgens nog vreemder, dat er zelfs op zyn eigen brieven geen antwoord kwam.

Toen het eenige dagen zoo aanhield, besprak hy het zonderlinge geval met vader en moeder. Die begrepen het ook niet. M'nheer De Waert zou zeker een villa nog niet hebben gevonden, maar waarom of dan Willems vrouw niet schreef? Dat de heer De Waert met zyn schynheilige aanhalingen uit den Bybel eenvoudig als een beursploert gelogen had, kwam in die hoofden niet op. Kwam ook nog niet in Willem op.

Maar eindelyk hield hy het niet meer uit en reisde hy voor het restant van zyn geld naar Amsterdam.

Hy ging logeeren by Arie, en den volgenden dag

was hy aan het bankiershuis van Gys de Waert en vroeg den met gouden tressen bekransten portier, of m'nheer De Waert was te spreken. De portier antwoordde, dat m'nheer De Waert gelast had, als hy mocht komen, hem te zeggen, dat de heer De Waert nu niet en nooit meer voor hem te spreken was.

Thans begon Willem de zaak dan toch duidelyk te worden en begon hy te begrypen, dat Alida gisteravond gelyk had gehad.

Hy deed dan ook, wat zy en Arie hem reeds hadden geraden, en hy ging naar een advocaat.

Maar alvorens te kunnen adviseeren, zei deze, moest hy eerst de huwelyksche voorwaarden lezen; hy zou daarom schryven aan den notaris in dat stadje in Noord-Brabant, waar ze getrouwd waren, en dan verder met Willem spreken.

Notarissen zyn verplicht, wanneer zy voor twee partyen een contract maken, neutraal te zyn en aan beide partyen goeden raad te geven. Gewoonlyk evenwel geven zy alleen raad aan dengene van de twee, die de rekening betaalt. Dit is gewoon menschelyk en dan ook zeer gemeen.

De notaris, die de huwelyksche voorwaarden had gemaakt, had met de belangen van Willem geen rekening gehouden, had enkel gezorgd voor den goed betalenden De Waert.

Toen Willem dan ook weer by zyn raadsman kwam, vernam hy, dat hy een groote fout had begaan door zulke huwelyksche voorwaarden te teekenen. De advocaat zei, dat hy niets voor hem doen kon. Zyn vrouw hoefde geen penning voor de huishouding by te dragen, en hy zelf kom evenmin van De Waert iets eischen. Liep zyn vrouw dus: van haar ouders weg, en kwam zy by hem, dan hadden zy niets, dan

wat hy verdiende. Kwam zy niet, dan was er geen middel om haar daartoe te dwingen. En wat zou hy in zyn omstandigheden daaraan ook hebben? Zyn kind kon hy opeischen, maar dan moest hy er zelf voor zorgen.

Maar het kind opeischen, dat het by de moeder veel beter kon hebben dan by hem, wilde Willem natuurlyk niet.

- Wat voor u in rechten gedaan kan worden, is, zei de advocaat, dat uw vrouw gesommeerd wordt, by u te komen. Komt zy dan, niet, wat onder de gegeven omstandigheden wel als zeker mag worden beschouwd, dan kan thans scheiding van tafel en bed voor u worden gevraagd en na vyf jaar volledige scheiding. Ik zei, dat dit voor u kan worden geeischt, maar daarmee wil ik natuurlyk niet geacht worden aan te raden, dat u het dadelyk doen zoudt. Daarover moet u met u zelf te rade gaan.

De advocaat vond het erg jammer, dat Zuydam niet voor het teekenen der huwelyksche voorwaarden iemand geraadpleegd had; zoo iemand zou hem dan geraden hebben, andere voorwaarden te eischen, en die kerel van de beurs, gelyk de advocaat zeer oneerbiedig den voornamen De Waert noemde, had hem niet kunnen beetnemen.

- Och, zei Willem, hy was zoo vriendelyk en hy deed tegen m'n ouders zoo vroom.

- Dat had de jobber goed overlegd. Die vriendelykheid moest dienen om u en uw ouders niet op het denkbeeld te doen komen, naar een raadsman te gaan. Daarom moesten ook uw ouders uit Duitschland overkomen. Want uw vader had by een notaris daarginder schriftelyk toestemming voor het huwelyk kunnen geven en een volmacht kunnen verlyden,

waarin hy iemand machtigde de huwelyksche voorwaarden voor hem te teekenen. Maar dan had die notaris daarginder in Duitschlalnd die huwelyksche voorwaarden gelezen, en dan zou hy stellig het een en ander aan uw vader hebben gevraagd, want de notarissen in Duitschland zyn bovendien nog advocaat, en die advocaat-notaris zou zonder twyfel geadviseerd hebben, dat andere eischen moesten worden gesteld.

Willem wandelde terug naar de eenvoudige woning van broer Arie met een heel ander gevoel, dan toen hy op het mooie terras voor het hotel in Remagen aan den vlietenden groenen Rynstroorn zat, en de kellners hem ‘Herr Baron’ noemden.

Thans was alles hem duidelyk. Hy begreep, hoe ze daar op de eenzame villa ini Baarn z'n brieven wel zouden verdonkeremaand hebben en Lize's brieven aan hem evenzeer.

Maar wat kon-i doen? Daar heen gaan? Hy zou haar toch niet te spreken kunnen krygen. En al sprak-i haar? Ze zouden geen geld hebben om van te leven, geen dag!

Een betrekking zoeken en haar dan halen? Onzin! Dat was onmogelyk. Een meisje, dat daar in die rykdom groot is geworden, kan niet leven als de vrouw van 'n koetsier of iets dergelyks.

Maar 'n betrekking moest-i hebben; dat was duidelyk; want hy wilde natuurlyk niet Arie en Alida ten laste vallen.

En hy zocht in de bladen naar annonces, en hy bood zich aan op elke advertentie, waarin een palfrenier of huisknecht of koetsier werd gevraagd. Persoonlyk ging hy er heen. Maar waar hy ook kwam, overal was het antwoord - want de historie van

hem en Lize de Waert was natuurlyk langs de Amsterdamsche grachten van huis tot huis getelephoneerd - overal was het antwoord:

- Het spyt my zeer, maar de schoonzoon van m'nheer De Waert kan natuurlyk niet by my aan tafel bedienen.

IX.
De Kimberleys en October.

Terwyl Willem en Lize aan den Rynstroom hun kortstondig geluk genoten, hadden de goden Snaai en Gap, de christelyk-joodsche opvolgers van den heidenschen Mercurius, hun roofklauwen weer naar het inationale vermogen van Nederland uitgestrekt. Want met de Maartsche dagen en de paniek van Augustus en het bedrog met de Santa Parulla's van De Waert & Co. was het zwendeljaar nog niet ten einde: er vplgden nog in September de instorting der Kimberleys, in October een derde Amerikaansche plunder-manipulatie aan de beurs te New-York.

En toch was het, zonder deze twee nieuwe rampen, reeds genoeg.

In den aanvang van September, iri het blad van den 6en, kon men in de 'Nederlandsche Financier en Kapitalist' lezen: 'Lam geslagen als de Nederlndsche speculant op het moment is, moet hy inzien, dat hy zich zelf niet redden kan. Zyn lot zal geheel worden beslist door de hoogere machten in Wallstreet.'

Dat is weliswaar een rhetorische wending. Want zyn lot wordt altyd door Wallstreet beslist, en zich zelf

redden kan hy nooit; dat kan hy zoo min als een muis in een draaikolk. Het zou een zonderlinge vertooning worden, een groote-brillante-gala-elite voorstelling, om met Carré te spreken, wanneer de Amsterdamsche heeren aan hun beurs een edict aanplakten, waarin zy den volke kond deden en te weten, dat zy vandaag den heeren in New-York mores zouden leeren; dat zy zich zelf zouden redden, en hun eigen lot zouden beslissen. De hond kwispelt wel met den staart, maar het zou een zonderlinge inval van den staart zyn, wanneer hy ook eens met den hond wilde kwispelen.

Doch de eigenlyke bedoeling van den schryver, dat de Nederlandsche speculant door de Harrimans en de Rockefellers bont en blauw was geslagen, was juist. Wat die redacteur niet weten kon, wat geen sterveling kon weten dan die valsche munters en struikroovers zelf, dat was, dat zy in October nog een weinig verder zouden gaan: toen sloegen zy dien Nederlander niet meer lam; zy hingen hem op, zy schoten hem dood, zy verzopen hem.

De gruwelyke reeks van zelfmoorden van lui, te onnoozel om in te zien van welk hemelschreiend bedrog, van welke bandieten daarginder, van welke zwarte bende in Amsterdam zy de slachtoffers zyn, was aangevangen.

Maar niet alleen van Amerika uit verstaat men het, den Nederlander in het graf te jagen: dat verstaat ook Transvaalsche vroomheid gesecondeerd door Nederlandsche rechtschapenheid.

Dries Corbelyn had in Augustus aan de Amerikanen groote bedragen verloren. Hy had een zeer gevoelige natuur, en het leed sloeg hem dubbel.

De dagelyksche opwinding vrat aan zyn gestel. Een

algemeene moeheid kwam over hem. Hy voelde zich rillerig, schrikte by elk geluid, zei tehuis, ze zouden toch zachter praten, ze schreeuwden tegenwoordig zoo.

Het eene plan volgde op het andere in het verhitte hoofd om het verlorene terug te erlangen. En hy deed, wat de menschen in zulke gevallen byna altyd doen: in plaats van schoon schip te maken, en het restant van hun vermogen in veilige haven te brengen, gaan ze steeds maar verder, en koopen ze fondsen, die juist het tegendeel van zeker en zoo speculatief mogelyk zyn, die door de een of andere catastrophe heel laag staan maar de hoop laten, dat ze weer tot hoogen koers zullen ryzen en zoo met één slag het verlorene terug zullen geven.

Een derde van zyn vermogen was weg. Dit was hem langzamerhand duidelyk geworden. Hy had by de f 30.000 verloren. Jawel, maar hy had ook eens f 7.000 gewonnen. Vergeet dat niet! Als de kans keert, ben je er in eens weer bovenop. De heele kwestie komt daarop neer, of je aan de goeie kant bent. En dat is probeeren. Je kunt het niet zeker weten. Voor een deel is 't probeeren. Maar nu had-i tot nu toe altyd Amerikanen gehad; als-i 't nu eens met wat anders probeerde. Als-i nu voor 't restant van z'n vermogen, voor de resteerende f 57.000 eens allemaal Kimberleys kocht! Niet op prolongatie maar voor z'n eigen geld! En in eens voor de heele 57 duizend! Die Kimberleys stonden op 't oogenblik een goeie 75! En in Februari van dit jaar hadden ze gestaan 230! Lieve god, als hem dat gebeurde, dat-i die nu kocht, en dat ze dan weer zoo omhoog gingen. Laat eens zien! 75 wordt 230, wat wordt 57 duizend?

En hy rekende het uit op een papiertje.

Heere, Heere! Dan werden zyn 57 duizend gulden

175 duizend! Honderd vyf en zeventig duizend! Als dat eens gebeurde! Dan moest hy voor dat kleine verliesje met de Amerikanen dankbaar zyn; want dan was dat de oorzaak geweest, dat hy thans naar de Kimberleys was overgegaan. En die moesten toch wel goed zyn! Want de lui hadden allemaal Kimberleys! Overal in de stad hoorde je er over praten. Je hoorde er over praten op de trams. En de burgemeester was commissaris van de Transvaalsche Bank, die de Kimberleys had aangebracht. En de burgemeester zal toch niet in zoo'n bank zitten, als die verkeerde zaken aanbrengt. Verdomd, hy was 'n ezel geweest, dat-i daar niet eerder aan had gedacht! Die Kimberleys móesten goed zyn. Dáarom had de heele stad ze! Daar moest-i toch eens met Harlebeek over spreken. Neen, nu van middag ging het niet meer: 't was na beurs en dan had Harlebeek te veel te doen. Maar daarom zou-d-i eens gauw nog naar broer Arend gaan en by hem in Van Oss' Effectenboek lezen, wat er over de Kimberleys stond.

Broer Arend was niet op zyn kantoor; de procuratiehouder zei, dat hy na de nabeurs nog voor zaken uit was gegaan, maar in waarheid zat hy in het lokaaltje van Wynand Fockink om zich met eenige bittertjes te kalmeeren.

Nu, dat hinderde niet, antwoordde Dries; hy wou alleen maar Van Oss' Effectenboek even inzien.

En hy maakte het zich gemakkelyk op een kantoorstoel, lei Van Oss voor zich op den lessenaar en las aandachtig.

***

Hy las van een Transvaalsch boertje Theron, dat een lap grond 25 myl ten Westen van Kimberley had

bezeten. Het boertje had beweerd, dat er diamanten in zaten en had op die wyze getracht, zyn niets waard zynde woestenygrond duur te verkoopen. Maar de gegadigden, die gekomen waren en den grond hadden onderzocht, hadden het boertje eens aangekeken en dan gezegd, dat er geen diamanten van eenige beteekenis in zyn schoone bezitting zaten, dat die althans de kosten van ontginning op geen voeten of vamen na zouden dekken.

En daar zy dus niet kochten, en het boertje toch graag geld wou zien, vereenigde hy zich met eenige andere heeren, waaronder eene mynheer Crook, alsook de heeren Baerveldt, directeur, en Prior, adj. directeur voor Zuid-Afrika der Transvaalsche Bank- en Handelsvereeniging. De heer Crook onderzocht den grond van het boertje, beweerde dat er diamanten in zaten en maakte daarvan een rapport op met berekeningen en oordeelvellingen.

Toen richtten de heeren te Johannesburg een maatschappy op, de ‘Kimberley West Diamond Mining Co, Ltd.’, met **£** 350.000 kapitaal. Het boertje en Crook en de aridere heeren kregen voor hun inbreng aan woestenygrond **£** 201.500 in aandeelen uitgereikt en voorts **£** 11.000 in contanten voor oprichtingskosten uitbetaald.

Een mooie zaak!

Op 27 Juni 1905 werden de aandeelen door de heeren Dunlop & Van Essen en Th. Gilissen ter beurze van Amsterdam geïntroduceerd.

Zy vertoonden daarby aan de goklustige Nederlanders een prospectus met bylagen: het rapport van den heer Crook - een zelfgemaakt rapport over zyn eigen koe! - en een ‘gedocumenteerd schryven’ van de Transvaalsche Bank en Handelsvereeniging te Amsterdam,

geteekend Mr. H. Cosman, waarin deze de gedenkwaardige woorden sprak: ‘Wy zyn overtuigd hier met een mooie zaak te doen te hebben.’

Dries Corbelyn las daar op zyn bureaustoel het rapport van den heer Crook, niet opgewonden geschreven, niet hoogdravend, neen kalm, bedaard. Maar met cyfers, weet je! Gedocumenteerd!

En Mr. Cosman zei in zyn schryven:

‘Onder persoonlyke leiding van Dr. Crook’...

De man rapporteerde over zyn eigen koe! Wat wil je meer? De man liet aan de Nederlanders een zelfgemaakt rapport zien over zyn eigen koe! Wat wil je meer? Mr. Cosman en de Transvaalsche Bank sturen naar een gesticht voor idioten, wie nog meer wil.

‘Onder persoonlyke leiding van Dr. Crook zyn van 30 April tot 8 Mei 1905 869 loads als proef gewasschen. Zy hebben 75½ carat diamanten opgeleverd ter waarde van’ enz.

En de heeren Dunlop & Van Essen en Theodoor Gilissen, begeerig naar meerdere kennis van de Theronmyn, hadden aan Mr. Cosman een briefje geschreven, en die had onder andere geantwoord:

‘Uit de berekeningen van Dr. Crook volgt, dat, by opbrengst van 10 carat per 100 load à 35 sh. per carat, daarop een winst van circa £ 10 wordt gemaakt. Op deze basis is een dividend van 25 % geen onbereikbaar ideaal, en naarmate de vondsten grooter zouden worden, verbeteren de uitkomsten naar evenredigheid.’

Als je meer diamanten vindt, verdien je meer! Mr. Cosman is een financieel genie! Men hoort en ziet by zoo'n mededeeling Bartjes rekenen! Geniale regelen van drieën zwermen om het hoofd van Mr. Cosman. En hy gaat dan ook door ‘in dit verband’.

‘In dit verband heeft de door Dr. Crook genoemde waarschynlykheid van 15 carat per 100 load groote beteekenis.’

En Mr. Cosman schreef ook aan de heeren Dunlop enz. ('t is zoo'n end, die drie namen altyd weer op te schryven), dat hy niet tevree was met één deskundige, Dr. Crook, hy wilde er twee.

En ook deze tweede deskundige had zich ‘onder persoonlyke leiding van Dr. Crook’ gunstig over de myn uitgelaten.

Wat deze tweede deskundige ‘onder persoonlyke leiding van Dr. Crook’ gekost heeft, is door de heeren Dunlop enz. niet ‘gedocumenteerd’.

Wel hadden ze nog, om hun dorst naar wetenschap te lesschen, aan Mr. Cosman schriftelyk ophelderingen gevraagd over het ontstaan van diamanten en de geoloog Mr. Cosman lei hun dat in 4 regels kort en knap uit:

‘In het kort gezegd...’

Want als Mr. Cosman zich over de geologie in den breede uitliet, dan zou hy zoo gauw niet uitgepraat raken!

‘In het kort gezegd, is de theorie omtrent het voorkomen van diamant deze, dat de mynen oude met eruptiestof gevulde kraters zyn. By het proces van stolling zou dan onder enormen druk kool tot diamant gekristalliseerd zyn. Die eruptiestof is de dusgenaamde “blue ground”, welke in den loop der eeuwen naar de oppervlakte verweerd en geel geworden is (yellow ground).’

Nu wisten de heeren Dunlop enz. er alles van en waren zy, zoowel ieder afzonderlyk als in vereeniging met elkander, ten stryde uitgerust.

Eén ding ontbrak nog: de koers!

Zy telefoneerden er over met Mr. Cosman, aangezien die, gelyk boven bleek, in financieele aangelegenheden een scherpen blik heeft. Mr. Cosman adviseerde, dat Dunlop de honderdtallen, van Essen de tientallen en Gilissen genaamd Theodoor de eenheden van den koers zou bepalen.

- Dan zet ik een éentje, zei Dunlop.
- Dan zet ik er een éentje naast, zei Van Essen.
- En ik ook, zei Gilissen genaamd Theodoor.

De heeren schreven naast mekander elk een éentje, en zoo kwam de koers 111 tot stand, die, wanneer men de historische wording niet kent, een eenigszins zonderlingen indruk zou kunnen maken, den indruk, dat de heeren Dunlop enz. met dit gekkengetal reeds by den aanvang der zaak de Nederlanders stonden uit te lachen.

En die koers 111 was de prys, waartegen onwyze Nederlanders deze koe begonnen te koopen op de eenvoudige mededeeling van het boertje, dat hy een mooie koe in Afrika had staan, die hy zelf onderzocht had.

In Juni 1905 ter beurze geïntroduceerd gingen de Kimberleys alras zonder de minste reden - want er werd nog niet naar diamant gegraven, en men kon dus nog niets weten - prachtig in de hoogte voor wie a la hausse speculeerde, en evenzeer zonder de minste reden prachtig in de laagte, voor wie a la baisse speelde.

De hoogste koers in 1906 was 237, de laagste 148. Den 6 Februari 1907 stonden ze 230. Toen kwamen er berichten, want men was sedert kort begonnen te werken, dat er aan de machines nog wat haperde. Daarom hoeft er aan de diamanten natuurlyk nog niets te haperen; maar by diamantmynen begint het haperen gewoonlyk aan de machines; dat is zoo de usance; daarmee krygt men een geleidelyken overgang, zoodat

het haperen aan de diamanten later niet zoo koud klinkt.

Omdat er aan de machines wat haperde, gingen de koersen dan ook zoo naar beneden, dat op 27 April genoteerd werd 99 als hoogste en 90 als laagste koers. Maar een heerlyk gokfonds was het met zulke verschillen van 10 pCt. en meer op één dag geworden en bleef het.

***

Aandachtig las Dries Corbelyn daar in het kantoor van zyn broer het prospectus met zyn bylagen der Kimberleys. Hy las die woorden en die cyfers zonder critiek en met den eerbied, dien de menigte heeft, voor wat gedrukt staat. Hy las ze, gelyk alle anderen zulke opgaven lezen, die aan absoluut los in de lucht hangende praatjes, aan door niets bewezen verhaaltjes hun geld wagen. En toen hy het uit had, dat gescharrel van briefjes van Mr. Cosman aan Dunlop enz. en van Dunlop enz. aan Mr. Cosman, vertrok hy met het besluit, morgen naar Harlebeek te gaan om over de Kimberleys te praten.

Toen hy in het gebouw van De Waert & Co. den volgenden voormiddag voor de kamer van Harlebeek kwam en hy door de open deur naar binnen keek, zag hy daar Harlebeek en den ouden heer Willaerts, Harlebeek snel en luid tot den heer Willaerts sprekende.

- Hé! m'nheer Corbelyn! riep Harlebeek naar den corridor; woudt u my spreken? Komt u maar binnen! U mag wel hooren, wat ik hier aan m'nheer Willaerts zeg! Heel Amsterdam mag het hooren! U heeft zeker ook in de kranten die insinuatie gelezen, dat de daling van de Parulla's onze schuld zou zyn! Ten eerste: laat ieder maar naar zyn eigen kyken, maar ten

tweede: wy hebben daar, zoo waar d'r een God leeft, geen duivel mee te maken. En dat is toch ook duidelyk. Wy zullen toch ons eigen fonds niet doen kelderen. Dan verliezen we toch zelf. En wy hebben er ook hoopen by verloren. 'k Zou willen weten, wie ons die poets hebben gespeeld.

Te oordeelen naar de gelaatstrekken van Willaerts was het, of er iets in hem een weinig lachte. Maar hy scheen toch niet ontevreden. Mogelyk had hy het by een vreemde anders beoordeeld; maar zyn toekomstigen schoonzoon vond hy een handigen kerel. De beurs is de beurs! Handel is handel!

Toen Willaerts gegaan was, vroeg Corbelyn, hoe m'nheer Harlebeek dacht over de Kimberleys.

- M'nheer Corbelyn, vraagt u me niets meer! Ik weet niets meer! Dit jaar weet geen mensch iets. Daar heb je nu die Parulla's, waar we 't juist over hadden. Wie kon denken, dat die daar plotseling op eenige malle geruchten, te gek om er over te praten, zouden kelderen? Datzelfde kan morgen met de Kimberleys gebeuren. Maar zy kunnen op dezelfde manier ook in de hoogte gaan. Daar heeft u voor dit jaar al m'n geleerdheid.

Natuurlyk sprak hy maar zoo, omdat hy m'nheer Corbelyn recht duidelyk wilde maken, dat hy aan die affaire van de Parulla's zoo; onschuldig was als een zuigeling.

- Maar zullen de mynen naar uw meening productief worden?

- Ja, als ik dat wist, dan wist ik het.

Maar weer overdacht Dries Corbelyn, terwyl hy naar huis wandelde, hoeveel respectabele Nederlanders in het aan de markt brengen van die Kimberleys betrokken waren.

Daar in zyn huis aan de Keizersgracht drukte in

de laatste tyden een treurige stemming op allen.

Dat veel geld verloren was, wisten vrouw en kinderen. Zy wisten, waarom Corbelyn aan tafel het eten niet door de keel wilde, en waarom hy zoo voor zich zat te staren.

Maar bovendien, er was droefenis gekomen in de ziel van Christiane.

Zy was een groot, schoon meisje met een roerende aanhankelykheid aan wat zy lief had. Maar haar geest werkte eer langzaam dan vlug.

Zy, wier geest snel werkt, zyn van hun emoties minder dikwyls de slachtoffers dan, by gelyke diepte van gevoel, de middelmatigen of langzamen. Want de vluggen van geest weten by verzet zich beter te verdedigen, weten beter uit moeilykheden uitwegen te vinden, of, wanneer dit onmogelyk is, zullen zy aan een nieuwen toestand zich sneller aanpassen, zich minder afmatten door een onbereikbaar geworden ideaal toch na te jagen, hun energie minder verspillen. En ydel geklaag zal niet zoo lang by hen duren als by hen, wier geest met langzamer schreden gaat.

Käthchen von Heilbron, die haar ridder naloopt als een hondje, was een dom schepseltje. Maar lief.

Gedurende de maanden van hun verborgen omgang had Christiane Paul zeer lief gekregen. Zy droomde het zich zoo schoon: de vrouw van een man, van wien zy hield, die bovendien ryk was, zoodat zy hun liefde, zonder dat eeuwige rekenen met geld van haar ouderlyk tehuis, volop zouden kunnen genieten.

Zy had niets te doen, had den ganschen dag den tyd, zich fantasieën in het hoofd te zetten; onbezorgd droomde zy zich haar toekomst. En met de starheid van een Käthchen von Heilbron hechtte zy zich aan haar Paul en aan haar fantasieën.

Toen begonnen in het laatst van Mei de weken, waarin zy niet meer van hem hoorde. Zy liep in de straten, waar zy zoo vaak met hem gewandeld had. Zy ontmoette hem daar soms, en hy groette, maar kwam niet tot haar. Zy wilde wel op hem toevliegen en hem vragen! Maar dat past niet voor een meisje!

Dat duurde zoo Juni, Juli. Emmy en Corry hadden het gemerkt, vader en moeder hadden ervan gehoord. Maar niemand sprak er met haar over.

In Augustus - het was een warme dag geweest; men had om de zwoelte tehuis moeten blyven, en eerst 's avonds kon men in de nog lauwe lucht uitgaan - in Augustus op zulk een dag wandelde zy 's avonds tegen de schemering met de zusjes in het Vondelpark. Daar naderde achterop een rytuig; zy keek om: in een victoria zat Paul de Waert met Helene Termonde; zy zag, dat hy iets tot die vrouw, die zy natuurlyk niet kende, zei, en in 't voorbyryden keek die vrouw, die vrouw, dat mensch, dat wezen haar in de oogen en lachte luid!

Zy voelde een hevigen schok in haar hoofd; 't was of zich daar iets ontlaadde, 't was als een ontploffing. Zy bleef staan; zy kon de beenen niet bewegen; die waren styf. Haar oogen zagen strak voor zich naar die vrouw naast Paul in dat rytuig; haar adem beklemde, haar hart klopte tot in de keel. Een groote angst, een benauwdheid greep haar aan. 't Was daar zoo hol vóor haar en naast haar, daar moest zy invallen, zy duizelde, zy kon niet over dien weg, die daar zoo breed, zoo hol was. Haar zusjes grepen haar ieder by een arm. En langzaam gingen zy naar een rytuig-verhuurder in de buurt en reden in een rytuig naar huis.

Toen zy tehuis waren gekomen, brachten de zusjes en moeder haar te bed: zy was dood-moe.

Den volgenden dag was zy nog moe en mat. Zy bleef den voormiddag te bed. 's Namiddags kwam zy beneden en ging zitten in de kleine voorkamer voor het éene raam, dat uitzag op de gracht. Zy had een onrustigen nacht gehad; aldoor had zy in een halve sluimering dat rytuig gezien, die vrouw. Thans ook zag zy het. En tranen kwamen, hevig snikken.

Moeder en Emmy en Corry waren in de achterkamer, zeiden zacht tot elkander, dat het beste wel zyn zou, Christiane stil te laten zitten en niet over gisteren met haar te spreken.

Ook den tweeden dag bleef zy tehuis; zy was nog zoo mat.

Maar daarna vroeg moeder, of zy niet met hun drieën eens wat wilden gaan wandelen.

Toen zy buiten waren op de gracht, liep Christiane, gelyk van puds, aan den rechterkant, Emmy in het midden, Corry links. Maar Christiane zei, dat zy wat duizelig was, dat zy liever in het midden liep. En toen zy aan het eind van de Spiegelstraat voor de groote, ledige ruimte voor het Ryksmuseum waren, zagen de zusjes, dat Christiane terugschrikkend staan bleef, dat een hevige angst in haar oogen stond. En zy grepen haar by den arm en gingen met haar terug naar huis.

En telkens wanneer zy volgende dagen uitgingen, herhaalde zich dat duizelig zyn, waarom zy liever tusschen Emmy en Corry liep, en herhaalde zich die angst voor ruimten.

Zy wist dat haar vrees, haar angst geen reëelen grond had; zy vond het zelf kinderachtig, dat zy niet over zoo'n plein durfde loopen; maar zy kon er niets tegen doen.

Een dokter werd geraadpleegd, en Christiane werd behandeld met hypnose.

In de eerste weken gaf dat wat verlichting voor de gemartelde zenuwen.

Maar waartegen de dokter niet werken kon, dat was de nieuwe nervositeit, die de verliezen van den Vader thans ook met de Kimberleys in het huis der Corbelyns voor allen brachten.

Want zenuwachtig door zyn ongeluk, begeerig terug te winnen, wat verdwenen was, had Dries Corbelyn Kimberleys gekocht.

Zyn geld moest hy terug hebben. En maar één plaats was er, waar hy het terug kon krygen: de beurs. Die had het hem afgenomen; die zou hy dwingen het terug te geven. Want die beurs was voor hem een soort van persoonlyk iets geworden, dat hem kwaad had gedaan en dat hy dwingen zou, hem dat kwaad te vergoeden.

Bovendien zou het hem door de inertie, de traagheid van den menschelyken geest, waarop alle gewoonte, alle sleur berust, niet zoo gemakkelyk zyn geweest, al had hy er pogingen toe gedaan, zich uit een nerveusen gedachtengang van meer dan een half jaar los te wringen. Dat loopen naar de beurs, dat kyken naar de koersen, dat praten er over in zich zelf, dat maken van berekeningen in zyn zakboekje was hem een vaste bezigheid geworden, een werkkring. Een leven zonder die beurs zou thans ledig en stil voor hem zyn geweest.

En hy kocht Kimberleys. Dat fonds moest goed zyn. Want in Transvaal was men vroom. Theron! De naam was met eerbied genoemd in den oorlog! En prachtige Hollandsche namen waren er by! O, o! Dat fonds was beter dan de Amerikanen. Hoe was 't mogelyk, dat ze zoo laag stonden, terwyl er geen enkel slecht bericht was, feitelyk geen enkel; want dat de machines niet

goed werkten, had toch finaal niets met de vraag te maken, of er diamant in den grond zat. Daarop alleen kwam het aan, en het antwoord op die vraag stond helder als glas in het prospectus. Tien load was hot secuur, zei die m'nheer Crook, neen, tien load niet... carat... shilling... Nu, dat wist-i niet meer, dat begreep-i toch ook niet. Tien was het secuur, zei Crook, load dan of shilling of carat, en 15 was waarschynlyk, en als het 15 werd, wat dus waarschynlyk was, dan had je 25 procent dividend, had Mr. Cosman uitgerekend.

Vyf en twintig procent! Maar laat het maar vyftien zyn! Wat een toekomst voor wie thans, nu de koersen van 80 tot 90 liepen, kocht!

En hy las in financieele bladen, wat die er over zeiden. Neen, niets slechts, geen slechte berichten. Alleen de machines! En een van de bladen lei duidelyk uit, ofschoon het vanzelf sprak, zooals het blad ook zei, dat dit met de zaak niets te maken had. Dan moet je toch ook niet wys wezen, als je meent, dat de machines er wat mee te maken hebben, of er diamant in den grond zit of niet.

En vyf en twintig procent! Waarschynlyk! Nu ja, die 25 zyn niet beslist zeker. Maar een mooie zaak is het secuur. ‘Wy zyn overtuigd hier met een mooie zaak te doen te hebben,’ zegt mr. Cosman.

En wat zou Mr. Cosman er aan hebben, dit te zeggen, wanneer het niet waar was?

Want Mr. Cosman verdient aan de heele zaak geen penning! Hy herinnerde zich heel goed, dat mr. Cosman in een briefje aan Dunlop enz. schreef... wacht, hy had het overgeschreven in z'n zakboekje... eens even 't zakboekje krygen... jawel, hier had hy 't... zoo schreef Mr. Cosman:

‘Niet door ons, maar door en voor rekening van een met ons bevriend exploratiesyndicaat, welks consulting engineer Dr. Crook is, wordt het onderzoek ingesteld’...

De heer Dries Corbelyn was niet kritisch genoeg om hier op een kleinigheid te stuiten.

Mr. Cosman had niet moeten schryven: ‘welks consulting engineer dr. Crook is’, maar: ‘welks lid dr. Crook haar consulting engineer is’.

Mr. Cosman geeft daar aan de zelfonderzochte koe den schyn van een door een ander onderzochte koe! Dat zyn twee dingen, die zooveel van elkander verschillen, als een roover van een eerlyk mensch!

Maar daaraan dacht niet de heer Dries Corbelyn. Hy dacht alleen aan de woorden: ‘Niet door *ons*’...

Dus Mr. Cosman had met de heele zaak niets uit te staan! En zyn Transvaalsche Bank evenmin! Hy deed het alleen voor zyn vrienden daarginder, die een introductie noodig hadden in Nederland.

En waarom zou nu mr. Cosman, die aan de heele zaak niet meer verdiende dan mogelyk een kistje sigaren op sinterklaas-avond, waarom zou die aan de heeren Dunlop enz. iets anders dan de striktste waarheid hebben gezegd? En die Dunlop enz., hoogst achtbare menschen, waren toch ook geen kleine kinderen, die zich maar iets laten wysmaken! Die hadden zelfs geïnformeerd naar wat ‘blauwe grond.’ was en wat ‘gele grond’, een bewys, dat zy niet over een nacht ys gingen, en dat zy het verstonden, in de finesses van een zaak door te dringen!

O, ho, hier had hy met fatsoenlyke Amsterdammers te doen! Dat was wat anders dan die Harriman en die menschen, die zoo ver weg wonen, en waar je niets van weet.

Maar dan moest hy die Kimberleys hebben! Dan was het een misdaad tegen vrouw en kinderen en tegen zich zelf, als hy *die*' kans voorby liet gaan! Die moesten omhoog gaan! Dat was met dat rapport in handen, als betrouwbaar aangewezen door Mr. Cosman in zyn qualiteit van directeur der Transvaalsche Bank, waarvan mr. Van Leeuwen, burgemeester van Amsterdam met nog eenige heeren commissaris was, niet anders mogelyk.

En Dries Corbelyn kocht Kimberleys. Het was in Augustus en hy kocht tegen 81. Voor eigen geld.

Nadat hy gekocht had, daalden ze. De menschen leken wel niet wys, meende Corbelyn. Verleden jaar hadden ze de Amerikanen opgedreven tot een onzinnige hoogte; nu brachten ze de Kimberleys op een onzinnige laagte. Nu, hem liet het koud. Hy had voor eigen geld gekocht, hoefde geen prolongatie-post te suppleeren, kon bedaard afwachten.

Of neen, hy zou niet alleen afwachten met wat hy had; hy zou bykoopen. Een geheime stem zei hem, dat hy met die Kimberleys gelukkig zou zyn. Hy voelde het, daar zat zyn geluk in. Toen hy tegen 75 nog een grooten post gekocht had, voelde hy zich zoo vroolyk, als hy in lang niet was geweest.

Kort daarna kocht hy nog eens tegen den koers van 72. Hoopen Kimberleys had hy thans tehuis in zyn brandkast liggen.

En dat vond hy nu toch veel aardiger dan by den bankier fondsen in prolongatie te hebben. Want je ziet, wat je hebt. Je kunt je brandkast eens opendoen en ze bekyken.

En hy bekeek ze van tyd tot tyd, zyn Kimberleys, en hy wilde ze wel streelen, de papieren, die hem het goud en het geluk in huis zouden brengen. Bedaard en

opgeruimd wachtte hy op den tyd, dat ze zouden stygen. En die tyd zou weldra komen. Want weer was er officieel bericht ontvangen: de machines werkten thans met volle kracht.

Met volle kracht! 't Was of hy ze hier hoorde stampen en razen, die machines, die thans daarginder in Afrika met volle kracht de diamanten uit den grond haalden!

O, neen, hy zou niet dadelyk zyn aandeelen verkoopen, nadat ze gestegen zouden zyn! Kan je begrypen! Die prachtige dingen moesten eerst heel erg de hoogte in, voordat *hy* verkocht! Zoo onwys was hy niet, dat hy daar niet uit zou halen alles, maar ook finaal alles, wat er in zat.

Het was de 14e September, een Zaterdag. De familie Corbelyn had in de kleine achterkamer der suite, met het eene raam op de donkere binnenplaats, koffie gedronken. Corbelyn had Christiane gevraagd, wat de dokter van morgen gezegd had, en zy had geantwoord, dat er eenige verbetering was, maar toch maar heel weinig. Na de koffie was hy opgestaan, tamelyk welgemoed, gelyk hy deze laatste weken was, en was uitgegaan.

Hy maakte zyn gewonen gang, zyn namiddagwandeling naar de beurs. Op het Damrak gekomen, zag hy er onder de menigte de velen, die des middags daar kwamen gelyk hy, en die hy wel kende. En op aller gelaat meende hy het onrustige te zien, het droevige, van wanneer het met de koersen niet goed stond.

Het deed hem haast schrikken, en haastig ging hy in 't gebouw der Compagnie, waar hy een oude bekende was, en waar hy, omdat hy er zoo dikwyls kwam kyken, ook eenige malen - dan heb je meer

recht om te komen - affaires had gedaan.

Daar hing aan den muur in de hal het zwarte bord. ‘Kimberleys 50’ stond er op. En een jonge man kwam aan met een stuk kryt, schreef er naast 44.

- Maar, Hendrix, je moet je vergissen, zei Corbelyn. Dat kan toch niet: Kimberleys 44 of 50.

- 't Is toch zoo, m'nheer! Ze kelderen vandaag. Ze zullen nog lager gaan, zei Neuteboom zoo pas.

- Maar dat is idioot, zei Corbelyn.

Dat is idioot, dat is idioot, praatte hy in zich zelf, terwyl hy weer naar buiten ging.

Maar toen, daarbuiten op het Damrak, kwam de gedachte: als dat eens niet idioot was? als die Kimberleys eens terecht naar beneden gingen en er niet weer bovenop kwamen? Dan was hy... dan was hy... neen, dat kon niet waar wezen... dat was ommogelyk... dan was hy een diep ongelukkig mensch.

Hy ging verder. Vyftig, vier en veertig... vyftig, vier en veertig... het praatte vanzelf in zyn hoofd.

Hy was by den Dam gekomen. Maar op eens keerde hy om, liep op een drafje terug, ging de stoep van de beurs op, betaalde een kwartje, liep snel door de goederenbeurs naar het hek van de effectenbeurs.

Daar stonden, voor dat hek, allerlei lui, die hy van aanzien kende, rondsluipers om de beurs. Zy stonden daar en keken in het groote hol vol gesticuleerende, schreeuwende, gillende menschen. Je verstond niets van wat ze daarbinnen gilden, maar 't was er een *rage* vandaag. De débâcle van de Kimberleys was er; een groote groep menschen zag je al schreeuwend en gillend en armen opstekend en met de ledematen gooiend en met de potlooden schryvend dringen en schuifelen, vooruit, achteruit, naar links, naar rechts.

En by het hek hield de portier de wacht, en Corbelyn vroeg hem, of hy even m'nheer Harlebeek wilde laten roepen. En de portier zei de boodschap aan een piccolo, en deze opgeschoten jongen in livrei liep op een draf je 't lokaal in en tusschen de gillende en schreeuwende menschengroepen dopr en schreeuwde met een stem luider en gillender dan alle anderen:

- Harlebeek... Harlebeek... Harlebeek... Harlebeek...

- Hoe staan Kimberleys? zei Corbelyn op gedempten toon tot Harlebeek, toen die by hem was gekomen.

- Thans 42. Zy kelderen, zonder dat men weet waarom.

Precies, daar had je 't immers! Er was geen reden voor. Er kon geen reden voor zyn.

En hy gaf nog een order op voor een grooten post Kimberleys.

Ze zouden weer stygen. Ze zouden nog dezen dag weer stygen. Je hadt dat met de Kimberleys al zoo vaak gehad, zoo'n val in eens van 10 à 20; maar meestal waren ze nog denzelfden dag weer omhoog gegaan.

Doch vandaag deden ze het niet. By het eindigen der beurs las Corbelyn in de Compagnie den koers 38.

Groote god! En hy had nog bygekocht!

Maar dat had hy moeten doen.en. Hy zat vast in de Kimberleys; als die kelderden, dan was hy weg, en hy en anderen, die ze hadden, moesten hun eigen fonds steunen. Bovendien, die post van vandaag zou het hem niet doen; als de Kimberleys werkelyk niets waard zouden zyn, dan was hy ook zonder dat een verloren man.

Neen, neen, dat kon niet, dat gebeurde niet! Maar jammer was het, dat er nu morgen de Zondag tusschen kwam. Waarom hielden ze ook 's Zondags geen beurs? Nu moest-i twee dagen wachten. Twee dagen had-i nu dat akelige idee, die ellendige gedachte, dat de koers 38 was!

Hy zou nu maar naar huis gaan. Neen, neen! Daar in die kleine suite kon hy met zulk een idee in het hoofd geen twee maal vier en twintig uur stil zitten. Zy zouden tehuis dadelyk iets aan hem merken. Zyn hart klopte zoo heftig. En hy had het zoo benauwd. En soms was het, of de keel hem dicht ging; dan deed-i in eens den mond open - kyk, daar had-i 't weer - om adem te halen. Dat was lastig! Wat zou-d-i doen om het kwyt te raken?... Acht en dertig, acht en dertig, de koers is nu acht en dertig... Kyk, daar was het weer! Hy moest ook niet zoo snel loopen. Hy rende als een gek. En dat, terwyl hy het zoo benauwd had met dat kloppen van het hart. En twee maal vier en twintig uren had-i immers den tyd... Acht en dertig, acht en dertig!... Weg daarmee! Hy zou maar eens naar Krasnapolsky gaan en daar 'n bittertje drinken. Dat dronk-i anders wel niet, maar dat zou hem vandaag kalmeeren. En dan by de leestafel zou-d-i gaan zitten en wat plaatjes bekyken in illustraties. Dat is goed tegen de zenuwen... Acht en dertig, acht en dertig!... Lam, daar kreeg-i pyn op de borst. Dat waren de zenuwen. Dat wist-i, want dat had-i wel eens meer gehad. Dat kwam hem dan uit de maag. In de maag, daar voelde-n-i alles. D'r zyn menschen, die alles voelen in het hoofd, had 'n dokter hem eens gezegd; die krygen by elke emotie dadelyk hoofdpyn; anderen krygen heel andere verschynselen, en anderen weer voelen alles in de maag.

Lam, die pyn op de borst, daar was het weer. En dat ademen met den mond open was daar ook weer. Maar gauw naar Krasnapolsky, 'n bittertje drinken.

Dien Zondag was het hem zoo onrustig te moede. 't Was hem, of hy weg moest van elke plaats, waar hy zat, waar hy stond.

Emmy en Corry hadden mama gevraagd, of ze dien dag - het was de verjaardag van Emmy - niet eens een rytoer zouden maken, en mama had daar eerst wel lust in gehad; het zou immers ook goed voor Christiane zyn geweest. Maar Corbelyn zei, dat hy niet lekker was en niet meeging; zy konden gaan, als zy wilden; maar hy bleef thuis. Toen kwam er niet van.

Maar hy bleef toch niet tehuis; hy kon niet blyven zitten op dien stoel in de voorkamer en kon niet aldoor naar die gracht kyken. Hy ging uit, ging loopen, zat 's namiddags weer in Krasnapolsky. Wat 'n dag! Wat 'n lange dag, zoo'n Zondag! 's Avonds komt er niet eens 'n krant, en kan je niet eens de koersen lezen.

's Maandags was hy al voor het aangaan van de beurs op het Damrak, waar het reeds vol was van andere beursrondsluipers.

En by het luiden van de doodsklok waren zy allen in de hal der Compagnie om te wachten op de koersen.

De Kimberleys haalden het weer wat op, brachten het weer tot 48 maar daalden ook weer tot 39.

By Zaterdag vergeleken was dat geen achteruitgang, vond Corbelyn. Maar ook geen vooruitgang. En hy bleef onrustig, gejaagd, gelyk hy was.

Den volgenden morgen zat hy in de tuinkamer aan het ontbyt en las de courant. Emmy schonk de thee in; mama en Corry zaten ook aan tafel, maar Chris-

tiane lag nog te bed; zy had zich zoo moe gevoeld, toen zy wakker werd, en de dokter had gezegd, dat zy veel rust moest hebben. Daarom brachten Emmy en Corry haar het ontbyt vaak in bed.

Corbelyn las de courant, maar zonder te lezen. In zyn hoofd was het vol onrust; hy had het blad alleen in de hand om een houding te hebben tegenover vrouw en kinderen.

Hy las over de Kimberleys, maar las zonder te lezen en las verder, totdat de gedachte kwam: 'Heb ik daar niet wat over de Kimberleys gelezen?' Hy ging terug met de oogen en las, dat by de Transvaalsche Bank een telegram was gekomen, meldende, dat de exploitatie der Kimberley West Myn met op volle capaciteit werkende machines belangryk verlies het, waarom de directie mededeelde, dat zy zich voorstelde de exploitatie aan het einde der maand voorloopig te staken...

Pas op, niets merken laten hier in huis, houd je goed, houd je kranig!

Langzaam lei hy de courant op de tafel; een laatste slok thee in zyn kopje dronk hy uit; toen stond hy op; hy wilde alleen zyn.

Haastig liep hy uit de tuinkamer de gang door naar voren, ging in de voorkamer der suite voor het raam zitten. Maar op hetzelfde moment stond hy reeds weer op, liep de trap op naar boven, naar de slaapkamer. Maar wat zou hy daar doen? Hy ging dadelyk weer naar beneden, liep door de tuinkamer, waar mevrouw, Emmy en Corry nog waren, den tuin in, het kleine bakje in, dat tuin werd genoemd, liep weer terug.

- Wat heb je? vroeg mevrouw.

Hy hebben? Hoe zoo?

- Je loopt zoo heen en weer.

O ja! Hy wou 'n kleine wandeling maken.

In de gang nam hy van den stander zyn hoed, ging door de voordeur de gracht op. Hy liep snel, geagiteerd, gesticuleerde met de armen by hetgeen hy sprak in zich zelf.

Nou ben je naar de verdommenis! Nou de Kimberleys niks meer waard zyn, ben je naar de verdommenis! Naar de verdommenis!

Hy was een zachtzinnig man, die nooit ruwe woorden had gebruikt. Maar thans was dat anders.

Bliksem, wat was dat voor 'n pyn daar plotseling in het hoofd. Boven in het hoofd, dat deed vervloekt zeer. En nog nooit in z'n leven had-i hoofdpyn gehad! Ja, zoo iets grypt je aan! Als je naar de verdommenis bent, dat grypt je by de strot!

Hy kon godsonmogelyk vandaag thuis koffie drinken. Hy zou daar niet by vrouw en kinderen kunnen zitten. Hy moest eerst de koersen weten vandaag. Hy ging snel naar huis terug, zei aan Geurtje, die aan de deur het koperen plaatje poetste, waarop stond ‘D. Corbelyn’, dat zy maar aan mevrouw moest zeggen, dat hy niet kwam koffie drinken.

Weer lang voor den aanvang der beurs zat hy in de hal der Compagnie. Hy was moe, doodmoe.

Daar waren veel lui. Een zat er te huilen als een kind. Hendrix praatte nu en dan tot hem. Maar wat helpt het, of je tot iemand spreekt, die zit te huilen, omdat hy bedelaar is geworden. Bovendien, Hendrix dacht ook: ‘Wat lig je nou te zaniken? 't Is je eigen schuld.’

En dáar zat er een, die schudde maar voortdurend met het hoofd.

Een ander stond op, ging weer zitten, stond op, ging weer zitten.

Corbelyn zag dit niet, zag niet wat er om hem heen gebeurde; hy had genoeg aan zich zelf, aan zyn hoofd, dat pyn deed, pyn. Hy wachtte, wachtte.

In een groote woede opende dien dag de beurs. De heer en waren boos om het telegram over de Kimberleys, dat dien morgen in de ochtendbladen gepubliceerd was. Maar dat was niet het erge. De reden, waarom ze volmaakt woest waren, was, dat reeds Vrydags te voren - nu was het Dinsdag - de daling was begonnen, waaruit zy concludeerden, dat de inhoud van dit telegram reeds eenige dagen lang aan sommige heeren bekend was geweest en dat die van hun voorwetenschap hadden geprofiteerd.

Zy zyn dien dag ook begonnen, iemand van de beurs te dringen; maar het Bestuur heeft hem nog met fatsoen de deur uit geleid.

Dat is ook onbillyk van de heeren. Wanneer ze iemand om zulk een klein streekje van de beurs willen smyten, dan moeten ze - wat recht is, is recht - op weinig uitzonderingen na zich zelf ook van de beurs smyten.

Inmiddels zou het aardig zyn, wanneer de heeren Mr Cosman ter eenre en Dunlop + Van Essen + Gilissen (Theodoor) ter andere zyde, die immers by de oprichting der Kimberleys getoond hebben, over een vlotten briefstyl te beschikken, ook over dit punt een correspondentie openden en publiceerden.

De koersen van de Kimberleys waren dien dag: 17 de hoogste, 12 de laagste.

Corbelyn was moe, doodmoe, toen hy tegen vyf uur naar huis ging.

Nou ben je 'n schooier geworden! Nou kan je je

opteekenen! Nee, nee! Vechten zou-d-i, tot het laatste moment vechten! Hy had uitgerekend daar straks in Krasnapolsky, hoe hy nu stond. Hy had dadelyk van middag maar 'n hoop Kimberleys door De Waert & Co. laten verkoopen, en van de rest zou hy morgen, overmorgen maken wat er van te maken was. En dan moest-i maar dadelyk weer in de Amerikanen. Hy had van middag al 'n flinken post opgegeven aam de Compagnie. Niet aan Harlebeek. Hy schaamde zich voor Harlebeek, die zoo precies wist, hoeveel hy kwyt was geraakt. Ja, dat is gek,, je schaamt je er voor. En 't is toch eerlyke handel. 't Is eerlyk verloren. Daar kan geen mensch tegen, als-i ongelukkig is. De eenige vraag is, of je aan de goeie kant bent of aan de verkeerde kant, of je geluk hebt of ongeluk. Dus hy had al 'n post opgegeven. En dan maar doorgaan. Niet suffen. Dat helpt niet. Er moest nu gewerkt worden; nu des te harder, nu hy zooveel verloren had. Hy zou morgen weer orders in Amerikanen opgeven.

Corbelyn gaf thans orders op in het wild, had alle bezinning, alle nadenken verloren.

De eerste week leek het niet slecht: er kwam een kleine ryzing in de markt. Daarginder in Amerika hadden ze weer wat in den zin; dan lokken ze met wat hoogere koersen het kuiken van publiek in de markt om ZEd. op lagere koersen van zyn veertjes te ontdoen.

En daarby zou het dezen keer gansch duivels toegaan.

Tegen het laatst van September begonnen de koersen weer te dalen. De dwazen, die met hun brigantenpapieren in den loop van het jaar reeds zoo veel hadden verloren, wisten geen raad meer. Dan

gaan ze Jan en Alleman vragen, hoe *hy* er over denkt; dan willen ze van iedereen weten, wat niemand kán weten, of die dingen nog verder zullen afbrokkelen of niet. Geen dag ging voorby, of de Amsterdamsche financiers werden overstroomd met aanvragen uit de provincie, hoe ze dachten over de Amerikaansche waarden.

Die menschen waren door hun groote verliezen van de Maartsche dagen af - voor zooverre zy niet reeds tevoren aan den bedelstaf waren geraakt - zoo verarmd, dat thans de instorting van hun maatschappelyk zyn volgde. Zy konden hun prolongatieposten niet meer suppleeren, en het laatste van hun vermogen werd ter beurze geëxecuteerd.

In New-York kwam de grootste paniek eerst in het laatst van October: den 24en noteerden de Unions, die in het begin van 1907 182 hadden gestaan, daar 105.

Maar reeds voor het midden van October waren de Nederlandsche speculanten door de Harrimans, de Rockefellers, de Piet Morgans uitgeschud. De week van 6 tot 13 October was op de Amsterdamsche beurs een moordenary. Reeds vaak was daar paniek geweest; daar is elke drie, vier jaar paniek; maar zoo gruwelyk als de Amerikaansche beurzensnyders daar thans als keelafsnyders huisden, was dat nog nooit vertoond. De onzichtbare vyand van daarginder sloeg dood, hing op, verzoop de Nederlandsche gekken en domkoppen.

Het was geen liquidatie meer, het was geen crisis meer, het was een week lang paniek. En de geweldig veelvuldige executoriale verkoopen - en ook zonder dat reeds de heerschende zenuwachtigheid - influenceerden op de koersen van alles, wat ter markt was;

niet alleen de Amerikanen daalden, de orkaan wierp alles om.

‘Alleen op Russen en speculatieve Amerikanen’, leest men in de Nieuwe Financier en Kapitalist van 13 October 1907, ‘bedragen de verliezen, zooals zich gemakkelyk becyferen laat, meer dan f500.000.000.’

Vyf honderd millioen!

En het snuggere ventje, dat in den Haag woont en De Wetgever heet, dat aardige kind met het waterhoofd vermaakte zich met ‘het blyvend gedeelte’!

Dat aardige ventje, dat altyd peinst over 's lands heil en nooit wat doet om ezels van kiezers zand in de botte oogen te strooien, hield zich er mee bezig ministers beentje te lichten over de wereldberoemde kwestie, of 2000 kinderen van 19 jaren een paar maand langer wat fatsoen zouden leeren of niet.

Vyf honderd millioen!

Duitschland, in 1870 een land van ongeveer 40 millioen inwoners, voerde 8 maanden oorlog tegen Frankryk en ontving als schadevergoeding 5 milliard francs. Dit is meer dan de oorlog aan Duitschland kostte. Maar laat hy zoo veel gekost hebben, dan kon een land van 40 millioen inwoners 8 maanden lang een oorlog voeren voor 5 milliard francs. Naar dien maatstaf kan een land als Nederland van 5 millioen inwoners voor 500 millioen gulden 13 maand lang een oorlog voeren als die van 1870 voor Duitschland was!

België en Nederland kunnen 5 à 6 maand lang zulk een oorlog met elkaar voeren; dan zyn de gezamenlyke kosten zooveel als Nederland in dat jaar 1907 aan de Amerikanen verloor!

En terwyl dat gebeurt, zit het snuggere ventje in den Haag, in plaats van te zinnen op middelen om

zulk een misdadig verspillen van het nationaal vermogen in de toekomst te voorkomen; terwyl er een porlog wordt gevoerd van 13 maanden lang, zit het ventje over de vraag te ouëwyven en te wauwelen en te kletsen, of 2000 soldaatjes in vredestyd 3 maand langer zullen dienen of niet!

Toen tegen het einde van September de koersen weer begonnen te dalen, kreeg het reeds zoo zeer geschokte zenuwgestel van Dries Corbelyn den zwaren slag. Die steeds herhaalde emoties veroorzaakten een ziekelyke gevoeligheid. Dat altyd denken aan die beurs, aan die koersen, aan zyn verdwynend vermogen, aan de armoed die dreigde, veroorzaakte een onrust, een bezorgdheid, die zich uitte in hartkloppingen, beklemmingen in de ademhaling, een algemeene gedruktheid. Suf kon hy neerzitten; maar dan, in eens vloog hy op, gekweld door zielesmart over hetgeen hy gedaan had, door angsten. Dan rende; hy door het huis, smeet met stoelen, gaf zyn vrouw de schuld, dat zy hem niet tegen had gehouden, zat een opgenblik daarna by haar te weenen als een kind.

Des nachts kon hy niet slapen, sprong uit het bed, liep hardop pratend in de slaapkamer, in het huis heen en weer, maakte spektakel met deuren en meubels, dat zyn vrouw niet kon slapen en zyn dochters niet.

- Och, Dries, zei mevrouw dan soms, denk aan Christiane! Zy is zoo ziek!

- Ik ben ook ziek! Ik ben nog zieker! Maar ziek of niet, het einde komt, het einde voor ons allen komt.

Overdag hoorde hy by zyn barbier praten over al de zelfmoorden in de stad. Gisteren had dié zich opgehangen, eergisteren had dié zich verdronken. En die was arm geworden, en die ging wegens nervositeit in een gesticht.

Zyn angsten stonden volstrekt niet meer in direct verband met zyn toestand; hy had angsten en schrikken voor de vreemdste dingen. Op zekeren dag las hy in de courant een bericht over een man, die door een dollen hond was gebeten. Hy had tot nog toe veel van honden gehouden en was nooit een flauwerd geweest; maar nu voelde hy plotseling een angstig gevoel by de gedachte, dat hem dit ook kon overkjomen. Op straat week hy uit voor honden, liep een andere straat in, als hy een hondje zag naderen. In de Kalverstraat ging hy een winkel in, kocht zich twee revolvers met patronen, om dolle honden dood te kunnen schieten, wanneer ze op hem aan mochten vliegen.

En hy deed zich allerlei wonderlyke vragen. Waarom werden de honden dol, nu de koersen daalden? Waarom had zyn vrouw hem aangepord om aan de beurs te speculeeren? Waarom scheen de maan 's nachts en de zon overdag? Waarom keken zyn kinderen hem altyd zoo aan? Wat doel hadden ze daarmee? Waarom kosten de Steekjes geld, terwyl het toch allemaal water is? Waarom staat de beurs juist op het Damrak?

En de koersen kelderden. En de vermogens slonken. En de Harrimans werden ryker. En de zelfmoorden rezen in getal.

Tehuis by Dries Corbelyn waren vrouw en kinderen door dien geagiteerden man, die thans aan twyfelzucht leed, even geagiteerd geworden. Zy wisten het thans allen, dat de armoed hen wachtte. En dat geen van allen in staat zou zyn iets te verdienen; want dat geen van allen iets had geleerd. Zy wisten, dat zy eerstdaags in den meest letterlyken zin van het woord bedelaars zouden zyn. Christiane ging niet meer uit huis; een schrikkelyke angst had

haar den laatsten keer de keel toegeknepen, toen zy in de gang, terwyl de voordeur open stond en zy naar buiten wilde gaan, door die voordeur de opene ruimte van de straat en de gracht had gezien. Alles was daar tehuis in een hoog geladen nervositeit. 's Nachts sliep men niet; overdag was niets meer geregeld.

Mevrouw had tot Dries gezegd, dat hy toch eens den dokter zou raadplegen.

- My op schobberdebonk laten behandelen? had hy geantwoord. Want ik kan hem later niet betalen. Maar bovendien, waarvan zal die my genezen? Kan die man my myn geld teruggeven?

Op een morgen ontving Dries Corbelyn van de Compagnie den doodsbrief. Hy moest suppleeren; anders zou zyn laatste bezit worden geëxecuteerd. En hy kon niet suppleeren. Van zyn geheele vermogen had hy nog tien gulden in den zak, en zyn vrouw had nog een bankje van honderd.

Dien dag ging hy niet uit. Alle vyf waren zy tehuis, geagiteerd, de hoofden moe, die hadden willen slapen dien nacht maar niet hadden gekund. En zy waren vol onrust en praatten, praatten den ganschen langen dag over hun wanhopigen toestand.

Des namiddags zei mevrouw:

- Maar, Dries, al die zenuwachtigheid helpt toch niet. Wy moeten nu toch bepraten, wat we doen zullen. Ik heb nog honderd gulden. Als dat op is...

- Is alles op, antwoprdde hy.

- Ja, maar wat zullen wy dan doen? Waarvan zal ik dan de kinderen te eten geven?

- Dan moeten ze maar dienstmeisje worden.

- Ik wil geen dienstmeisje worden, zei Emmy; dat doe ik niet.

- Ik ook niet, zei Corry.

- Dries, dat kunnen ze immers ook niet. Wie zal Emmy of Corry als dienstmeisje nemen? Kan je broer Arend ons niet 'n poos helpen? En dat jy dan wat zoekt?

- Arend ons helpen? Die is zelf straatarm geworden. Die gaat morgen naar 'n gesticht.

- Hoe weet jy dat?

- In de Compagnie gehoord. Maar waarom vraag jy my dat alles? Wat bedoeling heb je daarby?

- Man, ik moet toch weten, waarvan ik de kinderen eten zal geven, zei zy weenend.

- Ja, maar jy hebt daar 'n bedoeling by, dat je my zoo uit wilt hooren.

- Vader, gebruik nu toch je verstand, zei Christiane, in plaats van zoo voortdurend heen en weer te loopen. Ik kan dat niet langer zien, dat heen en weer loopen; ik word daar gek by.

- Nou, dat kan ik niet helpen. En m'n verstand gebruiken? Dat doe ik de heele dag. En dat doe ik de heele nacht. Ik denk al maar na. Denk jullie, dat ik niet nadenk? Ik denk voortdurend na. Maar ik vind niets. En daar moet wat achter steken, dat ik niets vind.

- Schiet ons dan maar dood! U heeft immers twee revolvers gekocht om de dolle honden dood te schieten! Wy zyn zelf de dolle honden! Schiet ons allemaal maar dood!

- Ja, schiet ons dan maar dood! zei de moeder.

Dries keek haar wild aan met grel opgesperde oogen, stak de hand in den achterbroekzak, waarin hy een van de revolvers had, voelde aan de vingers het koude staal, liet den revolver weer los, barstte uit in weenen.

- Eten? zei Christiane, toein er te zes uur des avonds nog een middagmaal door Geurtje was klaar gezet. Waarvoor eten? Ik kan niet eten. Waarvoor zullen we nog eten? Schiet ons maar dood!

En met hun vyven waren ze daar dien avond in die kleine suite van de twee kleine kamers. En Geurtje bracht het theewater en zette het theeblad op tafel. Maar geen van de meisjes zette thee. En niemand vroeg naar thee. En het gaslicht brandde. En met hun vyven zaten ze daar en liepen en redeneerden, dicht in elkanders nabyheid in die twee kleine kamers.

En Dries Corbelyn liep wild heen en weer als een roofdier in zyn kooi. En steeds wilder werd hy, hoe meer de nacht naderde.

Te tien uur was Geurtje goeden nacht komen zeggen om naar boven te gaan naar haar slaapkamertje, boven op den zolder.

- Groote God, wat 'n nacht zal dat weer worden, zei Emmy; geen mensch slaapt weer.

Dries was in de achterkamer geweest, kwam woest naar voren.

- Beschimp my niet, zei hy; je kunt slapen, als je wilt, en hield haar den revolver voor.

- Doe het dan, riep de moeder; dat is niet uit te houden; myn hoofd barst me. Hier ben ik, schiet me maar dood, schiet ons maar allemaal dood!

- Ja, dood, dood, zei hy; dat is het eenige, wat ons wacht.

- Vader en moeder! zei Christiane. Dan willen wy de eeuwigheid niet ingaan in zulk een toestand, maar kalm en bedaard. Ik wil gaarne sterven. In het leven is alles voor my uit. Het verdere leven is voor ons allen een onmogelykheid. Laten wy kalm

afscheid van elkander nemen, en dan schiet vader ons allen dood.

Emmy en Corry keken zoo wonderlyk; zy hoorden daar maar al van dood; gemarteld door zenuwachtigheid, weken reeds, hadden zy meegeroepen om den dood, maar nu zy daar hoorden van kalm afscheid nemen, beefden ze, staarden ze als wezenloos.

- Dag, vader! dag, moeder! dag, zusjes! zei Christiane. Vader, ik ben gereed!

Dries was het by die kalme woorden, of heel de groote schuld, die hy voelde, hem loodzwaar voor het voorhoofd werd geslagen. Hy staarde star voor zich naar die Christiane, die dat zei. Nu hoorde hy als uit de verte zyn vrouw zeggen:

- Dries, maak voort! Anders komen we er nooit door!

En hy zette zyn vrouw, die voor hem was gaan staan, den revolver op de rechterslaap, schoot, zy viel neer.

Een oogenblik was het hem, toen hy zyn vrouw daar vallen zag, of de vingers den revolver niet meer wilden vasthouden, of de revolver vallen zou; maar Christiane was voor hem gaan staan; hy drukte de vuist om het wapen; schoot haar in de rechterslaap; zy viel neer. En Emmy viel neer.

Corry had dat alles met opgesperde pogen aangezien; zy had willen vluchten; maar zy had niet gekund; de beenen stonden verstyfd. Thans, nu Emmy daar naast haar viel, gaf zy een gil, keerde zich om naar de deur. Dries wilde haar grypen; zy verzette zich, en daardoor greep hy haar, daar hy in de rechterhand den revolver had, met zyn linkerarm zóo, dat haar hoofd achter zyn arm verborgen was en hy neerkeek op haar borst. Hy was thans volkomen gek

geworden, lei den revolver op de tafel, rukte met zyn rechterhand haar blouse en hemd open, zoodat de beide jonge borsten bloot waren. Hy nam den revolver, zette den loop op haar linkerborst, den tepel in den loop, drukte den loop tegen de borst, zoodat zy gilde van de pyn, schoot.

Zy viel neer als een plank.

Een oogenblik keek hy wezenloos naar die vier lyken. Zyn vrouw zat met het bovenlichaam tegen een stoel aan; Christiane lag languit op den grond; Emmy lag dwars over haar heen; Corry lag hier by de deur voor hem; een weinig bloed kwam uit de linkerborst op de plaats, waar de tepel was geweest. Hy grinnikte als een krankzinnige; zette toen den revolver in den mond, schopt en viel neer by vrouw en kinderen.

***

Den volgenden morgen liep Arie Zuydam - het was een Zondag en hy had dus vry van school - op de Keizersgracht. Hy wilde m'nheer Corbelyn nog eens bezoeken om te spreken over zyn vader. Want zyn broer Willem logeerde sedert een paar dagen by hem; die was juist uit Duitschland van hun ouders gekomen en had hem gezegd, dat vader en moeder nog altyd gaarne weer naar Holland terug wilden.

Toen hy in de buurt van het huis van Corbelyn kwam zag hy daar voor op de straat een menigte menschen staan, en toen hy genaderd was, zag hy door het raam in de voorkamer heeren bezig. Hy vroeg, wat er te doen was, en hoorde, dat de Officier van Justitie daar een onderzoek leidde, wamt dat daar moord of zelfmoord was gepleegd; 't zou wel zelfmoord

zyn, want met dat spelen aan de beurs had je dat tegenwoordig elken dag.

Arie ging, nadat hy alles vernomen had, bedroefd terug. Hy dacht aan zich zelf, en dat het met hem ook zoo had kunnen gaan. En hy dacht aan zyn schoonvader, aan Wouters.

Arie en Alida bezochten hun vader des Zondagsnamiddags thans met hun jongen, hun Lucas. Wouters was in den loop van den zomer zeer verouderd; wangen en mondhoeken hingen slap neer; de oogen keken dof. Als zy by hem waren, zat hy suf in zyn stoel; de zenuwen waren uitgeput. Alleen die kleine jongen, die naar hem genoemde Lucas kon hem met zyn eerste lachjes iets als een glimlach op het gelaat brengen.

Ook dezen Zondag gingen Arie en Alida in den vroegen namiddag op weg naar vader Wouters. Het was een zonnige herfstdag.

- Kyk eens, zei Alida, toen zy in het Marnixplantsoen waren en zy den kleinen Lucas in het wagentje voor zich uitschoof, hoe de blaren mooi geel en rood zyn geworden.

Langzaam wandelend, Alida lachend en pratend nu en dan tegen het heldere gezichtje van haar jongen, gingen zy de Gedempte Rozengracht af.

Toen zy in de le Leliedwarsstraat aan het huis van Wouters waren gekomen - beneden aan straat waren de groote ruiten van den manufactuurwinkel; daarnaast was de opgang voor de woning - en de deur, nadat zy gescheld hadden, met het touw was opengetrokken, zag Arie boven aan de trap het dienstmeisje, dat zei, dat m'nheer Wouters uit was gegaan, voor zaken, had-i gezegd, en dat-i den heelen dag niet thuis kwam eten. Zy zelf zou daarom ook maar uitgaan.

- Heeft vader geen boodschap voor ons achtergelaten? vroeg Arie.

- Neen, m'nheer.

- En je weet niet, waar hy heen is.

Neen, dat wist zy niet.

Arie en Alida, terwyl zy in het mooie weer nog wat met hun jongen in zyn wagentje bleven wandelen, bepraatten met elkander, dat zy dit zeer vreemd vonden.

- Vent, denk je ook niet, dat vader veel aan de beurs heeft verloren?

- Dat is heel zeker.

Geen van beiden sprak uit, wat hy vreesde, maar dien avond, toen zy met hun drieën - Willem immers logeerde by hen - in hun huiskamer zaten, werd het Arie onrustig te moede, en hy vroeg aan Alida, wat zy ervan dacht, als hy en Willem maar eens naar het 'Hof van Holland' gingen om te zien, of vader daar was.

- Vent, ik had het je al willen yragen, maar dacht, dat je het liever niet deed.

Willem geneerde zich mee te gaan en daar tusschen menschen te komen, die hem kenden en wisten van zyn trouwen en mogelyk vragen zouden doen. Hy zei, dat hy liever tehuis bleef en Alida, gezelschap zou houden.

Toen Arie van de donkere straat in het gaslicht van het café kwam, zaten er maar weinig bezoekers, en hy zag, dat Wouters niet onder hen was.

Hy ging aan een tafeltje zitten, bestelde een kop koffie en vroeg, toen Neelsen het bracht, of zyn schoonvader er ook was geweest.

- Ik heb hem den heelen dag niet gezien, antwoordde Neelsen. Hy is hier ook deze heele week

weinig geweest. U weet zeker, dat m'nheer Neerdyk zich voor acht dagen verdronken heeft. Sedert is m'nheer Wouters de oude niet meer; dat schynt hem erg te hebben aangegrepen. Zy waren ook altyd trouw by elkander, gingen elken dag samen naar de beurs.

- Ik moet hem spreken, zei Arie, en zal daarom toch maar wat op hem wachten. Mogelyk, dat-i komt.

- Het schynt stil by u te zyn, vervolgde hy na een poosje.

- Stil, m'nheer Zuydam? Ik heb niets meer te doen. Ik verdien m'n gaslicht niet. 't Is overal stil in de stad. 't Geld is weg; 't is naar de maan.

- Men zou ook kunnen zeggen, zei Arie, 't is naar Amerika.

- Zy hebben té erg gegokt, zei Neelsen, té erg. Want aan de beurs, daar kan je 't heel goed hebben, daar kan je 'n aardige duit verdienen; maar te erg is te erg. 't Is my indertyd ook zoo gegaan. Dan weet je van geen ophouden.

- Het beste zal wel zyn, zei Arie, er nooit aan te doen.

- Dat is mogelyk ook waar.

- Wat is dat voor 'n man, vroeg Arie kort daarna, die daar ginder in den hoek met de vingers op het tafeltje zit te trommelen en voortdurend de lippen beweegt?

- Die zit in zich zelf te praten, zei Neelsen; hy heeft gegokt; was ryk maar is arm geworden. 'k Heb eens geluisterd, wat-i zat te praten. Dat is wel niet mooi van me, maar och, ik heb tegenwoordig vaak niets te doen, en dan kom je tot zoo iets. Die zit in zich zelf maar voortdurend te praten over Uuniens en Steekjes en Kaar en Fundries.

Een klant bestelde een glas bier; Neelsen ging achter het buffet. Nadat hy het verlangde gebracht had, kwam hy by Arie terug en zei:

- Ja, 't is een slechte tyd. Ik heb niets te doen. En nu ben ik deze week door de rechtbank nog tot honderd gulden boete veroordeeld.

- Waarom dat?

- Och, u heeft er indertyd misschien van gehoord. Ik heb in Februari hier 'n loterytje gehouden; 't was heel aardig; 't was 'n idee van m'nheer Tegelaar. Nu mocht men vroeger loteryen houden, als 't maar beneden 100 gulden bleef. Ik zorgde dan ook, dat het niet meer dan 99 gulden werd. Nu ja, 't was 'n beetje meer; ik heb 'n beetje gesmokkeld; 't was 120 gulden, maar dat konden ze me aan de rechtbank niet bewyzen. Maar nu is er in 1905 een nieuwe wet gekomen, dat je heelemaal geen loteryen meer moogt houden. Ik wist dat niet; ik had daar niets van gehoord, en nu moet ik 'honderd gulden boete betalen. 't Valt me vreeselyk zwaar; ik weet niet, waar ik ze vandaan moet halen. En wat zeer deed, dat de Officier van Justitie my zoo uitschold. Hy zei, dat ik het penningske, dat de arme noodig had om brood te koopen, aan hem ontfutselde. Ik zei: m'nheer, ik heb er niets aan verdiend; ik deed het maar om m'n bezoekers 'n aardigheid te bezorgen, en dat was de zuivere waarheid. En, zei ik, by my komen geen arme men schen maar alleen burgerlui, en dat is toch ook waar. Maar hy zei: dat lieg je; ik heb m'n informaties van de politie. Nou, en non mot ik honderd gulden betalen.

In de nabyheid van Neelsen en Arie zat aan een tafeltje een zware kerel; die had al een paar maal, terwyl Neelsen sprak, gegromd. Nu sloeg hy

met de vuist op de tafel en sprak met een zware stem:

- De kleinen hangen ze op; de grooten laten ze loopen.

- Ja, m'nheer Overdyk, daaraan kunt u gelyk hebben, zei Neelsen.

- Ik was gister, zei de zware, by m'nheer Hein Corbelyn; ik moest m'n huur betalen. En die zei, Overdyk, zei-d-i, d'r moest 'n wet komen, dat die kerels van de beurs in de kast konden worden gezet. Overdyk, zei-d-i, want ik had hem verteld, dat u veroordeeld was, Overdyk, zei-d-i, d'r is 'n wet op kinderachtige loterytjes, maar 'n wet op de beurs is er niet, en zoo kan de Justitie de kerels niet by de kladden krygen, die daar hun infame schurkenstreken uithalen. Er zyn wetten op het verkoopen van vergif; levensmiddelen worden onderzocht; vleesch moet worden gekeurd; als jy, Overdyk, zei-d-i, water in je melk doet, ga je in de gevangenis; alleen die kerels mogen het publiek in de maag douwen, wat ze willen, en mogen het bedriegen, zooals ze willen.

De zware dronk een paar groote slokken bier. Toen zei hy:

- Ik zie die m'nheer Rombouts hier niet meer in de laatste weken; die zat daar vroeger altyd met zoo'n club om die ronde tafel; maar daar is het nu altyd leeg.

- De menschen komen hier niet meer, zei Neelsen; het geld is op; zy kunnen niet meer gokken.

Arie bleef daar dien avond nog lang zitten wachten op Wouters; hy las soms de courant, praatte dan eens weer met Neelsen; maar Wouters kwam niet.

Den volgenden morgen te zeven uur werd Arie uit bed gehaald; het dienstmeisje van m'nheer Wouters liet door een kruier vragen, of m'nheer Zuydam da-

delyk komen wilde, want dat m'mheer Wouters plotseling overleden was. Willem ging mee; Alida in groote droefheid ook.

Wouters had zich opgehangen. Op den zolder van zyn huis aan een spant, op dezelfde wyze als reeds in het voorjaar zyn vriend Uyterlinde.

Toen Arie onderzoeken ging, hoe het met de middelen van Wouters stond, bleek het, dat alle geld en geldswaardige papieren en wat hy aan hypotheken bezeten had, weg was. Maar het huis, waarin de zaak gedreven werd, was nog zyn eigendom en was wel zwaar belast, maar niet zoo, dat het niet was op te brengen. En wel was de winkel in de laatste maanden totaal door hem en dientengevolge ook door het personeel verwaarloosd, en wel waren er ook eenige schulden, maar als Arie en Alida er hun 5000 gulden in staken, kon alles zeer wel worden opgewerkt.

Zy besloten daarom - Alida had immers ook voor haar trouwen in den winkel meegewerkt, en was er heel goed mee bekend - de zaak voort te zetten, en Arie vroeg dus ontslag als onderwyzer.

Willem is voorloopig, daar niemand hem toch als schoonzoon van m'nheer De Waert in dienst wil hebben, in den winkel mee gaan helpen, te meer daar de bedienden, die er waren, in den laatsten tyd bleken gestolen te hebben en dus werden weggezonden.

Rombouts ging mee op de begrafenis van Wouters; Arie had hem gevraagd. Toen zy, nadat de treurige handeling afgeloopen was, eem weinig met elkaar praatten, zei Arie:

- Hoe gaat het by u tehuis met vrouw en kinderen?

- O, dank u! Byzonder goed! Ja, het klinkt heel hard, maar ik kan het, als ik! de waarheid moet zeggen, niet anders uitdrukken: wy hebben verleden

week een kindje begraven, en wy zyn bly, dat het dood is: het stumper was idioot.

- Wy hadden er van gehoord, zei Alida.

- En ú mag bly zyn, m'nheer Zuydam, dat u dit voorjaar den raad van uw flinke vrouw gevolgd hebt en de beurs hebt laten loopen. Als ik er zelf ook uit kon, ik deed het.

X.
Oudejaarsavond 1907.

Op den laatsten dag van het jaar wandelde des namiddags Harlebeek in de straten der stad. Hy was maar niet naar de beurs gegaan; op een dag als vandaag, op Oudejaarsdag, was het er stil: dan staan ze daar maar wat aardigheden te vertellen met een: ‘Zeg, heb je dié al gehoord?’ en ‘Is-t-i niet goed?’ Bovendien was er in den laatsten tyd toch al niets te doen: de Nederlandsche dobbelaars hadden geen geld meer.

God, god, praatte het in Harlebeek, wat waren ze uitgeschud! Ze hadden geen cent meer. Ze hadden op z'n kantoor zitten te huilen als kleine kinderen; dat was goddank nu voorby, want prettig is het niet. Sommigen zyn heel koest, maar anderen schelden je uit, en dan ben je bang, dat je een pak slaag krygt, natuurlyk. Kyk, de lui op straat zien er kleumerig uit. 't Was ook erg koud; de vorst moest je door merg en been dringen, als je geen pels aanhad. Maar velen zagen er ongetwyfeld ook zoo lammenadig uit, omdat ze alles kwyt waren. 't Was inderdaad 'n beetje erg! Hy was juist by zyn notaris geweest voor de huwe-

lyksche voorwaarden met Thilde, en die had hem verteld, dat in Frascati, het gebouw waar onroerende goederen geveild werden, eenige malen by verkoop van huizen absoluut geen koopers aanwezig waren geweest. Dat was sedert menschenheugenis niet gebeurd, had de notaris gezegd. En, had hy er aan toegevoegd, wy notarissen hebben dan ook absoluut niets te doen; wy kunnen allemaal wel op reis gaan.

Ja, de Nederlanders waren op, praatte het voort in Harlebeek. O, zulke crisissen had je ook in 1903 gehad en in 1901 en... god ja, je vergeet die jaartallen, elke paar jaar heb je zop'n hurry. Maar zoo ongenadig als dezen keer hadden de Nederlanders dan toch in lang niet op d'r baadje gehad. Maar och, ze krygen wel weer wat by mekaar. Ze krygen altyd weer wat by mekaar, en dan komen ze weer by hem, Harlebeek, en doen weer in Amerikaantjes. Waar ze het altyd weer vandaan halen, zou je zeggen. Op 't oogenblik zyn ze op, finaal op, op 't oogenblik is Nederland op. Maar binnenkort - nu ja, 't zou dezen keer wel wat extra lang duren - hadden ze weer geld, had Nederland weer geld voor Amerikaantjes. Waar komt dat vandaan? Misschien wel uit de Oost. Ja, ja, dat kon wel eens juist zyn: de Oost geeft het de Nederlanders en door Amerika laten ze het zich aftappen. Idioot! Nu ja, natuurlyk, idioot! Van de honderd menschen zyn negen en negentig idioot. Of nog 'n fractie meer misschien. Maar enfin, daar leefde hy van, daar werd hy ryk van.

Als ze het dezen keer - 't was zoo brutaal toegegaan dit jaar - maar niet begrepen hadden, dat ze beduveld werden! Och neen, ze begrepen immers niets van de heele boel; ze wisten er niets van. Misschien hier en daar 'n enkele... mogelyk was het, dat 'n enkele hier en

daar iets begrepen had en zorgen zou, dat hy niet weer in hun handen viel. Daarom had hy, Harlebeek, wat zyn klanten betrof, een heel slim plannetje bedacht.

Hy had een brochure geschreven en die zou nu met het eerste nommer in het nieuwe jaar van hun marktbericht aan al hun clienten worden toegezonden.

't Was een boekje van 20 pagina's in een mooi groen omslag en met mooie letter gedrukt. 't Zag er snoezig uit. Voor twee dagen had hy een twintig exemplaren, om aan naaste vrienden te geven, van de drukkery ontvangen. En met trots had hy zyn schryversproduct, zyn eerste, bekeken en neergelegd en nog eens weer bekeken.

En in die brochure van hem had hy het de luidjes goed duidelyk gemaakt, dat die crisis van van 't jaar z'n oorzaak had, z'n werkelyke, z'n dieper liggende, z'n wat je nou eens noemt op den grond van alle gronden liggende oorzaak had in het banksysteem van Amerika, in het niet volkomene banksysteem der Vereenigde Staten van Noord-Amerika.

En dat kon hy gerust zeggen; dat zeiden destyds heel veel financieele bladen, de een met wat meer durf, de ander met wat minder.

Ja, Harlebeek en zy, zy en Harlebeek, zy ‘spraken als hun overtuiging uit’ - nu moet je niet naar je buik grypen uit vrees, dat die anders te veel zal schudden van het lachen; kalm nu, kalm - dat men om dergelyke crisissen te voorkomen het voorstel moest opvolgen van:

den compagnon van Harriman,

van Kuhn Loeb & Co., bankiers te New-York, het voorstel om verandering te brengen in het banksysteem van Amerika.

Dat Harriman de reporters opsloot en zoo de houders van aandeelen in zyn eigen zaak, zyn medewerkers, op de smerigste wyze bedroog... 't was 'n gevolg van 't banksysteem van Amerika.

Dat hy, Harlebeek, valsche geruchten verspreidde over de Santa Parulla's en de Amsterdamsche beurs oplichtte... hy had er geen schuld aan; 't was het banksysteem van Amerika.

Dat Gys de Waert & Co., Donchery Hooydonck & Co., Poraz en Sirach, als ratten die de pest in een land brengen, over den oceaan aan kwamen zwemmen met het vuilnis der Amerikaansche multimillionnairs... 't lag aan 't banksysteem van Amerika.

Dat de Harrimans enz. in 't begin van 1907 de boodschap de wereld inzonden, dat hun rollend materiaal voor het steeds uitgebreider wordend vervoer volstrekt niet voldoende meer was, en de menschen dus maar gerust hun nieuwe obligatieleeningen moesten nemen; dat zy, om hun woorden den schyn van waarheid te geven, opzettelyk het vervoer stokten, opzettelyk aan kleine stations midden in het land hoopen wagens onnoodig staan lieten... de spitsboevenstreek was het gevolg van het banksysteem van Amerika.

Dat de arme Rockefellers op den Amerikaanschen rechter den indruk maakten, dat zy valsche munters en struikroovers waren... 't lag aan 't banksysteem van Amerika.

Dat Roosevelt hen onder acclamatie van 't Amerikaansche volk voor gemeene gauwdieven uitschold... banksysteem van Amerika.

Dat daarginder schooiers, gewapend met brutaalheid, wat slimheid en gemeenheid, vooral gemeenheid, in tien à twintig jaar zich tot multimillionnair plunderen... 't ligt aan 't banksysteem van Amerika.

En

de compagnon van Harriman

zou daar nu een stokje voor steken, en de heeren beletten, langer den menschen en speciaal den Nederlanders den hals af te snyden.

Dat was het punt, waarin de verschillende redeneeringen van Harlebeek op de twintig paginaatjes van zyn snoezige brochure, met een mooi groen omslag en fraai gedrukt, als stralen van verschillende kanten te zamen kwamen.

Dat zag de leek natuurlyk niet maar zoo zonder meer in; dat is geen wetenschap, waarmee je wordt geboren, dat de compagnon van Harriman het middel aan de hand doet, dat de Nederlanders niet meer in één jaar vyf honderd millioen zullen vergokken; dat moet je met een hamer in den kop worden geslagen, anders geloof je 't niet, en daarom lei hy, Harlebeek, toegerust als hy was met zyn wetenschappelyke opleiding in het maken van valsche geruchten aan de beurs van Amsterdam, het den leek in zyn boeksken, zyn groene boeksken, zyn snoezige boeksken heel duidelyk uit.

En dat moest den klanten pleizier doen, als ze dat zoo duidelyk lazen. Ze zouden er van opluchten, als ze dat lazen. Want zy zouden zeggen: niet by my ligt de schuld, dat ik myn geld heb verloren, niet by myn stapelgekke domheid en dobbelzucht; neen, neen, hoe aardig legt die m'nheer Harlebeek dat uit: het zit hem in de wyze, waarop de banken van Amerika zyn ingericht. Dus dan maar moed houden, jongens! Als 't niet aan ons ligt, maar aan 't banksysteem van Amerika, dan behoeven wy niet te praten van de ziekte, die wy van onze vaderen hebben geërfd; dan behoeven wy niet te denken, dat wy op de gemeenste manier geplunderd worden; dan kunnen wy doorgaan,

gelyk wy bezig waren, en zoo gauw wy weer centen hebben, ze weer naar Harlebeek brengen. Bovendien, als ze daar in Amerika nu door dien compagnon van Harriman den boel laten verbeteren, en dat zullen ze toch wel doen, nu die het hun zoo duidelyk heeft gemaakt, dan is voor de toekomst immers ook alles in orde.

Ja, ja, het was een kapitale grap. Overal, in Nederland, in Engeland, in Amerika, waren er financieele bladen en tydschriften, die beweerden dat het banksysteem der Vereenigde Staten van alles de schuld was.

En 't was dus dat vertelseltje, dat Harlebeek in zyn brochure zyn klanten kond had gedaan.

En De Waert had hem geschreven, dat hy de mop bliksems leuk vond. Want De Waert was niet in Amsterdam op dezen Oudejaarsavond; hy was ziek, lag ziek te bed in zyn villa in Baarn, luisterde ziek te bed naar de stormen, die daar loeiden in de hooge boomen om het huis.

Hy had een operatie ondergaan. Hy was nog al eens uit geweest in z'n leven, moet u denken.

- Ja, jongens! Dat komt ervan! praatte het in Harlebeek.

Zoo wandelde hy voort in den frischkouden winterdag door de Kalverstraat. Maar op een wandeling kon hy zich, wanneer geen drukke tyden aan de beurs zyn hoofd vulden, niet bezig houden. Wat daar op straat rondom hem voorviel, interesseerde hem niet; een café kon hy niet binnengaan, want dan moest hy iets gebruiken, en de drie kleintjes koffie per dag als tonicum by de koudwater-therapie had hy zoo over den dag verdeeld, dat hy er thans geen kon nemen.

Hy zou dus maar eens naar Line gaan. 't Was waar ook, daar was hy al in een heele poos niet geweest;

vyf dagen, zes dagen, hoe lang was het al wel? Hy had het ook zoo verbazend druk met Thilde; nu dat tegen het trouwen liep, was er zoo veel te doen met het inrichten van het huis, dat ze gehuurd hadden, het meubelen, en dan het inkoopen van allerlei, dat je in een huishouding noodig hebt, serviezen - gisteren hadden ze nog dat mooie servies gekocht - en dan dat uitzoeken van vorken en lepels en messen en theekopjes en koffiekopjes, god-god, het was je 'n gedoe. En Thilde wilde graag, dat hy dat allemaal met haar samen deed, en werkelyk het was ook aardig, het was gezellig, maar 't neemt veel tyd, heel veel tyd, en zoodoende had-i nu in zes dagen niet naar Line kunnen gaan, en die zou aanstonds leelyk brommen, als-i kwam.

Line Coosemans woonde nog steeds op haar bovenwoning aan de Weteringschans. Zy had een paar nerveuse maanden doorleefd. Harlebeek, die haar vroeger byna dagelyks bezocht - al was het dan ook soms maar voor een vluchtigen groet, men zag elkaar toch even - was sedert dezen zomer steeds minder begonnen te komen. En hartstochtelyk hield zy van dien man. Dat was meer dan gewoon liefhebben: hy was haar bovendien de vergoeding voor haar verloren man en eerbare omgeving, waar je iedereen ontvangen kunt, voor haar verloren eer. Hem te verliezen stond gelyk met alles te verliezen.

En nu gisteren had zy het vernomen.

Zy had nog steeds omgang met haar broer, den decoratieschilder, en zyn vrouw, en kwam - zy had immers zoo schrikkelyk veel ledigen tyd - veel by hen aan huis. Kwamen er andere bezoekers, dan ging zy maar heen, want anders komt dat akelige jokken; Gonne, haar schoonzuster, zei dan, als zy haar voor moest

stellen, dat zy modiste was. En zoo kryg je gesprekken, die zeer doen, en die zy, zooveel zy kon, meed.

Maar gisteren, toen zy daar thuis had zitten praten, en er een neef van Gonne was gekomen, een jongmensch, dat zy al eens ontmoet had en die bediende op het kantoor van De Waert & Co. was, had zy 't aangenamer gevonden maar te blyven. Want zy was er pas, en het was zoo bar koud buiten, dat zy dicht by de kachel zat en zich de handen warmde aan den gloed, die trillend in de lucht langs de kachel opsteeg.

- Brrr! zei het jonge mensch, dat nog al met veel beweging binnenkwam, wat is dat voor 'n vervloekte kou dit jaar. En in dat weer gaat een van myn patroons 'n huwelyksreis maken!

- Wie trouwt er dan? vroeg Gonne, argeloos weg, om maar iets te antwoorden.

- M'nheer Harlebeek trouwt de volgende week met 'n dochter van de ryke m'nheer Willaerts van de Heerengracht.

Gonne was het, of zy, wat daar gezegd werd, het zwygen moest opleggen; maar het was te laat; zy zag, hoe Line de handen, die zy by de kachel had gehouden, neer liet vallen, hoe haar gezicht bleek werd.

- Ik geloof, dat je niet wel bent, zei ze; ga even met my mee.

Zy ging met haar naar haar slaapkamer. Line was een flauwte naby; zy liet met zich doen, wat men wilde, en Gonne lei haar te bed.

Toen zy des avonds weer in haar eigen woning was gekomen, was het daar één leegte voor haar. Vroeger had zy daar in liefde gedacht aan hem, aan wat zy meende, dat hy was, en haar liefhebben had

kleur en warmte gegeven aan die meubelen, aan die kamers.

Nu was het weg; nu zat zy alleen, gansch alleen in een koud hol.

Zy was moe, maar kon toch dien nacht niet slapen. Den volgenden dag, Oudejaarsdag, bleef zy tehuis. Waar zou zy ook met haar ellende heengaan? Zy praatte in zich zelf, voortdurend, den ganschen dag; haar eerste lamgeslagenheid ging voorby; spyt, woede woelden steeds sterker in het hoofd.

En op het oogenblik, dat Harlebeek in haar kamer trad, keerde al haar kracht terug.

- Uit m'n huis, monster! Uit m'n huis!

En toen hy daar staan bleef in die deur, als vastgeworteld:

- Ik zeg je toch: uit m'n huis! Maak dat je weg komt, en nooit er weer in!

- Jezus, Line, bedaar toch!

- Uit m'n huis, monster! Of ik sla je met de tang op je kop!

Daar zy inderdaad zich omkeerde in de richting van de kachel, ging Harlebeek snel de kamer uit, vloog de trap af.

Goddank, daar was-i op straat! Jezus, Jezus, die Line! Eens even ademhalen! Hy was zoo snel die trap afgevlogen! Hé, het hart klopte hem! Maar vooruit, hier weg! Jezus, die Line! Wat zal dat nou geven? Wat zal dat nou in godsnaam geven? Als ze nou eens aan Thilde schryft! Want, secuur, zy weet het nou! Als ze nou eens aan Thilde schryft!

Hy zou dadelyk eens even naar Thilde gaan; dan merkte hy, of zy al wat wist. Neen, neen, dat was beter niet, veel beter niet! Je moet je doodkalm houden, niets laten merken. Als ze dan schreef, dan kon-i het

doen voorkomen als 'n oud amouretje, dat al lang voorby was, al lang, maar dat die vrouw hem altyd weer had lastig gevallen, omdat ze weer beginnen wou. En dat zou Thilde dan heel goed begrypen, want zy was 'n verstandig meisje; in elk geval, Willaerts zou het begrypen, en die zou hem, als 't noodig was, helpen by Thilde.

Dus nu niet er heengaan, maar van avond wel. Natuurlyk, van avond wel; dat was afgesproken, 't was Oudejaarsavond, en dan kon hy zien, hoe 't stond.

Ja, ja, zoo had-i dat goed voor mekaar; maar beroerd bleef het toch, vond hy, heel beroerd.

En met bangelyke zorg ging hy naar huis, naar zyn kamers op de Keizersgracht, om zich te kleeden. Hy dineerde tehuis, snel, want als hy zoo het een of ander in zyn hoofd had, dan at hy altyd snel. En na het diner ging hy een uurtje op de sofa liggen; want, duivels, het had hem toch aangegrepen, hy was 'n beetje moe. En te half acht ging hy op weg naar Thilde.

Op de grachten, terwyl by stampte met de voeten op de klinkers om ze warm te houden, was het yzig koud. Hy zette de kraag van zyn pels op, hoog over de ooren tot aan den rand van den hoed - dan is de pels zoo warm tegen de ooren - en drukte de handen in de zakken.

Willaerts had ook grof verloren. Om op den ouden voet te kunnen blyven leven, had hy zelfs een deel van zyn collectie, die hy met trots aan landgenoot en vreemdeling getoond had, moeten verkoopen. Wat verkocht werd, vloog naar links en rechts, naar Parys, Berlyn, Amerika, De stoel, waarop Willem de Derde het laatst dineerde, voordat hy naar Engeland ging, en de pyp van Andreas Hofer zyn aangekocht voor een

Amerikaansch multimillionair van New-York, die ryk geworden was in den drek, waarin de Nederlandsche patricier zyn geld verloren had.

Maar je zag het hem niet aan; hy was voornaam en correct gelyk altyd. En toen Harlebeek daar in de woonkamer kwam, waar het warm en gezellig was by het licht der kroon boven de tafel, stond Willaerts, die een sigaar had gerookt en de krant had gelezen, op en begroette hem handschuddend vriendelyk, alsof hy geen zorgen kende.

- Wat 'n kou, Harlebeek.

- 't Is bar, m'nheer Willaerts, 't is bar.

En Thilde kwam glimlachend tot hem, gaf haar ‘mannetje’, zooals ze hem tegenwoordig noemde, een zoen.

Goddank, zy wisten van niets.

Thilde vond het steeds heel gezellig daar in de ouderwetsche woonkamer, als haar vader en haar mannetje daar by haar waren. Zy had in de laatste maanden alles in orde gebracht, wat er zoo vóor het trouwen geregeld moet worden. Met veel vrouwelyke liefde voor vrouwelyk huishouden had zy haar uitzet gekocht of laten maken of zelf er iets aan gedaan. Een huis in de Roemervisscherstraat, waar zy wonen zouden, was gehuurd; een firma te Amsterdam zorgde voor de meubileering. In de eerste week van Januari zouden zy trouwen, en een huwelyksreis zouden zy maken naar Parys en Rome.

Zy was thans bezig thee te zetten, glimlachend naar haar mannetje ziende van tyd tot tyd, terwyl die praatte met haar vader.

Willaerts, aan wien Harlebeek zyn brochure natuurlyk gezonden had, zei, dat hy haar met groote belangstelling gelezen had.

- En zie, zei hy, het avondblad geeft er reeds een beoordeeling van en wel een heel gunstige. Wilt u 't eens lezen.

Nu, natuurlyk, dat wilde Harlebeek heel graag. En terwyl Thilde hem nog eens een kop thee inschonk en zich trotsch voelde, trotsch op haar knap mannetje, las hy in de courant, het hoofd van het entrefilet met vette letters gedrukt:

'De financieele toestand in Amerika.

'De heer P.L. Harlebeek, lid der firma Gys de Waert & Co. te Amsterdam, heeft een bylage van het Marktbericht zyner firma als brochure afzonderlyk verkrygbaar gesteld, en daarmee de litteratuur over de jongste crisis met een belangryke bydrage vermeerderd. Het opstel heet: 'Het Banksysteem der Vereenigde Staten', is degelyk en pittig geschreven en betoogt zakelyk en helder, waar de oorzaken, waaraan de crisis haar scherpen vorm te danken heeft, gezocht moeten worden. Die oorzaken liggen: 1e. in het wisselsysteem, 2e. in het banksysteem, in dier voege namelyk, dat in de Vereenigde Staten een centrale bank ontbreekt en de particuliere banken door geen band verbonden zyn. Voegt men daarby het ontbreken van een goudreserve voor het ruilmiddel...'

Volgden eenige zinnen over het 'goud', dan een aanbeveling van het voorstel van Kuhn Loeb & Co., van den compagnon van Harriman. Tot slot:

'Ongetwyfeld zal de degelyke brochure van den heer Harlebeek zeer de aandacht trekken, niet het minst omdat zy geschreven is door een man, die niet alleen door de theorie, maar tevens dagelyks door de praktyk van het bankwezen voorgelicht wordt.'

Dit courantenbericht beschouwde de zaak verstandiger dan de brochure van Harlebeek. Het sprak van:

‘de oorzaken, waaraan de crisis *haar scherpen vorm* te danken heeft.’ Inderdaad is aan te nemen, dat het niet volkomen banksysteem der Vereenigde Staten in de laatste periode van 1907, toen krach op krach volgde, en ook de banken stokten, de crisis verscherpt heeft. Maar dat is heel iets anders, dan dat het banksysteem de oorzaak van de crisis zou zyn.

Thilde kwam glimlachend met een kop thee, terwyl Harlebeek de laatste zinnen las. Zy zette de thee voor hem neer en zei:

- Heb je 't gelezen?

- Ja.

- Geef me dan een zoen; want, zie je, ik ben er trotsch op, dat je zoo knap bent en zoo geprezen wordt.

Men praatte nog wat, ging toen gezellig wat whisten en wachtte zoo op de oudejaarsavond-middernachtklokken.

***

Niet gezellig was het op dien Oudejaarsavond in de villa van De Waert in Baarn.

De Waert lag ziek te bed; een pleegzuster was by hem in de kamer. Men kan niet zeggen, dat hy zyn loon niet kreeg op aarde. Aan zyn geld had hy niets gehad: wat vrouwen, wat paarden en wat automobielen, een armoedig menschenleven, waarvoor hy nu nog bovendien ziek neerlag.

Mevrouw De Waert zat moederziel alleen in de woonkamer. Zy had een hoogroode kleur; voor haar op de tafel stond een flesch, waaruit zy een glaasje, dat er naast stond, van tyd tot tyd vulde.

Paul de Waert was naar Amerika. De kapitein van het Indische leger en Eelene Termonde hadden hem zooveel geld afgepraat, dat de vader op een dag tot den zoon sprak:

- Neen, jongen! Uitgaan mag je, maar jy smyt het geld weg. Deze maand kryg je niet meer.

Maar Paul was wild van die Helene, was door haar gehypnotiseerd, deed alles wat zy zei. Zy bracht hem er toe, een valschen wissel te maken, geteekend met den naam van zyn vader. Gys de Waert betaalde den wissel maar zond Paul naar Amerika.

En terwyl de wind huilt door de boomen daar buiten in den kouden nacht, zit Lize, alleen met haar kindje, op haar kamer. Daar is zy veel met haar kindje alleen; want vader en moeder beschimpen het. Zy denkt aan den Oudejaarsavond van het vorige jaar, aan de belofte die zy toen - te laat - gedaan heeft; zy denkt aan Willem, en weent.

Iets vroolyker was het in de woonkamer van Arie Zuydam en Alida. Zy spraken over vader Wouters. Maar de mensch is mensch: er was in de eenvoudige huizing in de Leliedwarsstraat naast den dood de blydschap van het leven. De zaak van Wouters was gebleken nog altyd de goede zaak te zyn, waarin hy het geld had kunnen verdienen, dat hem de beurs weer ontnomen had. Willem had zich in de affaire ingewerkt en was er bediende. Maar wat hun allen van avond byzonder genoegen deed, dat was de brief, dien vader en moeder Zuydam gezonden hadden, waarin zy toestemden, by hun kinderen voortaan te willen wonen.

Willem had dien Oudejaarsdag vaak aan zyn vrouw gedacht. Zyn advocaat had hem gezegd, dat, nu hy toch niets van haar hoorde, het beste mogelyk zyn zou, pogingen te doen om tot een scheiding te komen. Hy had hem geadviseerd, daarover eens met zich zelf te rade te gaan.

En daarover dacht hy nu dien Oudejaarsdag. Maar wat was er veel daarover te denken?

En toen de middernachtklokken luidden, was er in die woning droefenis en vreugde, vreugde en droefenis, het beeld van het menschelyk leven.

En toen de middernachtklokken dreunden, toen zy klonken over heel het land, de middernachtklokken van het zwarte jaar, toen lagen de Woutersen en de Neerdyks en de Uyterlindes, lagen Dries Corbelyn en zyn vrouw en Baby, Emmy en Corry daar buiten in hun graven, en nam Willaerts het glas ter hand en zeide, dat hy ouder werd en niet veel malen de klokken van het oude jaar meer hooren zou; dat het hem daarom zoo veel te meer verheugde, naast zyn lieve dochter als zoon weldra een der meest geziene mannen uit den handelsstand van Amsterdam te zien, een der degelykste, der braafste mannen, die hy in zyn leven had leeren kennen.

- Daarop, Harlebeek, en daarop, myn lief kind, willen wy klinken en ons glas ledigen!

En er waren er onder de De Waerts en de Hooydoncks en de Doncherys - de Porazzen en Sirachs zitten in de kerkeraden der synagoge - die by het dreunen der middernachtklokken van het zwarte jaar de onbeschaamdheid hadden, de handen te vouwen en te bidden tot den Heer...

> Maar God met zooveel wee begaan
> Nam de gebeden van deze bende niet aan.

***

Thilde had het zeer druk die eerste dagen van het nieuwe jaar. Want op den achtsten was de trouwdag bepaald. En wel waren alle groote aangelegenheden geregeld, maar met allerlei kleinigheden heb je dan nog de gansche dagen te doen, niet het minst omdat

je toch wat zenuwachtig bent en in nervositeit heen en weer sleept, wat je maar liever stil moest laten liggen.

Op den trouwdag was zy vroeg opgestaan. Want te elf uur moesten zy aan het stadhuis zyn en zy wilde mooi gekapt worden en gekleed, gekapt door den kapper, en gekleed door de modiste die de bruidsjapon had gemaakt.

Twee bruidsmeisjes in het wit droegen deni sleep van haar kleed, toen zy gearmd met Harlebeek, in rok met groote witte borst, uit de gang van haar vaders huis de stoep afging naar het rytuig.

In een tweede rytuig namen de getuigen plaats: Willaerts, twee van zyn zoons en Donchery, een vriend van Harlebeek.

Dienzelfden morgen was te vyf uur Line Coosemans wakker geworden. Zy had al deze laatste dagen door de stad geloopen, weer naar haar huis, weer de trap af en er uit. De nachten waren nog slimmer geweest dan de dagen. In een aanval van woede had zy zich in een winkel in de Kalverstraat een dolk gekocht. Zy was er mee thuis gekomen, had er mee gestoken in de canapé, waarop hy zoo vaak had gezeten, in het bed waarin hy zoo vaak gelegen had.

Te vyf uur werd zy wakker; stikdonker was het in den winternacht; zy stak de kaars aan, keek hoe laat of 't was, vloog uit het bed, wilde niet meer slapen.

Haar hoofd gonsde, haar wangen brandden; snel kleedde zy zich, ging de straat op, de koude, donkere straat. Zy liep, liep. Op de Stadhouderskade liep ze, in het duistere Vondelpark.

Maar zy ging terug, zy had hem vergeten, zy had den dolk vergeten.

En zy stak hem zorgvuldig by zich, dat niemand

hem zien kon, liep weer in de koude straten, snel en gehaast.

't Was nog altyd donker daarbuiten; van de lantaarns scheen het gelige schynsel in een donkeren wintermorgen. Zy was op den Dam, toen zy daar op de klok van het Paleis zien kon, dat het negen uur was geworden.

Zy was doodmoe. Zoo moe, dat zy vreesde, dat het niet gaan zou. Zy ging een volkscafé op het Damrak binnen, nam er een ontbyt, wat wittebrood en koffie, eenige koppen koffie.

Daarvan kwam ze by; dat gaf de kracht terug.

Toen Harlebeek voor het stadhuis uit het rytuig was gestapt, en hy de hand reikte aan Thilde om haar by het uitstappen behulpzaam te zyn, vloog uit de menschen, die daar stonden, een vrouw op hem toe, stak met iets flikkerends naar zyn borst.

Maar toen zy voeide, dat het staal zyn kleeren aanraakte, trok zy met oogen vol schrik snel den dolk terug, staarde zy een oogenblik als wezenloos, viel bewusteloos op de straat.

De huwelyksstoet ging terug naar huis en twee dagen later - want Thilde had eerst alles laten onderzoeken, hoe het was, om niet valsch te oordeelen - ontving Harlebeek van haar een brief, dat van trouwen niets meer kon komen.

De brief was kalm geschreven; maar zy zelf was ziek, ziek van droefenis. En haar vader is met haar voor langen tyd naar het buitenland gereisd.

***

De Amerikanen zyn weer gestegen. En de Nederlanders dobbelen weer. En Harlebeek heeft weer nieuwe papieren van daarginder geïmporteerd. En

op den dag, waarop dit boek gesloten wordt, op den 22 October 1908, begint een beursbericht aldus:

‘Harriman en de Rockefellergroep beheerschen oogenblikkelyk weer de geheele markt en wanneer dat zoo voortgaat, dan zullen de woorden, waarmee men Harriman doodverft, namelyk dat de Unions tot 200 pct. zullen worden opgezet, eerlang bewaarheid worden. En daardoor wordt de geheele markt meegesjord en zyn er klieken, die Harriman trouw op den gevaarlyken weg volgen, ondanks de voorwetenschap, dat de slimme magnaat zich op zeker oogenblik van zyn bezit zal ontdoen en dat de speculanten het gelag zullen moeten betalen.’

Maar de Nederlanders dobbelen voort. Het reuzen-Monte-Carlo op het Damrak werkt met zyn valsch roulette-spel, zyn in New-York en in Amsterdam vervalschte dobbelsteenen weer met hoogdruk. Een nieuwe catastrophe dreigt.

En het snuggere ventje in Den Haag, het aardige slokkertje met het omvangryke waterhoofd speelt voort met zyn speelgoed.